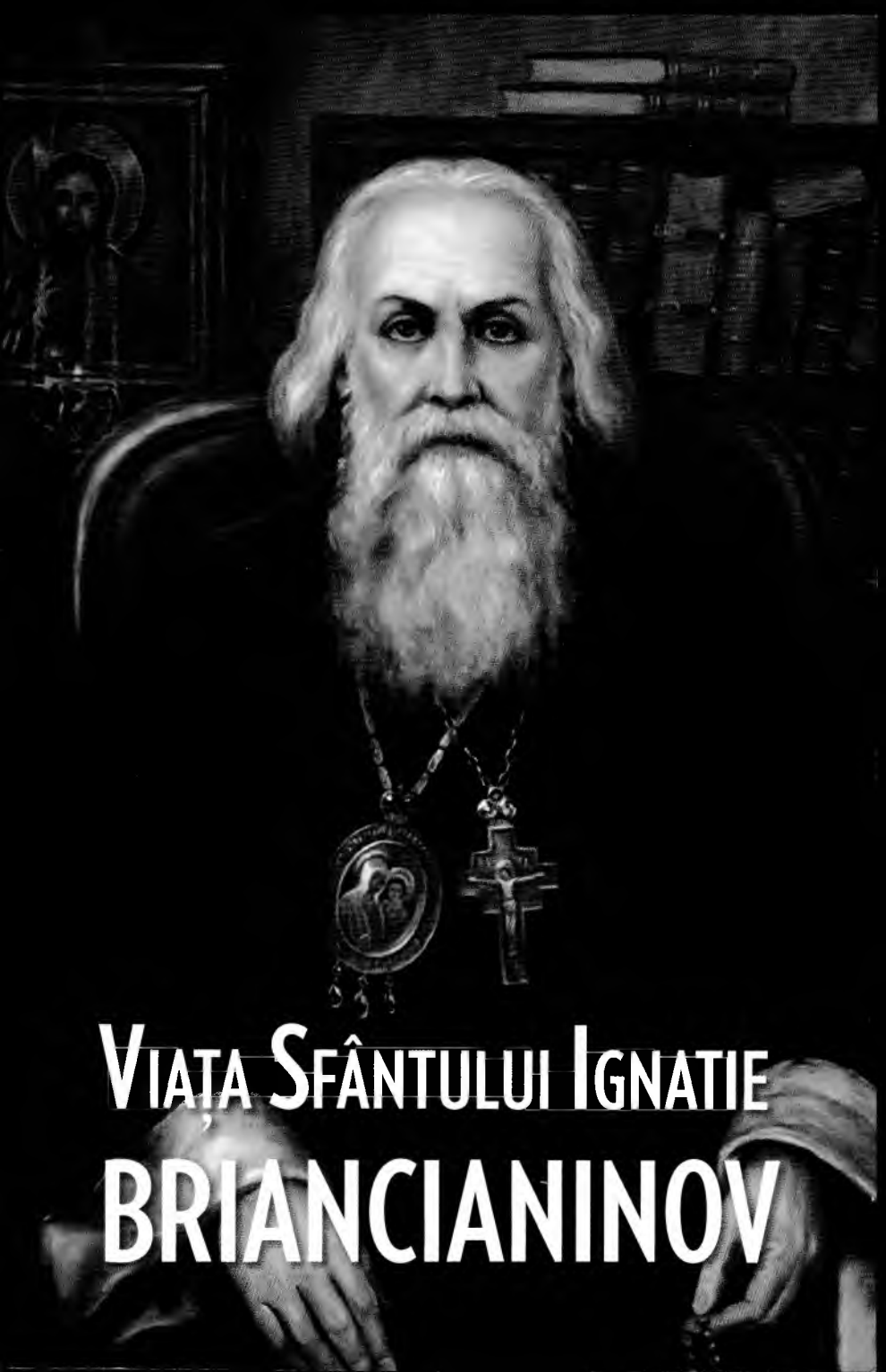

VIAȚA SFÂNTULUI IGNATIE BRIANCIANINOV

VIAȚA SFÂNTULUI IGNATIE BRIANCIANINOV

© Pentru prezenta ediţie, Editura Areopag
www.areopag.ro

ISBN 978-606-8451-89-3

VIAȚA SFÂNTULUI IGNATIE BRIANCIANINOV

Traducere din limba rusă de Angela Voicilă

Volum îngrijit de Mihaela Bejan

Carte apărută cu binecuvântarea
Înalt Preasfinţitului Arhiepiscop
Justinian Chira
al Episcopiei Maramureşului
şi Sătmarului

Editura Areopag
Bucureşti, 2016

INTRODUCERE

Aduceţi-vă aminte de mai-marii voştri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviţi cu luare aminte cum şi-au încheiat viaţa şi urmaţi-le credinţa. (Evrei 13, 7)

Au trecut 12 ani de la sfârşitul lumesc al preasfinţitului episcop Ignatie Briancianinov, sfânt vrednic de pomenire al Bisericii Ruse a secolului al XIX-lea[1]. A trăit în vremuri apropiate nouă, iar mulţi dintre contemporanii săi, alături de care s-a nevoit, mulţi ucenici ai săi, sunt încă în viaţă, dar cu toate acestea, luminoasa personalitate a adormitului întru sfinţenie veghează din înalturi, făcând să strălucească asupra noastră lumina virtuţilor sale creştine, a riguroaselor nevoinţe monahale şi a scrierilor sale ascetice. Podoabă a monahismului din veacul nostru, sfântul este un învăţător activ al călugărilor nu numai prin scrierile sale, ci şi prin întreaga sa viaţă, el reprezentând minunata imagine a sacrificiului de sine şi a mărturisirii, a luptei omului cu patimile, durerile şi bolile; imaginea unei vieţi, care, cu ajutorul şi prin lucrarea harului îmbelşugat al Domnului, s-a încununat cu izbândă şi i-a adus sfântului multe daruri rare ale Duhului Sfânt.

Urmărind cu evlavie înaintarea mult pătimitoare şi dureroasă a nevoitorului spre izbânda duhovni-

[1] A murit pe 30 aprilie 1867, în săptămâna Femeilor Mironosiţe, în Mănăstirea Nikolo-Babaevsk din eparhia Kostroma. În anul 1988 este canonizat de Soborul Bisericii Ortodoxe Ruse Autonome (6-9 iunie 1988, Lavra Sfânta Treime a Sfântului Serghie). Sfintele sale moaşte se odihnesc la mănăstirea Tolgsk din eparhia Iaroslavsk, ziua pomenirii – 30 aprilie/13 mai.

cească şi observând clar îndrumarea deosebită a proniei Dumnezeieşti în toată viaţa lui, nu se poate să nu simţi credinţa vie în purtarea de grijă pentru noi a Domnului, Creatorului şi Mântuitorului nostru, umplându-te de dorinţa de a te asemăna, în măsura puterilor tale, cu acest model de desăvârşire creştină. Ne-am gândit să vă oferim o culegere de date cât mai completă cu putinţă[2], a căror totalitate ne poate conduce la o înţelegere cât mai apropiată de adevăr a laturii moral-duhovniceşti, a caracterului sfântului Ignatie şi a întregii sale activităţi.

Pentru alcătuirea prezentei biografii ne-am folosit de: a) însemnările fratelui său, Petru Alexandro-

---

[2] Prima biografie scurtă a sfântului a apărut în presă după jumătate de lună de la moartea sa: *Preasfinţitul Ignatie Briancianinov. Schiţă biografică*, Askocenski V.I. *Convorbire familială*, 1867, Nr. 24 (10 iunie) şi Nr. 25 (17 iunie).

O biografie mai completă la ora actuală, alcătuită pe baza a numeroase materiale tipărite şi de arhivă, o constituie lucrarea în două volume a profesorului Academiei Teologice din Kiev, L. A. Sokolov – *Episcopul Ignatie Briancianinov. Viaţa, personalitatea şi concepţiile sale moral-ascetice*, Kiev, 1915.

O altă culegere unică de documente este disertaţia egumenului Mark Lozinski, pe care a susţinut-o la Academia Teologică din Moscova pe 12 iunie 1969. Egumenul Mark, cu îndrumarea şi binecuvântarea ieroschimonahului Ştefan Ignatenco a adunat şi a sistematizat un volum imens de materiale publicate şi de arhivă. Lucrarea, compusă din 8 volume – în total 3235 de pagini scrise la maşină –, se păstrează în bibliotecile Academiei Teologice din Moscova şi Pustiei Optina.

Primul volum este dedicat descrierii vieţii sfântului. Este publicată partea esenţială a disertaţiei: Mark Lozinski. *Viaţa duhovnicească a mireanului şi a monahului, după lucrările şi scrisorile episcopului Ignatie Briancianinov*. Moscova (304 pagini), precum şi *Culegerea de scrisori a Sfântului Ignatie Briancianinov, episcop de Caucaz şi Marea Neagră*/ Autor – egumenul Mark Lozinski, 1995 (846 pagini).

vici Briancianinov[3], care îi era profund devotat duhovniceşte, împărţind cu el însingurarea ultimilor ani ai vieţii la Mănăstirea Nicolo-Babaevski[4], bucurându-se de încrederea deplină şi iubirea sfântului; b) însemnările confratelui său întru nevoinţe şi prietenului său duhovnicesc din anii tinereţii până la adânci bătrâneţi, schimonahul pustiei Serghiev, Mihail Cihacev[5], alături de care şi-a început şi continuat

---

[3] Petru Alexandrovici Briancianinov (24 martie 1809 – 25 iulie 1891) – fratele Sfântului Ignatie, cel mai apropiat sufleteşte de el din întreaga familie. După slujirea în armată şi cea de viceguvernator în Kostroma şi Stavropol, pe 22 iunie 1862 a venit să vieţuiască în Mănăstirea Nikolo-Babaevski, unde a luat asupra sa grijile materiale ale aşezământului. Principala activitate din ultimii săi ani de viaţă a fost culegerea şi editarea lucrărilor Sfântului Ignatie. A vieţuit în mănăstire 29 de ani, a trecut la Domnul cu numele de monahul Pavel, este înmormântat în faţa pridvorului catedralei Iversk.

[4] Mănăstirea Nikolo-Babaevski din eparhia Kostroma este aşezată pe malul drept al râului Volga, acolo unde se revarsă în el afluentul Soloniţa. Mănăstirea datează din secolul al XIV-lea. Prima dată arhimandritul Ignatie a vieţuit în mănăstire 11 luni, fiind lăsat în concediu din pustia Sfânta Treime – Sfântul Serghie prin Ucazul Sfântului Sinod din 26 aprilie 1847. Aici sfântul şi-a petrecut ultimii ani ai vieţii, din octombrie 1861 până pe 30 aprilie 1867, după ce a condus eparhia de Caucaz şi Marea Neagră. În anul 1930 mănăstirea a fost desfiinţată; biserica principală, închinată icoanei Maicii Domnului Iverskaia, întemeiată în timpul vieţii Sfântului Ignatie, a fost aruncată în aer, celelalte încăperi fiind transformate în sanatoriu pentru copii. Deasupra cavoului unde a fost înmormântat Sfântul Ignatie (în biserica bolniţei, numită în cinstea Sfântului Serghie al Radonejului şi Sfântului Ioan Gură de Aur), era plasat dormitorul pentru copii. În prezent, mănăstirea se reabilitează. Pe 26 mai 1988, moaştele sfântului au fost găsite şi mutate la mănăstirea Tolgsk din Iaroslavl.

[5] Schimonahul Mihail (M.V. Cihacev, 3 aprilie 1806 – 16 ianuarie 1873) – din tinereţe, cel mai apropiat prieten al Sfântului Ignatie. A absolvit Şcoala Centrală de Inginerie Militară, din 1834

nevoința monahală până la primirea episcopatului, – prieten față de care sfântul nu a tăinuit multe din întâmplările minunate ale vieții sale; c) notițele scrise de mână, rămase după moartea episcopului și, în sfârșit, cele mai importante: d) propriile însemnări ale adormitului întru sfințenie despre neputințele, luptele, durerile, sentimentele și trăirile lui dumnezeiești, pe care le-a redat în operele sale. Toate scrierile în general, dar mai cu seamă cele moral-duhovnicești au însușirea de a oglindi cu precizie viața lăuntrică a autorilor.

Astfel, lucrările scrise îi oferă biografului un bogat material pentru a contura trăsăturile de caracter – parte esențială a biografiei; însă pentru a zugrăvi corect viața sfântului Ignatie, este necesar ca însuși biograful să studieze viața monahală, așa cum a studiat-o el, și prin propria experiență să se apropie de cunoașterea lui [dobândită] prin trăire duhovnicească. Dar aici studiul este atât de puțin accesibil, experiențele sunt atât de excepționale, încât doar puține depind de eforturile proprii și de voința omului. Cel

---

a vieţuit în mănăstirea Sfânta Treime – Sfântul Serghie. Tuns în monahism cu numele Misail pe 20 decembrie 1860, a primit schima mare cu numele Mihail pe 21 mai 1866. Timp de 39 de ani a avut ascultarea de cântăreț la strană. Este înmormântat la mănăstirea Sfânta Treime a Sfântului Serghie. În zilele noastre, cinstitele sale rămășițe trupești se află în această mănăstire renăscută, în biserica Sfântului Serghie al Radonejului, spre închinare. Inscripția ne înștiințează:

„Fratele întru nevoință și rugăciune
al Sfântului Ignatie Briancianinov,
blajinul și mărinimosul
schimonah
Mihail (Cihacev).
A trecut la Domnul pe 16 ianuarie
1873, în al 66-lea an de la naștere”.

care este pus de către pronia Domnului pe o astfel de cale şi este introdus întrucâtva în miezul acestor încercări, doar acela poate să cunoască întregul specific al unor astfel de experienţe şi din acest punct de vedere să aprecieze mai corect lucrarea celor trecuţi prin aceste experienţe.

Biografiile oamenilor excepţionali se remarcă prin faptul că în ele se manifestă cu precădere o latură anume a activităţii lor, care îi distinge prin anume caracteristici evidente şi care concentrează asupra lor toată atenţia. Este precum partea [cea mai] vizibilă a întregii lor activităţi, acoperindu-le pe toate celelalte. În biografiile unor astfel de personalităţi trebuie descoperită această particularitate şi redată de la începutul până la sfârşitul biografiei – atunci ea va avea rezistenţa cuvenită. În această privinţă, viaţa sfântului Ignatie are un avantaj însemnat: ea prezintă o latură distinctă, care îi evidenţiază clar personalitatea faţă de alte personalităţi duhovniceşti contemporane cu el. Această latură a vieţii sale este deplina dăruire de sine pentru îndeplinirea riguroasă a poruncilor Evangheliei, într-o nevoinţă monahală tăinuită, ce a slujit ca obiect pentru noua învăţătură ascetică-teologică în literatura noastră duhovnicească – învăţătura despre desăvârşirea lăuntrică a omului în vieţuirea monahală şi relaţiile lui cu alte făpturi duhovniceşti, care acţionează atât din interior, asupra omului lăuntric, cât şi din exterior, fizic! Aceasta este particularitatea care îl evidenţiază pe sfântul Ignatie printre alţi scriitori duhovniceşti ai timpului nostru, o particularitate evidentă, totuşi de mulţi trecută cu vederea sau incorect relevată.

CAPITOLUL I

Sfântul Ignatie a fost ales pentru slujirea lui Dumnezeu încă din pântecele maicii sale. Această alegere – proprie unor foarte rari şi predestinaţi slujitori ai lui Dumnezeu – a fost anunţată de următoarea împrejurare. Părinţii sfântului s-au unit prin căsătorie din fragedă tinereţe. La începutul căsătoriei li s-au născut doi copii, dar părinţii nu s-au putut bucura prea mult de ei, pentru că ambii copii au murit în primele zile ale prunciei, şi tânăra pereche a vieţuit multă vreme fără a avea alţi copii. Cu tristeţe adâncă din cauza lipsei îndelungate a pruncilor, tinerii soţi au chemat singurul ajutor drept – ajutorul Ceresc. Ei au călătorit prin locurile sfinte din împrejurimi, ca prin rugăciuni stăruitoare şi fapte de milostenie, să primească dezlegare de la lipsa de prunci. Această străduinţă cucernică s-a încununat cu succes: roada rugăciunilor soţilor mâhniţi a fost un fiu, numit Dimitrie, în cinstea unuia dintre primii făcători de minuni de pe pământurile Vologdei: Sfântul Dimitrie Priluţki[6]. În acest fel, pesemne, lipsa de copii a soţilor Briancianinov a fost orânduită de pronia Dumneze-

[6] Sfântul Dimitrie Priluţki (prima jumătate a sec. XIV – 1392) – „împreună-nevoitorul şi convorbitorul" Sfântului Serghie al Radonejului, ocrotitorul ceresc al pământului Vologdei, întemeietorul unui şir de mănăstiri, inclusiv al Mănăstirii Spaso-Priluţki (a Schimbării la Faţă a Mântuitorului – Sfântului Dimitrie Priluţki) în anul 1371, unde se odihnesc cinstitele sale moaşte. În august 1992, în oraşul Vologda a avut loc conferinţa internaţională la împlinirea a 600 de ani de la trecerea la Domnul a Sfântului Dimitrie. Una din zilele conferinţei a fost dedicată Sfântului Ignatie şi s-a desfăşurat pe moşia din satul Pokrovskoe. La lucrările acestei întruniri a participat Patriarhul Alexie al II-lea, care a vizitat moşia, biserica şi cimitirul din satul Pokrovskoe.

iască, pentru ca întâiul născut, dobândit prin rugăciune după atâta timp de nerodire, să ajungă mai târziu un lucrător neostenit al rugăciunii şi un învăţător experimentat.

Micul Dimitrie s-a născut pe 6 februarie 1807[7] în satul Pokrovskoe, moştenit de tatăl său de la strămoşi, sat aflat în judeţul Griazoveţki, gubernia Vologda[8]. Viitorul monah a avut parte de o copilărie fericită, petrecută în liniştea vieţii de la ţară, înconjurat de natură, care i-a fost prima învăţătoare. Natura a sădit în el înclinaţia spre însingurare: copilului îi era drag să stea deseori la umbra copacilor seculari din grădina întinsă, şi acolo, în singurătate, se cufunda în gânduri tihnite, al căror conţinut îl împrumuta, fără îndoială, tot din natura înconjurătoare. Măreaţă şi tăcută, a început să-l influenţeze de timpuriu cu priveliştile ei însufleţitoare: i-a inspirat sufletului său de copil, încă nepătat de micile mizerii ale vieţii cotidiene, alte năzuinţe mai înalte, năzuinţe de care e plină viaţa în sihăstrie şi care îi încântau inima cu simţă-

---

[7] Data naşterii este indicată inexact, în registrul de stare civilă pentru anul 1807, se consemnează: „În ziua a 5-a din luna februarie este născut, în a 6-a i s-a făcut rugăciune şi în a 9-a este botezat în satul Pokrovskoe fiul domnului locotenent Alexandru Semionovici şi al soţiei sale Sofia Afanasievna, Dimitrie..." (Sokolov C. Pag. 36). De asemenea, în scrisoarea către N. V. Golouşeva, Sfântul Ignatie scria: „5 februarie, ziua în care m-am născut..." (*Culegere de scrisori*. 1995. pag. 602).

[8] Satul Pokrovskoe – leagănul şi şcoala începătoare a vieţii Sfântului Ignatie, locul necropolei familiale a multor generaţii Briancianinov. Particularităţile moşiei sunt casa boierească cu trei etaje, în stilul clasicismului timpuriu şi un imens parc cu alei de tei şi brazi albi. Moşia s-a păstrat până în zilele noastre, timp de 75 de ani aici aflându-se sanatoriul pentru tuberculoşi „Pokrovskoe". În anul 2000 ea a fost dată în proprietatea eparhiei de Vologda.

minte mai vii şi mai curate, aşa cum doar însingurarea poate să ofere. Copilul a învăţat de timpuriu să înţeleagă acest glas tăcut al naturii şi să-l distingă în gălăgia vieţii de zi cu zi. Evenimentele vieţii casnice nu îl impresionau, el se adâncea şi mai mult în sine, iar în ambianţa mondenă elegantă părea un ucenic de mănăstire. Scânteia iubirii de Dumnezeu s-a atins de inima lui curată, manifestându-se prin înclinaţia firească spre călugărie, spre idealurile ei înalte, întâlnite atât de des pe meleagurile sale natale, printr-o deosebită predispoziţie spre tot ce este sfânt şi frumos cu adevărat, atât cât este pe înţelesul unui copil. Din această perioadă timpurie, calea vieţii lui deja era hotărâtă: copilul era desprins duhovniceşte de lume.

Această predispoziţie a micului Dimitrie nu putea să găsească înţelegere din partea părinţilor. Tatăl său, Alexandru Semionovici Briancianinov[9], urmaşul străvechilor boieri Briancianinov[10], o familie foarte

---

[9] Alexandru Semionovici Briancianinov (7 mai 1784 – 19 aprilie 1875) – tatăl Sfântului Ignatie Briancianinov. În 1797 este ales la Şcoala Imperială de paji, în 1802 este inclus în regimentul de husari Alexandrovsk, ca ofiţer inferior de cavalerie. În anii următori a slujit în gubernia Vologda, între anii 1814-1818 este conducătorul boierimii din judeţul Griazoveţk. În 1825 a ieşit la pensie, a locuit şi a murit în satul Pokrovskoe – proprietatea sa moştenită – supravieţuind aproape tuturor copiilor săi. Este îngropat în cavoul familiei, lângă biserica ridicată de el. „Din povestirile martorilor, Alexandru Semionovici întotdeauna stătea la liturghie până la sfârşit şi apoi ducea prescura primită în mâini până acasă, cu capul descoperit. Desigur, distanţa era mică, dar procedeul şi obiceiul îi erau caracteristice" (C. Sokolov, pag. 21).

[10] Familia Briancianinov aparţine unor străvechi neamuri boiereşti ai Rusiei. Unii cercetători cred că întemeietorul neamului este boierul Mihail Breanko (sec. XIV), soldat şi purtător al armelor marelui cneaz Dimitrie Donskoi şi care şi-a jertfit viaţa

cunoscută şi cinstită în Vologda, era un om monden în înţelesul deplin al cuvântului. Fiind paj în timpul împărătesei Ecaterina a II-a şi al ţarului Pavel Petrovici, el avea un gust foarte dezvoltat pentru eleganţa anturajului casnic şi reprezenta prototipul absolut al moşierului rus de frunte al acelor timpuri. Moştenind de la părinţii săi o moşie însemnată, el a fost nevoit să piardă o mare parte din ea pentru plata datoriilor imense, după care i-au mai rămas circa 400 de suflete de ţărani şi pitorescul sat Pokrovskoe, fosta reşedinţă din vechime a strămoşilor săi – locul de baştină al celui care avea să fie sfânt. Soţia lui, mama Sfântului Ignatie, Sofia Afanasievna[11] provenea la fel din familia Briancianinovilor şi, ca o femeie cu o educaţie aleasă, foarte evlavioasă, ţinând minte că soţul este capul, se supunea întru toate influenţei lui, împărtăşindu-i punctele de vedere şi convingerile. Alexandru Semionovici era considerat pe drept unul din moşierii fruntaşi cu educaţie ai timpului său şi preţuia învăţătura (tot timpul vieţii sale petrecut în satul Pokrovskoe el a întreţinut permanent, doar cu mijloacele sale, şcoala parohială cu două clase, în care învăţau aproximativ 50 de copii de ţărani). De aceea şi copiilor săi se străduia să le ofere pe cât era posibil o

---

pentru cneaz în timpul bătăliei de la Kulikovo. Reprezentanţii acestei familii şi-au slujit Ţara cu credinţă şi adevăr: au apărat puterea legală în perioada vremurilor tulburi de la începutul sec. XVII, în războiul cu Polonia (1654-1667), pe vremea ţarului Alexei Mihailovici, au slujit în timpul lui Petru I, au apărat Rusia în anul 1812 şi în vremurile ce-au urmat.

[11] Sofia Afanasievna Briancianinova (1786 – 25 iulie, 1832) – mama Sfântului Ignatie. A crescut nouă copii, dintre care cel mai mult îl iubea pe fiul mai mare, Dimitrie, remarcând în el inteligenţa şi frumuseţea. S-a stins pe braţele fiului iubit, care în acea vreme era egumen al mănăstirii Pelişemsk-Lopotov, călăuzită de rugăciunile lui. Este înmormântată în cavoul familiei.

educaţie de bază, pentru a forma din ei adevăraţi fii ai ţării, devotaţi tronului şi credincioşi Ortodoxiei. Dându-le o astfel de educaţie, lui nu îi era străină ambiţia de a-şi vedea mai târziu fiii ocupând cele mai înalte funcţii publice, la care ei aveau dreptul prin obârşia şi condiţia lor socială. Această trăsătură a tatălui său nu putea să treacă neobservată de perspicacitatea tânărului Dimitrie, trăsătură ce era complet opusă intenţiilor şi aspiraţiilor tânărului, şi iată începutul luptei lăuntrice, începutul suferinţelor şi încercărilor, devenite mai târziu atributele întregii vieţi a adormitului întru Domnul vlădică.

Toţi copiii familiei Briancianinov, fraţii şi surorile[12] lui Dimitrie Alexandrovici, au crescut împreună, uniţi de o prietenie reciprocă, însă toţi recunoşteau întâietatea lui Dimitrie, şi nu doar pentru că el era mai mare, ci şi datorită unei deosebite şi înalte alcătuiri a minţii şi caracterului său, datorită superiorităţii sale spirituale. Dimitrie Alexandrovici era liniştit, modest, întotdeauna şi în toate foarte înţelept, atent şi politicos în comportare, deşi tăcut.

---

[12] Fraţii şi surorile: Alexandra (născută 1808), după căsătorie – Jandr. Petru (1809 – 25 iunie 1891). Sofia (născută 1810), după căsătorie – Boborîkina. Mihail (23 august 1811 – 17 ianuarie 1887). Elizabeta (născută 1813), după căsătorie – Parensova. Alexandru (1 mai 1814 – 7 aprilie 1835). Simion (3 decembrie 1815 – 7 decembrie 1863). Maria (născută – 1817), după căsătorie – Kupreianova. Educaţia adânc pravoslavnică a copiilor s-a răsfrânt asupra vieţii fiecăruia dintre ei. Din cinci fii care au trăit până la o vârstă înaintată, doar Simion Alexandrovici a rămas în lume până la sfârşitul vieţii. Despre Petru s-a vorbit mai sus, Mihail a primit monahismul în Pustia Optina; Alexandru a murit în tinereţe, iar înainte de moarte a fost tuns călugăr de fratele său arhimandrit şi îngropat la mănăstirea Sfânta Treime – Sfântul Serghie.

Bucurându-se dintotdeauna de stima fraţilor şi surorilor şi depăşindu-i pe toţi în aptitudinile ştiinţifice şi alte înzestrări, Dimitrie Alexandrovici nu manifesta nici cea mai mică dorinţă de slavă de sine sau laudă. Germenii înţelepciunii smereniei se vădeau de atunci în comportarea lui şi în alcătuirea gândurilor. După virtute şi minte el era cu mult deasupra vârstei sale – din acest motiv fraţii şi surorile manifestau faţă de el chiar o oarecare evlavie, iar el, la rândul lui le transmitea virtuţile sale.

Fratele său, Petru Alexandrovici Briancianinov, cu doi ani mai mic, amintindu-şi acea vreme a copilăriei sale, povesteşte următoarele: „Noi, copiii, aveam un joc preferat – să alergăm, luându-ne la întrecere şi să ne luptăm. Fratele mai mare, Dimitrie, în loc să-şi arate copilăreşte superioritatea faţă de cei mai mici şi mai slabi, dimpotrivă, întotdeauna îi încuraja să fie perseverenţi şi să reziste, spunându-le: «Nu ceda, apără-te». Aceaşi învăţătură o dădea şi spre bătrâneţe, în lucrarea luptei duhovniceşti cu patimile şi cu forţele care le pun în mişcare duhurile asupritoare”, – observă Petru Alexandrovici.

Odată cu vârsta, înclinaţia religioasă a lui Dimitrie Alexandrovici se manifesta mai vădit: ea se arăta printr-o predispoziţie aparte pentru rugăciune şi citirea cărţilor cu conţinut duhovnicesc. Îi plăcea să meargă la biserică[13], iar acasă avea obiceiul să se roage des în timpul zilei, nelimitându-se la momentele de dimineaţă şi seară, rânduite pentru rugăciune. Ru-

[13] Biserica în cinstea Acoperământului Maicii Domnului de pe moşia Briancianinovilor a fost construită în anul 1810 cu străduaniile proprietarului Alexandru Semionovici înainte de construirea casei de pe această moşie. În anii puterii sovietice a fost distrusă aproape până la temelie. În prezent este reconstruită, iar în Pokrovskoe a fost întemeiată o obşte pravoslavnică.

găciunea lui nu era o citire mecanică, deseori grăbită şi maşinală, cum este atât de obişnuită în rândul copiilor. El se deprindea cu rugăciunea rostită cu atenţie, care începe cu o atitudine evlavioasă şi rostirea negrăbită a cuvintelor, şi atât de bine reuşea să facă acestea, încât chiar din copilărie se îndulcea de roadele ei binecuvântate.

Învăţând să se roage cu băgare de seamă, el se purta cu evlavie faţă de tot ce e sfânt, insuflându-le această evlavie şi celorlaţi fraţi şi surori ale sale. Evanghelia o citea întotdeauna cu umilinţă, reflectând la cele citite. Cartea sa preferată era „Şcoala evlaviei"[14] în cinci volume, o ediţie veche. Cartea aceasta, conţinând o scurtă prezentare a faptelor sfinţilor şi cugetările lor alese, corespundea foarte mult cu predispoziţia copilului, sau, mai corect spus, ea îi influenţa duhul, lăsând ca istorisirile şi cugetările sfinte ale bărbaţilor purtători de duh să lucreze asupra lui, fără ajutorul vreunor explicaţii din afară. Aptitudinile lui Dimitrie Alexandrovici erau multilaterale: în afara programului stabilit de lecţii în domeniul ştiinţelor exacte, el studia cu mare succes caligrafia, desenul, canto pe note şi până şi un instrument muzical, ba chiar pe cel mai greu: vioara. Învăţându-şi lecţiile foarte repede, el folosea orele libere pentru citit sau pentru felurite exerciţii scrise, în care, de asemenea, începea să se vădească darul său literar. Învăţătorii lui din acea vreme erau profesorii seminarului Vologda şi învăţătorii gimnaziului. Pedagogul casei era un student al seminarului, Levitski, care locuia în casa Briancianinovilor. Tot el preda şi religia. Levitski

[14] Mansvetov G. I., *Şcoala evlaviei sau exemple de virtuţi creştine, culese din vieţile sfinţilor*. Au fost tipărite peste 20 de ediţii, ultima în 1998, la Moscova.

se distingea printr-o excelentă bună-creştere şi o cunoaştere solidă a obiectului pe care îl preda. El a reuşit să-l iniţieze atât de bine pe elevul său în adevărurile de bază ale teologiei, încât Dimitrie Alexandrovici i-a păstrat pentru totdeauna o amintire plină de recunoştinţă.

Dumitrie Alexandrovici a locuit în casa părintească până la vârsta de 16 ani. Această primă perioadă a vieţii sale deja fusese grea pentru el în plan duhovnicesc prin aceea că împrejurările externe şi interne ale vieţii domestice nu-i dădeau posibilitatea să destăinuie cuiva dorinţele şi scopurile tainice care îi umpleau în acea vreme sufletul. Eschivarea în faţa părinţilor a ajuns până acolo, încât fiul nu îndrăznea în prezenţa tatălui său să-şi permită uneori cele mai îngăduite acţiuni sau să-şi exprime cele mai necesare dorinţe. Ca dovadă a acestui fapt, slujeşte o întâmplare foarte obişnuită, dar care caracterizează relaţiile lor familiale de atunci. Dimtrie Alexandrovici se scălda într-o zi, împreună cu tatăl său în râuleţul Taliţa, ce curge în apropierea satului Pokrovskoe. Scăldându-se mult în apă, a început să-i fie atât de frig, că tremura din tot corpul, însă nu a îndrăznit să iasă din apă înaintea tatălui său şi chiar nici nu s-a încumetat să-i ceară voie pentru aceasta. Această scaldă a avut o influenţă atât de rea asupra sănătăţii sale, încât l-a afectat pentru toată viaţa; după aceasta, Dimitrie Alexandrovici, după cum a destăinuit el însuşi, a devenit foarte sensibil la răceală.

În încheierea perioadei copilăriei din viaţa autorului *Experienţelor ascetice*, este extrem de edificator să aducem propria sa mărturie despre aceasta. Iată cât de emoţionant vorbea despre sine în articolul *Plânsul meu*: „Copilăria mea a fost plină de mâhniri. Aici văd mâna Ta, Doamne al meu! Nu aveam cui să-i

deschid inima mea, am început să o revărs în faţa Dumnezeului meu, am început să citesc Evanghelia şi vieţile sfinţilor Tăi. O perdea, prin care arareori se putea vedea, stătea pentru mine pe Evanghelie, dar Pimenii Tăi, Sisoii Tăi şi Macariii au iscat asupra mea o minunată impresie. Gândul, deseori plutind către Dumnezeu prin rugăciune şi citire, a început puţin câte puţin să aducă pace şi tihnă în sufletul meu. Când eram un tânăr de 15 ani, o linişte nespusă a crescut în mintea şi inima mea. Dar eu nu înţelegeam, eu credeam că aceasta e starea obişnuită a tuturor oamenilor" (*Experienţe ascetice*. Vol. 1).

La sfârşitul verii anului 1822, când Dimitrie Alexandrovici mergea pe cel de-al 16 an al vieţii, tatăl său l-a adus în Sankt Petersburg pentru a-l înscrie la Şcoala Centrală de Inginerie Militară[15], pentru care a fost pregătit prin studiul de acasă. Pe drum, în apropierea oraşului Shlisselburg, deodată tatăl i-a adresat fiului următoarea întrebare: „Unde ai vrea să fii angajat la slujbă?" Mirat de această francheţe fără precedent a tatălui său, fiul nu a vrut să mai ascundă de el taina inimii sale, pe care până atunci nu o destăinuise nimănui. Mai întâi el i-a cerut să-i promită că nu se va supăra, dacă răspunsul nu-i va plăcea, apoi cu tăria duhului, a voinţei şi cu puterea sentimentului pe deplin sincer, i-a spus că doreşte să fie monah. Răspunsul hotărât al fiului se pare că nu l-a influenţat pe tatăl său, care nu i-a dat importanţă, punându-l pe seama tinereţii celui ce a răspuns, sau nu a

[15] Şcoala Centrală de Inginerie Militară a fost creată în 1819 şi pregătea ofiţeri pentru trupele de geniu. În 1855 clasele de ofiţeri au fost transformate în Academia tehnico-militară Nicolaevsk, situată în Palatul Mihailovsk. Această perioadă a vieţii lui Dimitrie Alexandrovici şi a lui Mihail Cihacev este descrisă în povestirea lui N.S. Lescov *Inginerii fără de arginţi*.

vrut să-l contrazică din cauză că această dorinţă a lui părea de neînfăptuit, dorinţă care nu se potrivea deloc cu planurile pe care el le construise pentru viitorul fiului său.

În Petersburg, Dimitrie Alexandrovici a susţinut un examen de admitere strălucit. (În acel an au fost 130 de concurenţi pe 30 de locuri. Din rândul concurenţilor, Briancianinov a avut cel mai reuşit rezultat, satisfăcând totodată cererile examenului pentru admiterea în clasa a 2-a de conductori.) Înfăţişarea lui agreabilă şi pregătirea excelentă pentru ştiinţe au atras asupra tânărului Brianacianinov atenţia deosebită a înălţimii sale Nicolae Pavlovici[16], pe atunci general-inspector al inginerilor. Marele cneaz i-a poruncit lui Brianacianinov să se înfăţişeze la palatul Anicikovski, unde l-a prezentat soţiei sale, marea cneaghină Alexandra Fiodorovna[17], şi l-a descris ca fiind un tânăr pregătit minunat nu numai în domeniul ştiinţelor necesare la şcoala de ingineri militari, ci şi ca pe un tânăr care cunoştea chiar şi limbile latină şi greacă. Înălţimea sa cneaghina a binevoit ca tânărul Briancianinov să fie primit în rândurile elevilor din pensionul ei. Ajungând ţar şi ţarină, Nicolae Pavlovici şi Alexandra Fiodorovna au continuat să-şi arate nobila bunăvoinţă pentru Briancianinov.

După susţinearea examenului, Dimitrie Alexandrovici a fost înscris în unitatea de conductori ai Şco-

---

[16] Nicolai Pavlovici Romanov (1796-1855) – ţarul Rusiei între anii 1825-1855. În 1817 a fost numit inspector general al unităţii militare de ingineri şi în 1819, prin porunca lui a fost deschisă Şcoala Centrală de Inginerie Militară. El însuşi alegea elevii. Alegându-l pe Dimitrie Alexandrovici, el şi-a vădit atenţia sa binevoitoare şi grija faţă de acesta.

[17] Alexandra Feodorovna Romanova (Frederica-Luiza-Sharlotta-Wilhelmina, 1798-1860) – soţia ţarului Nicolae I.

lii Centrale de Inginerie Militară, iar începutul serviciului militar activ a fost socotit din ziua în care a depus jurământul – 19 ianuarie 1823. Reuşitele sale la disciplinele exacte (într-un timp foarte scurt, Briancianinov a devenit primul din clasă la ştiinţele exacte, păstrându-şi acest loc până la absolvirea şcolii), purtarea excelentă şi simpatia marelui cneaz l-au ridicat pe primul loc printre cadeţii-colegi: la sfârştul anului 1823, odată cu transferul la clasa superioară de conductori, a fost numit plutonier-major al unităţii de conductori; în 1824 a fost transferat din clasele de cadeţi în clasa inferioară de ofiţeri (ai armatei ţariste; în prezent – Academia tehnico-militară Nikolaevsk) şi pe 13 decembrie a fost promovat ca sublocotenent-genist. Capacitatea intelectuală şi calităţile morale deosebite ale lui Dimitrie Alexandrovici îi cucereau pe profesorii şi lectorii şcolii, cu toţii având faţă de el o deosebită bunăvoinţă, dându-i întâietate în faţa celorlalţi discipoli.

În aceeaşi măsură cu succesele obţinute la învăţătură şi în activitatea militară, Dimitrie Alexandrovici avea succes şi în societatea mondenă, datorită calităţilor sale personale. Legăturile sale familiale l-au adus în casa directorului de atunci al Academiei de Arte Frumoase[18]. Acolo, în serile dedicate litera-

[18] Alexei Nicolaevici Olenin (1763-1843) – arheolog, istoric, directorul Bibliotecii Publice Împărăteşti. Salonul său literar de pe malul râului Fontanka, la numărul 165 (astăzi -101), în anii de studii ai lui Dimitrie Alexandrovici, de asemenea era vizitat cu regularitate de către fraţii Muraviov. Cel care avea să fie Sfântul Ignatie a închegat relaţii de prietenie cu toţi cei patru fraţi şi, pe lângă acestea, mai târziu el a devenit pentru Mihail Nicolaevici şi Nicolai Nicolaevici nu numai prieten, ci şi îndrumător duhovnicesc. Avea o relaţie deosebit de apropiată cu Nicolai Nicolaevici Muraviov-Karski, dovada acestui fapt fiind corespondenţa lor timp de douăzeci de ani. *Viitorul Rusiei în mâinile proniei*

turii, el a devenit un cititor îndrăgit, iar înzestrările sale poetice şi literare în general i-au câştigat atenţia personalităţilor cunoscute pe atunci din lumea literară: Gnedici, Crîlov, Batiuşkov şi Puşkin. O astfel de societate a influenţat, bineînţeles, dezvoltarea literară a viitorului scriitor. Până la sfârşitul vieţii, Sfântul Ignatie a vorbit cu simpatie despre sfaturile primite de la unele dintre aceste personalităţi.[19]

Din acest cerc de personalităţi mondene şi având multe relaţii făcea parte mătuşa lui Dimitrie Alexandrovici, A. M. Suhareva[20], care a influenţat

---

Dumnezeieşti: scrisori către N.N. Muraviov-Karski, editată pentru prima dată în *Istoria neamului Briancianinovilor*, Moscova, 1998).

[19] În tinereţea sa, pe când era genist, ofiţer-genist, aflându-se deseori în cercul literaţilor contemporani şi bucurându-se de atenţia deosebită a unuia dintre ei – Gnedici, Sfântul Ignatie şi-a însuşit ca regulă şi deseori repeta sfatul lui Gnedici: lucrările scrise până în patruzeci de ani să fie socotite în mod hotărât neterminate, pornind de la convingerea că doar de la această vârstă poate fi socotit suficient de matur un scriitor, că are o maturitate suficientă a minţii, a experienţei şi a bunului gust şi de aceea, tot ce iese de sub pană până la această vârstă nu trebuie editat, ci trebuie lăsat până la vârsta mai sus amintită, când, revizuind scrierile, să îndrepţi ce trebuie şi atunci să-ţi exprimi judecata despre ele – să le trimiţi spre tipărire, sau să le distrugi. Această regulă pe care o respecta Sfântul Ignatie slujeşte ca explicaţie a faptului că, vorbind despre scrierile sale, el socoteşte că tot ce a scris până la patruzeci de ani este ca şi inexistent, iar cele scrise la vârsta de patruzeci de ani, sunt socotite de el necoapte, faţă de înălţimea duhovnicească adevărată pe care el putea să o înţeleagă (Note. P. A. Briancianinov: *Culegere de scrisori*, 1995).

[20] Agatocleea Markovna Suhareva – sora soţiei lui A. N. Olenin, născută Poltoraţkaia, rudă cu Sofia Alexandrovna Briancianinova. O activistă socială de vază şi filantroapă, preşedinta Consiliului de Tutelă al Femeilor pe problema închisorilor şi al Consiliului Patriotic al Femeilor din Sankt-Petersburg.

viaţa tânărului doar la suprafaţă, viaţa lui interioară dezvoltându-se de sine stătător, fără să depindă de legăturile familiale ori sociale. Şi în mijlocul agitaţiei vieţii din capitală, Dimitrie Alexandrovici a rămas devotat năzuinţelor sale duhovniceşti, pe care le-a cultivat în singurătatea patriei sale îndepărtate. El a căutat întotdeauna în religie o cunoaştere vie, empirică şi, ocrotit de harul dinlăuntrul său, nu a cedat nici influenţei vătămătoare a învăţăturilor străine, nici atracţiilor plăcerilor lumeşti. Iată cât de amănunţit descrie el însuşi în articolul *Plânsul meu*, citat mai sus, starea lui sufletească de atunci: „Am păşit în slujirea militară şi ştiinţifică nu după alegerea şi dorinţa mea. Pe atunci eu nu îndrăzneam, nu puteam să doresc ceva, pentru că nu găsisem încă Adevărul, încă nu îl văzusem limpede, ca să-l doresc! Ştiinţele omeneşti, născocirea minţii omeneşti căzute, au ajuns obiectul atenţiei mele: către ele m-am avântat cu toate puterile sufletului meu, ocupaţiile religioase nesigure şi simţămintele religioase au rămas deoparte. Au trecut aproape doi ani în activităţi lumeşti: se născuse şi deja crescuse în mine un fel de pustietate îngrozitoare, apăruse o foame, un dor de neîndurat după Dumnezeu. Eu am început să-mi deplâng indolenţa mea, acea uitare căreia i-am dat credinţa, să deplâng liniştea desfătătoare pe care o pierdusem, să deplâng pustietatea pe care o dobândisem, care mă apăsa, mă îngrozea, mă făcea să mă simt orfan, să mă simt lipsit de viaţă! Şi desigur – acela era chinul sufletului, îndepărtat de viaţa sa reală, de Dumnezeu. Îmi amintesc: merg pe străzile Petersburgului în uniformă de cadet şi lacrimile îmi curg şiroaie pe obraji...

Concepţiile mele erau deja mai coapte, eu căutam în religie claritate. Simţămintele religioase dezordonate nu mă mulţumeau, eu doream să văd un

adevăr sigur, limpede. În acea vreme, capitala nordică era preocupată şi frământată de felurite idei religioase, care se certau şi se luptau între ele. Nici o parte, nici cealaltă nu plăcea inimii mele, care nu avea încredere în ei, se temea de ei. Cu sobrietate am dat jos uniforma de cadet şi am îmbrăcat uniforma de ofiţer. Regretam uniforma de cadet: în ea puteam, venind la biserica lui Dumnezeu, să stau în mulţimea de soldaţi, în mulţimea de oameni simpli, să mă rog şi să plâng cât îmi doreşte sufletul. Nu-i păsa tânărului de plăceri, de distracţii! Lumea nu-mi prezenta nimic ademenitor: eram atât de rece faţă de lume, de parcă ea ar fi fost cu totul fără tentaţii! Ca şi cum nu ar fi existat pentru mine: mintea mea era adâncită cu totul în ştiinţe şi, în acelaşi timp, ardea de dorinţa de a afla în ce constă credinţa adevărată, în ce constă adevărata învăţătură despre ea, străină de rătăciri, şi dogmatice şi morale." (*Experienţe ascetice*, pp. 553-554).

CAPITOLUL II

Începutul lucrării duhovniceşti, atunci când se face cu un scop precis şi devine prioritară, ca apoi să devină activitatea exclusivă sau principală şi esenţială a vieţii, este însoţit de obicei de un război lăuntric al gândurilor şi al simţămintelor pătimaşe. Acest război, la vârsta tinereţii unui om care păşeşte cu puteri proaspete şi plin de râvnă pe calea cea nouă şi nevăzută a nevoinţei duhovniceşti, este atât de puternic, încât nu se poate să-i ţină piept cu propriile forţe – este neapărat nevoie de ajutor din afară. Tânărul care are o înclinaţie ascetică-religioasă şi activităţi duhovniceşti vădite începe involuntar să caute un anturaj cu aceleaşi concepţii ca ale sale, pentru a-i împărtăşi cuiva starea lui sufletească, pentru a se verifica pe sine în faţa experienţei altuia, pentru a auzi un cuvânt de îmbărbătare sau a primi un sfat experimentat.

Esenţa acestei activităţi duhovniceşti constă în principal în rugăciunea lăuntrică, făcută cu luare-aminte, neîncetat sau oricât de des, după puteri. Această rugăciune, formându-l pe tânărul monah, pune în acord toată lucrarea lăuntrică a omului, dar această rugăciune trebuie studiată corect, studiu ce reprezintă obiectul lucrării duhovniceşti a monahului. Împotriva acestei lucrări duhovniceşti şi este îndreptat tot războiul gândurilor şi senzaţiilor inimii pe care îl pornesc în taină duhurile răutăţii. Ele îşi urmăresc din depărtare adversarul şi nu aţipesc, se aruncă spre el cu hoardele lor, îndată ce el s-a gândit să se elibereze de sub stăpânirea patimilor, cu intenţia hotărâtă de a începe lucrarea mântuirii sale. Ele trezesc în suflet tulburarea patimilor nevăzute. Asaltul gândurilor poate fi atât de puternic, încât deseori depăşeşte limi-

tele terenului gândurilor şi este însoţit de atacuri senzoriale, cum ar fi: vedenii fantomatice, boli trupeşti neobişnuite sau deliruri scurte.

În acest timp, chipurile duşmanilor imaginari rămân nevăzute, acţiunile lor neînţelese, iar tânărul luptător al războiului nevăzut se află permanent în pericolul de a fi amăgit, sedus. Rugăciunea îi dăruieşte rugătorului din belşug gânduri senine, simţăminte bune şi cu acestea îl atrage nespus; dar anume aici e nevoie de o exigenţă riguroasă, o luare-aminte extraordinară, pentru ca sub chipul simţămintelor celor bune să nu-i primească pe cei care înşală mintea, să nu se desfăteze cu stări duhovniceşti false, în spatele cărora se deschide uşa pentru toată înşelarea. Trăind o astfel de stare, uneori îmbucurătoare, alteori foarte istovitoare, tânărul nevoitor simte toată greutatea singurătăţii sale în mijlocul pustiei lumeşti a oamenilor, în care pribegeşte: pentru el este de ajuns un singur imbold, un singur mic îndemn pentru a lăsa de tot zarva lumească şi a se arunca în refugiul mănăstirii.

Iată o ilustrare palidă a acelei stări pe care, probabil, o trăia Dimitrie Alexandrovici, când, umblând în uniforma militară, simţea nevoia să-şi dezvăluie gândurile sale.

El se îndeletnicea cu rugăciunea minţii şi atât de sârguincios o exersa, încât ea izvora involuntar. „Se întâmpla, seara, – povestea el mai târziu despre sine, – să te culci în pat şi, ridicând capul de pe pernă, să începi a citi o rugăciune, şi aşa, fără să schimbi poziţia, fără să întrerupi rugăciunile, să te scoli dimineaţa pentru a merge la slujire, în clasă". Fiind monah în suflet şi încă din al 16-lea an de viaţă trăind influenţa aducătoare de har a rugăciunii, el nu avea totuşi un motiv hotărât să alerge la o faţă călugă-

rească pentru a se spovedi, pentru că încă nu era conştient pe deplin de natura stării sale sufleteşti, din această pricină o deschidere completă înaintea unei feţe bisericeşti de mir ar fi putut mai degrabă să-l vatăme, decât să-i aducă un folos. Experienţa l-a învăţat acest adevăr.

Tânărul cucernic nu se mulţumea cu Împărtăşania cu Sfintele Taine o dată pe an, ci simţea nevoia de a se întări mai des cu această hrană duhovnicească, de aceea, pentru a-şi aduce la îndeplinire dorinţa sa, el a apelat la profesorul de teologie al şcolii, protoiereul, parohul Bisericii Palatului Militar – Alexie Ivanovici Malov – discipolul Academiei Teologice din Sankt-Petersburg şi magistru în teologie[21]. Această alegere nefericită a avut cele mai dureroase consecinţe. Tânărul ce se spovedea i-a spus duhovnicului că el este muncit de multe gânduri păcătoase. Duhovnicul, înţelegând spovedania în felul lui, l-a bănuit pe tânărul student de intenţii politice criminale şi a considerat că este obligat să aducă acestea la cunoştinţa directorului şcolii, generalul-locotenent, contele Sivers. Luteran după credinţă, graful, împreună cu inspectorul şcolii, general-maiorul, baronul Elsner, necunoscând deloc limba rusă, l-au chemat pe Briancianinov şi l-au supus unei anchete aspre: în ce constau anume planurile sale, pe care el singur le recunoscuse nelegiuite sau păcătoase. L-a costat mult efort să le explice nemţilor-luterani diferenţa dintre intenţiile nelegiuite şi gândurile păcătoase, dar noţiunile ascetice nu erau pe înţelesul luteranilor şi umbra suspiciunii a fost aruncată asupra tânărului nevoitor. Briancianinov a început să fie urmărit. Alegerea gre-

[21] Malov A. I. (1787-1855) – cunoscut propovăduitor, duhovnicul decembriştilor.

şită a duhovnicului a avut urmări extrem de neprielnice: tânărul s-a îmbolnăvit şi, după cuvintele părintelui M. Cihacev, niciodată nu s-a mai vindecat după aceasta.

După această spovedanie cu rezultate atât de grele pentru Briancianinov, starea lui sufletească i s-a descoperit mai clar, de aceea a început să-şi caute alt duhovnic, mai potrivit pentru starea sa. El s-a adresat călugărilor metocului Mănăstirii Valaam[22], a început să meargă acolo în fiecare sâmbătă şi duminică pentru a se spovedi şi a se împărtăşi cu Sfintele Taine şi, învăţat de experienţa prin care a trecut, se străduia să facă acestea în ascuns de direcţia şcolii. În această lucrare sfântă i s-a alăturat colegul său de şcoală Cihacev, care se trăgea din nobilimea guberniei Pskovului, care a intrat odată cu el în acea instituţie şi era foarte iubit de suveranul Nicolae Pavlovici. Dimitrie Nicolaevici s-a ataşat de Cihacev prin cea mai sinceră prietenie, în ciuda nepotrivirii caracterelor lor: primul era serios, gânditor, concentrat în sinea lui, celălalt era glumeţ, vorbăreţ, cu sufletul „pe tavă". Cihacev i s-a dedicat lui Briancianinov mai degrabă ca un fiu tatălui, decât ca un frate fratelui: aceasta era influenţa lui Dimitrie Alexandrovici asupra colegului său.

Prima întâlnire a acestor doi tineri camarazi este înduioşătoare şi plină de un caracter cu adevărat creştinesc. Odată, întru-un dialog prietenesc, Dimitrie Alexandrovici, întrerupând pălăvrăgeala veselă a lui Cihacev, i-a spus: „Fii creştin!" – „Eu niciodată nu

[22] Mănăstirea Valaam a înfiinţat în Sankt-Petersburg primul metoc a cărui biserică are hramul Sfinţilor Serghie şi Gherman, în 1820 pe strada Miasnaia, în Malaia Kolomna. Este interesant că iconostasul şi obiectele bisericeşti au fost donate de ţarul Alexandru I, căruia îi plăcea mult să viziteze metocul.

am fost tătar", – l-a contrazis colegul său. „Așa e, – a spus primul, – dar aceste cuvinte trebuie să le împlinești cu fapta și să le aprofundezi mai sârguincios". De atunci, ambii mergeau la călugării de la metoc, se spovedeau și se împărtășeau, se rugau, erau călăuziți prin discuții mântuitoare de suflet, se nevoiau. Iată cum descrie aceste frecventări însuși Cihacev în însemnările sale, unde vorbește deschis despre înrâurirea pe care au avut-o asupra lui. „Într-o sâmbătă aud invitația prietenului meu de a merge la preot. „De ce?" – „Am un obicei să mă spovedesc sâmbăta, iar duminica să mă împărtășesc cu Sfintele Taine. Ai grijă să nu rămâi în urmă". Biata mea mințișoară a rămas atunci foarte uluită și buimăcită. Frică și panică: ce și cum, nu sunt pregătit, nu pot! – „Nu este treaba ta, ci a duhovnicului" – îmi răspunde curajos prietenul și cu iubirea sa mă atrage după el.

Odată ce am mers, în sâmbăta următoare primesc aceeași invitație. Deși, după aparențe, făceam acestea cu ușurință, întreaga mea structură interioară s-a zdruncinat. Tinerețea și sănătatea, toate influențele exterioare, tot anturajul, și în plus revolta interioară puternică a patimilor și obiceiurilor, furioase pentru rezistența opusă lor, îmi tulburau îngrozitor sufletul, și ar fi putut el să reziste în neputința sa, dacă nu era puterea nevăzută, care îl susținea de sus? Cu acestea toate, de nu aș fi avut un asemenea prieten, care mă instruia cu înțelepciunea lui și întotdeauna își punea sufletul său pentru mine, și împreună cu mine împărțea orice durere, nu aș fi scăpat teafăr pe acest tărâm – tărâmul muceniciei de bună voie și al mărturisii".

Călugării metocului Valaamului îi primeau cu iubire pe tineri, pentru că au văzut în ei o năzuință sinceră către Dumnezeu și dorința de a merge pe

calea mântuirii, însă, ca oameni fără o educaţie ştiinţifică, mărginindu-se în principal pe nevoinţa exterioară, nu puteau să mulţumească pe deplin trebuinţele lor sufleteşti, de aceea i-au sfătuit pe tineri să se adreseze călugărilor de la Lavra Sfântului Alexandru Nevski[23] pentru îndrumare duhovnicească. Acolo, în acea vreme se aflau unii ucenici ai stareţilor Teodor[24] şi Leonid[25], bărbaţi cu experienţă în viaţa duhovnicească şi care primiseră educaţie monahală: primul – de la vestitul stareţ Paisie Velicicovski, arhimandritul Mănăstirii Neamţ din Moldova, iar al doilea – de la ucenicii lui. Aceştia erau ieromonahul Aaron, monahii Hariton, Ioanichie şi alţii[26].

---

[23] Lavra Sfânta Treime – Alexandru Nevski, înfiinţată în 1710, pe malul stâng al Nevei, lângă revărsarea în ea a râuleţului Cernâi. A fost centrul vieţii bisericeşti a capitalei şi reşedinţa mitropoliţilor Sankt-Petersburgului.

[24] Schimonahul Teodor (1756-1822) – primind îndrumare duhovnicească la Mănăstirea Neamţ, de la Sfântul Paisie, a devenit unul din cei care au reabilitat lucrarea lăuntrică monahicească în Rusia; a vieţuit în multe mănăstiri, a trecut la cele veşnice în Mănăstirea Sfântului Alexandru Svirski. Prima lui biografie a fost alcătuită de ucenicul Dimitrie Briancianinov în anul 1829.

[25] Sfântul Lev (Nagolkin, 1768-1841) – în 1801 este tuns în monahism cu numele Leonid, în schimă Lev, întemeietorul stăreţiei de la Optina, canonizat în anul 2000, este pomenit pe 11/24 octombrie. Corespondenţa lui cu Sfântul Ignatie este publicată în cartea *Ignatie Briancianinov. Călătoria spre porţile veşniciei. Corespondenţa cu stareţul de la Optina, P.P. Iacovlev, secretarul Sfântului Ignatie*. Moscova 2001.

[26] Arhimandritul Aaron (Petrov) – din 1821, ieromonah al Lavrei Alexandru Nevski, în 1826 este numit constructor al Mănăstirii Novgorodsko-Perekomsk. Din 1842 arhimandritul Aaron este egumen al Lavrei. A trecut la cele veşnice pe 18 aprilie 1844. Monahul Ioanichie – călugăr al Valaamului, nepotul stareţului Teodor, în Lavră a avut ascultarea de a vinde lumânări. El a câştigat foarte mult simpatia tinerilor şi le-a povestit multe despre diferiţi stareţi, mai ales despre cei de la Valaam şi despre

Tinerii prieteni au început să meargă la aceşti călugări. Prin ei l-au cunoscut pe duhovnicul Lavrei, părintele Atanasie, care, prin purtarea sa cu adevărat paternă şi plină de iubire, i-a făcut să uite impresia neplăcută, produsă de ignoranţa primului duhovnic. Tinerii se bucurau că şi-au găsit învăţători adevăraţi, care le înţelegeau pe deplin nevoile lor sufleteşti şi de care se puteau folosi cu prisosinţă. Ei şi-au adâncit râvna pentru nevoinţele evlavioase, şi-au îndesit vizitele la călugări, se îndulceau de slujbele Lavrei, care îi impresionau mai mult, pentru că erau mai maiestuoase şi mai lungi decât în metoc. Ei se sfătuiau cu monahii cum s-ar fi sfătuit cu nişte părinţi duhovniceşti despre tot ce avea legătură cu lucrarea lăuntrică monahicească, îşi spovedeau gândurile, învăţau cum să se păzească de patimi, de obiceiuri păcătoase şi piedici, după ce cărţi ale Sfinţilor Părinţi să se călăuzească şi altele. Călugării blânzi, mai ales părintele Ioanichie şi duhovnicul Atanasie, împărtăşeau cu tinerii iubitori de călugărie şi de înţelepciune tot ce dobândiseră în urma experienţei duhovniceşti îndelungate. Deseori Dimitrie Alexandrovici îi uimea cu întrebările sale, privind unele laturi ale vieţii duhovniceşti, care dovedeau o vârstă duhovnicească destul de înaintată. Această prietenie strânsă cu monahii a avut o influenţă corespunzătoare. Dimitrie Alexandrovici a devenit un ascet desăvârşit în suflet, s-a înconjurat cu operele Sfinţilor Părinţi, în principal cu cele ce aveau un conţinut ascetic. Citindu-le cu nesaţ, s-a adâncit şi mai mult în lumea sa interioară şi s-a

părintele Leonid. Datorită acestor povestiri, Dimitrie Alexandrovici a vrut să-l cunoască pe ultimul şi a început o corespondenţă duhovnicească. Spre sfârşitul vieţii a trăit în pustia Optina, a primit schima cu numele Leonid.

răcit vădit faţă de anturajul laic. În *Plânsul* său aşa vorbeşte el despre sine:

„Ochii minţii deja vedeau marginile cunoştinţelor omeneşti în ştiinţele înalte exacte. Ajungând la aceste margini, am întrebat ştiinţele: Ce avuţie lăsaţi omului? Omul este veşnic şi avuţia lui trebuie să fie veşnică. Arătaţi-mi această avuţie veşnică, această bogăţie sigură, pe care eu aş putea să o iau după hotarele mormântului! Ştiinţele tăceau.

În căutarea unui răspuns satisfăcător, a unui răspuns de importanţă vitală fundamentală, m-am îndreptat spre credinţă. Dar unde te ascunzi, credinţă adevărată şi sfântă? Nu am putut să te recunosc în fanatism, care nu era pătruns de blândeţea evanghelică, respirând doar înfierbântare şi dorinţă de glorie! Nu am putut să te recunosc în învăţătura samavolnică, desprinsă de Biserică şi care şi-a alcătuit propriul nou sistem, proclamându-şi în deşert şi cu îngâmfare dobândirea unei noi credinţe creştine adevărate după optsprezece veacuri de la întruparea lui Dumnezeu-Cuvântul.

Ah! În ce nedumerire grea plutea sufletul meu!...

Şi deseori am început să-L implor cu lacrimi pe Dumnezeu ca El să nu mă lase pradă rătăcirii, ci să-mi arate calea dreaptă, pe care puteam să-mi îndrept către El mersul nevăzut al minţii şi inimii. Deodată îmi apare un gând... şi inima se simte în el ca în îmbrăţişarea unui prieten. Acest gând mă îndemna să studiez credinţa în izvoare – în lucrările Sfinţilor Părinţi. «Sfinţenia lor, – îmi spunea el mie, – este chezăşia dreptăţii lor». Mă supun. Găsesc un mod de a căpăta lucrările sfinţilor plăcuţi lui Dumnezeu, încep să le citesc cu sete, să le studiez în profunzime. Terminând de citit unele, mă apuc de altele,

le citesc, le recitesc, le cercetez. Ce m-a mirat mai întâi în lucrările Părinţilor Bisericii Ortodoxe? Acea înţelegere între ei, o înţelegere minunată, măreaţă... Ce învăţătură găsesc, printre altele, în ele? Găsesc învăţătura, repetată de toţi părinţii: unicul drum spre mântuire este urmarea neabătută a învăţăturilor Sfinţilor Părinţi. «L-ai văzut tu oare, — spun ei, – pe acela amăgit de învăţături mincinoase, pierit din cauza alegerii greşite a nevoinţelor? Să ştii: el şi-a urmat sieşi, şi-a urmat mintea sa, părerile sale, şi nu învăţătura Părinţilor», din care se alcătuieşte tradiţia dogmatică şi morală a Bisericii...

Gândul acesta a fost primul meu adăpost în ţara adevărului. Aici sufletul meu a găsit odihnă după tulburări şi furtuni. Gând fericit, mântuitor! Gândule, dar nepreţuit al Preabunului Dumnezeu, care doreşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi să ajungă la înţelegerea adevărului! Acest gând s-a făcut piatră de temelie pentru zidirea duhovnicească a sufletului meu! Acest gând s-a făcut steaua mea călăuzitoare. Ea a început să-mi lumineze mereu drumul greu şi plin de amărăciuni, drumul îngust, nevăzut al minţii şi inimii către Dumnezeu.

Astfel sunt binefacerile cu care m-a dăruit din belşug Dumnezeul meu! Astfel este comoara care nu putrezeşte, îndrumătoare spre dumnezeiasca veşnicie, hărăzită mie de sus, de la tronul ceresc al milei şi înţelepciunii Dumnezeieşti... Dumnezeu, Însuşi Dumnezeu, prin acest gând luminat m-a despărţit de lumea tulburată. Eu trăiam în mijlocul lumii, dar nu mergeam pe drumul comun, larg şi netezit. Gândul bun m-a dus pe o cărare aparte spre izvoarele vii şi răcoritoare ale apei, pe tărâmuri roditoare, într-un ţinut pitoresc, dar adesea sălbatic, periculos, străbătut

de prăpăstii, foarte singuratic. Prin acest ţinut rareori călătoreşte vreun călător.

Citirea părinţilor m-a convins cu o limpezime deplină că mântuirea înăuntrul Bisericii Ruse este neîndoielnică, iar credinţele Europei de Vest sunt lipsite de aceasta, nepăstrând în întregime nici învăţătura dogmatică, nici pe cea morală a Bisericii primare a lui Hristos. Citirea mi-a dezvăluit ceea ce a făcut Hristos pentru omenire, în ce constă căderea omului, de ce e nevoie de un Răscumpărător, ce reprezintă mântuirea, adusă şi dăruită de Răscumpărător. Ea îmi repeta: trebuie să dezvolţi, să simţi, să vezi înlăuntrul tău mântuirea, fără de care credinţa în Hristos este moartă, iar creştinismul – un cuvânt şi o noţiune fără acoperire! Ea m-a învăţat să privesc la veşnicie ca la o veşnicie înaintea căreia nu numai viaţa noastră, care măsoară o jumătate de veac, ci chiar şi o viaţă pământească de o mie de ani este neînsemnată. Ea m-a învăţat că viaţa pământească trebuie petrecută în pregătirea pentru veşnicie, aşa cum în pridvor te pregăteşti pentru intrarea în minunatele încăperi împărăteşti. Ea mi-a arătat că toate ocupaţiile pământeşti, plăcerile, onorurile, privilegiile sunt jucării fără importanţă, cu care se joacă şi pierd sfinţenia veşniciei copiii maturi". (*Experienţe ascetice*, pp. 554-560).

CAPITOLUL III

Năzuinţele duhovniceşti ale tânărului nevoitor, râvna lui, sârguinţa în rugăciune au suferit o grea încercare. Primii duşmani pe calea mântuirii au fost înşişi casnicii lui, cum spune cuvântul evanghelic. Alexandru Semionovici l-a tocmit pentru supravegherea fiului său pe un om care îi era devotat până la uitarea de sine; acesta era un bătrân de şaizeci de ani pe nume Dorimedont, care şi-a trăit veacul slujindu-şi cu credinţă şi onestitate stăpânul. El era, să spunem aşa, supraveghetorul tuturor faptelor lui Dimitrie Alexandrovici, nimic nu scăpa ochiului său vigilent, aducea totul la cunoştinţa boierului – tatăl pe care îl socotea stăpânul deplin al fiului. Călit în viaţa de iobag, el considera că Dimitrie Alexandrovici este mai mult decât un iobag pentru Alexandru Semionovici, este proprietatea lui. După părerea sa, Dimitrie Alexandrovici nu trebuia să-şi dorească nimic fără voia tatălui său. Această slugă era în orice moment un informator şi un trădător al tânărului său stăpânul în faţa bătrânului tată.

Erau grele pentru Alexandru Semionovici acele informaţii. El şi-a amintit atunci de dorinţa fiului, exprimată pe drumul spre Sankt-Petersburg, şi s-a convins că acela nu era un capriciu copilăresc. El i-a scris imediat despre toate directorului şcolii, contelui Sivers, fostului său coleg de slujire pe timpul când era paj şi l-a rugat să-l urmărească pe studentul Briancianinov. I-a scris, de asemenea, rudei sale Suhareva, rugând-o să-l distragă pe fiul lui de la intenţia pe care o avea.

Conducerea şcolii a luat măsurile sale, mutându-l pe Briancianinov din apartamentul privat într-u-

nul de stat, aflat în Palatul Mihailovsk, sub o supraveghere strictă, iar Suhareva, un personaj influent, s-a îngrijit să-l înştiinţeze pe mitropolitul de atunci al Petersburgului, Serafim[27], că nepotul ei Briancianinov, foarte iubit de ţar, a legat prietenie cu monahii Lavrei, că duhovnicul Lavrei, Atanasie îl atrage spre călugărie şi dacă se va auzi despre acestea la curtea ţarului, atunci şi el, mitropolitul, va avea neplăceri. Mitropolitul s-a tulburat, l-a chemat la el pe duhovnicul Atanasie şi l-a mustrat aspru, interzicându-i de atunci încolo să-i primească la spovedanie pe Briancianinov şi Cihacev.

Au fost chinuitoare pentru Dimitrie Alexandrovici acele situaţii, prin care era îngrădită libertatea lucrării sale duhovniceşti. El a hotărât să meargă singur în faţa mitropolitului şi să-i lămurească situaţia personal. Mitropolitul nu a crezut la început în năzuinţa lui plină de abnegaţie, atunci când acesta i-a declarat dorinţa sa hotărâtă de a fi călugăr. Mitropolitul, presupunând că tânărul are doar nişte planuri orgolioase, i-a spus direct că, fără să deţină un titlu ştiinţific al unor academii teologice, el, Briancianinov, nu poate fi ridicat mai sus de rangul de arhimandrit în ierarhia bisericească. Tânărul i-a răspuns atunci că nu caută ranguri, ci numai mântuirea sufletului, care înseamnă fuga din lume. Mitropolitul i-a spus că nu va permite ca el să fie primit în vreo mănăstire din eparhia sa. Briancianinov i-a răspuns blajin că de-ar fi să nu-l primească în nicio mănăstire din Rusia, el va găsi undeva o mănăstire ortodoxă şi în afara ţării. Atunci văzând dorinţa neclintită şi sinceră a tânăru-

[27] Serafim (S.V. Glagolevski, 1763-1843) – mitropolitul Novgorodului şi al Sankt-Petersburgului între anii 1821-1843.

lui, mitropolitul i-a permis să meargă ca şi mai înainte în Lavră, la duhovnic.

Astfel era râvna lui Briancianinov spre viaţa de monah. Nu era nici capriciul de a părea o persoană originală în societate, nici urmarea vreunei dezamăgiri în viaţă, ale cărei dureri şi satisfacţii încă nu le încercase. Era o intenţie curată, străină de orice interese obişnuite, simţământ cinstit şi sfânt al iubirii pentru Dumnezeu, singura capabilă să stăpânească adâncul sufletului în aşa fel, încât nicio piedică să nu-l poată învinge.

Practica vieţii monahale ne demonstrează limpede că aceia care o aleg cu sinceritate sunt gata de orice sacrificii şi de o dăruire deplină. Iată ce simţăminte se revarsă în *Plâns*, unde autorul spune:

„S-a răcit inima faţă de lume, faţă de slujirile ei, faţă de ce are măreţ sau plăcut. Eu m-am hotărât să las lumea, viaţa pământească să o închin cunoaşterii lui Hristos, dobândirii lui Hristos. Cu această intenţie am început să cercetez clerul mănăstiresc şi cel mirean. Şi aici mă aştepta o mare osteneală, sporită din cauza tinereţii mele şi a lipsei de experienţă. Dar eu vedeam totul îndeaproape şi la intrarea în mănăstire nu am găsit nimic nou, neaşteptat. Câte piedici au fost în faţa acestei intrări! Renunţ să amintesc despre toate, însuşi trupul meu îmi striga: „Unde mă duci? Eu sunt atât de slab şi bolnăvicios. Tu ai văzut mănăstirile, le-ai cunoscut îndeaproape: viaţa în ele este de nesuportat pentru tine şi din cauza neputinţei mele, şi a educaţie tale, şi a tuturor celorlalte pricini".

Raţiunea întărea concluziile trupului. Însă era un glas, un glas în inimă, glasul conştiinţei, cred, sau poate al Îngerului păzitor, spunându-mi voia lui Dumnezeu, fiindcă glasul era hotărât şi poruncitor. El îmi spunea: să faci aceasta este datoria ta, datoria

neîndoielnică. Atât de puternic era glasul, încât ideile raţiunii, convingerile trupului, tânguitoare, întemeiate, după aparenţe, păreau de nimic în faţa lui" (*Experienţe ascetice*, p. 560-561).

Nu este de prisos să amintim unele întâmplări, care prevesteau viitoarea soartă a tânărului Briancianinov. Odată, mergea împreună cu Cihacev şi Fiodorov, al doilea prieten al său, pe strada Vladimirskaia din Petersburg. Deodată, pe porţile unei case, aflată faţă în faţă cu Biserica Maicii Domnului Vladimirskaia, ieşi în fugă o femeie nebună pentru Hristos, care trăia din mila stăpânului casei (numele ei era Vasilisa), i se închină până la pământ lui Briancianinov şi spuse: „Părinte, luminate părinte, binecuvântează!". Altă dată, Dimitrie Alexandrovici împreună cu Cihacev s-au dus să-l viziteze pe amicul lor, sublocotenentul Meltţer. Meltţer avea un aghiotant, un om evlavios care îl respecta profund pe Briancianinov şi care era foarte bolnav atunci. Meltţer i-a propus să-l vadă pe bolnav şi prieteneşte, râzând, l-a împins pe Briancianinov pe uşa camerei unde zăcea bolnavul. Acela, văzând gestul glumeţ la stăpânului său, a început să-l mustre, spunând: „De ce îl împingeţi pe episcop, oare nu vedeţi că el este arhiereu?" În acest fel, prin gura a doi credincioşi, robi ai lui Dumnezeu în simplitatea inimii lor, a fost prevestită înalta slujire a tânărului ce căuta în monahism singura cale necesară pentru mântuirea sufletului.

În afara situaţiilor şi împrejurărilor care depindeau de voinţa oamenilor, însăşi natura punea stavile intenţiilor cucernice ale tânărului Dimitrie. În primăvara anului 1826, el s-a îmbolnăvit de o grea boală de plămâni, având toate simptomele tuberculozei, astfel încât nici nu putea să iasă din casă. Ţarul Nicolae Pavlovici le-a poruncit medicilor împărăteşti Kreiton şi

Vilie să-l îngrijească pe bolnav şi să-i aducă la cunoştinţă săptămânal veşti despre cursul bolii. Doctorii i-au vorbit de mai multe ori lui Dimitrie Alexandrovici despre starea lui critică, el însuşi credea că este în pragul morţii şi prin rugăciuni dese, cu răbdare senină, se pregătea de trecerea în veşnicie. „Eu am fost martorul acelor vremuri, – spune în însemnările sale Petru Alexandrovici, fratele lui. – Cărţile deschise ale Sfinţilor Părinţi îl înconjurau. El le citea, le confrunta, se afunda neobosit în studiul lor. Dieta după recomandarea medicală – jeleu din licheni de Islanda – alcătuia postul lui obligatoriu, iar rugăciunea care lucra cu har asupra lui încă din acea vreme, aşa cum mi-a spus el în ultimii ani ai vieţii sale, îl ajuta să vegheze. Această nevoinţă a bolii poate fi socotită ajunul călugăriei, ca o experienţă a vieţii ascetice în cele mai aspre condiţii ale ei". Dar nu s-a întâmplat aşa cum prevedeau vestiţii doctori ai capitalei: starea sănătăţii sale a luat un curs favorabil şi a fost pentru bolnav o dovadă vie a faptului că fără voia lui Dumnezeu, nici chiar cele mai neclintite legi ale naturii nu au puterea să acţioneze asupra noastră.

Toate exerciţiile de evlavie ale lui Dimitrie Alexandrovici au slujit ca pregătire pentru acea schimbare decisivă pe care trebuia să o facă pentru a-şi împlini vechile sale intenţii şi dorinţe. Dar pentru a realiza această schimbare, adică pentru a rupe toate legăturile cu lumea, era nevoie de un om care să-l sprijine în aceasta, care, prin puterea duhului său, să-l tragă după el, era nevoie de un Moise personal pentru a-l scoate pe noul izraelian din Egiptul vieţii lumeşti. Pentru Dimitrie Alexandrovici, acest Moise a fost ieromonahul Leonid, amintit mai sus.

Părintele Leonid se remarca prin înţelepiune duhovnicească, prin sfinţenia vieţii şi experienţa în

nevoinţa călugărească. Sub îndrumarea lui s-au format mulţi asceţi veritabili şi învăţători ai monahismului. Despre acest stareţ Dimitrie Alexandrovici auzise multe de la călugării Lavrei. În sfârşit, s-a ivit ocazia să îl cunoască. Părintele Leonid a sosit în Petersburg cu treburi şi s-a oprit la Lavra Alexandru Nevski. Acolo, într-o discuţie particulară cu acest reprezentant al ascetismului monahal de atunci, Dimitrie Alexandrovici a simţit o apropiere atât de mare faţă de stareţ, de parcă ar fi trăit lângă el un veac. Acelea au fost clipe măreţe, în care stareţul l-a renăscut duhovniceşte ca pe un fiu al său. Sub impresia acestei prime discuţii, Dimitrie Alexandrovici i-a spus apoi prietenului său Cihacev următoarele: „Părintele Leonid mi-a smuls inima din piept; acum este hotărât: îmi voi cere demisia din serviciu şi îl voi urma, mă voi preda lui cu tot sufletul şi voi căuta doar mântuirea sufletului în însingurare". După această primă întâlnire, Dimitrie Alexandrovici nu mai aparţinea lumii, întorsătura decisivă se petrecuse, era nevoie doar de un anumit timp pentru a se dezlega definitiv legăturile cu lumea.

Intenţionând să lase de tot slujba şi să se retragă la mănăstire, Dimitrie Alexandrovici trebuia mai întâi să suporte o grea luptă morală: pe de-o parte, cu părinţii lui, pe de alta – cu mai-marii acestei lumi. Această luptă l-a costat mari eforturi. Cum puterile sale fizice erau zdruncinate mereu de boli, el trebuia atunci să se pregătească moral pentru a rezista presiunii din partea autorităţii părinteşti şi a celei guvernamentale, care urmăreau să înăbuşe, să distrugă tot ceea ce preţuia şi dorea el cel mai mult. A suportat o luptă de două ori mai grea în anii tinereţii sale – fizică şi morală. Dar, aşa cum el întotdeauna a învins slăbiciunea trupului cu puterea duhului său, aşa şi în

cea de a doua luptă s-a arătat un luptător iscusit şi de nădejde cu stihiile vieţii pământeşti, ce îi promiteau multe plăceri, măreţie şi faimă. În această ultimă luptă s-a format definitiv caracterul său puternic, necesar pentru vieţuirea călugărească plină de greutăţi, care cerea o abnegaţie deplină, o neclintire a voinţei, neînfricare, statornicie şi acceptarea oricărei situaţii dificile. Iată uşa prin care a fost nevoit să treacă tânărul ascet pentru a păşi pe calea îngustă şi dureroasă a călugăriei.

În iunie 1826 Dimitrie Alexandrovici a primit un concediu de trei luni pentru a-şi întări sănătatea şi a mers în casa părinţilor săi, în satul natal. Cunoscând dorinţa ambiţioasă a tatălui său şi totodată nevrând să-şi întristeze părinţii cu anunţul hotărârii sale, Dimitrie Alexandrovici se străduia încetul cu încetul şi cu atenţie să-i pregătească de schimbarea plănuită din viaţa sa, dar nici aceasta n-a ajutat. Alexandru Semionovici nu se putea împăca cu gândul călugăririi primului său născut. S-a supărat pe el, i-a interzis categoric, l-a îndepărtat de el ca pe un fiu neascultător. Trebuia să le îndure pe toate tânărul blajin şi sensibil, care asculta de porunca Mântuitorului: *Cel ce iubeşte pe tată ori pe mamă mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine* (Matei 10, 37). Cu o adâncă durere, neprimind încuviinţarea dorită, el a plecat din casa părintească şi în luna septembrie s-a întors în capitală. Aici se pregătea să-l întâmpine altă furtună, nu mai puţin înspăimântătoare: el trebuia să se confrunte cu înalta putere, trebuia să-şi apere preţioasa lui dorinţă chiar şi în faţa monarhului, căruia îi datora în totalitate nu doar educaţia şi studiile, ci şi recunoştinţa pentru aleasa atenţie arătată.

Îi era greu să-i convingă pe oamenii din lume de adevărul aspiraţiilor sale duhovniceşti, înţelese doar

de o mână de oameni îmbrăcaţi în negru de la Lavra Alexandru Nevski. Era nevoie de o tărie cutezătoare, trebuia să-i înfrunte doar prin spiritul de sacrificiu şi puterea voinţei, nu prin dovezi neîndoielnice. Era clar că lupta era inegală: trebuia ori să aştepte şi să cedeze, ori să demonstreze o bărbăţie neînvinsă, o vitejie mucenicească şi o mărturisire făţişă.

La puţin timp după sosirea din concediu, Dimitrie Alexandrovici a depus o cerere de îndepărtare din slujbă cu scopul de a pleca la mănăstire imediat ce va fi demis. Direcţia şcolii a hotărât că este imposibil să dea curs cererii şi i-a cerut lui Briancianiov să susţină examenul de absolvire, apoi să se folosească de dreptul legal de a cere demiterea din slujbă, împotriva acelei direcţiuni. Această situaţie l-a obligat pe Briancianinov să studieze din nou ştiinţele; în decembrie a susţinut examenul, totodată păstrându-şi întâietatea printre colegii săi de an, chiar dacă el nu mai putea fi socotit concurentul lor, pentru că ultimul examen avusese loc încă în noiembrie. În acest fel, terminându-şi socotelile cu şcoala, el a depus din nou o cerere pentru demitere, prin Departamentul de Geniu.

Ţarul Nicolae Pavlovici, aflând despre rugămintea şi dorinţa lui Briancianinov de a pleca la mănăstire, i-a cerut fratelui său august, marele cneaz Mihail Pavlovici[28], să-l determine pe studentul iubit de toţi să renunţe la intenţia sa. În primele zile ale lui ianuarie 1827, Dimitrie Alexandrovici a fost chemat la palat, să se înfăţişeze marelui cneaz. Acolo era adunată toată înalta direcţiune a Şcolii de Geniu. Tânărul de

[28] Mihail Pavlovici Romanov (1798-1849) – marele cneaz. Odată cu urcarea pe tron a fratelui său, ţarul Nicolae I, a fost numit în locul lui general-inspector al Diviziunii de Geniu.

19 ani, cu inima înfiorată, dar cu voinţă puternică s-a înfăţişat înaintea adunării. Marele Cneaz l-a anunţat că ţarul, cunoscând aptitudinile sale pentru slujirea militară, în loc de a-l demite, plănuieşte să-l transfere în plutonul de gardă şi acolo să-i ofere un loc care îi va satisface ambiţiile şi orgoliul.

Tânărul a răspuns la acestea că, neavând mijloace băneşti suficiente, el nu poate să slujească în plutonul de gardă. „Împăratul va lua asupra lui această grijă" – l-a întrerupt marele cneaz. „Sănătatea mea zdruncinată, – a continuat tânărul, – lucru despre care înălţimea sa ştie de la medicii care m-au tratat, mă pune în situaţia de totală neputinţă de a mă achita de obligaţiile slujbei şi, prevăzându-mi moartea apropiată, eu trebuie să mă pregătesc de veşnicie, de aceea aleg condiţia de monah". Marele cneaz a remarcat că el nu poate să primească o slujbă în climatul sudic al Rusiei şi că e mult mai onorabil să-şi mântuiască sufletul, rămânând în lume. Brianciani nov i-a răspuns: „Să rămâi în lume şi să vrei să te mântuieşti – aceasta e, înălţimea voastră, ca şi cum ai sta în foc şi ai vrea să nu arzi". „Eu nu sunt predicator, nu sunt predicator" – a spus marele cneaz, făcând câţiva paşi înapoi şi, vorbindu-i prieteneşte, încercă să-l facă să se supună, dar văzând neclintirea lui Briancianinov, începu să strige strașnic la el ca la un nesupus faţă de înalta putere; Briancianinov s-a făcut palid la faţă. Văzând paloarea de pe chipul tânărului bolnăvicios, înălţimea sa, schimbând tonul, i-a spus: „Ce, te-ai speriat? Renunţi la călugărie?" – „Dimpotrivă, înălţimea voastră, – a răspuns respectuos, dar ferm Briancianinov. Vă rog să-mi acordaţi bunăvoinţa de a mă elibera din slujbă".

Atunci marele cneaz i-a răspuns cu hotărâre că, deoarece el rămâne neclintit în încăpăţânarea sa, i se

anunţă voinţa împărătească: ţarul refuză să îl elibereze din serviciu şi îi face doar favoarea de a-şi alege singur cetatea în care va fi trimis la slujbă. Briancianinov a refuzat propunerea de a alege singur, spunând: „Îngăduiţi-mi, înălţimea voastră imperială, să-mi încep călugăria prin tăierea voii mele de la această alegere, pentru a îndeplini porunca înălţimii voastre". Marele cneaz i s-a adresat contelui Opperman, ajutorului său cu funcţia de general-inspector al militarilor-ingineri, şi acela i-a indicat cetatea Dinaburg[29]. Marele cneaz a încuviinţat propunerea şi în aceeaşi seară a avut loc numirea lui Briancianinov în unitatea de Geniu de la Dinaburg, cu porunca de a pleca în 24 de ore din Petersburg spre noul loc de slujire.

Mai-marele unităţii de la Dinaburg era în acea vreme general-maiorul Klimenko. El a fost înştiinţat despre tendinţa lui Briancianinov şi i s-a poruncit să supravegheze cu rigoare comportamentul lui. Tovarăşii de slujbă mai întâi s-au purtat cu neîncredere faţă de Dimitrie Alexandrovici, dar apoi şi-au schimbat părerea, văzând evlavia adevărată, blândeţea şi înţelepciunea lui. Ei chiar i-au devenit devotaţi, împărţind cu el sarcinile de serviciu, din cauza stării sale bolnăvicioase. Obligaţiile de serviciu ale ofiţerului Briancianinov constau în urmărirea construcţiei diferitelor clădiri şi a lucrărilor de terasament în cetate. El era într-atât de slab, că uneori nu-şi putea părăsi apartamentul cu săptămânile şi de aceea avea nevoie de ajutorul colegilor săi în ceea ce privea îndatoririle

[29] Dinaburg – cetate întemeiată în 1275 de ordinul Livonsk, a fost distrusă de Ivan cel Groaznic. Între 1810-1830 a fost proiectată şi construită din nou. În prezent – oraşul Daugavpils (Lituania).

de serviciu. Numai corespondența cu părintele Leonid îl sprijinea pe Dimitrie Alexandrovici în acea singurătate duhovnicească, fiindcă fusese despărțit și de prietenul său iubit Cihacev. În toamna lui 1827 marele cneaz Mihail Pavlovici a vizitat cetatea Dinaburg și, convingându-se de starea fizică necorespunzătoare pentru împlinirea sarcinilor de serviciu a ofițerului Briancianinov, a acceptat dorința lui de a fi eliberat.

CAPITOLUL IV

Pe 6 noiembrie 1827 Dimitrie Alexandrovici a obţinut retragerea mult dorită. El a fost eliberat din funcţia de locotenent. A plecat îndată din Dinaburg şi, prin Petersburg, s-a îndreptat spre Mănăstirea Alexandru Svirski la părintele Leonid, ca sub îndrumarea lui să-şi înceapă drumul călugăriei. Ajungând la Petersburg, îmbrăcat în haine de om simplu şi în cojoc, el s-a oprit în apartamentul fratelui său, unde locuia şi Cihacev. Aici s-au înţeles să plece amândoi la mănăstire şi, dacă e posibil, imediat. Cihacev a scris îndată o cerere, invocând ca pricină situaţia familială, dar nu a primit învoirea şi a fost nevoit să mai rămână în serviciu.

Ieşirea din serviciul militar a lui Dimitrie Alexandrovici s-a făcut fără ştirea părinţilor, de aceea, firește, şi-a atras mânia lor. Ei au refuzat să-l mai ajute financiar şi au sistat chiar şi corespondenţa cu el. Astfel, Dimitrie Alexandrovici a intrat în mănăstire într-o stare de sărăcie desăvârşită. El a îndeplinit la propriu legea neagonisirii chiar de la începutul călugăriei şi putea cu adevărat să spună împreună cu apostolul, ca un veritabil ucenic al lui Hristos: „Iată, noi am lăsat toate şi Ţi-am urmat Ţie" (Mt. 19, 27). În *Plânsul* lui el şi-a exprimat astfel simţămintele cu care a păşit pe acest drum nou al vieţii: „Am intrat în mănăstire aşa cum un om în stare de şoc, închizând ochii şi lăsând la o parte raţiunea, se aruncă în foc sau vâltoare; cum se aruncă un ostaş cu inima însufleţită în lupta sângeroasă, spre moartea vădită. Steaua mea călăuzitoare, gândul cel bun, a venit să-mi aducă lumină în singurătatea, în liniştea, sau mai co-

rect, în întunericul, în furtunile mănăstireşti" (*Experienţe ascetice,* pag. 561).

În Caucaz, în Piatigorsk, descriindu-şi boala, el spune: „Eu am răcit foarte tare pe când aveam 12 ani, scăldându-mă la izvoarele râului Taliţa, ce curgea în apropierea satului Pokrovskoe, locul meu de naştere, în gubernia Vologda, judeţul Griazoveţk. Despre răceala mea eu nu am spus cui trebuia, temându-mă să nu fiu pedepsit. Dar răceala a fost foarte puternică, şi de atunci am simţit că sănătatea şi chiar puterile mele nu mai sunt aceleaşi. A doua oară am răcit pe când aveam 16 ani, la trecerea din clasa a doua în clasa superioară la Şcoala de Geniu. S-a întâmplat toamna, în timpul lapoviţei, când străzile s-au acoperit de multă zăpadă umedă. Pe atunci, în Petersburg nu le era îngăduit cadeţilor să poarte galoşi sau să meargă cu trăsura. În această boală nu mi-a dăunat atât răceala, cât, după părerea mea, tratamentul greşit şi îndelungat. După această boală, puterile mi-au slăbit foarte mult; am început să mănânc de două ori mai puţin decât mâncam înainte de boală; de atunci nu mi-am mai recăpătat pofta de mâncare. Acestea s-au întâmplat la sfârşitul anului 1823.

De atunci am fost mai tot timpul bolnav, dar dorinţa mea de a intra în monahism, adică de a dobândi cunoaşterea activă a creştinismului, era atât de puternică, încât eu nu numai că nu mă îngrijeam să-mi refac sănătatea, ci doream să o aduc drept jertfă de răscumpărare a ţarinii în care este ascunsă, după cuvintele Evangheliei, comoara duhovnicească. La sfârşitul anului 1827 am reuşit să mă eliberez din funcţie şi chiar în ziua Naşterii Domnului, seara, îmbrăcat în haine de om simplu, am ajuns la Mănăstirea Alexandru Svirski, la ieroschimonahul Leonid, starețul pe care l-am cunoscut împreună cu ucenicii

lui în Petersburg. Aşadar, în mănăstire eu am intrat în al 21-lea an al vieţii mele (m-am născut în anul 1807, pe 6 februarie)".

Ucenicul Briancianinov se remarca în mănăstire prin ascultarea necondiţionată şi o adâncă smerenie. Prima lui ascultare a fost la bucătărie. Chiar în prima zi de ascultare la bucătărie a trebuit să meargă în hambar după făină. Bucătarul i-a spus: „Frate, hai să mergem după făină!" şi i-a aruncat sacul gol în aşa fel, că l-a acoperit de tot cu praful alb. Noul ucenic a luat sacul şi a plecat. În hambar, deschizându-l cu amândouă mâinile şi prinzându-l cu dinţii ca să poată pune mai uşor făina, a simţit în inimă un simţământ nou, straniu, pe care nu l-a mai simţit niciodată: propria sa purtare smerită, uitarea completă a „eului" său l-au bucurat aşa de mult atunci, încât toată viaţa a ţinut minte acea întâmplare.

Făcând ascultare la trapeză, odată el aşeză tava cu mâncare pe ultima masă, la care stăteau ucenicii, şi a rostit în sinea lui următoarele cuvinte: „Primiţi de la mine, robi ai lui Dumnezeu, această sărmană slujire". Deodată a simţit o lucrare neobişnuită a rugăciunii, încât s-a clătinat: în piept i-a pătruns o mângâiere dulce, care nu l-a părăsit mai mult de douăzeci de zile. Amintirea despre această întâmplare i-a rămas adânc în memorie şi el a descris-o în *Experienţe ascetice*, punând-o pe seama altei persoane. În rând cu alţi ucenici, el fusese însărcinat să scoată năvodul cu peşti din lacul mănăstirii. Odată, năvodul s-a încâlcit în adânc. Un monah de obârşie simplă, care conducea pescuitul, ştiind că Briancianinov înota bine şi putea să stea mult sub apă, l-a trimis să descurce năvodul. În ciuda frigului puternic de toamnă, Dimitrie Alexandrovici a îndeplinit porunca fără

să se împotrivească. Numai că a fost prea mult pentru sănătatea lui firavă şi el a răcit foarte tare.

Altă dată s-a întâmplat să citească în timpul trapezei învăţături din lucrările Sfântului Dimitrie Rostovski. Citirea lui Briancianinov a fost aşa de plăcută şi a avut atâta putere duhovnicească, încât toţi cei care prânzeau au uitat de mâncare şi au început să asculte cu umilinţă cele citite, unii plângeau. Această întâmplare a produs o impresie puternică în rândurile obştii, astfel că toti fraţii au început să-l respecte pe Briancianinov, dându-i întâietate în faţa altora, ceea ce îl apăsa foarte mult, pentru că trăind în obştea mănăstirii, el se străduia să-şi ascundă obârşia şi educaţia, bucurându-se atunci când cei neştiutori îl considerau un seminarist cu studiile neterminate. Să ne îndreptăm spre descrierea relaţiilor dintre ucenic şi stareţ. Ele necesită o cercetare duhovnicească atentă şi adâncă.

Venind la mănăstire, Dimitrie Alexandrovici s-a dăruit cu tot sufletul învăţăturii duhovniceşti a stareţului Leonid. Relaţiile dintre ei erau pe deplin sincere, directe, reprezentând modelul absolut al ascultării din vechime, potrivit căreia ucenicul nu îndrăznea să facă niciun pas fără înştiinţarea sau voia învăţătorului. Orice mişcare a vieţii lăuntrice pe atunci avea loc sub cercetarea nemijlocită a stareţului. Spovedirea zilnică a gândurilor dă posibilitatea unei observaţii minuţioase asupra sinelui. Ea îl păzeşte pe călugărul începător de înrâurirea vătămătoare a acestor gânduri, care fiind spovedite, nu mai pot să apară cu puteri noi, asemenea ierbii care a fost cosită. Privirea experimentată a stareţului duhovnic descoperă cele mai ascunse tainiţe ale sufletului, arată patimile care îşi fac acolo cuib şi în acest fel contribuie extraordinar la observarea de sine. Spovedania cu inima cu-

rată, devotamentul deplin față de stareț și tăierea deplină a voii în fața lui sunt recompensate cu mângâierea duhovnicească, ușurința și starea de pace a duhului, caracteristice despătimirii. Ele nu numai că depășesc cu mult liniștea obișnuită și buna dispoziție care rezultă din bunăstarea vieții, dar diferă absolut de ele, nu au nimic în comun cu ele.

Astfel de nevoință începătoare a fost un privilegiu de care s-au bucurat puțini ucenici, chiar și în timpurile străvechi, când mănăstirile și schiturile erau pline de bătrâni înduhovniciți; cu atât mai rar se întâlnește acum, în vremurile când s-au împuținat bătrânii înduhovniciți. Rar găsești azi un îndrumător duhovnicesc care să-ți asculte spovedania, să-ți dea sfaturi de folos, să rezolve problemele și nelămuririle privind viața ta lăuntrică.

Dimitrie Alexandrovici, așa cum s-a spus, s-a predat în toate voii părintelui său duhovnicesc; toate întrebările și neînțelegerile erau rezolvate nemijlocit de el. Starețul nu ostenea să-l povățuiască pe tânărul său discipol; îl conducea pe calea smereniei interioare și exterioare, îl învăța viața lucrătoare.

„Odată, iarna – povestește I. A. Barcov, un om foarte evlavios și demn de toată încrederea, – a venit la mine de la Mănăstirea Svirski părintele Leonid. Era un ger crâncen și viscolea; starețul a sosit cu trăsura. Când a intrat la mine, eu m-am ocupat de samovar și m-am gândit: „Nu a venit singur starețul; pesemne are vreun vizitiu" – și am început a-l ruga pe stareț să-l lase să intre. Starețul a fost de acord. Eu l-am chemat pe necunoscut și nu mică mi-a fost mirarea când în fața mea s-a ivit un om tânăr, frumos la înfățișare, cu toate semnele unei obârșii nobile. El s-a oprit smerit în prag. „Ai înghețat, boierașule?" – i s-a adresat starețul, apoi mi-a spus mie: „Știi cine e aces-

ta? Acesta e Briancianinov". Atunci eu m-am închinat adânc în faţa vizitiului".

Acest mod de îndrumare prin viaţă a fost gândit de părintele Leonid pentru ucenicul său, tânărul ofiţer instruit, Briancianinov, fără îndoială cu scopul de a-l smeri, de a birui în el orice orgoliu şi părere înaltă de sine, care sunt de obicei caracteristice oricărui nobil învăţat care intră în mediul oamenilor simpli. Stareţul se comporta ca un învăţător nefăţarnic, în duhul călugăriei veritabile, după exemplul Sfinţilor Părinţi, el îl supunea mereu pe ucenicul său încercărilor, şi aceste experienţe de smerenie nu puteau să nu fie pe placul ucenicului nobil, cu o iubire sinceră faţă de Dumnezeu, care s-a dedicat nevoinţelor călugăreşti.

Dimitrie Alexandrovici ducea cu supunere şi alte slujiri. Dar încercările, chiar dacă ele sunt îndeplinite dintr-o raţiune duhovnicească, au o limită, deasupra căreia ele îşi pierd partea duhovnicească atrăgătoare şi rămâne doar partea exterioară, forma. Sârguinţa şi râvna celui supus încercărilor încep să slăbească, atunci când nu primesc întărire prin puterea raţiunii duhovniceşti, care trebuie să predomine în aceste încercări. Pentru a lucra astfel, stareţul trebuie să stăpânească această putere într-aşa măsură, încât acţiunile lui să fie neispititoare şi bine primite, plăcute simţului duhovnicesc al ucenicului. Sfinţii Părinţi din vechime lucrau în astfel de cazuri cu o putere făcătoare de minuni care îi ţinea lângă ei pe ucenici. Raţiunea se naşte în urma experienţei, experienţa se dobândeşte din multe exemple; probabil că în practica duhovnicească a părintelui Leonid acesta era primul ucenic cu o instruire (pregătire) superioară şi cu o ţinută morală deosebită. Educaţia minuţioasă, cu toată atenţia îndreptată spre latura moral-duhovnicească, necesită o acordare cu starea fizică a celui ca-

re este educat, iar dezvoltarea lui intelectuală are nevoie de un exercițiu corespunzător. Este greu de presupus că toate acestea erau respectate în încercările mai sus pomenite, iar exemplul descris arată exact contrariul.

După un an, înflăcărarea cu care Dimitrie Alexandrovici s-a dăruit la început îndrumării stareţului a început să se răcească. La acestea s-a adăugat nemulţumirea lui faţă de stareţ. Unele fapte ale acestuia i se păreau nepotrivite cu învăţătura Sfinţilor Părinți şi, de asemenea, părintele Leonid nu putea să răspundă mulţumitor la toate întrebările lui şi să rezolve toate nedumeririle lui. Posibil ca aceste întrebări să se fi referit la laturile mai înalte ale vieții duhovniceşti, care, în manifestările ei cele mai de sus, își arată diferit particularitățile în fiecare ascet, de aceea nu este de mirare că părintele Leonid, cu toată înțelepciunea sa duhovnicească, nu putea să dea un răspuns mulţumitor la aceste întrebări.

Exemple ale unei astfel de nemulţumiri existau încă de pe atunci, când stăreția înflorea cu toată puterea, şi monahismul de început prezenta exemple uimitoare şi neasemuite de ascultare desăvârşită. În scrierile Părinților se întâlnesc indicii asupra unei astfel de situații nemulţumitoare. În *Îndrumarea spre viaţa duhovnicească* a Sfinţilor Varsanufie şi Ioan, în răspunsul cu numărul 501: „Dacă un frate, vieţuind cu un stareţ, va fi chinuit de gânduri din pricina răspunsurilor nemulţumitoare ale stareţului, atunci el trebuie să caute alt stareţ pentru dezlegare, însă nu numai că nu trebuie s-o facă fără ştirea acestuia, ci să aibă chiar încuviinţarea lui, şi nu trebuie să se ispitească cu stareţul său, dacă acela nu are o aşa dăruire duhovnicească; dar dacă fratele nu are posi-

bilitatea să cerceteze şi alt stareţ, atunci să rabde, rugându-L pe Dumnezeu să-l ajute".

În timpul vieţuirii sale în Mănăstirea Nicolo-Babaevsk, într-o discuţie sinceră cu fratele său, Petru Alexandrovici Briancianinov, preasfinţitul Ignatie i-a spus printre altele, că în toată viaţa sa, Dumnezeu nu i-a dat să se întâlnească cu un stareţ cu o asemenea experienţă duhovnicească, înaintea căruia să-şi poată destăinui pe deplin viaţa sa duhovnicească-lucrătoare – atât de deosebită şi de inaccesibilă înţelegerii generale era această viaţă. Totuşi, el şi-a amintit întotdeauna cu recunoştinţă şi stimă de învăţătorul duhovnicesc al începuturilor sale, părintele Leonid, şi mai târziu s-a străduit să-i fie de folos cum putea.

În *Plânsul* său el explică în parte pricinile nemulţumirii faţă de învăţătorii duhovniceşti contemporani cu el: „Părinţii primelor secole ale Bisericii sfătuiesc mai ales să fie căutat un îndrumător însufleţit de Dumnezeu, să i te laşi lui într-o ascultare deplină şi necondiţionată; ei numesc această cale, aşa cum şi este, cea mai scurtă, mai sigură şi mai plăcută lui Dumnezeu. Părinţii, despărţiţi de timpurile lui Hristos prin mii de ani, deja se plâng de raritatea învăţătorilor inspiraţi de Dumnezeu, de apariţia învăţătorilor mincinoşi şi propun pentru îndrumare Sfânta Scriptură şi scrierile Sfinţilor Părinţi.

Părinţii apropiaţi vremii noastre îi numesc pe îndrumătorii inspiraţi de Dumnezeu un bun aparţinând vremurilor străvechi şi lasă urmaşilor cu limbă de moarte îndrumarea după Sfânta Scriptură, cercetarea după Scriptură, primind cu cea mai mare prudenţă sfatul fraţilor contemporani alături de care trăiesc.

„Doream să fiu sub călăuzirea unui povăţuitor — însă n-am reuşit să aflu niciunul care să mă mulţu-

mească pe deplin, care să fie însufleţit de învăţătura Părinţilor. Am auzit, totuşi, multe lucruri folositoare, multe lucruri de mare trebuinţă, care au devenit temeiuri ale zidirii mele sufleteşti. Să odihnească Domnul în loc de verdeaţă, în loc de lumină şi fericire, pe răposaţii binefăcători ai sufletului meu! Să dăruiască mai mare sporire duhovnicească şi sfârşit bineprimit celor ce încă mai aleargă în stadia (arena) pribegiei şi ostenelii pământeşti!"[30]

[30] Sfântul Ignatie Briancianinov, *Experienţe ascetice*, Editura Sophia, Bucureşti, 2008, p. 455 (în originalul rus nota de subsol este: Operele Sfântului Ignatie, *Experienţe ascetice*, Moscova, 1996, Vol. 1, p. 56).

CAPITOLUL V

Peste un an, părintele Leonid, împreună cu toţi ucenicii au fost nevoiţi să se mute din Mănăstirea Svirski în altă mănăstire, din cauza aglomeraţiei acestui aşezământ. El s-a îndreptat spre Mănăstirea Ploşcianski[31] din eparhia Orlovsk. Dimitrie Alexandrovici, în rândul celorlalţi ucenici, l-a urmat pe stareţ. Pe drum el s-a oprit în Petersburg, la prietenul său Cihacev. Întrevederea şi discuţia sinceră cu el au avut o influenţă bună asupra lui Dimitrie Alexandrovici, bolnav trupeşte şi cu duhul întristat, i-a încredinţat prietenului său gândurile, tristeţile sale şi a aflat în el o deplină şi îmbucurătoare compătimire. Din cauza noutăţii situaţiei, Cihacev nu ştia cum să-l consoleze, să-l încurajeze pe prietenul său şi în locul plângerilor de nemulţumire faţă de stareţ i-a oferit dragostea şi devotamentul său profund. El îl credea, înţelegea tristeţea lui, vedea afecţiunea acestuia faţă de el şi îi răspundea în acelaşi fel. Prietenii întru

---

[31] Pustia (Ploşcianskaia Bogoroditskaia Kazanskaia, a Icoanei Maicii Domnului Kazanskaia) – o mănăstire străveche înfiinţată în 1613. Viaţa ei duhovnicească s-a format sub influenţa a numeroşi pustnici care s-au nevoit în pădurile din Briansk. Sfântul Ignatie a păstrat, până la sfârşitul vieţii sale, legătura cu monahii mănăstirii Ploşcianski, care de mai multe ori i-au cerut ajutorul (s-au păstrat scrisorile lor către arhimandritul Ignatie, în vederea măririi numărului de vieţuitori; ele sunt incluse în disertaţia egumenului Mark Lozinski). De mai multe ori sfântul a caracterizat mănăstirile Ploşcianski şi Beloberejski drept unele care au cea mai bună orânduială duhovnicească. Aici, în iarna anului 1829 el a scris povestirile „Grădina în vreme de iarnă" şi „Viaţa schimonahului Teodor". În prezent mănăstirea revine la viaţă.

Hristos ardeau de dorința de a fi alături și de a merge împreună, nedespărțiți, pe drumul nevoinței.

Petrecându-și prietenul la plecare, Cihacev a depus de două ori cererea de eliberare din slujbă, care i s-a și aprobat de această dată, pe când se afla în cetatea Bobruisk, unde fusese trimis. Fără să zăbovească nicio clipă, el a luat niște cai de poștă și s-a grăbit spre pustia Ploșcianski, unde a sosit pe 11 ianuarie 1829. El l-a găsit pe Dimitrie Alexandrovici și mai slăbit trupește din cauza bolii și sufletește din cauza neînțelegerilor dureroase și ale neorânduielilor care se înmulțeau în relațiile sale duhovnicești cu starețul Leonid. În pustia Ploșcianski, numărul ucenicilor starețului, care mergeau la el pentru spovedirea gândurilor, s-a mărit. Adunările lor în chilia starețului, din cauza aglomerării, nu treceau fără bârfe și împrăștierea minții. Uneori, discuțiile de prisos duceau pe neobservate spre flecăreală, judecare și se răsfrângeau dureros în sufletul lui Dimitrie Alexandrovici, care năzuia și se ostenea îndeosebi pentru tăcerea însingurată, interioară și exterioară.

Părintele Leonid, observând că el este întristat și se chinuie sufletește, punea această stare de nemulțumire ori pe seama stării sale bolnăvicioase, ori pe seama unui simțământ interior de superioritate față de ceilalți, simțământ care îi era complet străin, fiindcă își vedea și își simțea doar neputința sa și se temea doar de prăbușirea sa, ceea ce a scăpat discernământului starețului, ducându-l la o părere greșită despre starea sufletească a ucenicului său. Bucurându-se de venirea prietenului, el s-a mai îmbărbătat puțin. Prima perioadă de timp a fost petrecută de prieteni în bucuria revederii, în recunoștința înaintea lui Dumnezeu pentru izbăvirea din plasele lumii, în instruirea lui Cihacev în ceea ce privește orânduiala

şi regulile noii lui vieţi. El a intrat, de asemenea, în rândul ucenicilor părintelui Leonid şi a început să meargă la el pentru spovedania gândurilor.

Pustia Ploşcianski avea în acea vreme în jur de 200 de oameni şi se distingea prin corectitudine şi lungimea slujbelor bisericeşti, clima blândă, aerul sănătos şi poziţionarea izolată în adâncul pădurii, ceea ce le oferea linişte iubitorilor de tăcere. Egumenul mănăstirii era în acea vreme ziditorul (în Rusia, ziditorul unei mănăstiri este conducătorul sub a cărui îndrumare se construieşte mănăstirea. Mai târziu el devine egumen) ieromonah Marcelin, care era la conducerea mănăstirii doar cu numele, fiindcă pe lângă egumen, el mai era şi econom al casei arhiereşti din Orel, unde şi locuia în cea mai mare parte a vremii. Pustia Ploşcianski era condusă însă de locţiitor, aflat în bune relaţii cu stareţul Leonid şi cu ucenicii lui. Tot în acea vreme vieţuia în pustia Ploşcianski ieromonahul Macarie (Ivanov)[32], râvnitor de nevoinţe duhovniceşti, care studia învăţăturile Sfinţilor Părinţi şi se apropiase de părintele Leonid şi de ucenicii lui. Dimitrie Alexandrovici a aflat în părintele Macarie un om care îi înţelegea aspiraţiile, s-a apropiat mult de el şi până la sfârşitul vieţii au avut o legătură prietenească. În general, monahii pustiei Ploşcianski erau foarte binevoitori cu tinerii ucenici Briancianinov şi

[32] Sfântul Macarie de la Optina (M.H. Ivanov 1788-1860) a vieţuit în pustia Ploşcianski vreme de 23 de ani, în 1834 a venit în pustia Optina. După moartea stareţului Leonid a devenit înlocuitorul lui în lucrarea îndrumării duhovniceşti a obştii, s-a ocupat de editarea lucrărilor Sfinţilor Părinţi; a corespondat cu Sfântul Ignatie până la sfârşitul vieţii (corespondenţa lor este publicată în cartea „Ignatie Briancianinov. Călătorie spre porţile veşniciei"). În 1858 a primit schima mare. Este canonizat în anul 2000. Este prăznuit pe 7/20 septembrie.

Cihacev: ei aveau o chilie separată şi izolată în grădina mănăstirii şi toată libertatea pentru tăcere. După obiceiul lor de mai demult, ei au început să se împărtăşească cu tainele lui Hristos în fiecare săptămână şi să se dedice rugăciunii. Dimitrie Alexandrovici, care progresase în asceza duhovnicească, îşi însuşise învăţătura Sfinţilor Părinţi şi îşi conducea viaţa sa şi pe cea a prietenului său potrivit cu aceste învăţături, se convingea tot mai mult şi mai mult de nevoia de a se separa de anturajul celorlalţi ucenici ai părintelui Leonid, căci vedea că prietenul său Cihacev, având o aplecare nativă spre împrăştiere, a început să fie preocupat de discuţiile care se iscau de obicei în antreul chiliei părintelui Leonid, unde ucenicii îşi aşteptau rândul pentru a se spovedi şi, profitând de timpul liber, flecăreau între ei. Plănuind să se separe de stareţ, el dorea să se izoleze, împreună cu prietenul său în chilia lor, după regulile vieţii schimniceşti, adică să viețuiască în doi, separaţi de obşte şi să-şi poarte unul altuia greutăţile în numele lui Hristos. Calea acestei viețuiri, aflată între tăcere şi viaţa de obşte, este lăudată de Sfinţii Părinţi pentru numeroasele ei privilegii.

Spunându-şi dorinţa părintelui Leonid, Dimitrie Alexandrovici a întâmpinat din partea lui neacceptarea însingurării lor. Această neacceptare i-a adus o mare tristeţe tânărului ascet. El a văzut că nu este înţeles şi nu vor să-l înţeleagă şi judecau de-a-ndoaselea intenţia sa, la temelia căreia stătea binele adevărat pentru el şi pentru prietenul său. Stareţul a numit dorinţa lui prematură şi periculoasă şi, pentru a-i îndepărta gândurile de la această dorinţă, i-a dat ascultarea de a scrie biografia Sfântului stareţ Teodor

Monahul[33], ceea ce el a şi îndeplinit. (Această descriere biografică se remarcă prin corectitudinea viziunii scriitorului asupra monahismului şi asupra îndeletnicirii cu rugăciunea lui Iisus, recunoscută ca temelie a oricărei lucrări şi vieţuiri bineplăcute lui Dumnezeu şi este bine redată în descrierea vieţii şi nevoinţelor Sfântului Stareţ Teodor, ca făcător şi învăţător al acestei lucrări sfinte).

Tristeţea sufletească, nemulţumirea faţă de starea sa, teama pentru prietenul lui care s-a predat cu încredere, după exemplul lui, nevoinţelor călugăreşti, ceea ce l-a făcut şi mai responsabil pentru sufletul acestuia, trebuind să-l păzească de pieirea veşnică şi pe el, nu numai pe sine – toate acestea s-au răsfrânt asupra sănătăţii sale trupeşti. El bolea mereu, era sleit de puteri şi nu înceta să-L roage pe Dumnezeu să le orânduiască viaţa potrivit voii lor comune, de a vedea doar chilia şi biserica şi a se mulţumi unul de altul. Într-o dimineaţă, trezindu-l pe prietenul său Cihacev, l-a trimis la biserică, la utrenie. El însă a rămas în chilie fiindcă, din cauza bolii nu putea merge nici la biserică. Întorcându-se de la utrenie, Cihacev l-a găsit vioi, vesel şi nu se vedea în el nici urmă de boală. „Ce lucru neobişnuit ţi s-a întâmplat?" – l-a întrebat Cihacev. „Marea milostivire a lui Dumnezeu", – a spus el şi i-a povestit vedenia care i s-a arătat nu în somn, ci într-o aţipire uşoară: a văzut o cruce luminoasă mare cu o inscripţie pe ea, tainică şi neînţe-

---

[33] *Viaţa schimonahului Teodor* – prima dintre biografiile stareţului, care, de altfel, a fost publicată de curând în cartea *Lucrările teologice* (Moscova, 1996). Descrierile biografice cunoscute care au apărut mai târziu sunt: Porfirii Grigorov, *Viaţa şi nevoinţele schimonahului Teodor* (Moscova, 1839); Leonid Kavelin, *Viaţa şi nevoinţele schimonahului Teodor* (Moscova, 1845); A.F. Kovalevski, *Schimonahul Teodor* (*Patericul Valaamului*).

leasă pentru el. Deasupra crucii se vedeau crengile de viţă de vie şi palmele Mântuitorului Hristos, lângă cruce stăteau cucernici el şi prietenul său Cihacev. Şi s-a auzit către el o voce dinspre cruce: „Ştii tu oare ce înseamnă cuvintele scrise pe cruce?" „Nu, Doamne, nu ştiu", – a răspuns el. „Ele înseamnă lepădarea sinceră de lume şi de toate cele pământeşti – a continuat Glasul nevăzut. – Dar ştii de ce viţa de vie şi palmele Mântuitorului Hristos sunt înclinate spre partea unde se află prietenul tău?" „Nici aceasta nu ştiu, Doamne!" – a răspuns el. Atunci Glasul a rostit limpede şi cu gravitate: „Aceasta înseamnă că el trebuie să ia parte la suferinţele tale".

Cu aceasta vedenia s-a terminat, lăsând în inima celui ce a văzut-o o pace adâncă, mângâierea harului şi multă umilinţă duhovnicească, inexprimabilă în cuvinte. După observaţia lui Cihacev, de atunci prietenul său a primit o deosebită putere duhovnicească a minţii, atingea şi rezolva cu uşurinţă întrebări grele şi nedumeriri duhovniceşti şi vădea în el multe însuşiri ale harului, care deseori îl aduceau pe Cihacev într-o uimire plină de bucurie. Vedenia i-a fost transmisă părintelui Leonid, care s-a convins prin ea că nu este voia lui Dumnezeu să-l ţină pe Briancianinov lângă el. El i-a dat binecuvântare să vieţuiască separat de el, împreună cu Cihacev şi să-şi aleagă alt duhovnic, cel al mănăstirii.

Separându-se de părintele Leonid, tinerii asceţi au început să vieţuiască împreună foarte izolat, evitau adunările aglomerate, nu legau cunoştinţe, se fereau prin toate mijloacele de discuţiile goale. Ieşirile lor erau doar la trapeză şi la biserică; în zilele de sâmbătă se spovedeau şi se împărtăşeau cu Sfintele lui Hristos Taine. Arareori le tulbura însingurarea cineva din obşte: ei au fost lăsaţi în tihnă deplină şi se

bucurau de această tihnă, mulţumindu-I lui Dumnezeu, care le dăruise o asemenea viaţă de însingurare şi tăcere. Ei credeau că aşa vor rămâne pentru totdeauna să vieţuiască în pustia Ploşciansk. Chilia lor, aflată separat în mijlocul grădinii, le era nespus de dragă prin singurătatea ei, prilejuindu-le cugetarea la Dumnezeu şi rugăciunea[34]. Astfel şi-au petrecut iarna lui 1829.

---

[34] În însemnările lui M.V. Cihacev există lucrarea deosebit de poetică şi pătrunzătoare *Chemare către chilia mea şi împreună cu ea, către întreaga lume văzută*, scrisă de D. A. Briancianinov în pustia Ploşcianski: „Chilia mea, chilia mea! Adăpostul meu necuvântător şi neînsufleţit! Martor al tainelor mele păcătoase! Însufleţeşte-te şi spune-mi ce ai văzut sau ce ai auzit în tot timpul vieţuirii mele în tine. Tu taci acum, dar te vei răscula cândva, ca şi cum ai prinde viaţă şi îmi vei arăta lucrările mele tainice. Îl vei dezvălui pe păcătos în faţa tuturor. Să mă ascund de dezvăluirile tale nu va fi cu putinţă. Şi atunci, în locul tău mă va acoperi ruşinea, teama, fiorul, scrâşnetul dinţilor, deznădejdea, durerea nespusă, înjosirea de nesuportat, sărăcia lucie, şi cea mai grea dintre toate – ruperea de tot ce este bun şi luminos şi închiderea împreună cu toţi cei răi în bezna în care nu pătrunde niciodată lumina.

O, chilia mea, chilia mea! Trezeşte-te la viaţă acum, cât este timp. Învie şi arată-te mie în acel chip pe care îl vei avea când mă vei da de gol. Când îmi va veni dorinţa de a păcătui, de a face din tine, binefăcătoarea mea, cel mai rău duşman, să spui cu străşnicie, să nu te temi. Să spui cu puterea Cuvântului – a Dumnezeului cel Viu: opreşte-te, răufăcătorule! Ce faci? Vino-ţi în fire şi înţelege. Cheamă-L pe Atotţiitorul să te mântuiască! După un astfel de cuvânt va urma însăşi lucrarea. Şi vei fi, chilia mea, adevărata mea binefăcătoare ce m-a acoperit aici de nenorocirile şi furtunile vieţii, cu harul Mântuitorului meu, al Domnului nostru Iisus Hristos şi a Precistei Maicii Sale, Născătoarea de Dumnezeu Maria. Când mă voi lepăda de toate cele ce putrezesc, voi spune: cu adevărat slavă şi mulţumire Marelui Dumnezeu, Care m-a acoperit cu bogata Sa milostivire! Care mi-a dăruit în locul tău iubirea Sa bogată, ce le mulţumeşte pe toate; smerenia Sa înaltă, care ştie nevrednicia mea pentru toate

După obiceiul său, lui Dimitrie Alexandrovici îi plăcea să contemple tablourile naturii, să cerceteze sensurile lor duhovniceşti, să citească, meditând cu evlavie, măreaţa carte a naturii, care, asemenea Sfintei Scripturi, conţine învăţătura Duhului lui Dumnezeu şi se descoperă doar minţilor curate şi inimilor neprihănite, curăţate de rugăciune. Astfel, odată, el stătea în cerdacul chiliei sale şi contempla grădina întinsă a mănăstirii, acoperită de o pânză de zăpadă. Deodată, parcă o perdea i-a căzut de pe ochii minţii: în faţa lui s-a deschis minunata carte a naturii şi în ea a citit o puternică învăţătură, ilustrată prin fapte, despre învierea morţilor.

„Dacă noi nu am fi obişnuiţi să vedem învierea naturii primăvara, atunci ea ni s-ar părea nouă cu totul minunată, de necrezut, – scrie el în *Experienţe ascetice*, amintindu-şi acea întâmplare. – Nu ne mirăm din cauza obişnuinţei; văzând o minune, deja parcă nu o mai vedem! Privesc crengile descoperite ale copacilor şi ele îmi vorbesc convingător cu limbajul lor tainic: noi vom învia, ne vom acoperi cu frunze, vom mirosi frumos, ne vom înfrumuseţa cu flori şi roade, oare nu vor învia şi oasele uscate omeneşti în timpul primăverii lor? Ele vor învia, se vor acoperi cu trup, cu o înfăţişare nouă vor păşi în noua viaţă şi în noua lume. Precum crengile care nu au rezistat cruzimii gerului, pierzându-şi seva vieţii, odată cu venirea primăverii sunt tăiate şi duse din grădină pentru foc, aşa şi păcătoşii care şi-au pierdut viaţa lor – Dumnezeu – vor fi strânşi în ultima zi a acestui veac, la începutul zilei veşnice viitoare şi duşi în focul nestins.

---

marile Lui binefaceri, şi prealuminata Lui mângâiere, care mă umple de veselie şi bucurie negrăită." (Sokolov C, pag. 82-86). Pe locul grădinii şi chiliei, astăzi se află grădinile localnicilor.

Dacă s-ar putea găsi un om care nu ar cunoaşte transformările pricinuite de schimbările anotimpurilor; dacă acest om ar fi adus în grădina care s-a pocăit măreţ cu somnul de moarte în timpul iernii, dacă i s-ar arăta crengile dezgolite şi i s-ar vorbi despre splendoarea în care ele se vor îmbrăca primăvara, în loc de răspuns, el s-ar uita la voi şi ar zâmbi – atât de ireale i s-ar părea cuvintele voastre! Astfel şi învierea din morţi pare ireală pentru înţelepţii care rătăcesc în întunericul înţelepciunii lumeşti, care nu au aflat că Dumnezeu este atotputernic, că înţelepciunea lui felurită poate fi contemplată, dar neînţeleasă de mintea fiinţelor create. Lui Dumnezeu toate Îi sunt cu putinţă: nu există minuni pentru El. Slabă este gândirea omenească: ceea ce nu suntem obişnuiţi să vedem, ni se pare un lucru nerealizabil, o minune de necrezut. Lucrările lui Dumnezeu pe care le privim tot timpul, deja cu indiferenţă, sunt lucrări minunate, minuni măreţe, de neatins.

Şi în fiecare an natura repetă în faţa ochilor întregii omeniri învăţătura despre învierea morţilor, ilustrând-o printr-o lucrare plină de învăţăminte şi tainică!" (*Experienţe ascetice*).

Tinerii asceţi ai lui Hristos duceau o vieţuire bună şi liniştită în pustia Ploşciansk: însingurarea deplină, condiţiile prielnice cugetării despre Dumnezeu şi pentru rugăciune nu le mai dădeau prilejul să-şi dorească un loc mai bun de trai. Însă nu s-au folosit multă vreme de acest loc: lor li se pregătea o ispită, care avea să-i facă pribegi fără voia lor şi avea să-i silească să caute un adăpost în afara zidurilor Mănăstirii Ploşciansk. Între ziditorul pustiei Ploşciansk, Marcelin, şi părintele Leonid s-au iscat nişte neînţelegeri, care l-au forţat pe stareţ să părăsească mănăstirea în aprilie 1829, împreună cu ucenicii lui

şi să se mute la schitul Mănăstirii Optina din gubernia Kaluga[35].

Briancianinov şi Cihacev, locuind separat de părintele Leonid şi neaflându-se în ultimul timp sub îndrumarea lui, au crezut că vor fi lăsaţi în pace, să trăiască în aceeaşi însingurare. Dar ziditorul i-a scris egumenului său şi călugărilor mai vârstnici să le transmită să părăsească îndată aşezământul şi „să plece unde vor vrea!". Călugărilor mai mari le-a părut rău de această hotărâre severă în privinţa tinerilor ucenici, a căror purtare duhovnicească le-a câştigat bunăvoinţa şi iubirea obştii. Călugării s-au tânguit de nedreptatea ziditorului Marcelin şi i-au petrecut pe tinerii asceţi cu tristeţe, oferindu-le un ajutor bănesc de cinci ruble, adunate cu bunăvoinţă de ei.

Ucenicii s-au despărţit cu sufletul îndurerat de pustia care i-a adăpostit, unde şi-au aflat liniştea atât de puţină vreme. Lăsaţi de părinţi fără niciun mijloc bănesc, ei nu au putut să rătăcească prea mult şi prea departe cu buzunarele goale. În plus, folosindu-se unul de altul, ei nu-şi căutau atunci un îndrumător cu multă experienţă, nu se lăsau ademeniţi de dorinţa de a vedea vreun stareţ sau altul, năzuiau doar să se retragă într-o mănăstire, pentru a continua modul de vieţuire început în pustia Ploşciansk. Ei s-au îndrep-

---

[35] Schitul pustiei Optina a fost construit în anul 1821 de către episcopul de Caluga, Filaret (Amfiteatrov), viitorul mitropolit al Kievului. Primul constructor al schitului a fost numit schimnicul pădurilor din Roslavli, Timotei Putilov, tuns în monahism cu numele Moise în anul 1822. Pe 5 februarie, 1822 a fost sfinţită biserica schitului, în cinstea Înaintemergătorului şi Botezătorului Ioan. Mai târziu Sfântul Ignatie scria: „Schitul ei (Pustiei Optina), aflat la 100 de stânjeni de pustie, înconjurat din toate părţile de pini străvechi, pe un pământ nisipos, neaccesibil femeilor, poate mulţumi aspiraţiile evlavioase ale unui schimnic în veacul nostru" (*Culegere de scrisori*, 1995).

tat spre pustia Beloberejsk din gubernia Orlovskaia, iar pe drum au poposit la mănăstirea Svenski.

Acolo, în acea vreme, ducea nevoința tăcerii în turnul mănăstirii ucenicul Sfântului Paisie Velicikovski, ieroschimonahul Atanasie[36], care era dăruit cu multe daruri ale harului, lucrător al rugăciunii minții, care dobândise darul lacrimilor duhovnicești, un stareț cu viață înaltă și sfântă. După plecarea din Moldova, el a trăit un timp ca pustnic în pădurile din Smolensk și Roslavli, apoi s-a însingurat la Mănăstirea Svenski, unde îi învăța prin cuvântul și exemplul vieții sale duhovnicești pe râvnitorii nevoinței. Dimitrie Alexandrovici a intrat în chilia lui și a primit de la el o îndrumare care i s-a întipărit adânc în suflet.

Starețul i-a vorbit tânărului din sfânta sa experiență despre înțelepciunea smerită, despre alungarea gândurilor de mândrie, despre pericolul celui mai mic gând semeț în timpul rugăciunii minții, despre binefacerile plânsului, care te păzește de mândrie; pe lângă acestea a spus despre sine: „În acea zi în care eu nu mă deplâng pe mine ca pe un om pierdut, socot ca mă aflu în amăgire de sine". Această părere a sfântului lucrător al plânsului și rugăciunii, părerea unei înțelepciuni duhovnicești adânci și a unei smerenii desăvârșite, Sfântul Ignatie o aducea mai târziu în scrierile sale ca pe o dovadă a adevăratei înțelepciuni inspirată de har, a adevăraților asceți dumnezeiești. (*Experiențe ascetice*).

Stând un timp în pustia Beloberejski, Briancianinov și Cihacev nu s-au putut adăposti acolo și s-au

---

[36] Atanasie ieroschimonahul făcea parte din secretarii senatului; a viețuit pe Athos și în Moldova pe lângă starețul Paisie. A adus în Rusia traducerea „Filocaliei", realizată de Sfântul Paisie. A trecut la cele veșnice în mănăstirea Svenski, în anul 1811.

îndreptat spre pustia Optina, unde în acea vreme se afla starețul Leonid cu ucenicii săi. Aici egumenul Moise a șovăit multă vreme, nehotărându-se să-i primească pe tineri în mănăstirea sa și numai cu rugăminţile călugărilor mai bătrâni, cărora le-a fost milă de starea lor jalnică, s-a învoit să-i primească.

În mai 1829 ei s-au stabilit în pustia Optina și au început ca și mai înainte să viețuiască izolat într-o chilie care li s-a dat spre folosire. Viețuirea lor a fost dureroasă în pustia Optina, negăsind înțelegere din partea fraților de acolo; nici măcar egumenul nu îi privea cu bunăvoință. În plus, mâncarea grosolană de acolo, gătită cu ulei de proastă calitate, a început să aibă o influență vătămătoare asupra sănătății lui Dimitrie Alexandrovici. Păzindu-se de această mâncare pe el și pe prietenul său, s-a hotărât să pregătească în chilia lor o fiertură din cereale, fără ulei, și cu aceasta să se hrănească. Cu mare greutate au obținut de la trapeza mănăstirii puțini cartofi și cereale, au găsit o cratiță și au început să-și prepare mâncarea. Toporul ținea locul cuțitului, iar Cihacev luase asupra lui munca gătitului, care, din cauza lipsei de obișnuință, îi pricinuia multe griji neplăcute.

Hrana sărăcăcioasă, lipsurile felurite și necazurile le-au slăbit foarte mult puterile trupești. Dimitrie Alexandrovici aproape tot timpul bolea, abia se mai ținea pe picioare din cauza slăbiciunii, dar Cihacev, având o sănătate mai puternică, o vreme oarecare și-a dat curaj, a avut grijă de prietenul bolnav, până când s-a îmbolnăvit el însuși de friguri, care l-au doborât la pat, de unde nu mai avea putere să se ridice. Situația amândurora era foarte gravă, era fără ieșire. Departe de locurile natale și de cei dragi, uitați de toți, fără mijloace de trai și bolnavi, ei își găseau bucuria și mângâierea numai în Dumnezeu. Călugării

optineni îi vizitau rar, şi chiar dacă intra cineva la ei în chilie, se mărginea doar la vorbe de încurajare; să-i ajute sau să aibă grijă de bolnavi, nu se gândea nimeni. Dimitrie Alexandrovici abia mai mergea, Cihacev zăcea la pat; primul era nevoit să-l îngrijească pe al doilea şi deseori se întâmpla ca îngrijitorul să se prăbuşească de pe picioare din cauza slăbiciunii.

Dar Dumnezeu a privit spre durerea şi boala robilor săi: în clipele unei totale deznădejdi, ei au văzut lucrarea proniei Dumnezeieşti asupra lor şi cu aceasta s-au întărit în credinţa că Dumnezeu nu i-a uitat şi că nu-i lasă din grija Sa. Zvonurile despre starea de boală a lui Dimitrie Alexandrovici au ajuns la părinţii săi. În acea vreme Sofia Afanasievna, mama sa, era grav bolnavă şi aproape de moarte. Ea l-a iubit întotdeauna cu deosebire pe primul ei născut; aflându-se pe patul de moarte, iubirea ei maternă s-a intensificat. Ea a început să-l roage pe soţul ei să-l ierte pe fiu, să nu se opună aspiraţiilor sale de a-i sluji lui Dumnezeu şi să-i scrie un cuvânt de împăcare cu propunerea de a se întoarce în casa părintească pentru a-şi întări sănătatea şi a o vedea pe mama sa bolnavă şi dornică să-l vadă. Dumnezeu a înmuiat de această dată inima lui Alexandru Semionovici, cuvintele soţiei sale bolnave l-au convins. El a căzut de acord să-i împlinească dorinţa: i-a scris fiului, l-a chemat să vină, i-a făgăduit că nu-i va pune piedici în calea pe care a ales-o, şi-a exprimat intenţia de a-i construi o chilie aparte în apropierea bisericii din satul lor natal Pokrovskoe şi l-a invitat şi pe prietenul său bolnav Cihacev.

Scrisoarea aceasta a fost îmbucurătoare pentru amândoi tinerii ucenici. Ei nu mai ştiau cum să-I mulţumească lui Dumnezeu pentru că a avut grijă de ei la timpul potrivit. Briancianinov s-a grăbit să-i răs-

pundă părintelui său, exprimându-şi încuviinţarea de a se întoarce acasă în acele condiţii care i-au fost propuse cu bunăvoinţă în scrisoare. După puţin timp, tatăl lui a trimis după ei o trăsură închisă. Luându-şi rămas bun de la stareţul Leonid şi de la călugării optineni, Dimitrie Alexandrovici l-a urcat în trăsură pe bolnavul Cihacev, el s-a aşezat alături şi astfel au pornit la drum spre satul său natal.

Pe drum au făcut un popas la Lavra Sfânta Treime a Sfântului Serghie şi la Mănăstirea Spaso-Iacovlevski (a Mântuitorului) din Rostov, pentru a se închina la moaştele Sfinţilor Serghie al Radonejului şi Dimitrie al Rostovului. În Rostov, Cihacev a simţit o uşurare a bolii sale – anume atunci când a ascultat rugăciunile în Mănăstirea Spaso-Iacovlevski şi s-a închinat cu credinţă la sfintele moaşte ale Sfântului Dimitrie, prin al cărui ajutor boala a început să cedeze. Apoi au ajuns în satul Pokrovskoe, sub acoperişul casei părinteşti.

Părinţii l-au întâmpinat pe fiu destul de reţinuţi în a-şi exprima sentimentele. Sofia Afanasievna aproape se însănătoşise, nu mai era în pericol. De aceea motivul de a-şi revărsa sentimentele trecuse şi părinţii şi-au păstrat atitudinea serioasă faţă de fiu, pe care îl considerau vinovat înaintea lor, după convingerile lor lumeşti. Dimitrie Alexandrovici, la rândul său, îşi păstra neclintită năzuinţa lui, dându-i întâietate iubirii de Dumnezeu în faţa iubirii de părinţi şi cu tot respectul şi iubirea pentru ei, mergea neclintit după poruncile Evangheliei, nefiind de acord cu părerile şi dorinţele părinţilor săi. Totuşi, în prima perioadă ei s-au purtat cu blândeţe, mai ales mama, iar pe prietenul său Cihacev l-au înconjurat cu toată grija şi compătimirea pentru situaţia sa. L-au vindecat, oferindu-i toate condiţiile, datorită cărora tânărul a în-

ceput să se însănătoşească repede şi de atunci a păstrat pentru totdeauna cel mai viu sentiment de recunoştinţă faţă de Alexandru Semionovici şi familia lui.

Tinerilor li s-a oferit o aripă a casei, unde aveau tihna dorită. Biserica parohială se afla aproape de casă. Preotul slujea la dorinţa tinerilor slujbele bisericeşti, ceea ce le-a dat posibilitatea să-şi înceapă din nou spovedania săptămânală şi să se împărtăşească cu Sfintele Taine. Viaţa pustnicească a prietenilor a început din nou, la fel ca în pustia Ploşciansk, dar nu a durat mult până să apară problemele: lumea şi concepţiile lumeşti ale oamenilor, ale celor apropiaţi, invadau din ce în ce mai mult cercul tainic al tăcerii lor duhovniceşti, din ce în ce mai mult tulburau rânduiala vieţii lor izolate în satul Pokrovskoe.

Erau şi pricini exterioare care îi făceau pe tineri să se gândească să ajungă din nou la mănăstire. Pentru Dimitrie Alexandrovici, principala pricină care îl împingea către acest pas era faptul că tatăl său, uitând de simţămintele iscate de boala soţiei lui, şi-a pus din nou în gând să-l întoarcă pe primul său născut către slujirea lumii şi a început să insiste asupra reîntoarcerii lui la serviciu; la fel ca mai înainte, îi pricinuia fiului multe necazuri dureroase, cerându-i să lase calea pe care el a hotărât să o urmeze neclintit.

Mama sa în acea vreme deja dădea ascultare cuvintelor fiului despre creştinismul adevărat şi despre mântuirea noastră întru Iisus Hristos, avea îngăduinţă faţă de aspiraţiile lui duhovniceşti, dar neavând influenţă asupra soţului său, nu l-a putut opri pe acesta să-şi supere din nou fiul. Acesta s-a convins că unicul mod de a păstra rămăşiţele paşnice ale legăturii dintre ei era să se mute din nou la mănăstire. Aceasta părere o împărtăşea şi Cihacev, care vedea şi el că era

nepotrivit să mai rămână în casa lui Alexandru Semionovici, sub acelaşi acoperiş cu fiicele acestuia, deja fete de măritat.

Petrecându-şi iarna lui 1829 în satul Pokrovskoe, ei s-au îndreptat în februarie 1830, la începutul Postului mare, către Mănăstirea Chirilo-Novoezerski. Această călătorie au săvârşit-o cu acordul părinţilor, care le-au dat ca însoţitor un tânăr ţăran pe nume Teodosie, acesta având pentru ei o iubire şi un devotament nefăţarnic.

Mănăstirea Chirilo-Novoezerski din gubernia Novgorod, aflată pe o insulă a lacului Novîi, la 30 de verste de oraşul Belozersk, avea pe acele timpuri o obşte destul de mare şi era condusă de egumenul Arcadie. Însă era încă în viaţă şi locuia acolo vestitul stareţ din vremea Ecaterinei a II-a, arhimandritul Teofan[37], ucenicul împreună-nevoitorului şi priete-

---

[37] Teofan (Sokolov, 1752-1832 – arhimandrit şi restauratorul mănăstirii Chirilo-Novoezerski. Într-o scrisoare din 1833 către P. P. Iakovlev aflăm despre participarea nemijlocită a egumenului Ignatie la îndreptarea şi completarea biografiei părintelui Teofan, trecut la cele veşnice pe 3 decembrie 1832: „...Fiindu-Vă cunoscut că biografia părintelui Teofan este corectată de mine destul de minuţios... să ştiţi că învăţătura lui, inclusă în biografie, cu o adăugire făcută de mine, a căpătat o asemenea formă, încât pentru oamenii cu bun gust şi cunoştinte, pare un fragment foarte coerent, simplu şi puternic. Această morală, împreună cu descrierea virtuţilor sale şi a sfârşitului său, compun toată frumuseţea acestei descrieri biografice. Gardul, veşmântăria şi alte asemenea lucruri sunt mai puţin interesante în viaţa acestui om care s-a proslăvit prin înălţimea virtuţilor, prin smerenie şi dispreţuirea a tot ce este deşertăciune!" (*Culegere de scrisori*, 1995).

De altfel, există şi altă părere a Sfântului Ignatie, exprimată de el dupa 28 de ani (în 1861) în scrisoarea către egumenul Antonie (Bocikov): „În 1829, în timpul vieţii stareţului Teofan, eu am sosit la Novoezerski, după vieţuirea la mănăstirile Optina şi

nului duhovnicesc al lui Paisie Velicicovski – egumenul Mănăstirii Tismana, Teodosie, care s-a mutat mai târziu în pustia Sofroniev din gubernia Kursk, care a înflorit duhovniceşte sub conducerea lui. Însuşi părintele Teofan, fost multă vreme ajutor de chilie al mitropolitului Petersburgului, Gavriil, bărbat bineplăcut lui Dumnezeu, râvnitor şi ocrotitor al nevoinţei călugăreşti, în această funcţie a adus multe beneficii înfloririi ascetismului în Rusia şi el însuşi, numit mai târziu egumen al Mănăstirii Novoezerski, a reînnoit-o şi pe dinafară şi pe dinăuntru cu duhul ascetismului veritabil, înrădăcinat puternic acolo prin străduniile sale.

Egumenul Arcadie, ucenicul apropiat al stareţului Teofan, ales de el să conducă mănăstirea, urma întru totul îndrumările stareţului şi se remarca prin simplitatea caracterului, bunătate şi pe lângă acestea, prin experienţa duhovnicească destul de vastă, fiindcă urmase calea nevoinţei sub o îndrumare corectă, ca ucenic al stareţului. Briancianinov şi Cihacev au fost primiţi cu bucurie de egumen, curând au cunos-

---

Ploşcianski... Am discutat de câteva ori cu stareţul: lucrarea sufletească (lăuntrică) el o respingea direct, ca pe ceva ce ducea foarte uşor la înşelare, şi a dovedit o foarte mică erudiţie. El ducea o viaţă de post, mergea la fiecare slujbă, se trezea cu o oră înainte de utrenie şi îşi citea pravila în chilie; avea o constituţie atletică, era scund. În această direcţie îi conducea şi pe alţii: atât obştea de la Novoiezerski, cât şi cei de la Goritski sunt străini de lucrarea lăuntrică, toată atenţia lor este îndreptată spre cuviinţa purtării exterioare şi asupra nevoinţei trupeşti. Se ştie că prin această vieţuire intră în suflet înfumurarea şi se dezvoltă patimile sufleteşti, pe care un lucrător al trupului nici nu poate să le observe în sine şi nici nu bănuieşte prezenţa lor. El nu poate să evite mândria: el nu poate să nu vadă purtarea sa cuviincioasă şi nevoinţele sale, şi faptele exterioare'". (*Culegere de scrisori*, 1995).

cut şi obştea mănăstirii, din rândul căreia s-a apropiat cu deosebire de Dimitrie Alexandrovici un tânăr călugăr, de obârşie din neamul boierilor guberniei Iaroslavli, pe nume Pavel Petrovici Iakovlev[38], care a ajuns mai târziu economul Mănăstirii Sfânta Treime a Sfântului Serghie (din eparhia Sankt-Petersburg), unde s-a mutat în timpul stăreţiei arhimandritului Ignatie.

Dar şederea la Mănăstirea Novoezerski nu putea fi de lungă durată pentru Briancianinov. Clima umedă a acestui aşezământ între ape, înconjurat de ceaţa mlaştinilor din apropiere, i-au înrăutăţit starea sănătăţii. O febră crâncenă l-a chinuit trei luni de zile, medicamente nu erau, puterile lui trupeşti slăbeau tot mai mult şi mai mult; în cele din urmă, au început să i se umfle picioarele, încât nu mai putea să se ridice din pat.

În iunie 1830, părinţii săi au trimis după el un echipaj care l-a dus în oraşul Vologda, în casa unei rude, pentru a se însănătoşi. Medicamentele au în-

[38] Pavel Petrovici Iakovlev – cu rădăcini în boierimea guberniei Vologda, în 1830 trăia în mănăstirea Chirilo-Novoezerski, când a sosit acolo viitorul arhimandrit Ignatie. În 1834, P.P Iakovlev a venit la el în mănăstirea Sfântului Serghie şi a ajuns unul din principalele ajutoare în construcţia mănăstirii, a îndeplinit funcţia de econom şi secretar al Comisiei de construcţie a mănăstirii între anii 1846-1849, 1854-1861. El este autorul broşurii despre istoria mănăstirii („Schiţa istorică a pustiei de prim rang, situată pe malul mării, Sfânta Treime-Sfântul Serghie din eparhia Sankt-Petersburg", 1884, 24 de pagini). Sunt publicate 15 scrisori ale Sfântului Ignatie între anii 1830-1867 „Către prietenul său P.P. Iakovlev" (*Culegere de scrisori*, 1995). Corespondenţa completă este publicată în cartea: *Ignatie Briancianinov. Călătoria spre porţile veşniciei: corespondenţa cu stareţii optineni şi cu P.P. Iakovlev, economul Sfântului Ignatie*, Moscova, 2001.

trerupt frigurile chinuitoare, dar urmările au rămas pentru totdeauna în trup. De atunci el a avut nevoie tot timpul de galoşi. Cihacev, îmbolnăvindu-se şi el în Mănăstirea Novoezerski, nu s-a hotărât să-l mai urmeze de această dată pe prietenul său; el a rămas în Novoezerski, iar de acolo s-a îndreptat spre locurile lui natale din gubernia Pskov pentru a-şi întâlni părinţii şi a se împăca cu ei. În acest fel tinerii prieteni s-au despărţit, împinşi spre aceasta de împrejurările în care se vedea limpede voia Domnului de a-şi urma fiecare drumul propriu şi a-şi încerca puterile duhovniceşti în propria luptă cu lumea.

CAPITOLUL VI

Mâna Proniei, acoperindu-l nevăzut până acum pe pribeagul fără adăpost, s-a atins de inima preasfinţitului Ştefan, episcopul de Vologda[39]. Arhipăstorul a înţeles râvna duhovnicească a lui Briancianinov, a legat prietenie cu el şi a luat parte activă la această râvnă.

Vindecându-se de boală, Dimitrie Alexandrovici nu a dorit să se întoarcă în casa părintească, dar i-a cerut îngăduinţa preasfinţitului Ştefan să se stabilească în pustia Semigorodnaia[40] din gubernia Vologda. Clima şi locul unde era aşezată mănăstirea, aerul, apa, au avut o bună influenţă asupra sănătăţii sale zdruncinate. Aici, în singurătatea chiliei, se nevoia în lucrarea minţii şi a rugăciunii, creştea duhovniceşte, devenind un bărbat desăvârşit, despre acest fapt dând mărturie cele scrise de el în acea perioadă în lucrarea ziditoare *Plânsul unui monah* (*Prinos mona-*

---

[39] Preasfinţitul Ştefan (S. L. Romanovski, 1787-1841), din 1828 episcop de Vologda. Avea foarte multă bunăvoinţă pentru Sfântul Ignatie.

[40] Pustia Semigorodnaia (sau Semigorodski) cu hramul Adormirii Maicii Domnului, în judeţul Kadnikovsk, aşezată în adâncul pădurii, se numea „biserica Precistei Născătoare de Dumnezeu pe şapte munţi". A fost înfiinţată la începutul veacului XV de călugării mănăstirii Gluşitski. Aici Dimitrie Alexandrovici a petrecut sfârşitul anului 1830 şi începutul anului 1831. Aici, din adâncul sufletului său smerit s-a „revărsat" *Plânsul unui monah*, despre care un contemporan al Sfântului Ignatie scria: „Cineva care, abia trecut de 20 de ani, a putut să plângă cu plânsul monahului, acela era desăvârşit şi fără cărunţeala experienţei şi a bătrâneţii, şi nimeni în afară de preasfinţitul Ignatie nu putea la o vârstă atât de mică să exprime astfel de gânduri. Abia dacă va crede cineva că această carte este scrisă de un tânăr aproape minor." (C. Sokolov).

hismului contemporan, Vol.5), completată în parte de el în ultimii ani ai vieţii sale şi în care se întrevede creşterea duhovnicească a monahului. Aglomeraţia acestei mănăstiri l-a forţat pe Briancianinov să ceară permisiunea de a pleca într-o mănăstire mai retrasă – Mănăstirea Gluşitski-Dionisiev[41], unde a fost mutat cu binecuvântarea preasfinţitului Ştefan pe 20 februarie 1831 şi înscris ca ucenic.

Stabilindu-se la Mănăstirea Gluşitski, el, totuşi, nu a încetat să viziteze câteodată pustia dragă lui, Semigorodnaia. Într-una din aceste vizite, Dimitrie Alexandrovici a cunoscut un tânăr cu frică de Dumnezeu şi râvnitor al mântuirii sale, fiul unui negustor din Vologda, cu numele Petru, care a ajuns mai târziu egumenul Mănăstirii Nicolo-Ugreshski din gubernia Moscova, arhimandritul Pimen[42]. Întâlnirea şi împrietenirea lor este remarcabilă prin impresia duhovnicească puternică pe care viitorul episcop a făcut-o asupra sufletului viitorului arhimandrit.

---

[41] Mănăstirea Sf. Dionisie Glushitski din regiunea Kadnikov, înfiinţată de Sfântul Dionisie Gluşitski în 1413. În prezent mănăstirea se restaurează.

[42] Arhimandritul Pimen (P.D. Miasnikov, 1810-1880) – sfânt, a fost inclus în rândul sfinţilor cinstiţi local din eparhia Moscovei, prăznuit pe 17 august. Egumenul mănăstirii Nicolo-Ugreşski), originar din Vologda. Întâia oară Pimen a auzit de tânărul ascet Dimitrie Briancianinov la sfârşitul anului 1820 de la preotul parohial din Vologda, Alexandru Iuskov, care l-a botezat pe micul Dimitrie şi care era prieten cu familia Briancianinov. Aceste povestiri au întărit dorinţa tânărului Petru de a se face monah. Pe parcursul întregii vieţi cei doi au fost legaţi de relaţii sincere, pe care arhimandritul Pimen le-a descris în amintirile sale, printre care: „Vestea despre sfârşitul preasfinţitului Ignatie Briancianinov, 30 aprilie 1867" (Pimen Miasnikov. *Amintirile arhimandritului Pimen, egumenul mănăstirii Nicolaevski, de pe Ugresh*, Moscova,1877).

În timpul liturghiei din pustia Semigorodnaia, apariția evlavioasă în biserică a lui Dimitrie Alexandrovici a atras atenția lui Petru. Îmbrăcat într-un cojoc de oaie, acoperit de o țesătură galbenă din bumbac, el stătea departe de mulțime, drept și nemișcat, cufundat cu totul în rugăciune: niciodată nu a întors capul în timpul liturghiei, nu și-a mișcat picioarele, de parcă încremenise în contemplarea cucernică a slujbei ce se desfășura. La sfârșitul liturghiei i s-a adus prescura. Ieșind din biserică, el s-a apropiat de Petru, i-a dat această prescură și l-a invitat în chilia sa.

Aceasta l-a mirat mult pe Petru, fiindcă Briancianinov nu-l cunoștea deloc, până atunci nu făcuse cunoștință cu el, cu toate acestea parcă a înțeles cu duhul râvna lui interioară de a-I sluji lui Dumnezeu și a se dedica nevoințelor călugărești, prin care i-a trezit fără să vrea respectul cucernic față de el. Acest respect a crescut și mai mult în el, când, invitat în chilia lui Dimitrie Alexandrovici, a petrecut cu el toată ziua și toată noaptea în discuții duhovnicești, în care s-a exprimat înțelepciunea duhovnicească înaltă și experiența ascetică a lui Briancianinov, care se ivea de pe atunci în tânărul stareț luminat de Dumnezeu[43].

Însuflețit de iubirea pentru Dumnezeu, Dimitrie Alexandrovici se purta cu o grijă și o iubire aparte față de aceia în care observa scânteia aceleiași iubiri de Dumnezeu. El se străduia să întărească, să susțină, să încălzească simțămintele iubirii de Dumnezeu ale

---

[43] „...Această discuție îndelungată cu mine, mă convingea și mai mult în intenția mea de mă îndepărta de lume și a intra în monahism" (Pimen Miasnikov. „Amintirile arhimandritului Pimen, egumenul mănăstirii Nicolaevski, de pe Ugreș", Moscova, 1877).

celor care erau asemenea lui, prin sfaturi despre iubirea frățească întru Hristos, întemeiate întotdeauna pe Cuvântul Dumnezeiesc și pe scrierile Părinților, care sunau deosebit de lucrător în gura sa și mișcau sufletele celor care îl ascultau.

În prietenia adevărată față de tânărul iubitor de Dumnezeu el și-a exprimat cu toată plinătatea iubirea ce nu aparține acestei lumi, așa cum și mai târziu se exprima în relațiile sale cu oamenii iubitori de Dumnezeu, pe care putea să îi deosebească de cei iubitori de lume, deși erau acoperiți de masca iubirii de Dumnezeu. Trebuie să spunem că îndeobște, în relațiile sale cu oamenii, chiar și cu cei dumnezeiești, ascetul lui Dumnezeu nu-și îngăduia mișcări ale sângelui și niciodată nu-și îngăduia exprimarea înfierbântată a simțămintelor sale, iubirea lui se exprima altfel decât la oamenii trupești – se exprima prin disponibilitatea permanentă de a-l sluji cu fapta și cuvântul, cu blândețe, milostivire și grijă pentru suflet, pe aproapele său atunci când acesta avea nevoie, mai ales duhovnicească.

În ultimii ani ai vieții sale, preasfințitul Ignatie le spunea ucenicilor săi: „Sufletul omului întotdeauna îl țin minte, dar trăsăturile chipului nu rămân în memoria mea". Atât de precaut era în privința sa și întotdeauna se străduia ca trupul să nu se ridice mai sus decât duhul, de aceea și legăturile sale cu aproapele erau pătrunse de o duhovnicie aparte, de o influență aparte, care produceau o impresie minunată asupra sufletelor omenești.

Între timp, tatăl lui Briancianinov nu înceta să-l urmărească nemilos cu cererile sale de a lăsa viața monahală și a-și relua slujba din lume. Era dureros pentru tânărul schimnic să vadă această pretenție încăpățânată și crudă a părintelui său. Era singur în

propria sa familie, nu găsea în ea susţinere şi înţelegere pentru aspiraţiile lui duhovniceşti, fiindcă, deşi mama şi unii dintre fraţii şi surorile sale erau blânzi cu el, totuşi, aflându-se sub influenţa puternică a tatălui, atitudinea lor era mai mult un regret bolnăvicios, decât o compătimire duhovnicească. Obosit de lupta cu încăpăţânarea tatălui, el vedea limpede că unica ieşire din această situaţie apăsătoare pentru el era depunerea cât mai grabnică a voturilor monahale, odată cu care aveau să înceteze tentativele tatălui de a-l întoarce la slujirea lumii.

Aceasta l-a determinat să-l roage pe preasfinţitul Ştefan să fie milostiv şi, datorită împrejurărilor familiale speciale, să se grăbească să-l tundă în monahism. Preasfinţitul, cunoscând bine felul de a gândi şi direcţia duhovnicească a lui Briancianinov, s-a hotărât să-i îndeplinească rugămintea. Mijlocind pentru permisiunea Sfântului Sinod, el l-a chemat pe Dimitrie Alexandrovici din Mănăstirea Gluşitski la el în Vologda şi i-a poruncit să se pregătească de tundere, dar în acelaşi timp să ţină aceasta în taină faţă de familia şi cunoscuţii săi, fiindcă, din dorinţa de a se feri de unele piedici din partea rudelor lui Briancianinov, s-a hotărât să-l tundă fără ştirea lor. Era supărătoare situaţia tânărului ucenic într-un moment atât de important pentru el: chemat din Mănăstirea Gluşitski în Vologda, nu avea un loc în oraş unde să rămână şi a fost nevoit să se oprească la un han şi în această forfotă lumească să se pregătească de tundere.

Pe 28 iunie 1831, preasfinţitul Ştefan însuşi l-a tuns călugăr pe Dimitrie Alexandrovici în catedrala Învierii Domnului din Vologda, numindu-l la tundere Ignatie, în cinstea Sfântului Mucenic Ignatie Purtăto-

rul de Dumnezeu, episcop al Antiohiei[44], bărbat apostolic, amintirea căruia se prăznuieşte de Sfânta Biserică pe 20 decembrie şi 29 ianuarie. În această a doua zi de pomenire a lui, călugărul Ignatie îşi sărbătorea mai târziu ziua îngerului său păzitor. Naşul său de călugărie a fost rectorul de atunci al seminarului din Vologda, arhimandritul Eutihian.

Apropiaţii lui Briancianinov, aflaţi în catedrală la slujba arhierească, au fost adânc miraţi, când complet pe neaşteptate s-au făcut martorii ritualului sfânt prin care ruda lor a intrat în oastea duhovnicească a lui Hristos, fără putinţa de a se mai întoarce. După tundere, călugărul Ignatie a rămas singur în catedrală. Petru, cunoscutul său de la Mănăstirea Semigorodsk, l-a invitat pe proaspătul călugăr la el pentru a petrece acea zi, apoi Briancianinov şi-a găsit adăpost în casa din afara oraşului a unchiului şi naşului său de botez, Dimitrie Ivanovici Samarin. O rudă a sa, doamna Veikova, i-a dăruit o sumă nu prea mare de bani, fiindcă din pricina relaţiilor de atunci cu părinţii săi, el a rămas absolut fără niciun mijloc de trai.

Ştirea despre tunderea fiului i-a întristat profund pe Briancianinovi, mai ales Alexandru Semiono-

---

44 Sfântul Mucenic Ignatie Purtătorul de Dumnezeu – episcopul Antiohiei. Conform tradiţiei, a fost unul din acei copii care au fost ţinuţi în braţe de Domnul Iisus Hristos, de aceea este numit „Bogonoseţ" (Purtător de Dumnezeu). În descrierea vieţii lui se povesteşte şi despre faptul că era un lucrător neîntrerupt al rugăciunii lui Iisus, iar numele Preadulcelui Iisus se întipărise pe inima lui, adevăr de care s-au convins călăii săi atunci când i-au scos inima din piept după moartea lui mucenicească. În traducere din greacă Ignatie înseamnă „de foc". În cinstea acestui Sfânt Mucenic a fost numit cneazul-călugăr Ignatie Prilutski, moaştele căruia se odihnesc în mănăstirea Mântuitorului Hristos – Ignatie Prilutski (Spaso-Prilutski), alături de moaştele Sfântului Dimitrie Prilutski.

vici nu putea nicidecum să se împace cu gândul că voia lui în privința primului său născut nu s-a împlinit, ceea ce multă vreme nu i-a putut ierta în adâncul sufletului. Sofia Afanasievna a primit cu mai multă înțelegere și îngăduință acest eveniment și, datorită influenței ei, atitudinea familiei față de călugărul Ignatie a început puțin câte puțin să se îmbunătățească.

Pe 5 iulie 1831 monahul Ignatie a fost hirotonit ierodiacon de către preasfințitul Ştefan, iar pe 20 iulie, în acelaşi an, a fost hirotonit ieromonah şi a fost lăsat vremelnic în casa arhierească din Vologda care se afla aproape de catedrala sobornicească, în aceeaşi curte formată de pereții Kremlinului din timpul construcției țarului Ivan Cel Groaznic. Pentru învățarea slujbelor bisericești, el a fost trimis la o biserică din oraș, cu hramul Mântuitorului Hristos, al cărei paroh era preotul Vasilie Nordov, ajuns mai târziu paroh al catedralei sobornicești din Vologda. Făcând cunoștință cu el în acea vreme, Sfântul Ignatie l-a îndrăgit foarte mult pe preotul cucernic și de atunci până la sfârșitul zilelor sale a avut o legătură duhovnicească apropiată cu el. (În acea vreme, la Biserica Mântuitorului din orașul Vologda slujea diaconul Alexandru Petropavlovski; curând după aceea a primit asupra sa nebunia întru Hristos, în care s-a aflat până la sfârșitul zilelor sale, în 1876. Adevărat rob al lui Hristos, el era dăruit cu mai multe harisme – înainte-vederea și un cuvânt puternic, aducător de smerenie. A murit într-o cocioabă, a fost cinstit printr-o înmormântare solemnă, la care au participat mulți oameni și pe care a săvârșit-o însuși episcopul eparhial Teodosie. Era foarte cinstit în Vologda și Sfântul Ignatie spunea că

„nu în zadar", recunoscând darurile sale harismatice.)[45]

În acest fel s-a săvârşit voia Domnului în privinţa ascetului Său: cuvintele nebunei pentru Hristos Vasilisa, care l-a numit „părinte luminat", încă pe când era în uniforma de ofiţer, s-au împlinit întocmai: el a ajuns slujitorul altarului lui Dumnezeu, înfăptuitorul Tainelor Dumnezeieşti, având cea mai serioasă atitudine faţă de noua sa înaltă chemare. În tot acest timp, anturajul din casa arhierească din Vologda nu corespundea deloc aspiraţiilor sale duhovniceşti: multe rude şi cunoştinţe au început să-l viziteze adesea, îi cereau ca şi el să-i viziteze, ceea ce ar fi dus la împrăştiere lumească. Tânăr, cu o înfăţişare plăcută, ieromonahul atrăgea asupra sa atenţia întregii societăţi din Vologda. Toţi vorbeau despre el, căutau să-l cunoască, în timp ce el nu-şi dorea deloc aceste cunoştinte lumeşti, care îl distrăgeau de la ocupaţiile sale de preot-monah.

Plictisindu-se de forfota oraşului, monahul iubitor de pustie l-a rugat pe protectorul său, preasfinţitul Ştefan, să-l lase să plece la Mănăstirea Gluşitski, dar preasfinţitul, văzând în el capacitatea unui bun îndrumător, i-a pregătit alt loc şi nu se grăbea să-l lase să plece de la el. În acest timp, adică la sfârşitul anului 1831, a murit ziditorul Mănăstirii Lopotov-Pelişemski, ieromonahul Iosif. După porunca preasfinţitului, slujba de înmormântare trebuia să o săvârşească ieromonahul Ignatie, iar pe 6 ianuarie 1832, arhipăstorul nu a ezitat să-l numească ziditorul aces-

---

[45] Vasilie Ivanovici Nordov (1797-1883) – preot al bisericii parohiale cu hramul Mântuitorului Hristos, aflată în Vologda. În 1841 a devenit protoiereu şi paroh al catedralei sobornicești Învierea Domnului, din Vologda.

lei mănăstiri, oferindu-i în plus şi o bederniţă. Călăuzit de binecuvântarea preasfinţitului Ştefan, ziditorul Ignatie s-a îndreptat spre mănăstirea ce i-a fost încredinţată.[46]

[46] Mănăstirea Pelişemski, fondată în 1426. În anul 1833, Sfântul Ignatie scria: „...Mănăstirea noastră pare un mic schituleţ – după modelul mănăstirilor sudice. – Linişte! Tăcere! Fără viclenie! Iubire! Bucurie! – Cuvântul vameşului! Nu idolatrizăm şi nu deznădăjduim! Fericit e cel care poate să spună: mergem şi vom ajunge. Cu noi este Dumnezeu!" (*Culegere de scrisori*, 1995).

CAPITOLUL VII

Mănăstirea Lopotov, înfiinţată de Sfântul Grigorie Lopotov (din neamul de boieri Lopotov al guberniei Kostroma, regiunea Galiciski), se află în gubernia Vologda, judeţul Kadnikov, la 40 de verste de Vologda şi 7 verste de oraşul Kadnikov, într-un ţinut împădurit şi mlăştinos. Este aşezată pe malul râului Pelişma, care se revarsă în râul Suhona. În acea vreme mănăstirea era pe jumătate distrusă, extrem de săracă, avea foarte puţini vieţuitori şi se apropia de o ruină totală, de aceea a fost propusă pentru desfiinţare. Biserica şi clădirile mănăstirii erau năruite, aveau nevoie de întreţinere şi renovare, obştea era nedisciplinată, mijloacele de vieţuire şi veniturile erau foarte puţine, nevoia pentru strictul necesar se simţea foarte des în această mănăstire, aşadar pe noul egumen îl aşteptau o mulţime de munci şi griji pentru a o readuce în ordinea cuvenită, de aceea el începu lucrul cu multă râvnă şi sârguinţă.

Dumnezeu l-a ajutat. L-au ajutat mult şi locuitorii evlavioşi ai Vologdei cu mijloacele lor, jertfindu-se cu multă râvnă pentru reabilitarea străvechii mănăstiri a sfântului pe care îl cinsteau, făcătorul de minuni Grigorie. Călugării şi ucenicii mănăstirilor în care a vieţuit ziditorul Ignatie în timpul ascultării sale, au început puţin câte puţin să se adune la mănăstirea lui şi în scurt timp s-a format o obşte de 30 de oameni, s-au îmbunătăţit slujbele şi cântarea bisericească, s-a stabilit rânduiala strictă a mănăstirilor bine organizate. Aşezământul a început să revină la viaţă, astfel încât într-un timp foarte scurt a ajuns de nerecunoscut faţă de starea în care era când i-a fost încredinţat lui Briancianinov. Este un moment portivit

să aducem ca exemplu povestirea unui martor care l-a vizitat pe ziditorul Briancianinov în iarna lui 1832.

„În acea vreme, – scrie el, – mănăstirea era foarte săracă, dărâmată şi într-o mare decădere în toate privinţele. În afara bisericii din piatră, toate construcţiile erau din lemn şi erau foarte vechi, iar chilia egumenului era într-o asemenea stare, încât el a fost nevoit să o dărâme de tot şi să locuiască în ghereta de lângă porţile mănăstirii, până când avea să se construiască alta.

Vizitându-l la Mănăstirea Lopotov în prima săptămână a Postului Mare, l-am găsit locuind în acea gheretă. Ea se afla într-o parte a porţilor sfinte (a porţilor mănăstirii), construite asemenea unui turn cu acoperişul din scânduri subţiri, ascuţit, foarte învechit, iar de cealată parte a porţilor era trapeza din lemn a obştei şi bucătăria. Intrând la părintele Ignatie, – povesteşte el mai departe, – l-am găsit aşezat la o masă mare pe care se afla un samovar, în faţa lui erau nişte pesmeţi simpli şi o nu ştiu ce poezie începută, pe care el, probabil, a scris-o în timpul ceaiului, ca nici acest timp să nu treacă fără rost. Chilia era neîncăpătoare şi pereţii se înnegriseră complet de trecerea vremii." (Din amintirile arhimandritului Pimen, egumenul Mănăstirii Nicolo-Ugreşski).

Numirea ieromonahului Ignatie ca ziditor al Mănăstirii Lopotov nu putea să nu măgulească orgoliul tatălui său: el se purta mai îngăduitor cu fiul-ziditor, care începu să păşească mai des pragul casei părinteşti. În acel timp mama sa era bolnavă din nou şi pesemne se apropia de trecerea în veşnicie. Fiul ieromonah se străduia să o pregătească de această trecere prin discuţii duhovniceşti despre faptul că singura noastră salvare este credinţa vie în Răscumpărătorul şi Mântuitoul păcătoşilor – Domnul nostru Iisus

Hristos, în nădejdea virtuţilor crucii Sale şi în iubirea nefăţarnică pentru El, pe care se străduia să o trezească în inima mamei sale, care se încredinţase cu totul îndrumării lui duhovniceşti. Schimbarea atât de ferice din sufletul mamei îi aducea o mare mângâiere fiului, care Îi mulţumea Domnului şi care punea doar pe seama Lui schimbarea din inima mamei.

Într-adevăr, noţiunile duhovniceşti ale Sofiei Afanasievna au ajuns de nerecunoscut: ea nu ştia cum să-I mulţumească lui Dumnezeu că a învrednicit-o cu fericirea de a-l vedea pe primul ei născut primit de Împăratul împăraţilor, de Domnul, Creatorul şi Mântuitorul nostru spre a-I sluji Lui ca preot monah, când, în urmă cu ceva timp, socotea aceasta ca pe o mare nefericire şi durere. Pe 25 iulie 1832, cu credinţa mântuirii în suflet, ea a trecut în veşnicie, călăuzită de rugăciunile fiului ieromonah. Ziditorul Ignatie însuşi a săvârşit slujba de înmormântare a mamei sale în biserica din satul Pokrovskoe. El nu şi-a trădat prin lacrimi starea interioară în timp ce săvârşea tristul ritual deasupra trupului neînsufleţit al mamei sale iubite. Cu voce scăzută şi liniştită, cu o adâncă îngândurare pe chip, el şi-a făcut ultima datorie ca preot şi fiu, uimindu-i fără voia sa pe cei prezenţi la înmormântare.

În timp, ieromonahul Ignatie şi-a păstrat aceeaşi neobişnuită putere a duhului şi tărie a caracterului şi voinţei, aceeaşi stăpânire a simţămintelor şi acelaşi calm exterior netulburat, având însă inima îndurerată, când, în anul 1835, fiind arhimandrit, l-a înmormântat în pustia Sfântului Serghie pe ucenicul acestei pustii, pe multiubitul lui frate mai mic, Alexandru Briancianinov[47]. Toată obştea îl iubea pe tâ-

[47] Alexandru Alexandrovici Briancianinov (1814-1835).

năruI care murise. Ieromonahii care slujeau slujba de înmormântare alături de arhimandrit plângeau, ierodiaconul rostea cu greu ecteniile din cauza lacrimilor, numai arhimandritul Ignatie săvârşea cu linişte şi măreţie ritualul înmormântării, fără lacrimi şi tulburare, făcându-şi ultima datorie faţă de fiinţa dragă. Adâncimea simţămintelor sale sfinte el a revărsat-o într-un mic articol pe care l-a întitulat „Amintire despre cel care a murit". Propriile lui cuvinte ne arată starea omului său lăuntric din timpul acelor slujbe de mare însemnătate pentru el, când, prin rânduiala bisericească, i-a petrecut în veşnicie pe oamenii pe care îi iubea atât de mult.

El spune:

„În durerea mea cumplită îmi supun inima şi gândurile mele Ţie, Domnul Dumnezeul meu. Tu mi-ai dăruit un dar şi Tu mi l-ai luat. Fie voia Ta binecuvântată de acum şi până în veac. Voia ta este sfântă. Toate faptele Tale sunt sfinte şi preaînţelepte. Mare eşti Tu în binefacerile Tale făcute omului, mare eşti Tu şi în pedepsele cu care îl pedepseşti: căci nu se va îndreptăţi înaintea Ta niciun muritor, şi Tu biruieşti întotdeauna, fiind Desăvârşit, la judecata la care judeci conştiinţa omului. Cu evlavie îmi plec capul înaintea Ta eu, creatura Ta nevrednică, Îţi dau Ţie ceea ce e al Tău. Primeşte-l pe cel adormit în bucuria Ta veşnică! Luându-i prin moarte bunurile vremelnice, miluieşte-l cu bunurile veşnice. Dăruieşte-mi ca restul vieţii mele pământeşti să fie bineplăcut Ţie, spre folosul veşnic al sufletului meu şi al sufletului celui adormit şi vremelnica despărţire amară răsplăteşte-o cu veşnica unire întru bucuria veşnică.

Iar tu, suflete scump inimii mele, scuturându-te de greutatea trupului, zboară în înaltul şi luminosul Eden. În drumul tău spre Cer nimeni să nu îndrăz-

nească să te oprească! Fie ca porţile raiului să ţi se deschidă! Să te întâmpine cu bucurie locuitorii cereşti! Alătură-te cetei lor sfinte şi desfătează-te cu veşnica vedere a lui Dumnezeu. Dar când vei ajunge în rai şi vei câştiga îndrăzneală înaintea lui Dumnezeu, aminteşte-ţi de prietenul tău pământean care deplânge nemângâiat despărţirea de tine, roagă-L pe bunul Dumnezeu să-mi dăruiască, după o viaţă de evlavie, să vin la tine, în locuinţa ta luminoasă şi acolo, în sfânta şi fericita reunire cu tine, să uit durerea îngrozitoare şi să fiu mângâiat cu mângâierea care nu mai poate fi înlocuită cu nimic"[48].

Omenii trupeşti nu puteau să înţeleagă starea sufletească a celui care îndeplinea legile Evangheliei prin nevoinţa de călugăr şi îl judecau lumeşte, pe când el, acţionând după conştiinţa duhovnicească, a învins iubirea omenească cu iubirea lui Dumnezeu, care l-a ajutat să-şi topească durerea pierderii în nădejdea în mila Domnului pentru sufletul care plecase.

Odată cu moartea mamei, s-au rărit vizitele egumenului Ignatie în casa părintească, unde nu mai vedea necesitatea prezenţei lui, fiindcă inima tatălui său nu primea grija sa duhovnicească. Să audă cuvinte de compasiune duhovnicească creştină din gura fiului ieromonah, lui Alexandru Semionovici i se părea neonorabil, ceva ce îi încălca demnitatea sa de părinte, de aceea legăturile sale cu ziditorul Ignatie au rămas doar de faţadă, destul de reci.

Curând după aceea Dumnezeu l-a mângâiat pe părintele Ignatie cu întoarcerea prietenului său devotat, Cihacev. Viaţa lui s-a unit atât de strâns cu viaţa părintelui Ignatie, că nu se poate să nu spunem câte-

[48] Publicată pentru prima dată cu titlul *Rugăciune pentru cel adormit* în cartea *Lucrări teologice*, Moscova, 1971.

va cuvinte despre împrejurările reîntâlnirii, premergătoare noii lor vieţuiri în Mănăstirea Lopotov. Petrecându-l din Novoezersk pe prietenul său, Cihacev a stat puţin timp singur acolo. S-a îndreptat pe jos spre locul său de baştină, în gubernia Pskov, regiunea Porhovsk; a ajuns în pustia Sfântului Nicandru, unde a şi vieţuit o vreme. Apoi a mers la părinţii lui, s-a împăcat cu ei, a vieţuit călugăreşte în casa părintească şi, în sfârşit, s-a însingurat într-o locuinţă separată a mătuşii sale, unde a vieţuit pustniceşte după regulile vieţii schimnice, corespondând cu tovarăşul şi prietenul său întru Hristos, Briancianinov, şi după sfaturile acestuia orânduindu-şi viaţa. În sfârşit, punându-şi în ordine situaţia casnică şi familială, a sosit la el în Mănăstirea Lopotov.

Reîntâlnirea prietenilor a fost destul de stăpânită în privinţa exprimării sentimentelor de bucurie. Părintele Ignatie, aşa cum am văzut, putea să-şi înfrâneze mişcările sentimentale, iar Cihacev, văzându-şi prietenul deja ieromonah şi egumen al mănăstirii, a fost reţinut firesc de simţul unui respect evlavios, pe care îl avea şi mai înainte pentru el, însă atunci fusese copleşit. Cu toate acestea, legătura dintre prieteni era ca şi mai înainte, cea mai sinceră şi inimoasă. „Văzându-mă cu prietenul meu în mănăstirea lui, – scrie în notele sale Cihacev, – deşi m-am bucurat, dar nu aşa cum mă aşteptam, fapt de care m-am mirat mai întâi, dar mai târziu mi-a devenit foarte clar că mai demult ne cunoşteam doar noi doi, iar acum el avea în grijă tot aşezământul, prin urmare, puterile iubirii sale sufleteşti se răspândeau nu doar asupra mea, ci asupra tuturor fiilor săi duhovniceşti".

Cihacev era un ajutor activ al egumenului în orânduirea şi renovarea Mănăstirii Lopotov. Peste puţin timp situaţia familială l-a obligat să meargă din

nou la locul de baştină în gubernia Pskov, unde, de această dată, nu a rămas mult timp. Pe drum, el s-a oprit la Mănăstirea Novgorodski Iuriev (înfiinţată de Iaroslav cel Înţelept), s-a prezentat egumenului, vestitul arhimandrit Fotie, în chilia căruia a făcut cunoştinţă cu contesa Ana Alekseievna Orlova-Cesmenskaia[49], care a participat cu căldură în viaţa ambilor prieteni, Briancianinov şi Cihacev, despre care auzise în Petersburg multe lucruri bune. Ea l-a tratat cu multă gingăşie pe Cihacev, i-a dăruit câteva cărţi şi opt sute de ruble pentru Mănăstirea Lopotov şi chiar l-a trimis cu trăsura pe cheltuiala ei în Vologda.

De atunci, Briancianinov şi Cihacev s-au bucurat de bunăvoinţa contesei până la moartea sa. Cu strădaniile noului egumen, ajutat de donaţia contesei, au fost ridicate două corpuri de chilii pentru călugări, reparată şi reînnoită biserica, în veşmântărie au apărut multe vase sfinte, Evanghelii şi veşminte, au fost procurate noi cărţi pentru biserică şi cititul la trapeză, s-a cumpărat o pereche de cai. „Au fost spornici banii contesei, se vede că au fost jertfiţi cu râvnă", – spune Cihacev în notele sale.

Trebuie spus că Cihacev avea un glas excelent, cunoştea temeinic cântarea bisericească, cea pe note şi cea simplă. Ocupându-se cu aceasta în Mănăstirea Lopotov, a înfiinţat aici aşa numita cântare Kieveană, ceea ce a atras mulţi credincioşi la mănăstire. Egumenul Ignatie l-a numit rasofor şi l-a călăuzit activ spre sporirea duhovnicească. Amintind despre aceasta în notele sale, Cihacev scrie: „Lucrarea harului era

---

[49] Anna Alekseevna Orlova-Cesmenskaia (1785-1848) – fiica duhovnicească a arhimandritului Fotie, o cunoscută binefăcătoare, cu donaţiile ei au fost refăcute multe mănăstiri şi biserici ruseşti, inclusiv şi pustia Sfânta Treime-Sfântul Serghie. A primit taina monahismului cu numele Agnia.

astfel, încât în pofida păcătoşeniei mele, atunci când mergeam să mă spovedesc la egumen, nu pot să spun câtă mângâiere simţeam, că îmi era ruşine să simt aceasta, prea mult mă înveseleam". Era plăcută lui Dumnezeu stăreţia egumenului Ignatie la Mănăstirea Lopotov, fiindcă întotdeauna şi în toate el se călăuzea numai după voia Domnului, înfăţişată în Evanghelie, explicată de scrierile Sfinţilor Părinţi, spre care el îşi îndrepta mereu gândurile sale.

Buna lucrare a părintelui Ignatie, în afară de înflorirea vădită a mănăstirii care i-a fost încredinţată, este adeverită de arătarea Sfântului Grigorie Pelişemski, făcătorul de minuni, unui ţăran evlavios care ducea o viaţă duhovnicească. Acest ţăran pe nume Karp, locuia într-un sătuc din apropierea mănăstirii şi venea deseori la egumenul Ignatie să ia sfat pentru viaţa sa duhovnicească. Lui i-a fost descoperit în vedenie că monahii Mănăstirii Lopotov, aflaţi acolo înainte de stareţul Ignatie, stând în apa râului Pelimşa, se plângeau Sfântului Grigorie, care stătea pe mal, că stareţul Ignatie îi asupreşte: la biserică nu le dă voie să meargă cu părul încâlcit, le interzice să miroase a tutun în strană, nu le dă voie să poarte brâuri roşii, nu le dă voie să meargă prin sate şi altele asemenea. Sfântul, adresându-i-se lui Karp, a spus: „Tu auzi plângerile lor, pot eu să le dau ascultare? Stareţul face aşa cum trebuie, şi dacă se va afla în legile Domnului până la sfârşit, ni se va alătura nouă". Cu aceasta s-a terminat vedenia, pe care Karp i-a descris-o mai târziu lui Cihacev şi acesta a păstrat povestirea în notele sale.

Pentru a lămuri într-o oarecare măsură duhul şi năzuinţa egumenului Ignatie în conducerea monahilor, este potrivit să aducem aici un fragment din *Plânsul* său, în care a descris excelent situaţia de

atunci a mănăstirilor ruseşti şi a indicat corect mijloacele prin care monahismul este adus la menirea sa reală:

„Voi spune aici despre mănăstirile ruseşti cuvântul meu sărman – rodul observării mele de mulţi ani. Poate, scris pe hârtie, el va fi de folos pentru cineva! – A slăbit viaţa monahală, ca şi cea creştină, îndeobşte, a slăbit viaţa monahală pentru că ea se află într-o legătură strânsă cu lumea creştină, care trimiţându-i în călugărie pe creştinii slabi, nu poate cere de la mănăstiri călugări puternici, asemenea celor din vechime, când şi creştinismul vieţuitor în mijlocul lumii era preaplin de virtuţi şi de putere duhovnicească. Dar mănăstirile, ca aşezăminte ale Sfântului Duh, încă mai răspândesc raze de lumină asupra creştinismului, încă mai este acolo hrană pentru cei cucernici, mai sunt păstrate acolo învăţăturile Evangheliei, mai este acolo riguroasa, dogmatica şi morala Ortodoxie, acolo, deşi rar, extrem de rar, se dobândesc scripturile vii ale Duhului Sfânt. Este minunat că toate florile şi roadele duhovniceşti au crescut în acele suflete care, îndepărtându-se de relaţiile din afara şi dinăuntrul mănăstirii, s-au clădit pe ele însele prin citirea Sfintei Scripturi şi a Sfinţilor Părinţi, cu credinţă şi rugăciune, însufleţită de smerita, dar puternica pocăinţă. Unde nu a fost această lucrare, acolo e nerodire.

În ce constă exerciţiul călugărilor, pentru care acesta e însăşi călugăria? El constă în studierea tuturor învăţăturilor, a tuturor cuvintelor Mântuitorului, în asimilarea lor de către minte şi inimă. Călugărul se face spectatorul a două naturi omeneşti: natura vătămată, păcătoasă, pe care el o vede în sine şi natura înnoită, sfântă, pe care o vede în Evanghelie. Cele zece porunci ale Vechiului Testament au tăiat păcatele rudimentare, Evanghelia tămăduieşte însăşi natura,

bolnavă de păcat, ce şi-a dobândit prin cădere trăsăturile păcătoase. Călugărul trebuie, în lumina Evangheliei, să intre în luptă cu sine însuşi, cu gândurile sale, cu simţirile inimii, cu senzaţiile şi dorinţele trupului, cu lumea, vrăjmaşă Evangheliei, cu stăpânitorii acestei lumi, care se silesc să-l ţină pe om sub stăpânirea şi în robia lor. Adevărul atotputernic îl eliberează (Ioan 8, 32), şi pe cel eliberat din robia patimilor păcătoase îl consacră, îl înnoieşte, aducând în mijlocul urmaşilor Noului Adam pe preabunul Duh Sfânt." (*Experienţe ascetice*. Vol. 1).

Îndeplinirea riguroasă a poruncilor Evangheliei, ziditorul Ignatie o cerea întotdeauna şi de la el însuşi, şi de la călugării săi, întemeindu-şi lucrarea de egumen pe poruncile Evangheliei, de aceea a şi avut această lucrare o trăinicie deosebită şi o influenţă atât de binefăcătoare. Călugării mănăstirilor ce i-au fost încredinţate, în scurt timp sporeau duhovniceşte sub îndrumarea sa. Nu le era pe plac oamenilor trupeşti, stârnea în ei cârtire şi nemulţumire, dar acestea nu-l opreau niciodată să meargă pe calea arătată în Sfânta Evanghelie, lămurită de Sfinţii Părinţi în scrierile lor inspirate de Dumnezeu, după care el se călăuzea întotdeauna şi în toate. Preasfinţitul Ştefan al Vologdei preţuia vădit lucrările şi grija ziditorului Ignatie pentru reclădirea interioară şi exterioară a Mănăstirii Lopotov şi, pe 28 mai 1833, l-a ridicat la rangul de egumen. (Cu această ocazie au fost exprimate sentimentele vii ale cunoscutului său de la Semigorodsk, tânărul Petru, faţă de ziditorul Ignatie. În ziua ridicării la rangul de egumen al ziditorului Ignatie, el i-a confecţionat un toiag pe care i l-a trimis prin tatăl său, neavând posibilitatea să plece din Vologda din cauza unor treburi).

Erau, printre altele, și răuvoitori față de egumenul Ignatie în rândul persoanelor oficiale din jurul vlădicii din Vologda, care se străduiau să zdruncine bunăvoința arhipăstorului față de el. Acest fapt îl apăsa pe sensibilul și bolnăviciosul Ignatie, care începu tot mai des și mai des să se simtă rău; în plus, mediul umed și mlăștinos al Mănăstirii Lopotov s-a dovedit foarte vătămător pentru sănătatea sa. Neplăcerile din consiliu, dar mai cu seamă clima nefavorabilă, au avut o influență nefastă asupra sănătății sale, zdruncinată serios de bolile anterioare și, în sfârșit, l-au imobilizat la pat pe sârguinciosul stareț[50].

Cihacev a văzut pericolul în care se afla prietenul său, chinuindu-se cu trupul din cauza bolii și cu duhul din cauza strâmtorărilor și necazurilor neîncetate venite din afară, iar el însuși chinuindu-se nu mai puțin din cauza suferințelor prietenului, s-a hotărât să-i propună să se mute din Mănăstirea Lopotov. Egumenul Ignatie a fost de acord cu acest gând și au hotărât ca Cihacev să meargă pe locurile sale de baștină, în eparhia Pskov și să se îngrijească de mutarea lor într-una din mănăstirile de acolo.

În acel timp, țăranul blagocestiv pomenit mai sus, din nou a avut o vedenie prin care i s-a descoperit că egumenul Ignatie va sluji într-o mănăstire din apropierea Sankt-Petersburgului, în care se va afla o biserică sobornicească închinată Sfintei Treimi, printre altele arătându-i-se chiar iconostasul bisericii și arătându-i-se, de asemenea, toți călugării care se vor

---

[50] În 1934 arhimandritul Ignatie scria din pustia Sfânta Treime-Sfântul Serghie despre mănăstirea Lopotov: „Acea mănăstire din Vologda are o situare joasă, atmosfera este plină de vapori putrezi – toate acestea laolaltă au lucrat cu mare vătămare asupra sănătății mele, eu fiind în această stare șubredă, împovărat prea mult cu munci trupești..." (*Culegere de scrisori,* 1995).

muta acolo din Mănăstirea Lopotov, urmându-l pe egumen şi încă şi cei pe care îi vor găsi acolo la sosirea lor. Ascultând istorisirea lui Karp şi gândindu-se la intenţia sa de a căuta adăpost în eparhia Pskovului, Cihacev l-a întrebat dacă ştie oare cât de aproape de Petersburg se va afla această mănăstire ce i s-a arătat în vedenie, la vreo patru sute de verste, de exemplu? – „O, nu, – i-a răspuns Karp, – mult mai aproape, aproape de tot".

Această vedenie prorocitoare se referea la pustia Sfânta Treime a Sfântului Serghie[51] din apropierea Petersburgului (nu este vorba de Lavra Sfânta Treime – Sfântul Serghie, din apropierea Moscovei), unde Pronia Dumnezeiască îi pregătea părintelui Ignatie să fie stareţ, ceeea ce nici el, nici Cihacev nu bănuiau câtuşi de puţin şi ceea ce s-a întâmplat întru totul la timpul său. Îndrumat de binecuvântarea egumenului, Cihacev a pornit într-o brişcă trasă de un singur cal, pe drumul spre locul său de baştină. Pe drum s-a oprit în Petersburg, unde multă vreme nu a găsit adăpost, pentru că vechii lui cunoscuţi au refuzat să-l primească din diferite motive. Nu a găsit adăpost nici în Lavra Nevskaia.

Amintindu-şi de atenţia milostivă a contesei Ana Alekseevna Orlova-Cesmenskaia, el a mers la ea şi i-a explicat situaţia neplăcută din capitală. Contesa iubitoare de Dumnezeu a răspuns îndată, primindu-l

[51] Pustia Sfânta Treime - Sfântul Serghie, întemeiată de arhimandritul Varlaam Vîsoţki, egumen al Lavrei Sfânta Treime – Sfântul Serghie, duhovnicul ţarinei Anna Ioanovna. În 1764 s-a separat de Lavră (a Sfintei Treimi a Sfântului Serghie, de lângă Moscova). A înflorit duhovniceşte şi material sub cârmuirea arhimandritului Ignatie. Aici el a scris articolele care compun volumele 1 şi 2 ale *Experienţelor ascetice*, de asemenea, un mare număr de scrisori. Renaşte în 1993.

în casa ei, i-a oferit toate cele necesare şi a început să se îngrijească activ de îndeplinirea dorinţei celor doi prieteni de a se muta din Mănăstirea Lopotov în alt loc. Potrivit dorinţei lui Cihacev, care căuta să se stabilească anume în eparhia Pskovului, aproape de părinţii săi, contesa s-a adresat arhiepiscopului de Pskov, Metodie, aflat în Petersburg pentru a se trata de o boală de ochi, şi l-a rugat să-i ofere părintelui Ignatie un loc de egumen într-o mănăstire din eparhia sa, dar a fost refuzată, spunându-i-se că nu era niciun post liber de egumen. La fel i-a răspuns şi mitropolitul Novgorodului şi Sankt-Petersburgului, Serafim. Văzându-şi nereuşita şi plictisindu-se de viaţa împrăştiată din capitală în mediul societăţii aristocrate din jurul contesei, Cihacev avea de gând să se întoarcă în Mănăstirea Lopotov, dar contesa l-a reţinut şi l-a sfătuit să i se înfăţişeze mitroplitului Moscovei, Filaret[52], care se afla de asemenea atunci în Petersburg. Cu frica de a fi refuzat, Cihacev a mers la metocul Mănăstirii Sfintei Treimi, înaintea mitropolitului Moscovei, care l-a primit foarte milostiv, a ascultat cu blândeţe părintească istorisirea lui sinceră despre situaţia dezastruoasă a egumenului Ignatie, i-a pus întrebări, care arătau faptul că vlădicii îi era cunoscută viaţa lor de dinainte şi, de asemenea, îi erau cunoscute şi calităţile egumenului Ignatie, căruia i-a propus prin Cihacev stăreţia Mănăstirii de rangul trei Nicolo-Ugreşski din eparhia Moscovei, şi doar pentru o perioadă de timp, promiţându-i să-i găsească mai târziu un loc mai bun.

---

[52] Sfântul Filaret (Drozdov, 1782-1867) – mitropolit de Moscova şi Kolomna. Canonizat în anul 1994, ziua pomenirii – 29/2 decembrie.

Cihacev, mulţumindu-i milostivului arhipăstor, şi-a exprimat temerea că egumenul Ignatie se va sfii să-şi ceară singur mutarea din eparhia Vologdei, fiindcă tunderea în călugărie a primit-o chiar din mâinile arhipăstorului Vologdei, episcopul Ştefan, care se poate întrista din pricina acestei hotărâri a ucenicului său. „Bine, – a spus vlădica din Moscova, –voi face eu o propunere în Sinod despre aceasta şi am nădejde că nu voi fi refuzat".

Astfel s-a şi întâmplat: în ziua următoare a fost trimisă din Sinod o ordonanţă spre Vologda, către preasfinţitul Ştefan, despre mutarea egumenului Mănăstirii Lopotov la Mănăstirea Nicolo-Ugreşski, spre care trebuia să se pornească imediat. Preasfinţitul Ştefan a răspuns cu pace şi iubire acestei întâmplări. Luându-şi rămas bun şi binecuvântându-l pentru noul său loc de slujire, a făcut cea mai lăudabilă referinţă despre egumen într-o declaraţie oficială din 28 noiembrie 1833, către mitropolitul Moscovei.

„Egumenul Ignatie, – scria el, – după tunderea sa în monahism în anul 1831, prin hotărârea Preasfinţitului Sinod, intrând în rândul obştei Mănăstirii de rangul trei, Gluşitski, a atras întotdeauna atenţia asupra sa prin calităţile lui demne de laudă şi prin instruirea sa în domeniul ştiinţei. De aceea a fost luat în casa arhierească din Vologda şi, după hirotonia ca ierodiacon, apoi ca ieromonah a fost folosit pentru slujbele sobornicеşti, în timpul cărora, observând tot mai mult şi mai mult înzestrările sale deosebite, înfrumuseţate de o purtare lăudabilă, l-am numit pe Ignatie în data de 6 ianuarie, 1832, ziditor al Mănăstirii Lopotov, în locul ziditorului-ieromonah Iosif, trecut la cele veşnice. Fiind în această funcţie nouă, care i s-a încredinţat, prin exemplul vieţuirii sale, prin stabilirea în mănăstire a ordinii potrivit regulilor şi

orânduielii mănăstireşti, prin supravegherea riguroasă a bunei cuviinţe din mănăstire, atrăgând asupra sa atenţia deosebită a populaţiei, a reuşit să redeştepte râvna în cinstitorii sfântului aşezământ. Astfel a izbândit în scurt timp să aducă Mănăstirea Lopotov, deja ajunsă la o decădere şi dezorganizare totală, în cea mai bună stare, prin: 1) procurarea de vase sfinte preţioase din argint, a Evangheliei, a veşmintelor şi multor altor lucruri pentru amenajarea bisericii şi 2) construirea chiliilor pentru obşte şi egumen, apoi prin repararea multor clădiri mănăstireşti vechi. Această slujire folositoare a lui Ignatie pentru sfânta mănăstire, apoi şi mărturiile populaţiei despre calităţile sale lăudabile, m-au convins în acel an, pe 28 mai, să-l răsplătesc mai departe cu o slujbă asemenea, numindu-l egumen al aceleeaşi Mănăstiri Lopotov, unde el, egumenul Ignatie, a dus o slujire demnă de laudă, despre care eu am socotit că este de datoria mea să aduc la cunoştinţa înalt preasfinţiei voastre".

Cihacev, bucuros de un final atât de reuşit al mijlocirii sale, a plecat din Petersburg spre locul său de baştină, în gubernia Pskov, pentru a-şi vedea părinţii. Aici, la puţin timp după sosirea sa, primeşte o scrisoare de la contesa Orlova-Cesmenskaia, prin care îl înştiinţează că toate întâmplările din viaţa egumenului Ignatie şi din viaţa lui au ajuns la cunoştinţa împăratului Nicolae Pavlovici şi că Înălţimea sa imperială a binevoit să-şi aducă aminte de foştii săi elevi şi i-a poruncit mitropolitului Moscovei să-l cheme pe egumenul Ignatie nu în Moscova, ci în Sankt-Petersburg ca să i se înfăţişeze personal, pe lângă acestea adăugând că dacă Ignatie va fi pe placul lui la fel ca şi mai înainte, atunci nu-l va da mitropolitului Filaret.

Înaltpreasfinţia sa Filaret, spre împlinirea acestei dorinţe oficiale înalte, pe 15 februarie 1833, l-a ru-

gat printr-o scrisoare pe episcopul Ştefan al Vologdei să-l trimită cât se poate de repede pe egumenul Ignatie direct în Sankt Petersburg, iar în scrisoarea scrisă de el însuşi către egumenul Ignatie, i-a cerut să sosească la el în Sankt-Petersburg, la metocul Sfintei Treimi, fără a zăbovi câtuşi de puţin. „Această hotărâre trebuie îndeplinită urgent, – scria mitropolitul, – pentru că aceasta nu este voia mea". Pe 27 noiembrie egumenul Ignatie a încredinţat mănăstirea vistiernicului său, iar pe 30 noiembrie a plecat spre Sankt-Petersburg. Tot în acel timp a plecat într-acolo şi Cihacev, aşteptând cu nerăbdare sosirea egumenului său. Ajungând în capitală, egumenul Ignatie s-a înfăţişat fără întârziere înaintea mitropolitului Filaret, care l-a adăpostit în metocul său Sfânta Treime, unde aştepta clipa când avea să fie chemat la Palatul de Iarnă, înaintea ţarului.

În ziua şi la ora stabilită, egumenul Ignatie s-a înfăţişat înaintea ţarului, în Palatul de Iarnă. Ţarul s-a bucurat, văzându-l pe discipolul său, iar „bucuria de a sta înaintea ţarului iubit, plinătatea simţământului de mulţumire pentru toată milostivirea sa împărătească, – scrie Cihacev, – au adus într-o încântare cucernică sufletul cald al călugărului devotat". După câteva explicaţii, înălţimea sa i-a spus: „Tu îmi placi, la fel ca înainte! Tu îmi eşti dator pentru educaţia pe care ţi-am dat-o şi pentru dragostea mea către tine. Tu nu ai vrut să-mi slujeşti mie acolo, unde am avut de gând să te pun, ţi-ai ales după propria voie calea – pe aceasta să îmi şi plăteşti datoria ta. Eu îţi dau pustia Sfântul Serghie, vreau ca tu să vieţuieşti acolo şi să faci din ea o mănăstire, care va fi un model al mănăstirilor, în ochii capitalei".

Apoi l-a condus pe egumen în apartamentul ţarinei Alexandra Feodorovna. Aducându-l înaintea ei,

a întrebat-o dacă îl recunoaşte pe acest monah. La răspunsul ei şovăitor, el l-a numit pe egumen după numele de familie. Ţarina l-a primit cu mare bunăvoinţă pe fostul ei elev de pension şi i-a cerut să-i binecuvânteze pe toţi copiii săi. Împăratul a poruncit îndată să se trimită după procurorul Sinodului, Neciaev[53], care a anunţat că pustia Sfântul Serghie are o misiune aparte, ea este încredinţată episcopului vicar de pe lângă mitropolitul de Sankt-Petersburg şi de câştigurile ei se foloseşte episcopul, în schimbul salariului de la administraţia duhovnicească. Atunci ţarul a poruncit să se lămurească cât de mare este suma primită de la mănăstire de către episcopul vicar, şi să i se acorde această sumă de la guvern, iar mănăstirea să fie dată în deplina cârmuire a egumenului numit.

Procurorul a adus la cunoştinţa Sinodului hotărârea împărătească şi preasfinţitul Benedict, vicar pe atunci, a primit porunca Sinodului de a preda mănăstirea egumenului Ignatie, el însuşi urmând să primească 4000 de ruble în bancnote de la guvern. Tot atunci, după hotărârea Sinodului, egumenul Ignatie a fost ridicat la treapta de arhimandrit, ceea ce s-a înfăptuit în catedrala Kazanskaia pe 1 ianuarie 1834, iar în data de 5 ale acestei luni noul stareţ a plecat spre mănăstirea lui, însoţit de Cihacev şi de proaspătul său ucenic de chilie, tânărul de 22 de ani Ioan Malî-

---

53 Ştefan Dmitrievici Neciaev (1792-1860) – până în 1836, procuror superior al Sfântului Sinod. Pe 25 iunie 1836, a primit titlul de consilier secret şi a rămas în funcţia de senator în Moscova. Până la sfârşitul vieţii a fost preşedintele comitetului pentru cerşetori din Moscova. A corespondat prietenește cu Sfântul Ignatie, corespondenţă care a fost publicată. (*Culegere de scrisori*, 1995). Alte ediţii: „Ignatie Briancianinov. Scrisorile unui ascet: din corespondenţa arhimandritului Ignatie Briancianinov cu S.D. Neciaev". 1895, 1993)

şev[54], care după 23 de ani a ajuns succesorul staretului său la cârmuirea mănăstirii, în treapta de arhimandrit.

[54] Arhimandritul Ignatie (I. V. Malîşev, 1811-1897) – primul ajutor de chilie şi ucenic duhovnicesc al Sfântului Ignatie în pustia Sfânta Treime - Sfântul Serghie, mai târziu, din 1857, staretul ei. Pictor şi arhitect, autorul proiectului arhitectural al Bisericii Mântuitorului pe Sângele Vărsat din Sankt-Petersburg. Sunt publicate amintirile lui: „Ignatie (Malîşev). Din amintirile arhimandritului Ignatie, primul chileinic al episcopului Ignatie, în prezent egumen al pustiei Sfântul Serghie"//„Biografia episcopului Ignatie Briancianinov şi scrisorile preasfinţitului către oamenii săi apropiaţi", 188, 1996. De asemenea, biografia sa, în care destul de multe pagini sunt dedicate perioadei sale de ucenicie la Sfântul Ignatie: *„Tu eşti Dumnezeul meu, eu sunt robul Tău*...Viaţa egumenului pustiei Sfânta Treime - Sfântul Serghie, arhimandritul Ignatie Malîşev". 2000. În prezent, cinstitele lui oseminte se află în biserica Sfântului Serghie al Radonejului din pustia Sfânta Treime - Sfântul Serghie, pentru închinare. Inscripţia spune:

„Tu eşti Dumnezeul meu, eu sunt robul Tău.
Egumenul pustiei Sfânta Treime - Sfântul Serghie,
ucenicul cel mai apropiat şi prietenul drag
al Sfântului Ignatie Briancianinov,
arhimandritul Ignatie Malîşev.
2/15 mai 1898, în al 87-lea an de la naştere.
65 de ani s-a nevoit în mănăstire.
40 de ani a fost aici egumen".

CAPITOLUL VIII

Intenţia egumenului Ignatie de a se muta din Mănăstirea Lopotov a fost întemeiată pe o pricină fizică. Organismul său slăbit avea nevoie de un climat, dacă nu sudic, cel puţin unul uscat, şi nu mlăştinos. Bucuros de atenţia vlădicii Moscovei şi fără să caute cinste şi slavă, el s-ar fi mulţumit şi cu Mănăstirea Nicolo-Ugreşski, însă voia împărătească l-a chemat spre o lucrare mult mai mare.

În pustia Sfântului Serghie condiţiile climaterice erau chiar mai vitrege decât cele ale Mănăstirii Lopotov. Malul golfului Finlandez, ale cărui valuri se revarsă chiar în faţa mănăstirii, nicidecum nu putea fi folositor pentru refacerea puterilor lui fizice. În privinţa duhovnicească-morală, noul loc de vieţuire prezenta mult mai multe neajunsuri în comparaţie cu cel de dinainte. Acest loc necesita o nevoinţă duhovnicească mult mai adâncită, fiindcă era mult mai împresurat de mărăcinii bârfelor şi forfotei din lume, care cu siguranţă îl abat pe omul duhovnicesc. Numai credinţa vie în Pronia lui Dumnezeu şi conştiinciozitatea în împlinirea legii monahale a ascultării, pe care părintele Ignatie a dovedit-o faţă de voia ţarului, puteau să-i întărească primii paşi pe acest loc nou al lucrării sale.

El a intrat acolo ca un adevărat monah, cu seninătate şi dăruire. Deşi deţinea toate privilegiile pentru a obţine cele mai strălucite izbânzi ale slujbei sale în acel loc, nu stătea în caracterul său duhovnicesc de a se folosi de această poziţie în scopul obţinerii reuşitelor lumeşti. Duşman al intereselor personale, el avea grijă doar de binele aşezământului care îi fusese încredinţat. Ca supus al ţarului şi călugăr, el a hotărât

cu fermitate să îndeplinească voia monarhului iubit, făcând din pustia pe care a primit-o un aşezământ exemplar în toate privinţele.

Pustia Sfântului Serghie, înfiinţată în 1734 şi situată lângă Petersburg, în apropierea actualei căi ferate Petergof, se afla, cum s-a spus, sub conducerea episcopilor vicari. Această situaţie administrativă nu favoriza deloc starea ei materială, iar vecinătatea capitalei o făcea răspântie pentru locuitorii capitalei care călătoreau, ceea ce influenţa neprielnic viaţa duhovnicească a obştii mănăstirii. Clădirile mănăstireşti, începând cu Biserica Sfântului Serghie[55] şi până la ultimele dependinţe ale monahilor ajunseseră demult în paragină. În biserică, atunci când s-a început restaurarea ei, s-au dovedit a fi buni doar pereţii, clădirea egumenului aproape că nu exista, era închisă şi neîncălzită, o încăpere pentru noul egumen nu era, el fiind nevoit să locuiască în casa invalizilor, construită în mănăstire cu donaţiile conţilor Zubov[56] şi care era întreţinută de ei. Acolo i s-au rezervat două camere în care el s-a aşezat împreună cu opt călugări din obşte, care l-au însoţit.

---

[55] Biserica Sfântului Serghie – prima biserică din lemn a mănăstirii. Este sfinţită în 1735 de arhimandritul Valaam, a fost reconstruită de câteva ori. În timpul arhimandritului Ignatie, în anul 1854, arhitectul A. M. Gornostaev a început reconstrucţia completă în stil bizantin a bisericii. Este închisă în anul 1920. S-a păstrat sub o înfăţişare schimbată. În prezent în ea se săvârşesc slujbe, se continuă restaurarea ei.

[56] Casa invalizilor a grafilor Zubov – este construită în anul 1809, de către fraţii lui Valerian Zubov, în amintirea acestuia, care a murit din cauza rănilor în ofensiva contra perşilor. Deasupra mormântului lui a fost ridicată biserica Sfântului mucenic Valerian şi o casă a invalizilor pentru 30 de persoane (soldaţi mutilaţi). Clădirea a rămas întreagă, dar într-o formă mult modificată.

Toată obştea era compusă din 13 oameni: opt monahi, trei novici şi doi fraţi. Dar, în pofida acestui număr restrâns de vieţuitori, în mijlocul lor nu era ordinea cuvenită unei mănăstiri. Neglijenţa materială, degradarea morală stăpâneau cu toată puterea lor. În această stare a găsit părintele Ignatie pustia Sfântului Serghie. (Este minunat faptul că sosirea arhimandritului Ignatie în pustia Sfântului Serghie a avut loc chiar în anul în care mănăstirea îşi sărbătorea 100 de ani de existenţă.) Aşezământul avea nevoie de un asemenea egumen: prin căile Proniei Dumnezeieşti sau cu rugăciunile Sfântului Serghie, după o sută de ani de la înfiinţare a început renaşterea ei, atât materială, cât şi duhovnicească.

Personalitatea egumenului, de o erudiţie impunătoare, duhovnicia lui ascetică, corespundeau întru totul scopului cu care ţarul l-a numit pe arhimandritul Ignatie egumen al acestui aşezământ. Dar muncile şi grijile pentru reclădirea exterioară şi rânduiala mănăstirii, relaţiile de tot felul cu superiorii sau cu supuşii săi, în scurt timp şi-au pus pecetea asupra monahului bolnăvicios şi aspru-nevoitor. Potrivit mărturisirii lui personale, necazurile pe care le-a avut până atunci de la oameni fuseseră moderate.

„Pentru a le încerca, – spune el în *Plânsul* său, – era nevoie de un loc anume. Prin voia de nepătruns a Proniei Dumnezeieşti, eu sunt pus în acel aşezământ, vecin cu capitala nordică, pe care, atunci când locuiam în capitală, nici nu voiam să-l văd, socotindu-l întru totul nepotrivit cu ţelurile mele duhovniceşti. În 1833 eu am fost chemat în pustia Sfântului Serghie şi făcut egumenul ei.

Neprietenos m-a primit aşezământul – pustia Sfântului Serghie. Chiar în primul an al aflării mele în ea, am fost doborât de o boală grea, în anul urmă-

tor – de alta, în al treilea an — de a treia: ele mi-au luat şi ultimele rămăşiţe ale sănătăţii mele sărăcăcioase şi ale puterilor mele, m-au istovit şi m-au făcut un suferind fără încetare. Aici s-au ridicat şi au şuierat invidia, bârfa, clevetirea, aici am fost supus pedepselor grele, îndelungi şi umilitoare, fără judecată, fără cea mai mică cercetare, ca un animal necuvântător, ca o statuie fără simţuri; aici am văzut duşmanii, răsuflând de o ură neîmpăcată şi de setea pierzaniei mele" (*Experienţe ascetice*, Vol.1).

Din această însemnare a intrării arhimandritului Ignatie în noul aşezământ se vede că lucrarea sa de stareţ, de la bun început trebuia să se împartă în două părţi: a rânduielii exterioare şi a rânduielii interioare, duhovniceşti. Prima lucrare a egumenului a fost renovarea Bisericii Sfântului Serghie şi restaurarea capitală a corpului de chilii ale stareţului. Iată ce scria el în 1834 în cererea sa către mitropolitul de atunci al Sankt-Petersburgului pentru permisiunea de a realiza în mănăstire construcţiile necesare şi renovările: „Analizând clădirile mănăstireşti, le-am găsit fără excepţie într-o stare foarte rea. Această stare au văzut-o predecesorii mei în conducerea mănăstirii, preasfinţiţii episcopi de Revel şi de aceea au pregătit din vreme o sumă de 50 de mii de ruble în bancnote şi o cantitate însemnată de chirpici, având ca scop sigur reparaţia vechilor clădiri şi construirea celor noi".

Lucrările au fost începute cu învoirea Sinodului, care a permis folosirea celor 50 000 de ruble în bancnote şi a chirpicilor pregătiţi. Contesa Orlova, de asemenea, a ajutat foarte mult cu donaţiile sale generoase. Biserica şi corpul de chilii ale egumenului, fiind edificii separate, au fost unite cu o construcţie cu două nivele, la al cărei etaj superior a fost aranjată foarte confortabil o trapeză cuprinzătoare pentru ob-

şte, iar jos a fost rânduită bucătăria, brutăria şi alte încăperi gospodăreşti.

În timpul lucrărilor la aceste construcţii, în acelaşi an 1834, vara, ţarul a vizitat aşezământul absolut pe neaşteptate. Sosind din Petergof pe la orele 6 după amiaza, el a intrat singur în biserică şi l-a întrebat pe monahul care i-a ieşit în cale: „Este acasă arhimandritul? Spune-i că un prieten de altă dată vrea să-l vadă". Arhimandritul a venit însoţit de credinciosul său prieten Mihail Cihacev. Ţarul s-a comportat cu ei cu bunăvoinţă şi blândeţe, i-a întrebat de al treilea tovarăş al lor, Feodorov, care intrase în mănăstire împreună cu ei şi, la răspunsul că Feodorov s-a întors în lume şi şi-a reluat slujba, a observat: „Se vede că pâinea mănăstirească i s-a părut uscată, iar ţie, – s-a adresat el lui Cihacev, care se îngrăşase destul de mult, – ţi-a priit".

Tot atunci au sosit împărăteasa şi prinţul moştenitor. Firește că se adunase foarte mult norod, şi tot acest norod a fost martorul acelei atenţii părinteşti care a reprezentat trăsătura specifică în relaţia fostului ţar cu vlădica adormit întru Domnul. Apoi ţarul a dorit să vadă în amănunt construcţiile în curs şi a găsit necesar să fie restaurată biserica sobornicească, iar pentru aceasta i-a poruncit arhimandritului să prezinte instanţelor slujitoare un plan de cheltuieli. Planul propus a fost încuviinţat pe 25 decembrie 1835 şi, printr-o listă de la guvern, s-a hotărât să se dea din vistieria administraţiei financiare a Sankt-Petersburgului 96 808 ruble şi 19 copeici pentru repararea şi renovarea Bisericii sobornicești Sfânta Treime[57]. Restaurarea a fost terminată în 1838, iar în

[57] Biserica Sobornicească Sfânta Treime – construcţie începută de P. Trezini, finalizată de B. Rastrelli în anul 1760. A fost re-

1842 în această biserică au fost făcute strane somptuoase cu banii dăruiți de țarina Alexandra Feodorovna.

Prima grijă a stareţului privind bunăstarea interioară duhovnicească a mănăstirii a fost stabilirea unei rânduieli aspre în toate, potrivit regulamentelor mănăstireşti: slujirea bisericească a început să fie săvârşită după rânduiala corectă, cu măreţie şi solemnitate, întregită de cântarea frumoasă a stranei, citirea desluşită, statul cuvenit, închinăciunile potrivite cu rangul monahal şi, îndeobşte, mişcările cuviincioase, ordinea la trapeză, hainele foarte cuviincioase, iar curăţenia şi ordinea în toate, dădea întregii obşti un aer de distincţie îmbinat cu simplitate, care înnobilau înseşi obiceiurile călugărilor.

Egumenul se implica în viaţa fiecăruia, îndemnând spre petrecerea mântuitoare a timpului, prin citirea cărţilor călugăreşti, spre îndeplinirea ascultărilor după puteri, transmitea duhul călugăriei veritabile în obşte, predispunând pe fiecare să fie atent, să primească un sfat şi o îndrumare în viaţa duhovnicească, să se organizeze călăuzindu-se după scrierile Sfinţilor Părinţi. El transmitea obştei modul său de a gândi şi convingerile sale despre monahism, era părintele şi îndrumătorul tuturor, primind spovedania gândurilor pentru zidirea şi aşezarea duhovnicească. Uşile chiliei părintelui arhimandrit erau deschise, la el intra liber oricine – de la bătrânii ieromonahi, până la tinerii ucenici; în consecinţă, toată obştea a devenit o singură mare familie, călăuzită de un singur

construită capital în timpul arhimandritului Ignatie. O parte din icoanele din biserică au fost pictate de ucenicul Ioan, viitorul arhimandrit Ignatie Malîşev, iar icoana de lângă prestol a Sfintei Treimi – de către academicianul C. Briulov. Este dinamitată în 1962.

părinte, unită prin legătura înțelegerii și unitatea duhovnicească, însuflețită și condusă de învățătura înaltă a părintelui-stareț. „Îndeosebi, – spune Cihacev, – îl ajuta pe egumen în activitatea sa priceperea de a alege oamenii și cunoașterea inimii omenești, prin care putea să-i apropie de lucrarea ce îi fusese încredințată. El căuta să dezvolte în om abnegația pentru lucrarea ce i se dădea spre îndeplinire și îl încuraja cu laude, și chiar cu distincții și cu avansări. Înconjurându-se de oameni capabili și puternici, el își atingea repede scopurile și își aducea intențiile la o împlinire exactă".

Reînnoirea duhovnicească a așezământului era vizibilă pentru toți: locuitorii vechi ai pustiei se minunau de schimbarea neașteptată, se minuna și administrația duhovnicească; ea privea la cârmuirea arhimandritului Ignatie ca la o noutate nemaivăzută. Societatea capitalei, cu toate categoriile sale, și-a îndreptat privirea spre așezământul reînnoit, a văzu noile rânduieli, noile reguli, înflorirea exterioară și interioară, repeziciunea cu care toate acestea apăreau și se dezvoltau – și nu înțelegea.

Însă nu toți puteau să înțeleagă și să prețuiască în întregime schimbările care se întâmplau, nu toți priveau spre ele la fel de binevoitor. Erau persoane potrivnice acestui fenomen nemaiîntâlnit. Simpatia țarului pentru monahism, și mai ales înfățișată de un om atât de capabil, precum era arhimandritul Ignatie, a iscat invidia din mai multe direcții – au apărut intrigi și din partea societății laice, și din partea administrației duhovnicești.

Reaua-voință a dat naștere bârfelor, clevetelilor, osândirilor, împletite cu amănunte născocite de ură, iar intrigile și urzelile persoanelor care, prin poziția lor socială, puteau să-i facă rău arhimandritului, s-au

făcut însoţitoarele nedespărţite ale întregii lui vieţi. Iar duşmănia administraţiei duhovniceşti a început să se manifeste prin strâmtorări neîntrerupte, acoperite uneori de „adevăruri" după legile omeneşti, iar în unele cazuri – complet vădite.

Astfel, duşmanul mântuirii omului urmăreşte orice faptă bună, şi mai ales rânduiala duhovnicească a călugărilor. El îşi îndreaptă săgeţile sale îndeosebi spre conducătorii lor, aprinzând ura oamenilor veacului acesta. Pentru aceste arme ale răului, părea îngăduit tot ce putea fi folosit spre răul şi batjocura stareţului şi mănăstirii. Cele mai obişnuite porunci şi întâmplări erau răstălmăcite după voia lor, spre învinuirea egumenului. Pustia Sfântului Serghie a devenit pentru o mare parte a societăţii o ţintă spre care erau aruncate săgeţi otrăvitoare, de regulă sub forma celor mai subtile ironii.

În acei ani, ţarul îşi petrecea verile în Petergof. Pustia Sfâtului Serghie era o răspântie, unde se opreau toţi, sau un număr foarte mare al celor care mergeau din Petersburg spre palat. Se opreau pentru a le face pe plac ţarului şi ţarinei, se opreau din curiozitate, se opreau cu o rea-voinţă hotărâtă, cu intenţia de a judeca cele ce vedeau. Ca un exemplu de astfel de vizite poate sluji moftul exprimat pe neaşteptate al unei persoane foarte sus-puse. Pe 5 iulie, de ziua pomenirii Sfântului Serghie, în noua şi vasta trapeză luau prânzul toţi oaspeţii mănăstirii, la aceeaşi masă cu obştea. Printre oaspeţi erau mai mulţi funcţionari, aparţinând înaltei administraţii. În timpul prânzului, unul dintre cei mai de vază oaspeţi i s-a adresat egumenului cu o întrebare, rostită pe un ton care exprima clar duhul a ceea ce voia să spună: „Cum se pot împăca, părinte arhimandrit, rânduielile Dumneavoastră monahale cu acest anturaj în care trăiţi?",

arătând cu privirea la grupul de oameni din societatea înaltă, care îl înconjura pe arhimandrit.

Egumenul i-a răspuns: „Foarte simplu: se explică prin ascultarea voii țarului, care a dorit să mă ia din mlaştinile Vologdei, unde vieţuiam în cea mai izolată mănăstire şi să mă pună aici, la răspântia marii societăţi, pentru a vă spune cuvântul adevărului atât cât vă permite mârşava voastră bunăcuviinţă lumească".

Altă dată, în mănăstire, în faţa intrării sale, arhimandritul se urca în trăsură ca să meargă la duhovnicul lui, în Lavra Nevskaia. Din grămada de mireni aflată în apropiere, cineva nu s-a sfiit să spună cu batjocură nişte cuvinte, atât de tare, încât le-a auzit clar şi arhimandritul: „Merge la amantă!". „Acestea mi le-a spus însuşi preasfinţitul Ignatie, – spunea Petru Alexandrovici şi a adăugat, – în trăsură s-a urcat un mucenic neştiut pentru a merge la duhovnicul său şi, în taina spovedaniei, să se înfăţişeze înaintea Domnului şi să găsească mângâiere pentru rănile inimii sale, iar lumea îl petrecea cu judecata şi osânda ei".

„Dar omul duhovnicesc toate le judecă, pe el însă nu-l judecă nimeni" (1 Cor. 2, 15) – spune apostolul, iar alt părinte purtător de duh a spus: „Este straşnic să rosteşti judecata ta asupra lucrării unui om duhovnicesc". Prin acestea se dovedeşte dreptatea cuvintelor lui Cihacev, care vorbeşte despre stareţul său ascet astfel: „Înseşi acţiunile sale, ale arhimandritului Ignatie, erau de neînţeles pentru mulţi, ca să nu spun, pentru toţi, cu atât mai mult pentru mine, un nepriceput. În el încăpeau multe, şi nu se încurcau una pe alta, adică cunoaşterea adâncă a scrierilor Sfinţilor Părinţi cu experienţa monahală activă, îndemânarea exterioară, şi priceperea de a se

purta cu tot felul de oameni, înțelegerea fină a caracterelor, cunoașterea omului cu toate neputințele lui bizare, priceperea de a deosebi o gândire corectă de una vătămătoare, plină de flexibilitate șireată, putința de a pătrunde în intențiile omului. Cu un astfel de conducător iscusit, toate se aranjau, cu ajutorul lui Dumnezeu, toate erau îndurate: și cele ce puteau fi duse, și cele care păreau, prin neputința omenească, de nesuportat".

Au fost multe munci, piedici, nereușite, dureri și ispite atât pentru egumen, cât și pentru obștea care îl înconjura, sosită împeună cu el. Însăși situarea nefavorabilă a mănăstirii, la intersecția animată a localităților din afara capitalei, era pentru ei o grea cruce interioară, nevăzută de ochii lumii. Aici părintele Ignatie îi învăța cu pricepere pe fiii săi duhovnicești purtarea crucii interioare, care este însușirea fiecărui creștin cucernic, dar mai ales a unui călugăr. El însuși era pentru ei un exemplu de răbdare blajină și de purtare fără cârtire a crucii sale, câștigând o atât de mare putere duhovnicească în purtarea acestei cruci, cu ajutorul harului, încât în multe cazuri era binevenită pentru el.

Astfel, continuând fragmentul de mai sus al *Plânsului*, el spune despre sine: „Aici, milostivul Dumnezeu m-a învrednicit să cunosc negrăita bucurie și pace a sufletului; aici, El m-a învrednicit să gust iubirea duhovnicească și dulceața în acel timp, când eu îl întâlneam pe dușmanul meu, care umbla să-mi ia capul – și s-a făcut fața acestui dușman al meu, în ochii mei, ca fața unui înger luminos. Prin experiență am cunoscut tăcerea tainică a lui Iisus înaintea lui Pilat și a arhiereilor iudei. Ce fericire este să fii jertfă, asemenea lui Iisus! Sau nu! Ce fericire este să fii răstignit lângă Mântuitor, cum a fost odată răstignit fe-

ricitul tâlhar, şi împreună cu acest tâlhar, din încredinţarea sufletului, să mărturiseşti: *căci noi primim cele cuvenite după faptele noastre: Pomeneşte-mă, Doamne, când vei veni în Împărăţia Ta* (Luca 23, 41-42)" (*Experienţe ascetice*, Vol. 1).

În „Cuvânt de mângâiere către monahii îndureraţi", duhovnicescul purtător de cruce îi învaţă principiile esenţiale, care alcătuiesc, se poate spune, pâinea cea de toate zilele a adevăratei vieţi călugăreşti: „Îl vom urma pe Hristos! Ne vom smeri asemeni Lui! Asemenea Lui, nu vom refuza să fim socotiţi supuşi şi nebuni, nu vom cruţa cinstea noastră, nu ne vom întoarce faţa de la scuipături şi auzul de la ocări, nu vom căuta nici slava, nici frumuseţea, nici desfătările care aparţin lumii acesteia, ne vom înfăptui călătoria pământească asemeni unor călători care nu au unde să-şi pună capul, vom primi defăimările, umilirea şi dispreţul din partea oamenilor, ca pe nişte însuşiri proprii drumului pe care l-am ales, vom lupta vădit şi tainic cu gândurile mândriei, prin toate puterile vom detrona aceste gânduri ale omului cel vechi al nostru, care caută să-şi reînvie „eul" său, sub diferite pretexte credibile. Atunci Fiul lui Dumnezeu, Cel ce a zis: *Voi locui în ei şi voi umbla* (II Cor. 6, 16) se va ivi în inima noastră şi ne va dărui dreptul şi puterea să-l ruşinăm pe cel puternic, să-i zdrobim vasele, să călcăm pe aspidă şi vasilisc, să le călcăm în picioare.

Să respingem cârtirea, să respingem plângerile pentru soarta noastră, să respingem tristeţea inimii şi mâhnirea, de care sufletele slabe suferă mai mult decât de necazurile înseşi. Să respingem orice gând de răzbunare şi de răsplătire a răului cu răul. „A mea este răzbunarea; Eu voi răsplăti, zice Domnul".

Doreşti oare să treci peste dureri cu uşurinţă şi comoditate? – moartea pentru Hristos să fie dorită

de tine. Această moarte să fie mereu înaintea ochilor tăi. Dăruieşte-te morţii în fiecare zi... înfăţişându-ţi viu moartea. Nouă ne este dată porunca să-L urmăm pe Hristos, luându-ne crucea noastră. Aceasta înseamnă: noi trebuie să fim gata întotdeauna, cu bucurie şi veselie să murim pentru Hristos...

Cel care doreşte să moară pentru Hristos, ce năpastă, ce ocară nu o va suferi cu mărinimie?" (*Experienţe ascetice*, Vol. 1).

Înaltul cler, cu foarte puţine excepţii, avea o atitudine duşmănoasă faţă de arhimandritul Ignatie. Această duşmănie a început să se exprime prin tot felul de cerinţe care strâmtorau activitatea lui de egumen, activitate ce începuse să aducă la mănăstire o mulţime de rugători şi să atragă asupra lui atenţia binevoitoare a multor persoane influente ale societăţii din Petersburg. În scurt timp, de la Consiliu au venit unul după altul trei ucazuri de natura amintită mai sus. Acestea l-au pus pe egumen într-o situaţie foarte dificilă.

În primul ucaz se cerea să fie trimişi trei ieromonahi din mănăstire în flota marină, când ei erau numai şase cu toţii. În pofida acestui fapt, ordinul a fost îndeplinit, au fost trimişi oameni de nădejde, dar în rândul lor era un ieromonah bătrân, fiindcă un al treilea ieromonah tânăr din cei neoficiali nu era. Prin al doilea ucaz egumenul era mustrat pentru trimiterea în flotă a ieromonahului bătrân. Prin al treilea ucaz i se ordona arhimandritului şi obştei să meargă în oraş numai dacă cerea dinainte un bilet de voie de la Consiliu. Mitropolitului i s-a adus la cunoştinţă de către secretar, că aceste hotărâri au venit printr-un ordin de sus.

Stareţul, prezentându-şi într-un raport imposibilitatea de a îndeplini un asemenea ordin, pentru că

proviziile şi toate mărunţişurile trebuincioase erau cumpărate din oraş, a mers la mitropolit, pe care nu l-a putut convinge să primească raportul, dar a primit de la el îngăduinţa de a cere permisiunea celor de sus şi a găsi o cale convenabilă pentru a merge în oraş fără biletele de voie de la Consiliu. Atunci arhimandritul, luându-l cu el pe Cihacev, a plecat spre Ţarskoe Selo, unde se afla familia ţarului. La ieşirea din trăsură, chiar în faţa intrării castelului, ei l-au întâlnit pe prinţul Alexandru Nicolaevici. El l-a întrebat pe arhimandrit de pricina vizitei sale. „Am nevoie să-l văd pe ţar", – a răspuns arhimandritul. „Bine", – i-a spus moştenitorul, – eu îl voi anunţa, iar dumneavoastră aşteptaţi răspunsul în apartamentul lui Kavelin".

A venit Kavelin şi, după porunca ţarului, s-a interesat de toate în amănunt. Întorcându-se apoi de la Înălţimea sa, i-a transmis arhimandritului permisiunea de a merge în oraş, pentru el şi obşte, fără bilete de la Consiliu şi i-a cerut să-l anunţe despre această hotărâre pe mitropolit, hotărâre pe care Kavelin i-a comunicat-o concomitent procurorului Sinodului.

Trimiţându-l pe Cihacev la mănăstire, arhimandritul a mers la mitropolit, care a încuviinţat acţiunea arhimandritului Ignatie şi a adăugat că odată cu această permisiune, se va uşura şi situaţia altora, dar nu a vrut să anuleze ucazul privitor la biletele Consiliului. Secretarul Suslov care era de faţă, văzând ce întorsătură ia situaţia, a spus: „Într-adevăr, aceasta este o greşeală din partea noastră". Atunci mitropolitul a emis un raport şi le-a permis călugărilor de la Sfântul Serghie să meargă ca şi mai înainte, în Petersburg. Greşeala secretarului consta în faptul că el adoptase o lege comună şi faţă de monahii pustiei Sfântul Serghie, de a merge în misiune şi concediu

doar cu bilete de la Consiliu şi această lege o numise ordonanţă supremă.

Oamenii din lume îl invidiau pe arhimandrit din pricina bunăvoinţei pe care o manifestau ţarul şi ţarina faţă de el. Altora le era ciudă din cauza caracterului său independent şi a lipsei totale de slugărnicie, punând acestea pe seama mândriei. Un înalt cneaz, administratorul unei regiuni, s-a exprimat într-o discuţie despre arhimandritul Ignatie, că el nu ar dori să slujească în aceeaşi administraţie cu un astfel de episcop ca arhimandritul Ignatie, iar la întrebarea: „De ce?", a răspuns: „Pe el nu-l poţi călca pe picior".

Astfel de atitudini ale unor persoane cu înalte poziţii duhovniceşti şi laice îl asediau pe arhimandritul Ignatie şi deseori îl duceau într-o situaţie fără ieşire – printr-o mulţime de nemulţumiri şi neplăceri de tot soiul, iar el, ca un luptător neînfricat şi ca un supus purtător al jugului lui Hristos, se obişnuise cu această strâmtorare frecventă şi ascundea în sine partea cea mai mare a neplăcerilor. Spre sfârşitul vieţii, vieţuind deja în Mănăstirea Nicolo-Babaevsk, el a dezvăluit celor din jurul său unele împrejurări şi întâmplări, cu scopul de a-i împăca cu necazurile pe cei ce-l ascultau.

CAPITOLUL IX

Odată cu construcţiile necesare şi cu instituirea orânduielii în interiorul mănăstirii, egumenul Ignatie trebuia să-şi îndrepte acţiunile sale şi spre alte ramuri ale rânduielii ei, şi anume spre proprietatea funciară şi agricultură. Când a venit la conducerea mănăstirii el nu a găsit niciun semn de hotar pe pământurile mănăstirii. Conform documentelor mănăstirii, s-a dovedit că tot pământul care fusese cumpărat încă de întemeitorii mănăstirii era folosit ilegal de ţăranii economici (categorie de ţărani apărută după secularizarea pământurilor mănăstireşti şi bisericeşti din 1764, care includea foştii ţărani mănăstireşti şi bisericeşti) din satul „Podmonastîrskaia sloboda". Mănăstirea deţinea doar 25 ½ de deseatine, ocupate de grădină şi fâneaţă. Conform acestor documente, toate demersurile mănăstirii de a-şi restabili drepturile asupra acestor pământuri rămăseseră fără rezultat.

În 1835 arhimandritul a înaintat o cerere pentru restabilirea pe pământul mănăstiresc a semnelor de hotar şi pentru cercetarea cât mai grabnică a drepturilor de proprietate a pământului, însuşit ilegal de ţărani şi, de asemenea, pentru dotarea mănăstirii cu o porţiune de pădure, conform unui ordin de sus din 4 iunie 1835, în virtutea căruia mănăstirile, cu scopul de a se întreţine, trebuiau să primească pentru organizarea unei gospodării agricole aproximativ 100-150 de deseatine de pământ.

Problematicul proces pentru pământ a fost încheiat în 1836 şi chiar dacă pământul a fost recunoscut al mănăstirii, din cauza dificultăţii de expulzare a ţăranilor, a fost stabilit de comun acord cu egumenul

ca pământul să fie împărţit în două părţi: partea de răsărit, pe care se află mănăstirea, pe hotarul dintre nord spre sud, să fie redat mănăstirii, iar partea de apus, unde se instalaseră ţăranii, să fie cedată lor. Acest acord de cedare a fost exprimat excelent de egumen în scrisoarea lui către fostul secretar al ţarului pe problema cererilor, kneazul Goliţîn:

„Luminăţia voastră, – scria arhimandritul, – obişnuita Dumneavoastră îngăduinţă îmi inspiră curajul de a vă deranja cu cea mai umilă cerere, de altfel, foarte simplu de îndeplinit pentru Dumneavoastră. Ea constă în următoarele: aşezământul nostru duce de mult timp un proces privitor la pământul care îi aparţine mănăstirii, potrivit actului de cumpărare şi cărţii funciare a hotărniciei generale, însă disputată de ţăranii administraţiei, care s-au instalat forţat pe acest pământ.

Ministrul finanţelor, analizând cazul, chiar dacă a găsit că pământul aparţine pe bună dreptate pustiei Sfântul Serghie, totuşi, fiindu-i greu să mute ţăranii, a hotărât ca pământul să fie împărţit astfel: partea pe care se află mănăstirea să fie dată mănăstirii, iar cea pe care s-au instalat ţăranii, să fie dată ţăranilor. Această părere a lui a ajuns în Comitetul miniştrilor.

Cred că Sfântul Serghie ar fi fost de acord mai degrabă să cedeze o parte a avutului său, decât să pricinuiască necazuri ţăranilor, mutându-i, iar aceşti oameni simpli se vor supune nu altfel decât predându-se unei mâhniri nemângâiate şi lacrimilor amare. De aceea şi eu, împuternicitul Sfântului Serghie, atât în acest caz, cât şi în altele privitoare la mănăstire, trebuie să ţin seama de mărinimia Egumenului meu şi să fiu mulţumit de hotărârea ministrului de finanţe. Susţineţi această hotărâre în Comitetul de miniştri. Iată în ce constă toată rugămintea către Lumi-

nația voastră a împuternicitului Mănăstirii Sfântului Serghie".

În timpul desfășurării procesului privind proprietatea, egumenul a pus începuturile gospodăriei prin faptul că a întrerupt darea în arendă a pământului rămas în proprietatea mănăstirii, a întemeiat pe el o grădină și a îmbunătățit pomicultura. Pământul luat din proprietatea mănăstirii, rămânând neprelucrat de la începutul procesului, se acoperise de tufișuri și se transformase într-o baltă. Curățarea și uscarea bălții a durat un an.

Gândindu-se să asigure întreținerea mănăstirii prin practicarea rațională a agriculturii, arhimandritul Ignatie a cerut permisiunea mitropolitului Serafim de a împrumuta din capitalul Comisiei școlilor de teologie 45.000 de ruble, cu achitarea datoriei în rate, timp de 8 ani. Această sumă era necesară pentru creșterea vitelor, uneltele de cultivare a pământului, caii de muncă, năimirea oamenilor și alte trebuințe gospodărești și de construcție. Printr-o înaltă permisiune, Comisia a dat cu împrumut numai 30.000 și astfel a strâmtorat toate planurile arhimandritului, care, în consecință a fost nevoit să prelucreze doar 60 de deseatine de pământ și prevedea mari greutăți în restituirea la timp a capitalului și procentelor, însă contribuția lui Mihail Cihacev, care a donat 40.000 de ruble pentru a fi administrați personal de arhimandrit, a făcut posibilă finalizarea planului de a extinde și îmbunătăți grădinăritul și întreaga agricultură.

Întregul an, mănăstirea folosea legume din propria grădină, pâinea de secară ajungea deseori tot anul, chiar dacă obștea mănăstirii crescuse semnificativ, iar în zilele de sărbătoare era împărțită creștinilor și tuturor lucrătorilor mănăstirii. Ovăzul și fânul era atât de mult, că în fiecare an se vindea pentru o sumă

de la 1000 până la 1200 de ruble. Creşterea vitelor furniza din belşug trapezei mănăstirii produse lactate, livada de meri dădea mere din toamnă până în vara viitoare şi deseori erau aduse la trapeză fructe proaspete şi murate. În afara construcţiilor de la fermă, care costaseră 20.000 de ruble, a şopronului, a maşinii de treierat, a magaziei pentru trifoi, au fost ridicate pe lângă aşezământ şi alte construcţii trebuincioase din lemn.

Îmbunătăţirea şi sporirea gospodăriei, câştigurile de la credincioşi, care ajungeau în număr mare la mănăstire, au dat posibilitatea întreţinerii unui număr mai mare de călugări, sporit atât de nevoile creştinilor rugători, cât şi de desele trimiteri ale călugărilor de către autorităţi la slujirea în flota militară. Arhimandritul a cerut în 1836 autorităţilor eparhiale mărirea obştii cu încă şase ieromonahi. Sfântul Sinod, căruia i-a fost înaintată această cerere, a hotărât următoarele pe 23 mai 1836:

„Având în vedere, – scria Sinodul, – că pustia Sfântul Serghie, aflându-se în apropierea capitalei, este vizitată de mulţi creştini, că datorită conducerii egumenului actual starea morală a obştii, evlavia şi ordinea între ei şi ordinea în slujirea bisericească se îmbunătăţesc vizibil, şi că monahii aşezământului deseori sunt trimişi pentru a sluji în campaniile militare maritime, Sfântul Sinod a găsit just şi folositor ca în locul propunerii doar de a mări obştea cu încă şase călugări, aşezământul să fie ridicat de la clasa a doua la clasa întâi şi odată cu aceasta să-şi însuşească o schemă a numărului de călugări şi un mod de plată comun mănăstirilor de clasa întâi şi prin aceasta să i se dea aşezământului posibilitatea să formeze un număr mai mare de călugări buni, pentru a susţine

onoarea ei înaintea poporului care merge acolo pentru rugăciune".

Această hotărâre prin care se exprimă recunoaşterea prosperării Mănăstirii Sfântul Serghie de către înalta autoritate duhovnicească a fost confirmată printr-un raport către ţar pe 3 iunie 1836. Urmarea acesteia a fost mărirea numărului de monahi care în 1837 ajunsese deja la 42. Nu mai ajungeau încăperile pentru toţi.

Pronia Dumnezeiască şi-a vădit grabnic ajutorul: a sosit atunci în această mănăstire un frate provenit dintr-un neam de negustori din Petersburg, pe nume Macarov, care şi-a sfârşit aici viaţa pământească în schimă (este vorba de schimonahul Macarie, în lume – Macarie Macarov, fratele de sânge al arhimandritului Ignatie Malîşev – n.red.). El a dăruit mănăstirii tot capitalul său, în valoare de 50.000 de ruble. Cu această sumă a fost construit în 1840 un corp de chilii din lemn, dar cu o temelie de piatră, foarte frumos la exterior şi confortabil în interior, în care s-au stabilit 20 de monahi.

Cercul de activitate al arhimandritului Ignatie se lărgea, fiind însărcinat de către autorităţile duhovniceşti cu treburi de judecată şi urmărire penală. Pe 31 ianuarie 1838 el a primit obligaţia de la Sinod, fiind propus de contele Protasov[58], să efectueze ancheta la Mănăstirea din Valaam „Schimbarea la Faţă a Mântuitorului" în urma denunţului făcut de fostul egumen Varlaam şi a monahului Iosil împotriva sta-

[58] Nicolae Alexandrovici Protasov (1799-1855) – conte, general de cavalerie, membru al Uniunii de Stat, din 1836 – procuror principal al Sfântului Sinod.

reţului mănăstirii, Veniamin, şi a ieromonahului Irinarh, despre neorânduielile comise de aceştia[59].

Anchetatorul a descoperit o lipsă de îndrumare duhovnicească şi conducere corectă a monahilor, în urma căreia au apărut dezordini şi vicii, atât individuale, cât şi generale, cuprinzând întregul aşezământ. Într-un raport special către mitropolitul Serafim despre acest caz, arhimandritul şi-a expus observaţiile şi gândurile despre Mănăstirea Valaam, care aparţineau exclusiv viziunii arhipăstorului.

În raport el a confruntat toate circumstanţele reieşite din anchetarea acestui caz cu învăţăturile Sfinţilor Părinţi, învăţătorii monahismului, prin care se explicau pricinile duhovniceşti ale vinovăţiei lor şi acele măsuri duhovniceşti care trebuie luate pentru vindecarea tulburărilor descoperite şi pentru restabilirea bunei rânduieli generale. Tot el a observat şi a recomandat în acest raport un monah din obştea Valaamului, capabil să restabilească ordinea mănăstirii (este vorba de egumenul Damaschin[60], care a

[59] Potrivit Sfântului Sinod, egumenii mănăstirii Valaam erau numiţi din rândurile monahilor de acolo şi când a fost trimis părintele Veniamin de la mănăstirea Konevsk, monahii de la Valaam nu l-au primit pe el şi lucrările sale, socotindu-le nepotrivite cu regulamentul aşezământului, iar la Valaam a început o tulburare. („Nevoitorii Valaamului/ Mănăstirea Valaam a Schimbării la Faţă a Mântuitorului" ediţia a 2-a adăugită şi îmbunătăţită, 1997).

[60] Egumenul Damaschim (Damian Kononov, 1795-1881) – tuns în monahism în anul 1825. Din 1826 până în 1838, părintele Damaschin a dus o viaţă pustnicească în Valaam. În 1838 a fost recomandat de arhimandritul Ignatie, blagocin al mănăstirilor şi egumenul lavrei Sfântul Serghie, pentru locul de egumen al mănăstirii Valaam. Corespondenţa prietenească cu Sfântul Ignatie a continuat până la sfârşitul vieţii acestuia. O parte din scrisori sunt publicate.

îndreptățit întru totul această recomandare). Acest raport îl vom aduce spre citire în întregime, fiindcă prezintă un interes deosebit din punct de vedere strict călugăresc asupra acestui caz.[61]

„Preasfinția voastră a binevoit să-mi încredințeze mie anchetarea dezordinilor ce tulbură acum Mănăstirea Valaam și examinarea ei pe toate planurile. Primind această ascultare cu râvnă evlavioasă și îndeplinind-o corespunzător puterilor mele sărace, am prezentat Consiliului într-un raport interogatoriile veritabile ale anchetatorilor și mărturiile pârâților; și aici am onoarea să prezint în fața Preaînălțimii Voastre acele observații și gânduri ale mele despre Mănăstirea Valaam, cuprinse în șase paragrafe și care au fost supuse examinării arhipăstorului.

PUNCTUL 1

Vechimea Mănăstirii Valaam. Așezarea. Terenul. Produsele regnului vegetal. Peștele. Clima. Construcțiile mănăstirii. Mijloacele de îmbunătățire a lor. Mijloacele de întreținere.

Întemeierea Mănăstirii Valaam datează din veacul cneaghinei Olga, cea întocmai cu apostolii. În vremea ei, spune tradiția, doi călugări greci, Preacuvioșii Serghie și Gherman, au sfințit cu nevoințe înălțătoare

[61] Acest raport al arhimandritului Ignatie către mitroplitul Serafim a constituit baza deciziei Sfântului Sinod din 17 octombrie 1838, de încetare a revoltei ce dura de mulți ani în Valaam. „Astfel, cu participarea arhimandritului Ignatie, au luat sfârșit neorânduielile Valaamului și viața acestui așezământ a luat acea direcție a rarei hărnicii și a nevoinței aspre, prin care mănăstirea Valaam are până în zilele noastre o influență educativă asupra lumii exterioare zbuciumate" (C. Sokolov, *Ignatie Briancianinov. Culegere deplină a operelor*, Moscova, 2001).

pustiile Valaamului. Istoria nu cuvântă despre detaliile vieţii lor, însă neputrezirea moaştelor lor vesteşte răsunător că această viaţă a fost compusă din fapte bineplăcute Domnului. După ei, Valaamul a fost sălaş permanent al monahilor.

De mai multe ori colibele paşnice ale călugărilor au fost distruse de suedezi şi înşişi călugării erau răpuşi de ascuţişul sabiei. Totuşi, liniştea locului atrăgea din nou iubitorii de însingurare. Aici a deprins viaţa călugărească Sfântul Alexandru Svirski, de aici Preacuviosul Savatie a pornit spre malurile mării Albe şi a pus începuturile vieţii pustniceşti pe insula Soloveţ.

Stâncile formate din piatră sălbatică, numită în acest loc luda (bancuri de pietriş), ridicându-se din adâncul lacului Ladoga, formează insula cu un perimetru de 30 de verste, aceasta fiind la o depărtare de 25 de verste de cel mai apropiat mal. Aşezarea insulei este pitorească, dar sălbatică: peste tot se ivesc pietre golaşe. Terenul de pe întreaga insulă este numai piatră, acoperit, pe jumătate de arşin sau mai puţin, de pământ.

Pădurea formată mai ales din brazi şi molizi, nu atinge o înălţime cuvenită – rădăcinile copacilor, căutând în zadar mai multă hrană, se străduiesc să străbată în adâncul pământului, fără însă a reuşi, fiind nevoite să se întindă şi să se împletească la suprafaţă. Dar acest strat subţire de pământ este foarte roditor: pietrele, în timpul celei mai mari şi mai îndelungate călduri, păzesc pe deplin solul de secetă. Se pot aduna 10.000 de puduri de fân. Grâu se seamănă puţin, dar, judecând după locurile bune de păşune şi după rodirea pământului, datorită orânduielii agriculturii, Mănăstirea Valaam se poate îndestula cu pâinea sa. De asemenea şi fâneaţa poate fi sporită.

Pe versantul muntelui din apropierea mănăstirii, spre miazăzi, se cultivă foarte rodnic o livadă. Copacii suportă cu bine gerurile iernii şi dau o roadă bogată: anul trecut au fost culese aproximativ 14.000 de mere. De asemenea şi grădina răsplăteşte generos muncile, punând la dispoziţie rezerve anuale de felurite legume. Peştele nu se pescuieşte de pe malurile insulei în orice anotimp al anului, dar atunci când se pescuieşte, este prins într-o asemenea cantitate, că o parte însemnată se sărează şi este păstrată ca provizii. Toamna se pescuieşte în cantităţi mari coregonul (peşte din familia Salmonidae), dar mai puţin decât peştele obişnuit din lacul Ladoga, şi în afară de uzul mănăstiresc, este trimis în Petersburg, unde se vinde sub denumirea de *valaamka*.

Aşadar, mănăstirea are următoarele bunuri gospodăreşti proprii: lemne, peşte, fân, o parte din grâu, legume. Pentru construcţii are următoarele materiale: piatră sălbatică şi buşteni, 1000 de chirpici costă 12.000 de ruble, varul se dobândeşte uşor şi fără plată din carierele de marmură ale statului. Nu este nevoie de piatră de fundament, aici fundamentul este natural, şi clădirile ridicate pe el stau fără niciun fel de stricăciune.

Mănăstirea este construită pe malul unui golf al lacului Ladoga, pe o stâncă de piatră înaltă şi golaşă. Structura arhitecturală se compune din două pătrate, unul aflându-se în interiorul celuilalt. De-a lungul pătratului interior se află următoarele clădiri: Catedrala rece (în această catedrală se slujeşte în timpul verii) a Schimbării la Faţă a Mântuitorului, cu cinci turnuri, pe lângă ea – clopotniţa cu un clopot mare de 550 de puduri. Lângă ea se află Biserica Preacuvioşilor Serghie şi Gherman, unde moaştele lor se odihnesc la loc ferit, într-o raclă de argint.

Această biserică este foarte joasă, dar catedrala este foarte bine proporţionată şi frumoasă: are înăuntru patru stâlpi care susţin cupola din mijloc, un iconostas din timpuri vechi, al cărui rând de jos este împodobit cu ferecături bogate. Un singur neajuns are, după părerea mea, această biserică: este împestriţată peste măsură cu o pictură multicoloră, mai ales tavanul este pictat cel mai strident. În colţul stâng al pătratului interior se află călduroasa Biserică Adormirea Maicii Domnului, în care se săvârşesc slujbele iarna. După simplitate şi tihnă este cu adevărat mănăstirească. Iar în colţul drept se află o mică biserică închinată Sfântului Nicolae.

Biserica călduroasă se uneşte cu catedrala rece printr-un culoar larg şi lung, luminat din ambele părţi de ferestre cu gratii trainice de fier. Aceasta e veşmântăria. Pe mijloc se află două rânduri de dulapuri cu deschizăturile spre ferestre, pline de ferecături bogate şi într-o mare măsură având vase şi alte obiecte. Aici se păstrează şi suma de bani potrivit legii. Lângă biserica călduroasă se află chiliile paracliserilor, mai departe este situată trapeza obştei, destul de încăpătoare şi pictată fără cruţare. Cu trapeza se uneşte bucătăria, foarte strâmtă.

În faţa catedralei se află chiliile egumenului, foarte strâmte, joase, incomfortabile. O cameră serveşte drept dormitor, iar a doua cameră – sufragerie. În aceasta din urmă egumenul nu poate să primească mai mult de 10-12 monahi, atât de mică este, deşi e de două ori mai mare decât dormitorul. Pătratul se termină printr-o linie de clădiri paralelă cu trapeza, perpendiculară pe latura catedralei şi chiliile egumenului, conţinând chiliile obştei de călugări, strâmte, joase, umede la parter, dăunătoare pentru sănătate. Umezeala pe Valaam este pătrunzătoare, se evaporă

din pietre şi, pătrunzând adânc în organism, produce reumatisme severe, de care suferă mulţi dintre monahi.

În pătratul exterior chiliile nu sunt cu nimic mai bune. În el sunt situate: pe de o parte – hotelul, în apropiere de sfintele porţi, pe de altă parte – depozitul de îmbrăcăminte. Vis-a-vis de catedrală este biblioteca în care se află multe cărţi foarte rare ale Sfinţilor Părinţi, unele tipărite în vremuri străvechi, unele scrise de mână, iar altele tipărite acum de egumenul Veniamin. În rândul acestora am văzut o carte scrisă de mâna Sfântului Teodor Studitul – aceasta e o mare raritate, pe care o întâlnesc pentru prima dată într-o mănăstire. Deasupra porţilor este situată Biserica Sfinţilor Petru şi Pavel. Simetric cu aceasta se află biserica-bolniţă cu etaj, având la parter un altar suplimentar închinat Izvorului de Viaţă Dătător, iar la etaj – unul în cinstea Sfintei Treimi. În total sunt cinci biserici în mănăstire şi şapte altare. Pătratul interior a fost construit de părintele egumen Nazarie, iar cel exterior de egumenii Inochentie şi Ioan. O scară de piatră lată şi lungă, zidită de egumenul Veniamin, duce de la debarcader spre mănăstire. Bisericile şi o parte din chilii au acoperişuri din tablă de fier, dar o parte a chiliilor sunt acoperite cu lemn.

Clima de pe Valaam este foarte aspră, asprimea acesteia fiind cauzată în primul rând de vânturile de pe lac, care suflă liber spre mănăstire din pricina poziţionării ei înalte şi deschise, în al doilea rând, de evaporările din pietre, din care cauză, toamna dăinuind ceaţa aproape fără întrerupere, iar vara, în arşiţa cea mai puternică, nu trebuie să te încrezi în binefacerile amăgitoare ale aerului – răcelile sunt foarte puternice pe Valaam.

Pentru a compensa asprimea locului şi a climei, cred că e necesară amenajarea înţeleaptă a chiliilor. Şi acum unele dintre ele sunt extinse şi îmbunătăţite prin alăturarea a două chilii în una. Această metodă e cu atât mai bună, cu cât multe chilii sunt goale. Pentru scăderea umidităţii la parter, socotesc că este necesar şi confortabil ca duşumeaua sa fie ridicată şi să fie realizate ferestre în tavan, pentru ca aerul, trecând liber pe sub duşumea în timpul verii, să scoată umezeala putredă. Acoperişurile propun să fie înlocuite treptat cu tablă de fier, cum sunt deja unele. La odăile egumenului trebuie adăugată măcar o chilie mai încăpătoare pentru primirea monahilor. Toate aceste îmbunătăţiri pot fi înfăptuite uşor: în fiecare an, din cheltuieli se economisesc până la zece mii de ruble.

Ar fi folositor ca hotelul să fie plasat în afara mănăstirii, sau la limită, să fie îngrădite intrările din interiorul mănăstirii. Acum hotelul se află în curte, se opresc aici şi bărbaţi şi femei, ceea ce pentru o mănăstire bine orânduită nu se cuvine şi slujeşte ca pricină pentru zvonuri deşarte şi ispite.

Întinderea insulei, acoperită de pădure, în care nu vieţuiesc animale carnivore mari, distanţa mare între aşezări, mijloacele pentru existenţă, câştigul bănesc care creşte până la patruzeci de mii de ruble pe an şi în cazuri neprevăzute se măreşte cu zece sau douăzeci de mii, îi oferă Mănăstirii Valaam posibilitatea să prospere atât din punct de vedere monahicesc, cât şi al organizării exterioare.

PUNCTUL 2

Sărăcia finlandezilor de la ţărm. Legătura lor cu cei din subordine (Persoane trimise în mănăstire

de conducerea duhovnicească pentru a se îndrepta). Răul din cauza celor din urmă. Mijloacele de schimbare a acestui rău.

Malurile Finlandei, care sunt apropiate de insula Valaam, prezintă unele tablouri ale naturii sălbatice mult mai grăitoare decât ale însuşi Valaamului. La douăzeci de verste de Keksgolm, încep munţii golaşi de piatră, întrerupţi de lacuri, şi îl însoţesc pe călător aproape până la Serdoboli. Puteţi să mergeţi câteva verste şi să nu vedeţi măcar o tufă, ci numai pietre, martori ai nerodirii ţării şi sărăciei poporului. Această parte a malului lacului Ladoga, bogată în pietre, este foarte bogată şi în cerşetori.

Vara lacul se acoperă de luntri care îi duc pe cerşetori pe apa tumultuoasă. Iarna, de îndată ce se formează gheaţa, grupuri întregi se grăbesc spre mănăstire, fără să ia în seamă distanţa mare şi gerul năpraznic, după o bucată de pâine; într-o lună pot veni la mănăstire şi până la 10 mii. Vin şi femei cu sugari, şi bătrâni schilozi. Trecerea peste lac este foarte periculoasă pentru sărmanii pe jumătate dezbrăcaţi şi nu rareori nefericiţii îngheaţă în mijlocul lacului. Ajungând pe Valaam, ei se risipesc pe insulă, umblă pe la chiliile monahilor, prin schituri singuratice aflate în pădure şi astfel, prin desele vizite inoportune nu numai că tulbură tihna monahilor, ci şi aduc ispite de două feluri: ispita înfăptuirii păcatului şi ispita bănuirii de păcat.

Răul nu se mărgineşte la acestea: unii dintre ei au înfiripat legături cu subordonaţii şi fac rost de vin pentru ei. Această îndeletnicire a luat asemenea amploare, că beţia pe Valaam nu este o raritate, băutura fiind adusă în pădure într-un loc stabilit, unde se grăbesc să ajungă, atrăgându-i după ei pe monahii slabi

cu duhul şi se predau atracţiei patimii ruşinoase. Îndeletnicirea aceasta a vinului a ajuns atât de cunoscută finlandezilor care locuiesc pe ţărm, încât iarna băutura este adusă cu caii, iar vara – cu bărcile.

Administraţia mănăstirii mai întâi s-a străduit să ia măsuri pentru încetarea acestei îndeletniciri păguboase, punând pe mal santinele din rândul monahilor şi al muncitorilor angajaţi, care luau vinul adus de finlandezi. Finlandezii au luat măsurile lor: ei vin înarmaţi şi dacă cineva se încumetă să ia vinul de la unul din ei, acesta pune mâna pe armă şi trage. Aşa au tras de două ori în monahul Pahomie, supraveghetor al muncitorilor, care a vrut să-i alunge pe finlandezii debarcaţi pe malul Valaamului. Egumenul nu are mijloace să-i oprească pe finlandezi, însetaţi să vândă, nici pe subordonaţi, însetaţi să cumpere: în Mănăstirea Valaam nu sunt nici slujbaşi bugetari, nici un pluton armat pentru apărarea împotriva violenţei, care sunt trebuincioase aici.

Pentru a întări ordinea şi liniştea Mănăstirii Valaam în această privinţă, cred că sunt necesare şi folositoare următoarele măsuri:

1. Monahul trăitor în obşte nu doar că nu are proprietăţi materiale, dar nici voie proprie, prin urmare, el nu poate şi nu trebuie să dea nici milostenie după bunul său plac, ci o dă în numele său mai-marele aşezământului prin acei fraţi călugări, cărora li s-a încredinţat această ascultare. De aceea, cred eu, pentru cerşetor este mult mai lesne, iar pentru mănăstire mult mai paşnic şi pentru obşte mult mai folositor duhovniceşte, ca milostenia să fie împărţită în Serdobol, în metocul mănăstirii aflat acolo, destinând acestei acţiuni o sumă anuală potrivit posibilităţilor şi vestindu-le locuitorilor de pe ţărm această hotărâre prin intermediul poliţiei vamale. În mănăstire să nu

se împartă nimic nicidecum, astfel cerşetorii în scurt timp se vor dezvăţa de călătoriile pe gheaţă şi cu bărcile, periculoase pentru ei şi dăunătoare pentru obştea de monahi ai Valaamului.

Despre această problemă a scris Sfântul Isaac Sirul, acest mare învăţător al monahilor în Cuvântul 13. „Orice milostenie, sau iubire, sau milă, sau orice se socoteşte că e pentru Dumnezeu, dar te împiedică de la linişte şi-ţi fură ochiul spre lume şi te împinge în vreo grijă şi te tulbură în pomenirea lui Dumnezeu şi întrerupe rugăciunile tale şi te duce la tulburarea şi nestatornicia gândurilor şi te opreşte de la cugetarea la dumnezeieştile citiri (care e arma ce te izbăveşte de împrăştieri) şi destramă paza ta şi te face după ce te-ai legat, să porneşti la plimbare şi după ce te-ai însingurat, să petreci cu alţii, şi răscoleşte împotriva ta patimile înmormântate şi dezleagă simţurile înfrânate şi desfiinţează moartea faţă de lume şi te coboară de la lucrarea îngerească şi te aşează în ceata mirenilor – e o dreptate care trebuie sa piară".[62]

Dacă totuşi se va stabili în aşezământ un frate care are vreo avuţie şi va dori ca o parte din ea să o dea cerşetorilor, atunci el este obligat să o încredinţeze egumenului şi nicidecum să o împartă singur, fiindcă despre aceasta spun şi poruncile sfinte: „Să nu dai milostenie, spune Simeon Noul Teolog, fără voia părintelui tău după Dumnezeu, din bunurile ce i-ai adus".

2. Bunăstarea mănăstirii încă mai are nevoie de îndepărtarea din ea a subordonaţilor care ajung ei

---

[62] Sfântul Isaac Sirul, *Filocalia. Cuvinte despre sfintele nevoinţe*, Vol. X, , Editura Institutului biblic şi de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1981.

înşişi într-o stare de deznădejde şi dau monahilor un puternic exemplu de destrăbălare, îi ademenesc cu discuţii rele şi le slăbesc nevoinţele evlavioase. Aşa cum îngrijirile, făcute cu scopul milosteniei, atât de lăudabile pentru omul din lume, pot fi dăunătoare pentru un călugăr retras, astfel şi exemplul păcatului, şi o discuţie rea, lucrează incomparabil mai mult asupra unui monah, decât asupra unui om din lume.

„Şi precum asprimea brumei, spune Sfântul Isaac în Cuvântul 13, căzând peste plantele de curând odrăslite le arde, aşa arde şi întâlnirea cu oamenii rădăcina minţii din care a început să răsară verdeaţa virtuţilor. Şi dacă de obicei discuţiile cu oamenii dăunează călugărilor înfrânaţi, care au doar mici neajunsuri, cu atât mai mult [rău face] vederea oamenilor neinstruiţi şi chiar proşti şi discuţiile cu ei – ca să nu mai zic cu oamenii din lume!". Subordonatul, trăind împotriva voinţei lui pe Valaam, nu încetează să se plictisească, să se indigneze din cauza duratei slujbei, din cauza orânduielii, din cauza asprimii locului, nu încetează să rostească destrăbălări şi blasfemii ce sălăşluiesc în inima lui, iar mâhnirea şi tulburarea lui să o reverse în sufletul celui apropiat.

Ca exemple de demoralizare, groaznice şi vrednice de milă, slujesc doi subordonaţi ai ierodiaconului – Iosif şi Matei: ei niciodată nu se spovedesc, nu se împărtăşesc cu Sfintele Taine, niciodată nu pot fi convinşi să vină la biserică mai devreme de Sfânta sărbătoare a Paştilor, trăiesc ca nişte străini de Dumnezeu şi de credinţă, predându-se celor mai mârşave păcate. Chipuri ca ale lor mi s-a întâmplat să văd printre deţinuţii din cetatea Dinaburg. Alţi subordonaţi poate au avut mai multe roade de îndreptare în alte mănăstiri, decât cei din Valaam. În mănăstirile îndepărtate, cu mai puţini monahi, ei ar putea avea

unele sarcini şi şi-ar putea aduce lor şi societăţii un folos cât de mic.

Cred că aceştia ar putea fi:

1. Ieromonahul Gherman întâiul,
2. Ieromonahul Gherman al doilea din Ceremeneţk,
3. Ieromonahul Iraclie,
4. Ieromonahul Valaam,
5. Ierodiaconul Serghie,
6. Monahul Paladie,
7. Monahul Ioachim,
8. Preotul Serghie,
9. Diaconul Ioan Nicolaev Serghiev,
10. Diaconul Timotei Veşcezerov.

Aceşti zece monahi sunt prin duhul lor o povară pentru Mănăstirea Valaam. În guberniile Vologda sau Oloneţk, în mănăstirile pe care eu le cunosc, ei ar putea fi chiar trebuincioşi şi folositori. Plecarea lor din Mănăstirea Valaam nu ar fi deloc simţită: în aşezământ se află o obşte de 115 oameni, în afară de cei care locuiesc cu buletin. În plus, vestea despre îndepărtarea subordonaţilor din Valaam se va răspândi în scurt timp prin mănăstirile ruseşti şi mulţi râvnitori ai vieţii ascetice, auzind această veste, vor veni în sânurile mănăstirii, cunoscută pentru condiţiile ei prielnice îndeplinirii legămintelor monahiceşti. În ce priveşte ierodiaconii Iosif şi Matei, cred că ar trebui duşi în locuri unde ar putea fi supravegheaţi de o santinelă vigilentă.

Îndeobşte Valaam, lipsit de slujbaşii bugetari ai unui pluton armat, de un loc separat, convenabil pentru întreţinerea oamenilor înrobiţi de patimi turbulente, nu poate fi un loc de corecţie şi de exil şi, după socotinţa mea, este nevoie să se facă mijlociri importante atât pentru acest aşezământ, cât şi pentru

alte mănăstiri bine orânduite, ca să fie interzisă instalarea în ele a oamenilor de o moralitate îndoielnică şi a subordonaţilor. Pentru aceştia din urmă se pot întemeia mănăstiri aparte, cu reguli deosebite, după modelul celor de pe muntele Sinai.

Acolo, scrie Sfântul Ioan Scărarul într-o lucrare despre pocăinţă, se află un aşezământ separat de celelalte, numit „temniţa", care, totuşi, se supune mănăstirii, numită „luminătoarea luminătorilor". Despre aceeaşi temniţă el vorbeşte în lucrarea despre ascultare: „Era un loc, mai îndepărtat de acea mare mănăstire, unde era straja temniţei, un loc, se spune nemângâiat, unde niciodată nu se vedeau aburi ieşind din mâncare, nici vin, nici ulei la trapeză, şi nimic în afară de pâine şi puţin grâu sălbatic nu se folosea. În acest loc egumenul îi închide fără nicio ieşire pe acei care, intrând în monahism s-au încurcat în unele păcate. El a numit peste ei şi un egumen, un bărbat cunoscut, cu numele Isaac, care cerea de la supuşii săi rugăciunea aproape neîntreruptă şi cultiva mulţi copaci din ale căror crengi, pentru alungarea lenii, ei împleteau coşniţe".

Asemenea acelui aşezământ de pe muntele Sinai, unde şi astăzi este arătat locul temniţei, se pare că şi în Rusia s-ar putea ca unele mănăstiri să fie destinate pentru subordonaţi. După părerea mea, în eparhiile Sankt-Petersburgului şi Novgorodului, sunt mai înzestrate pentru acest scop marile Mănăstiri străvechi Kirilov şi Iverski. În ele sunt multe încăperi, pereţii sunt înalţi, sunt 25 de monahi încadraţi în numărul de personal. Kirillov se află într-un oraş judeţean, iar Iverski se află foarte aproape de oraş, de aceea, în caz de trebuinţă, amândouă aceste mănăstiri pot avea neîntrerupt o santinelă dintre soldaţii pazei interne a oraşului. În Kirilov, temniţa orăşe-

nească se află între pereții mănăstirii și chiar în apropierea porților, din care pricină, acolo se află o cameră de gardă.

PUNCTUL 3

Simplitatea obștii Mănăstirii Valaam. Oamenii învățați, dar șovăitori în privința Ortodoxiei nu pot fi nici înțeleși, nici îndreptați de stareții Valaamului. Despre eresul de pe Valaam.

Recercetând listele persoanelor din obștea Valaamului, am găsit printre 115 călugări: 8 având titluri duhovnicești, dar fără să fi terminat studiile sau fără să fi fost deloc la un seminar, în afară de monahul Apolo; dintre aristocrați – 4, știind doar să citească și să scrie; dintre negustori – 4, știind oarecum să citească și să mai scrie câte ceva. Așadar numai 16 oameni din aceste clase sociale, în care se poate atinge un grad important de cultură de suprafață; din acești 16, este cult numai unul – ieromonahul Apolo. Erudiția celorlalți nu ajunge mai departe de putința de a citi sau a scrie câte ceva. Alți 99 de frați provin ori dintre mic-burghezi, ori dintre țărani sau lachei eliberați, mai sunt 7 soldați ieșiți la pensie.

Din acestea se poate trage concluzia despre simplitatea și ignoranța atât de obișnuite pentru stareții de pe Valaam. Ei au osârdie pentru Ortodoxie, cer închisori pentru eretici, lanțuri (astfel s-au exprimat egumenul Varlaam și monahul Iosia), ei înșiși se tulbură și tulbură oamenii educați, trimiși la ei, care văzând râvna lor prefăcându-se în cruzime și furie, sunt ispitiți de ortodoxia lor. În această stare falsă se află ieromonahul Apolo, și după cum se vede, s-a aflat și arhimandritul Platon.

Ieromonahul amintit mai sus este ispitit de lipsa de iubire pentru fraţi a stareţilor de la Valaam, de intrigile lor – în mod întemeiat. Stareții Valaamului, de asemenea în mod întemeiat, sunt ispitiți de erudiţia lui, de unele expresii, aşa că din cei nouă ani de când se află pe Valaam, nu se poate trage o concluzie hotărâtă, este el ortodox sau nu.

Şi pentru a rezolva această problemă, părintele Apolo trebuie încredinţat, după părerea mea, unei feţe duhovniceşti cultivate, care are suficientă vreme pentru aflarea gândurilor lui şi suficientă înțelepciune şi blândeţe pentru stârpirea în el a concepţiilor mincinoase, dacă ele sunt. Caietul cu opt pagini al monahului Porfirie, pe care denunţătorii îl arată ca o dovadă a ereziei, scrisă personal de născocitor, se află în original în dosarul acestui caz.

În acest caiet denunţătorii găsesc că Porfirie numeşte tainele o formalitate, că, după părerea lui, Moise este cinstit în biserică, dar un văl stă asupra chipului lui, că în Biserică e numai aparenţă, că Biserica, asemenea sinagogii iudaice, este lipsită de duh.

Despre aceleaşi lucruri, în caiet sunt următoarele gânduri:

1. că egumenul Valaam şi gruparea lui, formată din şapte oameni, deşi săvârşesc slujbele şi se împărtăşesc cu Sfintele Taine, aflându-se în dușmănie cu multe dintre persoanele din mănăstire, ocupându-se cu denunţuri false, slujesc şi se împărtăşesc spre osândă – numai de formă;

2. că denunţătorii chiar dacă se ocupă cu citirea Sfintei Scripturi, totuşi sunt străini de duhul iubirii propovăduit de Scriptură şi, de aceea Moise, care este cinstit în Biserică, îşi păstrează în faţa lor vălul pe chip;

3. că ei, vieţuitorii din mănăstire, se ocupă doar de formalitate şi sunt departe de atingerea esenţei, sau duhului, religiei;

4. că ei, vieţuitorii mănăstirii (şi nu Biserica), sunt asemenea sinagogii iudaice care s-a străduit să-şi instaureze adevărul său, a păcătuit întru adevărul lui Dumnezeu, pe Mai-marele vieţii condamnându-l la moarte şi mânjindu-şi mâinile de sângele multor sfinţi. Când, adunându-i pe acei stareţi, le-am arătat caietul lui Porfirie, unii dintre ei au exclamat: „Iată-l! Iată-l – în el Tainele sunt numite formalităţi, iar Biserica – sinagogă". Nu aş vrea să cred că toate aceste clevetiri sunt în esenţă urmările răutăţii, de altfel, îndepărtând-o pe aceasta din urmă, nu se poate să nu fie recunoscută o extremă absurditate.

Ca dovadă a ereziei arhimandritului Platon, râvnitorii Valaamului aduc la cunoştinţă sosirea în Mănăstirea Valaam a ţăranului iobag Rudoviţki şi discuţia tainică din pădure a arhimandritului cu acesta, fapt care a fost recunoscut şi de părintele Platon. Trebuie să observăm că părintele Platon în timpul aflării lui în Mănăstirea Valaam a fost dedicat total învăţăturii şi persoanei lui Rudoviţki, ceea ce este demonstrat de propria sa recenzie scrisă.

Deja la sfârşitul aflării sale pe insula Valaam, a ajuns în mănăstire vestea adevărată despre comportamentul barbar al lui Rudoviţki faţă de fiicele lui, despre pofta lui trupească nepotolită şi vicleană, ceea ce l-a înstrăinat cu totul pe arhimandrit de el şi în sfârşit, cererea obraznică şi nebunească a lui Rudoviţki ca pr. Platon să încuviinţeze că el, Rudoviţki, este Dumnezeu, a nimicit şi ultima umbră de încredere şi bunăvoinţă a arhimandritului.

Bănuiala despre erezie s-a răspândit atât de mult printre râvnitori, încât ei îl consideră eretic pe

orice frate care se ocupă în chilie cu vreo scriere. Reclamantul, monahul Iosia, a rugat comisia să facă percheziție în chilia novicelui Alexei Popov, care, după părerea lui, este cel mai rău eretic. Chilia a fost cercetată de un membru al comisiei în prezența unui deputat din partea egumenului: notele găsite, anexate dosarului, slujesc drept dovadă a ignoranței și a râvnei nechibzuite a monahului Iosia.

„Veghează, îi spune Varsanufie cel mare unui monah, ca gândurile tale să nu facă din țânțar armăsar și dintr-o pietricică o stâncă". Acestea pot fi spuse și celor șapte sau opt stareți de la Valaam, care îi bănuiesc de erezie pe egumen și pe șaizeci de frați. Când i-am întrebat pe ce-și întemeiază ei bănuiala, monahul Iosia a răspuns: „Prin faptul că egumenul și cei șaizeci de ieromonahi ai soborului au fost blânzi cu arhimandritul Platon și cu ieromonahul Apolo, aceasta înseamnă că și ei sunt eretici". Iată întreaga erezie a Mănăstirii Valaam. A fost nevoie de multă vreme ca să le explicăm râvnitorilor că nu este în duhul Bisericii noastre să ardem pe rug, să chinuim în cătușe sau să folosim alte mijloace proprii veacului, persoanei și religiei lui Sixt al V-lea.

Fiind îngăduitori cu această simplitate a stareților de la Valaam, pentru încetarea și prevenirea tulburărilor despre erezie, consider că este nevoie să fie stabilite următoarele reguli:

1. Să nu fie primiți pe Valaam oameni instruiți care sunt bănuitori în privința Ortodoxiei, ieromonahul Apolo să fie trimis în afară.
2. Să se ceară din bibliotecă toate cărțile traduse din limbi străine, chiar dacă ele au fost primite de cenzură, iar cărțile Sfinților Părinți, scrise de mână sau tipărite, care au fost luate acum de la obște de către egumenul Veniamin și si-

gilate, să fie scoase şi împărţite obştei pentru a fi citite, chiar dacă ele nu au trecut prin cenzură. Sunt sigilate paterice, culegeri şi alte cărţi ale Sfinţilor Părinţi, de al căror folos şi Ortodoxie nimeni nu se îndoieşte.

3. Să i se interzică strict obştei monahale alcătuirea de compuneri proprii, iar cine are priceperea de a se ocupa cu scrisul, poate, cu binecuvântarea egumenului, să rescrie cărţile Sfinţilor Părinţi, care nu sunt tipărite, de exemplu ale lui Varsanufie cel mare, Sfântului Simeon Noul Teolog, Sfântului Isaac Sirul şi ale altora. Această ocupaţie este foarte folositoare pentru suflet ca una care uneşte în ea lucrul pentru minte şi mâini; cu aceasta se îndeletniceau preacuvioşii Atanasie Athonitul, Simeon Noul Teolog şi mulţi alţi Sfinţi Părinţi. În vremurile noastre, în mănăstirile ruseşti din sud, această ocupaţie este folosită pe larg, mai ales a înflorit în Mănăstirea Neamţ din Moldova.
4. Sfânta Biblie să nu fie dată nicidecum novicilor, fiindu-le îngăduită citirea Noului Testament, iar din Vechiul Testament – doar Psaltirea. De asemenea, să nu fie dată novicilor nici Filocalia, căci ea este destinată exclusiv unui ţel aparte: trezvia duhovnicească şi rugăciunea minţii – fapte potrivite celor care au izbutit în nevoinţa monahală, inaccesibile pentru începători, slujind celor din urmă mai mult ca pricină pentru înşelare.

   Despre aceasta vorbeşte astfel Isaac Sirul, acest mare învăţător al monahilor, în cuvântul 55, care reprezintă epistola sa către preacuviosul Simeon Făcătorul de minuni: „Să înţelegem batjocorirea demonilor, care doresc pier-

derea sfinţilor, şi să ne dorim gânduri înalte la vremea potrivită, şi să nu fim batjocoriţi de vrăjmaşul nostru viclean". Lucrările acestui sfânt bărbat sunt pline de astfel de sfaturi apărătoare.

PUNCTUL 4

Viaţa de obşte a Mănăstirii Valaam. Ascultările. Stareţii şi ucenicii. Înşelarea. Rânduiala bisericească. Mijloace pentru îndreptarea neajunsurilor.

Ca model al vieţuirii în obşte, Sfânta Biserică recunoaşte prima obşte a drepţilor din Ierusalim, despre care vorbeşte evanghelistul Luca în *Fapte*: „Iar inima şi sufletul mulţimii celor ce au crezut erau una şi nici unul nu zicea că este al său ceva din averea sa, ci toate le erau de obşte". Cu regret am văzut în Mănăstirea Valaam un duh total potrivnic acestor cuvinte, unde armonia este pierdută, unde monahii se tem, bănuiesc, se denunţă unul pe altul. De la certuri şi egoism au izbucnit denunţurile, cum au recunoscut singuri denunţătorii.

Ce poate fi mai nepotrivit pentru un călugăr decât un proces, spune Sfântul Simeon Noul Teolog, în timp ce Domnul a poruncit să se dea totul pentru a evita judecata! Va striga Apostolul Pavel către corintenii împovăraţi: „Negreşit, şi aceasta este o scădere pentru voi, că aveţi judecăţi unii cu alţii. Pentru ce nu suferiţi mai bine strâmbătatea? Pentru ce nu răbdaţi mai bine paguba?" (1Cor.6,7). În zadar trâmbiţează egumenul Varlaam şi monahul Iosia că ei sunt gata de cruce: acestea sunt cuvintele lipsei de experienţă. „Nu crede, spune cerescul Vasile, că vor străluci în

nevoințe mari, cei care șovăie în cele mici". Este mult mai potrivit ca starea de iritare a duhului în care se află pârâtorii să fie numită smerit ispită, ceea ce a recunoscut de câteva ori în discuția cu mine părintele egumen Varlaam.

Despre viața de obște a Bisericii Primare din Ierusalim povestește evanghelistul (*Fapte* 4,35): „Și se împărțea fiecăruia după cum avea cineva trebuință". Nu așa gândesc despre aceasta râvnitorii din Valaam. Ei, îndepărtând chibzuința, această împărăteasă a virtuților, potrivit înțelegerii unanime a tuturor Sfinților Părinți, ei cer o obște cu adevărat fără rânduieli, uitând că în viața de obște a apostolilor *se împărțea fiecăruia după cum avea cineva trebuință*. Așa cum oamenii se diferențiază între ei prin prăpastia alcătuirii trupești, a obiceiurilor plantate de educație, a abilităților mintale, așa trebuie să se diferențieze și prin nevoile lor. Despre aceasta cugetă mai pe larg Vasile cel Mare în scrierile sale și interzice să fie războită firea.

Un părinte oarecare numește viața de obște rai pământesc, iar virtutea sfintei ascultări – copacul vieții sădit în mijlocul acestui rai, din care, hrănindu-se, monahul nu va muri de moartea păcatului. Arta viețuirii monahale a egumenului, capacitatea lui de a duce cu răbdare și blândețe neputințele aproapelui alcătuiesc condiția necesară a încrederii obștii în el. Încrederea este condiția ascultării, care, fără aceasta (încredere) se transformă în fățărnicie, slugarnică și lingușitoare pe față, iar pe ascuns – neascultătoare și samavolnică. Am observat puțină ascultare sinceră în Mănăstirea Valaam.

A doua din pricinile importante ale acestui neajuns este înțelegerea greșită despre stareți și ucenici. Nimeni nu contrazice exemplul de conducere a vieții

de obşte, adus de egumenul Varlaam: el îl aminteşte pe Moise, conducând poporul lui Israel cu ajutorul a şaptezeci de stareţi. Dar stareţii trebuie să fie ajutoarele egumenului, iar nu să alcătuiască fiecare câte un grup separat, membrii căruia deja nu mai vor să ştie de egumen şi îi sunt mai mult judecători decât supuşi. Astfel pe Valaam, ucenicii schimnicului Amfilohie (în rândul cărora este şi monahul Iosia) sunt toţi într-o stare de puternică iritare faţă de egumen.

A treia pricină, la fel de importantă, cred că este samavolnicia, adică mulţi dintre călugări vieţuiesc absolut după bunul lor plac, se apucă de fapte înalte şi cad ori în înşelare, ori în beţie, ori în alte slăbiciuni. Acestea sunt urmările nevoinţei fără măsură, samavolnice, întotdeauna însoţită de o părere înaltă despre sine şi disprețuirea oricărui sfat. „Extremele, le spune Preacuviosul Moise Sfinţilor Casian şi Gherman, dăunează amândouă deopotrivă: şi postul prea mult şi îmbuibarea pântecelui. Fiindcă se ştie că unii, neînvinşi de lăcomia pântecelui, sunt doborâţi de postul fără măsură şi alunecă în acelaşi păcat al lăcomiei pântecelui din pricina vlăguirii de la postul fără măsură".

În ceea ce priveşte amăgirea duhovnicească, pe Valaam au fost cazuri foarte grăitoare: în vremea egumenului Inochentie, un oarecare nevoitor samavolnic, considerat de mulţi un mare sfânt, a avut tot felul de vedenii, chipurile cu îngeri şi bineplăcuţi ai Domnului. Odată, după o astfel de vedenie, s-a urcat în clopotniţă şi, când călugării din obşte au ieşit de la trapeză, nevoitorul s-a aruncat deodată din clopotniţă şi, lovindu-se de o schelă, s-a rănit şi a murit. În timpul de faţă nu am observat înşelaţi într-un grad avansat, doar monahul Pahomie, supraveghetorul lucrătorilor, mi s-a părut îndoielnic. În primul rând se

observă la el un mare egoism şi mândrie, în al doilea rând, el povesteşte că simte în inimă o dulceaţă, în al treilea rând, următoarea vedenie pe care mi-a povestit-o, este în totalitate vedenia unui înşelat. Părintele Pahomie spune că stând el, chipurile, în biserică în timpul rugăciunii, l-a văzut pe egumen fără faţă şi un oarecare duh nevăzut s-a apropiat de el, de Pahomie, şi i-a poruncit: când te vei apropia de cruce, să o ei pe aceasta din mâinile egumenului cu mâinile tale şi atunci să te închini, dar atunci când crucea e în mâinile egumenului, să nu te închini. Când Pahomie a îndeplinit aceasta, s-a ivit în el un simţământ atât de dulce, încât dacă duhul i-ar fi poruncit să-l bată tot atunci pe egumen, el l-ar fi tăvălit deîndată. Acestea sunt propriile cuvinte ale lui Pahomie.

Privitor la regulament, nu s-au făcut schimbări importante, şi dacă s-au făcut, au fost acelea după voia egumenului. De exemplu, se plâng din cauza utreniilor din duminici, care pe timp de iarnă se săvârşesc în locul privegherilor de noapte. Regulamentul este făcut după bunul plac al egumenului, şi în el se spune: „dacă egumenul va binevoi". Râvnitorii s-au ataşat atât de mult de acest regulament al lor, încât vorbesc cu dispreţ despre modul de a cânta din Lavra Pecerska din Kiev, din acest motiv am putea crede că modul de a cânta la Valaam nu se abate deloc de la cărţile obişnuite de cântări bisericeşti, dar nu este aşa! Cârtesc pe seama faptului că egumenul Veniamin a schimbat cântarea, adică le-a poruncit să urmeze neabătut cărţile străvechi de cântare bisericească după semne (cântarea după semne este o cântare bisericească străveche în care erau folosite semne specifice, în timp, aceste mod de a cânta a fost schimbat).

Cântarea celor de la Valaam este ceva propriu doar lor, este o schimonosire a cântării după semne, în internatele din sud ale Rusiei i se spune „lucru făcut în casă". Cine doreşte să se învrednicească de ascultarea acestei creaţii proprii, poate să facă o vizită la schit, acolo râvnitorii orânduielii Valaamului „păzesc" neclintit şi această cântare: zbiară dezgustător pe sub nas fără nicio armonie sau ritual proprii bisericii – acest cer pe pământ. Lavra din Kiev este un aşezământ în care rânduiala bisericească nu este schimbată nici măcar cu o iotă. Rânduiala adoptată de Biserică este rânduiala Lavrei Sfântului Sava cel Sfinţit, iar rânduiala de la Valaam este copia unei scrieri din Sarov a unui oarecare ieromonah Isaachie: aliluia se împarte în două cu rascolnicii, înaintea privegherii de noapte se citeşte canonul miezonopticii, iar în Săptămâna Luminată se citesc canoane şi acatiste.

Marii sfinţi ruşi Antonie, Teodosie de la Pecerska, Serghie al Radonejului nu şi-au născocit rânduiala lor! Supunându-se ca nişte fii Mamei Biserici, ei sărutau sfânta sa rânduială. Această rânduială sfântă este pe cât de amănunţită, pe atât de îndestulătoare! Se pare că nu mai este nimic de adăugat, dar noi, egumenii vremurilor de astăzi, săraci în virtuţi şi bogaţi în ifose, dorind să ne etalăm eul propriu, vrem să ne slăvim nu înaintea Dumnezeului ascultării, ci înaintea oamenilor noştri, care se fălesc cu mintea lor.

În aşezămintele sudice – Ploşcianski, Optina, Belîe Berega, a Sfântului Sofronie, Glinsk – rânduiala bisericească se păstrează cu rigoare, la fel ca şi în Lavra Pecerska din Kiev. Aceste mănăstiri, în afară de cea a Sfântului Sofronie, fiind mai sărace prin mijloacele lor de trai decât Valaamul, au depăşit cu mult Mănăstirea Valaam prin rânduiala slujbelor bisericeşti, a trapezei, a ascultării. Ridicând rânduiala lor

mai presus de toate şi prin aceasta ridicându-se pe ei mai presus decât toţi, vieţuitorii Valaamului s-au abătut de la unitatea bisericească. Pacea bisericii, un semn sigur al binecuvântării de sus, s-a îndepărtat de mănăstirea lor: din 1817 reprezentanţi ai sinodului merg acolo pentru a urmări denunţurile, sau infracţiunile de stat, sau cele mai putrede păcate.

Printr-o observaţie mai atentă, se vede clar că pricina tuturor denunţurilor, a întregului rău de pe Valaam, este rânduiala lor. Şi dacă această rânduială a fost binecuvântată de preasfinţiţii mitropoliţi Gavriil, Ambrozie şi Mihail, a fost pentru că în ea sunt adunate diferite fragmente din scrierile Sfântului Vasile cel Mare şi ale altor Sfinţi Părinţi, înţelegerea cărora este folositoare, iar nu cu scopul de a distruge rânduiala Sfintei Biserici Ortodoxe Universale şi a se îngădui un rascol în Valaam.

Pentru îndreptarea acestor conflicte, cred că este nevoie de următoarele măsuri:

1. Părintele egumen Veniamin, petrecând treizeci de ani într-o continuă muncă administrativă, să se ocupe de refacerea şi înfrumuseţarea Mănăstirii Novoezerski, prin porunca preacinstitului stareţ arhimandrit Teofan, care, asemenea dreptului Iov, încredinţându-i părintelui Veniamin ocupaţia cu lucrurile exterioare, el însuşi să se ocupe cu rugăciunea neîntreruptă şi cu cuvântul lui Dumnezeu.

Eu am fost la Mănăstirea Novoezerski şi am văzut lucrările făcute de pr. Veniamin, dintre care m-a uimit cel mai mult îngrăditura. Ea este ridicată pe o temelie de piloni înfipţi în lac, la o adâncime care ajunge pe alocuri până la trei stânjeni. Astfel de piloni, cam 20 la număr, sunt alcătuiţi din două rânduri de piatră cioplită, pe care se ridică o minunată îngrăditură de piatră. Toate construcţiile Mănăstirii Novo-

ezerski, potrivit preţurilor din Petersburg, nu costă mai puţin de un milion de ruble.

O minunată scară din lespezi întregi de piatră este construită de el în Mănăstirea Valaam, de la ţărm spre mănăstire. O parte din chilii sunt acoperite cu tablă de fier şi mai sunt pregătite din nou până la trei sute de puduri de fier pentru continuarea treptată a acestei lucrări. Biserica este şi ea reînnoită din suma dăruită de negustorul Nablikov, gospodăria este administrată cu mai multă rânduială şi chibzuinţă decât înainte. După cinci ani de cârmuire a sa, capitalul mănăstirii s-a mărit cu 40.000 de ruble.

Văzând pe de o parte muncile sale şi aptitudinile gospodăreşti, iar pe de altă parte, presupunând că este aproape imposibil ca obştea Valaamului să se împace cu el, cred că este foarte necesar şi potrivit să i se dea un loc de egumen care i-ar sluji ca răsplată pentru numeroasele sale munci şi unde ar putea fi mai de folos prin aptitudinile sale, decât în Mănăstirea Valaam, orânduită deja şi care are nevoie doar de câteva reparaţii.

2. Deşi ajutorul egumenului, ieromonahul Irinarh, a fost dezvinovăţit în această anchetă, el nu mai poate să rămână în funcţia sa şi în aşezământ, din pricina mustrării pentru un păcat atât de greu. Ieromonahul vistiernic Irinarh, acuzat de astfel de păcate pe timpul egumenului Varlaam, iar prin acest denunţ al monahului Iosia, s-a dovedit că este primul şi unicul părtaş al acestuia din urmă, trebuie la fel să fie înlăturat din funcţia sa şi trimis în afara mănăstirii. Odată cu îndepărtarea din obştea Mănăstirii Valaam a egumenului, cât şi a vistiernicului, socotesc că este neapărat nevoie de o hotărâre prin care să nu li se permită nici pe viitor întoarcerea în această mănăstire. Pe lângă aceasta trebuie reînnoită interzicerea

strictă a primirii băieţilor finlandezi ca muncitori în Mănăstirea Valaam.

3. Sunt de părere ca fostul egumen Varlaam să fie trimis în afara mănăstirii, atât pentru faptul că în documentele sale s-a exprimat îndrăzneţ despre autorităţi, cât şi din cauză că el nu mai poate să stea liniştit în Mănăstirea Valaam fără să se amestece, după cum recunoaşte singur, în conducerea ei, pentru care este cu totul incapabil, ceea ce experienţa a şi arătat. În asemenea împrejurări a fost şi egumenul Nazarie, cel care a renovat Mănăstirea Valaam: eliberându-se deja din funcţie, el nu putea să nu se amestece în treburile administrative ale mănăstirii şi conducerea eparhială a găsit necesară îndepărtarea lui din Mănăstirea Valaam. Având în vedere respectul pentru bătrâneţea părintelui Varlaam şi faptul că în acest caz el este doar o armă pentru alţii, propun să fie mutat la schitul Mănăstirii Optina din eparhia Caluga, pentru ca administraţia eparhială din Caluga să-i încredinţeze ieroschimonahului Leonid, vieţuitor acolo, vegherea deosebită asupra stării lui sufleteşti. Egumenul Varlaam mi-a destăinuit că a simţit mult folos în urma sfaturilor ieroschimonahului amintit. Schitul Optinei este un loc minunat, e ca un rai pământesc. Arătând atâta dârzenie pe stâncile sălbatice ale Valaamului, stareţul se va linişti şi sufleteşte, şi trupeşte într-un climat mai blând. Deşi el s-a pregătit curajos pentru crucea sa, este de dorit ca şi acestă măsură uşoară de îndreptare, cu totul îngăduitoare, să o suporte, nepredându-se descurajării. Această măsură este necesară: râvna lui ajunsese la furie.

4. Ieromonahul Ambrozie, monahii Iosia, Pahomie şi Amfilohie trebuie scoşi în afara Mănăstirii Valaam şi, deoarece sunt oameni lucizi, ei pot fi folositori pentru mănăstirile bieloruse în diferite funcţii,

care ar putea hrăni activitatea lor şi i-ar putea distrage într-o oarecare măsură, de aceasta având nevoie mai ales cei doi din urmă, pentru stârpirea semnelor de sfinţenie plăsmuită.

5. Ieromonahul Arsenie, despre care se bănuieşte că ar urmări funcţia de egumen al Valaamului, propun, ţinând seama de cererea lui, să fie concediat din mănăstire.

6. Pentru încetarea samavolniciei şi nesupunerii, pentru păzirea, cât se poate, de înşelarea duhovnicească, găsesc că cea mai bună metodă este de a însărcina 4 sau 6 duhovnici pentru a-i călăuzi pe toţi novicii, aşa a făcut marele Paisie în Mănăstirea Neamţ. Aceşti duhovnici trebuie să fie în uniune duhovnicească cu egumenul şi în deplină ascultare faţă de el, atunci ei cu siguranţă se vor asemăna oarecum cu cei şaptezeci de stareţi, ajutoarele lui Moise în conducerea Izraelului spre pământul făgăduinţei.

Înzestraţi pentru această funcţie cred că sunt: Damaschin, conducătorul schitului, care mi s-a părut unicul monah iscusit din tot Valaamul, şi până când se vor forma oameni pricepuţi pentru această sarcină, să fie numiţi ieromonahii Dionisie şi Varsanufie şi monahul Atanasie schimnicul. Prin această organizare, se vor desfiinţa grupurile, se va instaura uniunea şi totodată obştea va avea o călăuzire duhovnicească după învăţăturile Sfinţilor Părinţi.

Celorlalţi călugări din obşte să li se interzică strict călăuzirea duhovnicească samavolnică, inclusiv stareţului monah Antonie, în care eu nu văd înşelare, însă învăţătura lui o socotesc prea înaltă şi de aceea primejdioasă pentru novici, care pot avea vedenii. Consider că este folositor să nu se îngăduie lucrări prea aspre şi vădite, de exemplu cea a tăcerii absolute, cum se obişnuieşte acum pe Valaam.

„Fii apropiat de fraţii tăi, – spune Sfântul Ioan Scărarul, – pătrunde în tine însuţi şi păzeşte-te să nu te arăţi prin nimic mai drept decât ei, nicidecum. Două rele îţi vei face cu aceasta: îi vei ispiti pe fraţi cu evlavia ta făţarnică, iar ţie îţi vei câştiga mândrie. Fii bun şi râvnitor cu sufletul, în niciun fel arătând aceasta cu trupul, nici cu chipul, nici cu cuvântul, nici cu ghicitul". Sfinţii Părinţi recomandă o tăcere moderată şi singuri se străduiau să o păzească, dar tăcerea deplină şi neîntreruptă o păstrau doar acei plăcuţi ai lui Dumnezeu care, din cauza harului foarte mult, erau într-o înfricoşare continuă. „Desăvârşirea liniştii, spune Sfântul Isaac, este tăcerea despre toate". Aşa a tăcut Marele Varsanufie, având darul prorocirii şi darul facerii de minuni, dar tăcerea omului pătimaş este foarte susceptibilă de şarlatanie.

7. Găsesc că este foarte trebuincios ca toată obştea să se ocupe cu munci după puterea lor şi să evite lenevia, mama tuturor păcatelor. Cei dăruiţi cu sănătate, pot să muncească la bucătărie, în pivniţă, la tâmplărie, la magazia de cereale, la prescurărie, la spălătorie sau să facă alte ascultări.

Oamenii cu o sănătate slăbită, pot face rucodelie în chilie: să coase lenjerie, potcapuri, camilafce, să împletească năvoade pentru pescuit, să pregătească chibrituri de sulf, să sculpteze linguri, să scrie potrivit rânduielii, să picteze icoane şi altele asemenea lucrări. În această privinţă am observat o delăsare – mulţi oameni sănătoşi nu vor nici cu un deget să se atingă de ceva, pretind chiar ca muncitorul să aducă lemne pentru sobă, se scuză spunând că sunt devotaţi tăcerii şi lucrării minţii, iar către seară este straniu să vezi un astfel de făptuitor al lucrării minţii într-o stare de beţie.

8. Cred că este de un folos esenţial înfiinţarea slujbei (ascultării) de portar, care a fost în aşezămintele Sfântului Ioan Scărarul pe muntele Sinai, a Sfântului Serid în apropierea Gazei, în Lavra Pecerska din Kiev, iar în prezent este în pustia Beloberejsk. Obligaţia sa este de a nu lăsa călugării să treacă de poartă pentru a se plimba şi a vizita hotelul. Monahul care doreşte să viziteze pe cineva la hotel sau să iasă la plimbare, trebuie să primească pentru aceasta încuviinţarea egumenului sau a arhiereului, iar fără această încuviinţare portarul nu-i va lăsa, astfel prevenindu-se multe rele.

9. Pentru liniştirea aşezământului, trebuie ca regulamentul mai sus amintit, acest cod al aristocraţiei şi izvor al certurilor în Mănăstirea Valaam, să fie luat în arhiva Consiliului, lăsând ca mănăstirea să se conducă după rânduiala Sfântului Sava, adoptată de toată biserica, iar moral şi duhovniceşte să se conducă după cărţile Sfinţilor Părinţi.

10. În sfârşit, sunt de părere ca monahul Porfirie, pentru încăpăţânarea sa şi învăţătura nepotrivită cu care i-a ispitit pe mulţi, să fie mutat în Mănăstirea Staro-Ladojsk, dat fiind că obştea acestei mănăstiri, care are un comportament treaz şi modest, are trebuinţă reală de monahi.

PUNCTUL 5

Schitul

La trei verste de mănăstire se află un schit cu o biserică[63] înconjurată de chilii, răspândite la o dis-

[63] Arhimandritul Ignatie a luat parte la sfinţirea bisericilor Marelui Schit, a celei de jos, închinată Tuturor Sfinţilor (18

tanţă de o aruncătură de piatră între ele. Chiliile din schit sunt neobişnuit de strâmte şi nesănătoase, în nicio mănăstire rusească nu am văzut asemenea chilii: tavanul e aproape la pământ, până la ferestre pereţii sunt construiţi din piatră virgină, pricinuind o umezeală neobişnuită, ucigătoare. Cred că este neapărată nevoie să fie construite după modelul chiliilor de la schitul Optinei, ceea ce este foarte ieftin. Adică, pe fundamentul construit deja din piatră, să se construiască din lemn şi să fie organizate în aşa fel, ca fiecare corp să aibă două sau trei chilii pentru doi sau trei fraţi, şi să nu fie lăsaţi să vieţuiască câte unul singur, decât dacă au ajuns la o vârstă însemnată şi au o izbândă duhovnicească deosebită.

Marii părinţi ai Schitului Egiptean, mai ales cei iubitori de tăcere, aşa ca Arsenie, Daniil, aveau lângă ei ucenici. Sfântul Ioan Scărarul, vieţuind în pustie, îl avea pe ucenicul Moise şi în a doua parte a *Scării* a scris: „În trei se împarte vieţuirea monahală, adică pustnicia, vieţuirea cu unul, sau în mai mare măsură, cu doi nevoitori, şi viaţa de obşte, care cere o convieţuire răbdătoare". „Nu te abate, spune Ecleziastul, nici în dreapta, nici în stânga, ci mergi pe calea împărătească. Cea de mijloc dintre cele vestite este mai bună decât multe. Amar celui singur, – exclamă tot el, – fiindcă atunci când cade în mâhnire, sau somn, sau lenevie, sau deznădejde, nu este un om care să-l ridice. Iar unde sunt adunaţi doi sau trei în numele Meu, acolo Eu sunt printre ei, – spune Dumnezeu". În schit se săvârşeşte citirea neadormită a Psaltirii, cu pomenirea celor adormiţi din obşte şi a binefăcătorilor mănăstirii.

---

august 1849) şi a celei de sus, închinată Puterilor Cereşti fără de Trup, sau Celor nouă cinuri îngereşti (18 iulie 1850).

PUNCTUL 6

Pustnicii

Pe insula Valaam vieţuiesc pustnici, în colibe separate construite în pădure. Şi construcţia colibelor pustniceşti, după părerea mea, trebuie îmbunătăţită şi însăşi vieţuirea pustnicilor adusă sub rânduiala Sfintei Biserici. Aşa cum în viaţa de obşte a Valaamului domneşte duhul samavolniciei, aşa şi în schit, şi în schimnicii ei nu vor să urmeze canoanele Sfinţilor Părinţi şi le stabilesc peste tot pe ale lor.

Aceasta se pare că este pricina faptului că în toată mănăstirea abia găseşti un monah având ceva iscusinţă. Iar printre pustnici nici unul nu este iscusit, adică cineva care ar avea înţelegerea necesară despre patimi, despre lupta cu gândurile, despre ispitele sufleteşti şi trupeşti, despre lucrarea inimii şi a minţii.

Inochentie, ucenicul Preacuviosului Nil Sorski, călătorind împreună cu stareţul său în Palestina şi pe Muntele Sfânt Athos, găsindu-i acolo pe ucenicii marelui îndrumător al monahilor, Sfântul Grigorie Sinaitul, şi învăţând acolo organizat vieţuirea monahală, întorcându-se în Rusia, se plânge de pustnicii de atunci, complet asemănători cu pustnicii Valaamului.

„Sfinţii Părinţi, spune el, împart în trei puncte întreaga vieţuire monahală a cinului monahal:

1. viaţa de obşte,
2. pe calea împărătească sau de mijloc, sunt numiţi doi sau trei, pentru ca să-şi taie voia asupra bunurilor comune dobândite, hrana şi hainele comune, munca în comun şi rucodelia, şi tot vânatul sau pescuitul pe care le dobândesc pentru

vieţuire, să asculte unul de altul în frică de Dumnezeu şi în iubire,

3. pustnicia de unul singur este lucrarea bărbaţilor desăvârşiţi şi sfinţi.

Acum însă unii, nedând ascultare puterii Sfintei Scripturi, născocindu-şi nu după voia, nu după tradiţia Sfinţilor Părinţi, un al treilea cin sau o a treia vieţuire: îşi clădesc chiliile fiecare unde şi cum vrea, mai departe sau în apropiere, vieţuiesc singuri, fiecare dând întâietate voii sale şi alungând dobândirea virtuţilor şi grija pentru celălalt. După cinul şi vieţuirea lor, se aseamănă pustnicului care îndrăzneşte să lupte pustniceşte cu demonii, însă prin dezicerea de Sfinţii Părinţi şi prin oprirea cu străşnicie a tuturor patimilor sufleteşti bolnave se aseamănă samavolnicului şi celui ce se împiedică în propriile picioare: născocindu-şi ei singuri un fel de vieţuire, singuri se împiedică de aceasta, neputând să vieţuiască astfel paşnic şi necontenit.

Dar luând aminte la iubitorul de sârguinţă, Sfântul Grigorie Sinaitul, cei de acolo, care s-au numit samavolnici şi luptători singuri, vor proceda aşa şi vor avea o vieţuire pustnicească şi neschimbată întocmai. [Cel care urmăreşte cu atenţie scrierile Sfântului Grigorie Sinaitul va vedea că acolo nu este numit luptător samavolnic decât «cel care duce» traiul stingher, izolat, de sine stătător.] Mai ales că scriitorul acestei vieţi sfinte arată că pe niciunul dintre ucenicii lui nu i-a lăsat îndeaproape sau la depărtare să trăiască singuri în chilie, ci în trei lavre şi în două turnuri, unindu-i pe majoritatea monahilor bătrâni şi tineri, le-a predat învăţătura tăierii voii proprii şi a ascultării.

Şi însuşi acest fericit stareţ, vorbind mult şi cu străşnicie despre cei ce vor o vieţuire însingurată, şi încă pe cei pătimaşi scoţându-i afară şi lăudând foarte calea împărătească, spune: cinul şi rânduiala aşa a fost în sfântul Munte Athos, unde şi până astăzi, atât mai vechea cât şi noua construcţie a chiliilor, este un viu exemplu care arată calea împărătească. Fiindcă şi chiliile şi biserica, sau doar chiliile fără biserică, toate sunt concepute pentru doi sau trei şi nu pentru unul".

Unii pustnici ai Valaamului, cărora li se pot atribui cuvintele Sfântului Grigorie Sinaitul: „numai cu anii şi cu singurătatea zadarnică şi cu dulcea tăcere amăgindu-se", aduc în apărarea lor următoarele: mai departe de oameni, mai departe de păcat.

Cu acestea şi în vremea lui Inochentie se dezvinovăţeau samavolnicii: „Pe aceste cuvinte, – scrie acest stareţ, – nu mă supăr, spun, nu mă supăr pe fratele, dar refuz osândirea şi vorbele deşarte care sunt împreună cu acestea. Nu toate, prietene, fiindcă acestea pe care le-ai spus, şi altele asemenea, îl supun şi îl necinstesc pe om, iar nu îl înalţă, precum spun părinţii: fiindcă tinereţii îi este folositor să cadă. Dar orgoliul şi părerea, şi viclenia, şi altele asemănătoare te îngâmfează şi te umplu de ifose. Pentru aceasta mai bine este, vieţuind cu fratele, să-ţi cunoşti neputinţa ta şi măsura, şi pentru acestea să te rogi mustrându-te, căindu-te înaintea lui Dumnezeu şi să te curăţeşti în fiecare zi cu harul lui Hristos, decât, ducând înăuntrul tău mândrie şi gând cu viclenie, să le acoperi şi să le hrăneşti cu viaţă însingurată; doar de aceasta, să nu urmezi tăcerea însingurată, porunceşte Scărarul împreună cu toţi marii părinţi.

Şi această vieţuire însingurată îi pricinuieşte de obicei celui pătimaş un rău care nu e mic. Căci tăcerea, – spune Marele Varsanufie, – îi aduce vină mân-

driei, dacă şi patimile sufleteşti îl supun la aceasta, atunci care este nădejdea de a îndrăzni o asemenea luptă însingurată şi a nu asculta de învăţătura Sfinţilor Părinţi, pentru ca în doi sau în trei să tăceţi pe calea împărătească".

Trebuie să observăm că stareţul Varsanufie a trăit în acel veac în care duhul samavolniciei şi al grosolăniei creştea în Rusia şi se pregătea să se exprime prin absurdităţile rascolului. Răul din cauza acestei vieţuiri samavolnice, potrivnică învăţăturii Sfinţilor Părinţi, a fost descoperit în Mănăstirea Valaam prin multe experienţe nefericite, din care este de ajuns să amintim de două, întâmplate după 1825.

Era un pustnic, Porfirie, care, vieţuind ca şi alţi pustnici de pe Valaam, samavolnic, se ocupa cu rugăciunea minţii şi a ajuns la o părere înaltă despre el, precum că era sfânt. Într-o toamnă, vizitându-i pe părinţii de la schit, a vrut să se întoarcă în pustia sa şi le-a spus stareţilor: Voi merge pe lac. Ei l-au sfătuit să nu treacă peste lac, care abia prinsese pojghiţă, dar el a răspuns: „Dar cum Sfinţii Părinţi din vremurile de demult mergeau pe apă, şi eu am devenit deja uşor". Oricât au încercat să-l convingă stareţii, el nu a vrut să asculte. A păşit pe lac, a făcut câţiva paşi, gheaţa s-a rupt sub el şi s-a înecat, înainte de a reuşi să-i dea cineva o mână de ajutor.

Alt stareţ, Serafim, a vrut să-şi construiască o chilie neapărat într-o stâncă, într-un loc în care lacul are până la douăzeci de stânjeni adâncime, a căzut în prăpastie şi abia au putut să-i găsească trupul pentru a-l înmormânta.

Sfântul Casian Romanul în cuvântul său despre cele opt gânduri ale răutăţii, spune următoarele: „De aceea, urmând legilor dumnezeieşti, să ne luptăm cu toată puterea împotriva duhului mâniei, a cărui boală

o avem înlăuntrul nostru. Să nu căutăm singurătatea şi pustia pentru că ne mâniem pe oameni, ca şi când acolo n-ar fi cel ce ne porneşte spre mânie, sau fiindcă e mai uşor să dobândim virtutea îndelungii răbdări în singurătate. Căci din mândrie şi din voinţa de a nu ne învinui pe noi înşine şi de a nu pune pe seama trândăviei noastre pricinile turburării, poftim despărţirea de fraţi. Drept aceea, cât timp aruncăm pricinile neputinţei noastre în socoteala altora, nu este cu putinţă să ajungem la desăvârşirea îndelungii răbdări.

Capătul îndreptării şi al păcii noastre nu se câştigă din îndelunga răbdare ce o are aproapele cu noi, ci din suferirea răului aproapelui de către noi. Deci de vom fugi de lupta îndelungii răbdări, căutând pustia şi singurătatea, patimile netămăduite ale noastre, pe care le vom duce acolo, vor rămânea ascunse, dar nu vor fi smulse. Căci pustia şi retragerea celor neizbăviţi de patimi nu numai că păzeşte patimile nevătămate, ci le şi acoperă, încât nu-i lasă să se simtă pe ei înşişi de ce patimă se biruiesc, ci, dimpotrivă, le pune în minte năluciri de virtute şi-i face să creadă că au câştigat îndelunga răbdare şi smerenia, până nu este cine să-i ispitească şi să-i încerce. Dar când vine vreo pricină care îi stârneşte şi-i cearcă, patimile cele ce mocnesc tăinuit sar îndată ca nişte cai fără frâu, hrăniţi multă vreme în linişte şi odihnă, din ocoalele lor şi târăsc cu şi mai multă vijelie şi sălbătăcie spre pierzare pe călăreţul lor. Căci şi mai mult se sălbăticesc patimile în noi, când e încetată legătura cu oamenii".

Acestea se pot vedea şi la pustnicii samavolnici de pe Valaam, din care o mare parte sunt de o irascibilitate nestăpânită. Ieromonahul deja amintit, Ambrozie cel din peşteră, s-a înfuriat odată în vremea stăreţiei părintelui Varlaam, că în prezenţa întregii

obşti ce se afla la trapeză, tremurând tot de furie, îi striga egumenului: „Noi am crezut despre tine că eşti un bărbat binecuvântat, iar acum vedem că în tine s-au tulburat neamurile (Psalmul 2,1); ţi se cuvine să paşti porci şi nu oameni", şi alte asemenea absurdităţi.

Cu regret înfăţişez aceste întâmplări, pentru ca situaţia Valaamului să fie clară şi trebuie să observ că aceasta este una din cele mai uşoare. O imagine stranie, vrednică de lacrimi: un pustnic, trăind în peşteră, zăvorât, stareţ se predă mâniei până la delir. Dar cercetând învăţătura Sfinţilor Părinţi, vei găsi aceasta ca pe ceva obişnuit: „Dacă privim cu atenţie pe cei mânioşi, spune Sfântul Ioan Scărarul (cuvântul 8), pe mulţi dintre aceştia îi vom vedea ocupându-se înflăcărat cu privegherea, postul şi petrecerea în linişte; (şi nu e de mirare) căci scopul diavolului este acela de a îndemna pe fiecare să făptuiască, sub pretextul pocăinţei şi plânsului, lucrurile care sporesc mânia". (Ioan Scărarul, *Scara Raiului*. Traducere Nicolae Corneanu). Sfântul Ioan îi sfătuia pe unii care tăceau, aşa cum scrie chiar el, să plece din însingurare în vieţuirea de obşte, pentru ca să nu se prefacă din oameni în demoni.

Pricina tuturor acestor conflicte pe Valaam este îndepărtarea de la calea Sfinţilor Părinţi şi samavolnicia: „Eu nu ştiu, – spune Ava Dorotei – să cadă un monah, decât atunci când se încrede în inima lui. Unii spun, din această cauză cade un om sau din altă cauză, dar cum am spus, nu ştiu altă cădere decât de la sine. A văzut cineva vreun om căzut? L-ai văzut, înseamnă că s-a urmat pe sine: nimic nu este mai grav decât să te urmezi pe tine, nimic mai pierzător".

Din aceste pricini, cred că trebuie permisă, ca şi mai înainte, vieţuirea pustnicească pe Valaam, dar stareţii trebuie să se îndeletnicească cu tăcerea în doi

sau în trei, şi nu singuri. Însingurarea să fie îngăduită doar celui desăvârşit în viaţa monahală, ţinând minte că şi în vremuri străvechi istoria Bisericii prezintă foarte rar pe cineva capabil de sihăstrie, iar samavolnici pierduţi pe această cale înaltă ne arată foarte des, cum şi Sfântul Ioan Scărarul observă (Cuvântul 27): „Rari sunt aceia care au ajuns să se instruiască în mod desăvârşit în filosofia omenească; eu spun însă că mult mai puţini sunt aceia care cunosc cu adevărat filosofia isihiei. Cel care n-a cunoscut pe Dumnezeu nu este potrivit isihiei şi n-o poate practica decât expunându-se multor primejdii. Isihia sufocă pe cei fără experienţă."

Sfântul Isaac aşa vorbeşte despre schimnicia lui Vasile cel Mare şi a lui Grigorie Teologul: „ Fericitul Vasile şi Fericitul Grigorie nu au ajuns la tăcere din cauză că nu făceau faptele învăţăturilor, dar trăind înainte între oameni şi păzind învăţăturile, pe care le păzeau şi cei cu care vieţuiau împreună, astfel au venit în curăţia inimii şi s-au învrednicit de vederea duhovnicească. Eu cred cu adevărat că atunci când erau vieţuitori în oraşe, ei îi primeau pe cei hoinari, îi cercetau pe cei bolnavi, îi îmbrăcau pe cei goi, le spălau picioarele celor care munceau şi dacă îi vedea cineva pe acel tărâm, îi vedea pe amândoi.

Şi în timp ce păzeau poruncile, pe care trebuiau să le respecte trăind printre oameni, mintea lor a simţit prima uimire şi vederea dumnezeiască şi tainică şi de acolo sporind lucrarea lor, au ieşit în tăcerea pustiei şi acolo au petrecut cu omul lăuntric pentru a dobândi vederea duhovnicească şi au petrecut în vedere duhovnicească, până ce au fost chemaţi de harul Dumnezeiesc să fie păstorii Bisericii lui Hristos". Trebuie să observăm că Sfântul Isaac a fost el însuşi schimnic.

„Să meargă în pustie, – spune Sfântul Casian, – cel cu totul desăvârşit şi curăţit de orice patimă, care trăind până la capăt în obşte cu alţii, şi-a biruit şi şi-a alungat tot neadevărul, acela poate să meargă. Şi să nu fugă din cauza lipsei de curaj, ci pentru a dobândi vederea dumnezeiască, dorind o vedere desăvârşită şi luminoasă a Domnului Dumnezeu. Pentru că aceasta în însingurare se arată numai celor desăvârşiţi. Însă orice patimi pe care monahul le va lua cu el în pustie, acestea vor fi ascunse în el şi nu vor fi stârpite. Pentru că pustia deschide calea către veselie şi căldură şi vederea sfinţilor îngeri acelora care şi-au îndreptat viaţa, însă celor care nu şi-au îndreptat viaţa nu doar că le va alimenta ranchiuna, dar o va preface într-una cumplită".

Cunoscutul printre pustnici Marele Onufrie mai întâi a trăit într-una din mănăstirile de obşte egiptene şi, ajungând la vârsta de 60 de ani, învrednicindu-se de vederea luminii Dumnezeieşti, s-a retras în pustie. Sfântul Petru Athonitul avea deja darul facerii de minuni, când, chemat de Pronie, s-a însingurat pe Muntele Athos într-o peşteră schimnicească. Sfântul Arsenie cel Mare, chiar dacă a fost pus în viaţa monahală de glasul lui Dumnezeu, totuşi a intrat sub ascultarea preacuviosului Ioan Kolov pentru a primi îndrumarea lui şi când acesta, se scrie în patericul schiturilor, i-a făcut cunoscută în amănunţime arta monahală, atunci l-a binecuvântat să viеţuiască într-o colibă aparte. Deşi rareori s-a întâmplat ca, direct din lume unii să treacă la însingurarea în pustie, ca Maria Egipteanca, totuşi aceste exemple nu elimină regula generală. „Rânduiala lucrărilor Proniei, – spune Sfântul Isaac, – este diferită de rânduiala omenească obişnuită. Tu păstrează rânduiala de obşte. Dacă te va înştiinţa lăuntric harul, asta e! Dar dacă nu, atunci

mergi pe calea obişnuită, urmând rânduiala, pentru a ajunge în vârful turnului duhovnicesc".

Mie nu-mi rămâne decât să închei aceste observaţii repetând ceea ce am spus mai înainte şi anume: că rădăcina tuturor tulburărilor din Valaam este regulamentul lor, prin care se cultivă în obşte duhul voii proprii, a samavolniciei, a mândriei grosolane, a răscoalei. Egumenul lor este deopotrivă şi supusul lor, fiecare i se închină şi fiecare îl sfătuieşte, arătând că i se permite aceasta prin regulament. Deşi acest regulament este semnat de trei mitropoliţi, roadele lui ne obligă să-l criticăm cu un zel îndreptăţit: acesta este opera unor oameni a căror sfinţenie nu este demonstrată prin nimic.

Regulamentul aşezământului este alcătuirea ieromonahului Isaachie, regulamentul schitului şi pustiilor este alcătuirea egumenului Mănăstirii Valaam, Inochentie. Dacă acesta se va păstra în Mănăstirea Valaam, atunci niciodată nu se va putea aştepta aici nici linişte, nici rânduială morală, nici izbânda în vieţuirea monahală. Supunând aceste observaţii spre buna examinare a Înaltpreasfinţiei Voastre, am onoarea de a vă prezenta regulamentul Mănăstirii Valaam în original".

Să ne întoarcem la povestirea noastră:

În acelaşi an 1838, pe 18 aprilie, arhimandritul Ignatie a fost decorat cu ordinul Sfintei Ana în treapta a 2-a, iar pe 22 iunie a fost numit arhiereul tuturor mănăstirilor din eparhia Sankt-Petersburgului, funcţie pe care a îndeplinit-o până la plecarea sa din Mănăstirea Sfântului Serghie.

În anul următor, 1839, pe 24 mai, tot la propunerea procurorului principal, prin decizia Sinodului, arhimandritul Ignatie a fost numit deputat al părţii

duhovniceşti în ancheta propusă de ministrul afacerilor interne, membrul Uniunii ministerelor, consilierului de stat Koptev, privind asasinatul arhimandritului Parfenie, egumenul Mănăstirii Modensk din eparhia Novgorod.

Prin această misiune, făcută după doi ani de la crimă, după doi ani de urmăriri, care nu numai că nu au descoperit vinovaţii, ci au împiedicat descoperirea lor prin acţiuni incorecte, acţiunile nemijlocite şi dispoziţiile arhimandritului Ignatie au descoperit atât vinovaţii de omor, cât şi vinovaţii de ascunderea urmelor crimei în timpul primelor anchete. Acest caz a fost rezolvat prin procesul din 28 mai 1845.

Renaşterea mănăstirii nu se putea să nu-i bucure pe admiratorii evlavioşi, al căror număr a început să crească din 1840. Mulţi dintre locuitorii Petersburgului au început să-şi înmormânteze în interiorul mănăstirii rudele adormite şi în urma acestor chezăşii apropiate inimii lor, aduceau, în afară de bani, şi alte daruri sub formă de obiecte bisericeşti scumpe şi veşminte. Câteodată apăreau şi binefăcători din rândul oamenilor cunoscuţi şi bogaţi, care ridicau în mănăstire pe cheltuiala lor biserici noi, deosebite prin măreţie şi splendoare.

În anul 1843, cneazul M.B. Kociubei a început să construiască o biserică în cinstea Acoperământului Preasfintei Născătoare de Dumnezeu. Fundamentul ei a fost pus în apropierea turnului ales special, care ocupa colţul de sud-est al curţii mănăstireşti. Sub întreaga biserică a fost amenajat un imens şi bine luminat cavou, unde în partea din faţă a fost înmormântată soţia cneazului Kociubei, născută cneaghina Bariatinskaia. Intrarea în cavou este în interiorul bisericii, pe sub solee, care din această pricină, împreună

cu toată partea altarului este ridicată foarte sus pe lângă restul podelei bisericii.

Această biserică de o mărime impresionantă, în stil normand, bogat înfrumuseţată în exterior şi în interior, a fost finalizată şi sfinţită în anul 1863. Suma cheltuită pentru ea, aşa cum se spune, a ajuns până la însemnata cifră de 250.000 de ruble, ea construindu-se fără nicio intervenţie din partea mănăstirii.

Demult avea nevoie mănăstirea de o biserică mare de iarnă, pentru că cea veche era neîncăpătoare pentru toţi rugătorii, mai ales în zilele Postului mare, dar pentru construirea unei asemenea biserici, aşezământul nu avea suficiente mijloace. Pentru această importantă problemă a mănăstirii, prima care a dat o mână de ajutor a fost cneaghina Z. I. Iusupova, donând pentru construcţie 40.000 de ruble. Cu această sumă s-a trecut la fapte. În 1844 a fost demontată până la temelie Biserica Preacuviosului Serghie, construită din mijloacele Lavrei Sfântul Serghie, care data de 100 de ani.

În locul ei a fost fost ridicată o biserică nouă cu două etaje, aproape de trei ori mai mare decât cea dinainte. La parter se plănuia să se construiască două mici altare suplimentare şi cavouri pentru înmormântarea celor adormiţi, iar la etajul de sus – o biserică de iarnă în cinstea Preacuviosului Serghie. Dar suma donată de cneaghina Iusupova nefiind suficientă pentru construcţia întregii biserici, arhimandritul Ignatie a apelat la binefăcătorii mănăstirii pe care îi cunoştea şi a primit de la ei donaţii însemnate în bani şi materiale de construcţie. Pentru a reduce cheltuiala sumelor necesare pentru împlinirea întregului proiect de construcţie al bisericii, s-au luat toate măsurile posibile: chirpicii au fost făcuţi la propria

fabrică mănăstirească, deoarece pe pământul mănăstirii a fost găsit un lut foarte bun.

În afară de acestea, arhimandritul de atunci, egumenul acestui aşezământ, sub a cărui supraveghere s-a ridicat construcţia, a găsit în împrejurimile mănăstirii un granit de o calitate excelentă, care a fost folosit în cantităţi importante, după volumul şi mărimea lucrărilor, la înfrumuseţarea bisericii clădite.

Egumenul, având studii de inginer şi cunoştinţe în domeniul construcţiilor, având de asemenea şi experienţă în supravegherea lucrărilor, a ştiut să ia măsuri economice înţelepte, neschimbând cu nimic proiectul, astfel încât cheltuiala pentru construcţie a fost redusă la jumătate. Construcţia a fost încheiată, a fost realizat un iconostas superb din marmură, dar întreaga biserică a fost finisată şi sfinţită în timpul egumenului care a urmat după arhimandritul Ignatie.

În 1855 a fost pusă temelia încă unei biserici în cinstea Sfântului Grigorie Teologul, în colţul de nord-est al curţii mănăstireşti. Biserica, nu prea mare, cu o singură turlă, în stil bizantin, are finisaje exterioare şi interioare foarte frumoase. Printre alte materiale valoroase, pentru lucrările interioare a fost folosită multă marmură, din care este făcută şi platforma din faţa iconostasului. Costul acestei biserici, construită sub îndrumarea nemijlocită a arhitecţilor sau a meşterilor şi muncitorilor angajaţi de ei, cu materiale pregătite chiar de ei, a ajuns până la 75.000 de ruble. Ea a fost sfinţită în 1857 şi ridicată deasupra osemintelor contelui Kuşelev, general-locotenent, pe cheltuiala soţiei lui. În rândul clădirilor renovate intră şi două paraclise aflate la intrarea în mănăstire din şoseaua Peterburgskaia.

Odată cu restaurarea şi amenajarea bisericilor, arhimandritul Ignatie s-a îngrijit să procure şi obiec-

te bisericeşti pe măsura splendorii lor, de asemenea şi odăjdii preoţeşti şi alte bunuri bisericeşti. În timpul lui vistieria s-a îmbogăţit cu multe obiecte de preţ, o parte dobândite cu banii mănăstirii, o parte – de la binefăcători: icoane, cruci, vase, mitre, odăjdii şi diverse alte obiecte îmbrăcate în aur, argint şi pietre scumpe în valoare de mii de ruble. Pentru construirea şi reparaţia diferitelor clădiri bisericeşti, de locuit şi gospodăreşti, precum şi pentru cultivarea pământului şi pentru achiziţiile gospodăreşti, au fost folosite 420.000 de ruble în tot timpul administraţiei arhimandritului Ignatie (23 de ani şi 10 luni).

Mă întorc la istorisirea mea: în Postul Mare din 1839, Andrei Nicolaevici Muraviev[64], slujind atunci în Sinod ca procuror bisericesc, a mers la arhimandrit în mănăstire şi l-a înştiinţat că un trimis francez la Curtea Imperială Rusă, cu numele Barant, doreşte să ajungă în duminica următoare la mănăstire şi să participe la slujbă. Muraviev l-a rugat pe arhimandrit să-l primească cu multă bunăvoinţă şi chiar să-i arate, să-i facă cunoştinţă cu rânduiala exterioară a vieţuirii unei mănăstiri ortodoxe. În acest scop a fost pregătit un prânz special la trapeza obştii, chiar dacă fără peşte, dar în asemenea fel, încât oaspetelui străin să nu-i fie greu să ia parte la el.

Duminica, oaspetele aşteptat a sosit împreună cu fiul său şi cu încă doi însoţitori dintre membrii delegaţiei. Cu ei era şi Muraviev. Toţi oaspeţii străini au stat cu evlavie în timpul slujbei, apoi au mers în chilia egumenului, unde ambasadorul l-a întrebat pe arhimandrit despre istoria mănăstirii, despre regula-

[64] Andrei Nicolaevici Muraviev (1806-1874), fratele lui N.N.Muraviev-Karski, publicist, promotor al culturii, care a ajutat la numirea Sfântului Ignatie la catedra episcopală.

mentul ei, despre unele ritualuri ale liturghiei, cu acestea exprimându-şi liber părerea că Biserica noastră este mai apropiată de cea străveche decât biserica romano-catolică.

Invitat la prânz, Barant l-a urmat pe egumen spre trapeză, unde după obişnuita rugăciune, s-a aşezat şi el la masă în dreapta arhimandritului, a mâncat cu plăcere, iar când s-a ridicat de la masă, după rugăciunea de mulţumire, s-a închinat foarte evlavios în faţa obştii, i-a mulţumit cu cele mai calde expresii egumenului pentru primirea binevoitoare şi a plecat din mănăstire foarte mulţumit de tot ce a văzut şi a auzit. În cercurile înalte ale capitalei se auzeau părerile lui Barant despre cântarea armonioasă a călugărilor serghieveni şi despre rânduiala mănăstirii în general.

După aproape un an, de Crăciun, arhimandritul şi Cihacev au fost în casa lui T.B. Potemkina[65], unde a întâlnit-o şi pe soţia ambasadorului Barant, care i-a invitat la prânz pe 6 ianuarie. Chiar de Bobotează, invitaţii au mers la acel prânz: arhimandritul Ignatie cu Cihacev, A.P. şi T. B. Potemkin, Turghenev, A. N. Muraviev şi un francez care se pregătea să devină abate, fost învăţător în casa lui Zakrevski. Mai întâi discuţia a atins tema cărţii franceze, pe care o lăuda foarte

---

[65] Tatiana Borisovna Potemkina (1797-1869) – fiica duhovnicească a Sfântului Ignatie, era cunoscută pentru evlavia sa şi numeroasele lucrări de binefacere; cu resursele ei au fost restaurate multe biserici şi mănăstiri, inclusiv pustia Sfânta Treime-Sfântul Serghie şi străvechea mănăstire Sviatogorsk de pe malul Donului, de pe moşia sa din gubernia Harkov. După cuvintele Sfântului Ignatie „... renunţând la toate distracţiile mondene, se ocupă din belşug de milostenie, antrenându-se în citirea Sfinţilor Părinţi şi a rugăciunilor. Ochii ei sunt ca două izvoare nesecate de lacrimi..." („Culegere de scrisori", 1995)

mult soția ambasadorului și i-a cerut părerea arhimandritului Ignatie, cu dorința vizibilă de a auzi încuviințarea și lauda lui pentru această carte, dar arhimandritul a știut să rămână la părerea sa. Cel care se pregătea să fie abate, a început să vorbească cu fierbințeală despre religie, comparând diferențele dintre biserica grecească și cea romană.

Arhimandritul, spunând abatelui că el nu a fost invitat pentru o ceartă teologică, a adăugat: „Într-o asemenea confruntare, este nevoie ca fiecare parte să cunoască armele adversarilor săi – acele temeiuri pe care confruntarea iscată să fie dusă corect, și de aceea permiteți-mi să vă întreb, domnule abate, oare ați citit dumneavoastră unele cărți ale Sfinților Părinți ai Bisericii Universale?" Și, la răspunsul abatelui că nu le-a citit, arhimandritul Ignatie a remarcat că despre această discuție nici nu poate fi vorba, pentru că nu-și vor da crezare unul altuia, iar temeiurile lor sunt cu totul contrare. Și discuția despre religie s-a întrerupt de la sine, iar arhimandritul Ignatie i-a citit lui Barant (traducând din carte) un fragment din viața Preacuviosului Gheorghie, zăvorâtul din Zadonsk[66], fiind ajutat de Turgheniev.

---

[66] Monahul Stratonic (Gheorghe Alexeevici Mașurin, 1789-1836 – se semna cu numele lui de mirean, sub care a și devenit cunoscut. Sfântul Ignatie de mai multe ori sfătuia diferite persoane să citească scrisorile lui, menționând mai cu seamă: „... Iată un scriitor duhovnicesc, care s-a detașat mult de toți scriitorii duhovnicești ai vremii noastre. Curtean, militar, el a făcut din sine o armă materială pentru a păși pe tărâmul luptei duhovnicești, a petrecut în zăvorâre fără ieșire 17 ani și s-a sfârșit în anul 1836, având 46 de ani de la naștere, înlocuind cu izbânda duhovnicească mulțimea anilor. Din pana lui curg șuvoaie de bucurie duhovnicească, insuficiența studiilor de fațadă fiind înlocuită de o mare valoare duhovnicească. Această cărticică a devenit una dintre cărțile mele de căpătâi." (*Culegere de scrisori*, 1995).

Barant şi-a spus părerea că acolo se vedea adevărata simplitate sfântă, fără niciun fel de adaos. Cu aceasta s-au încheiat şi discuţia şi masa, iar invitaţii s-au împrăştiat pe la casele lor.

Peste ceva timp, în Postul Mare, arhimandritul Ignatie a fost chemat la mitropolit, unde în faţa adunării tuturor membrilor Sinodului şi a procurorului i s-a adus la cunoştinţă ordinul semnat de ţar prin care i se interzicea ieşirea din mănăstire fără voia ţarului.

Ţarului i s-a adus la cunoştinţă că la prânzul din casa lui Barant, arhimandritul a început o discuţie despre religie cu abatele şi că, neputând să o susţină, a fost nevoit să întrerupă discuţia. Solemnitatea situaţiei a fost atât de bine organizată, că nu a fost uitat nici doctorul, pe care l-au chemat în caz că era nevoie de ajutor medical, dacă pedeapsa funcţiona cu efectul intenţionat. Dar nu a fost nevoie de doctor în acel moment, arhimandritul ducându-şi în pustie inima, vătămată de un atac nervos – începutul unui anevrism al inimii, din cauza căruia, în cele din urmă, s-a şi curmat viaţa sa.

Se spune că pricina acestui ordin de sus a fost faptul că Curtea Regală Rusă avea neînţelegeri cu cea Franceză, dar în esenţă au fost cu totul alte pricini. Nu se poate să nu presupunem că ţarul însuşi era mâniat pe arhimandrit şi că, observând aceasta, procurorul a profitat de această stare a lui pentru a-l doborî pe arhimandrit.

Cam pe atunci, adică la sfârşitul anului 1839, o frumuseţe a acelor timpuri, domnişoara curţii imperiale V. Nelidova, a atras atenţia ţarului. La începutul lui ianuarie 1840, venind în Pustia Sfântului Serghie, ea i s-a destăinuit arhimandritului şi i-a cerut într-un fel liniştirea conştiinţei sale în legătură cu căderea care o aştepta, îndreptăţind această cădere prin mă-

reţia acelei persoane părtaşă la acest păcat, care o atrage către el, pe lângă acestea spunând că duhovnicul ţarului, V.B. Bajanov, a asigurat-o că nu e niciun păcat şi a plecat de la arhimandrit foarte nemulţumită că acesta, dimpotrivă, i-a demonstrat prin cuvintele Domnului că poziţia înaltă a omului căzut în acest păcat nu doar că nu îndreptăţeşte pe niciunul din cei doi care păcătuiesc, ci îi sporeşte greutatea păcatului.

Pe de altă parte, în acel sfârşit al prânzului din casa lui Barant, o importanţă destul de însemnată a avut-o schimbarea atitudinii faţă de arhimandrit a procurorului-şef Protasov. La începuturile acestei funcţii, Protasov era foarte binevoitor cu arhimandritul Ignatie. El îl cunoştea încă de tânăr, având o părere foarte bună despre educaţia sa şi învăţătura duhovnicească unită cu experienţa lui de viaţă şi a avut chiar intenţia de a-l face rector al Academiei Teologice din Sankt-Petersburg, dar acestei iniţiative i s-a împotrivit mitropolitul Moscovei, Filaret.

Odată, într-o discuţie sinceră, arhimandritul Ignatie i-a spus contelui mâhnirea sa, că în Sinod s-a dezvoltat luarea de mită, simonia, încât orice chestiune pentru a fi rezolvată, trebuie plătită. Contele a răbufnit, a cerut dovezi. Arhimandritul nu a pregetat să le aducă. Apoi, unul din ucenicii arhimandritului Ignatie, mânat de invidie, i-a raportat lui Protasov că arhimandritul are intenţia să-l demaşte public, acuzându-l pe el, Protasov, de abuz de putere. Acela a crezut şi între cei doi s-au iscat nişte relaţii potrivnice de lungă durată.

Când a venit vorba despre numirea unui episcop la eparhia Varşoviei, care ar corespunde necesităţilor acestei ţări, ţarul i-a spus contelui că el are un om pentru acest loc şi l-a indicat pe arhimandritul Ignatie. Protasov i-a răspuns că el este încă tânăr,

între timp a început să acţioneze cu hotărâre şi a reuşit să anuleze această numire. Împrejurările discuţiilor din timpul prânzului în casa lui Barant el nu le-a redat potrivit hotărârii Sinodului, căruia i-a transmis doar înalta poruncă spre a fi îndeplinită.

Nu se poate să nu credem zvonului că hotărârea de mai târziu a Sinodului de a nu ridica la rangul de episcop persoanele care nu au absolvit un curs în una din Academiile duhovniceşti a avut scopul exclusiv de a-i îngrădi această cale arhimandritului Ignatie.

În aceeaşi vară necesitatea l-a mânat pe mitropolit să-l întrebe pe ţar dacă arhimandritului Ignatie îi este permis să iasă din mănăstirea sa pentru a vizita mănăstirile eparhiei în calitatea sa de arhiereu. Împăratul i-a răspuns că el nu-i interzice să meargă oriunde este nevoie, atunci când este îndatorat prin funcţia sa. Din acel moment arhimandritul s-a folosit de acel drept de a ieşi din mănăstire, ca şi mai înainte. Dar aşa cum această permisiune a fost dată şi anunţată doar prin cuvinte, iar interdicţia exista pe hârtie şi sub formă de înaltă hotărâre, răuvoitorii au păstrat acest document şi nu au zăbovit să-l folosească într-o situaţie prielnică lor, care s-a şi ivit în scurt timp.

După moartea mitropolitului Serafim, locul acestuia l-a luat mitropolitul Antonie[67]. Lui i-a fost arătată această hârtie şi l-au încredinţat că are aceeaşi putere ca la început. Această urzeală s-a descoperit în felul următor. Generalul-guvernator al Sankt-Petersburgului, Kavelin, l-a invitat pe mitropolit să sfinţească biserica din curtea sa şi l-a invitat şi pe arhimandritul Ignatie în rândul împreună-slujitorilor mitropolitului. Atunci preasfinţitul Antonie l-a anun-

[67] Antonie (G.A. Rafalski, 1789-1848) – mitropolit al Novgorodului şi Sankt-Petersburgului din 1843 până în 1848.

ţat pe Kavelin că arhimandritul de la Mănăstirea Sfântul Serghie nu poate veni în casa lui din cauza motivului amintit mai sus.

Kavelin a limpezit toată problema: el i-a relatat întreaga situaţie ţarului şi înălţimea sa i-a spus mitropolitului în prezenţa tuturor celor adunaţi la Kavelin că el, „dorind numai să-l păzească pe arhimandrit şi să-l ocrotească, a procedat astfel, iar dacă această poruncă a lui este primită altfel, înseamnă că nu a fost înţeles" şi tot atunci le-a spus tuturor că demult „îl cunoaşte şi îl iubeşte pe arhimandritul Ignatie, pentru că el întotdeauna a meritat şi merită asta".

Vieţuind la Mănăstirea Nikolo-Babaevski, preasfinţitul Ignatie i-a transmis fratelui său Petru Alexandrovici că în scurt timp după această întâmplare, i s-a cerut să se înfăţişeze personal ţarului la Palatul de Iarnă. „Eu am intrat în sală, – spune preasfinţitul, – şi am văzut peste două săli, în uşile celei de-a treia, pe însuşi ţarul, care, ameninţându-mă cu degetul arătător al mâinii ridicate, mă privea atât de mânios că, făcându-i o plecăciune, eu am început a-l ruga în gând pe Domnul să mă miluiască în viaţa viitoare, când aici pe pământ eu sunt acuzat de ceea ce nu sunt vinovat şi sunt pedepsit fără iertare. Traversând următoarea jumătate a sălii, eu, după obicei, m-am închinat din nou – chipul ţarului a început să se schimbe şi când, după încă două plecăciuni obişnuite, eu m-am apropiat de el, atunci el m-a îmbrăţişat, s-a purtat foarte milostiv cu mine şi m-a lăsat să plec cu atâta bunăvoinţă neaşteptată, încât m-am îngrozit că din pricina laşităţii mele, am îndrăznit să-L rog pe Dumnezeu pentru iertare pământească, care cu atâta vădire şi repeziciune mi-a fost dăruită. Atunci mi-am dat o poruncă mie însumi, ca pe viitor să nu mai îndrăznesc să-L rog pe Dumnezeu pentru nicio bucurie pământească".

CAPITOLUL X

Dragostea pentru slujirea monahismului atât prin propriul exemplu cât şi prin scrierile sale era un dar binecuvântat, crescut în el din voia Domnului. Pronia lui Dumnezeu l-a înconjurat din fragedă copilărie în casa părintească, astfel că indiferent de direcţia educaţiei şi a studiilor clasice, pe care se străduiau să i le dea părinţii, însăşi această străduinţă a influenţat cu deosebire dezvoltarea iubirii sale pentru viaţa duhovnicească contemplativă şi pentru tăcere. La cincisprezece ani, terminând cursul de ştiinţe pregătitoare în casa părintească, el a simţit deja prezenţa plină de har a lumii duhovniceşti. „O linişte nespusă, – spune el în *Plânsul meu*, – s-a ridicat în mintea şi în inima mea. Dar eu nu o înţelegeam, eu credeam că aceasta e starea obişnuită a oricărui om." (*Experienţe ascetice*, vol. 1).

Mai târziu, cum am văzut, voinţa sinceră, râvna cu care a trecut prin toate împrejurările vieţii şi bolilor sale i-a întărit convingerea că are o chemare de sus pentru această slujire şi, cu o voinţă puternică şi plină de bărbăţie, a luat această nevoinţă asupra sa ca pe o cruce, arătată lui chiar de mâna lui Dumnezeu. Muncind din toate puterile, cu o abnegaţie rară în zilele noastre, el a păşit pe calea strâmtă a Evangheliei, pentru ca prin lucrarea poruncilor lui Hristos să-şi sporească talantul primit. De aceea iubirea sa pentru slujire învingea toate obstacolele şi triumfa asupra tuturor nestatorniciilor vieţii.

În el vieţuia duhul credinţei vii în pronia dumnezeiască, ceea ce era simţit de toţi care-l cunoşteau şi este mărturisit clar în lucrările sale. El considera că

viaţa omului care se predă cu totul îndrumării providenţei este orânduită după un plan dumnezeiesc, prototipul căruia a fost schiţat în sfintele evenimente ale poporului ales de Dumnezeu. Privind viaţa monahală ca pe o călătorie prin pustia pământească şi ca pe o pregătire pentru intrarea pe pământul făgăduit al veşniciei, el ne învăţa că trebuie să întrezărim această veşnicie încă din timpul existenţei pământeşti, pentru a ne asigura intrarea binecuvântată în ea, dincolo de mormânt. Aceasta nu era o simplă şi superficială alegorie, ci conştiinţa dobândită prin lucrare duhovnicească ale cărei dovezi grăitoare le-a trăit el însuşi.

Deseori, când izvorul firesc al bunelor sale dorinţe seca din pricina vitregiilor şi furtunilor vieţii, în el apăreau pe neaşteptate noi şuvoaie de gânduri binecuvântate, curgând dintr-odată şi reînnoind puterile secate. Amărăciunile vieţii se dizolvau prin puterea răbdării şi se prefăceau în simţăminte de bucurie duhovnicească, plăcute pentru simţirea duhovnicească.

El avea darul deosebit de a privi totul duhovniceşte: cele mai mici întâmplări, infime, deseori căpătau înlăuntrul lui un sens adânc duhovnicesc şi întotdeauna aveau răsunet în învăţătura spirituală pe care o urma; acestea ofereau o hrană îmbelşugată minţii şi inimii sale şi nu arareori cuvintele se revărsau într-o armonie divină din sufletul său duhovnicesc-poetic. Astfel sunt operele sale *Fericit bărbatul*, *Paharul lui Hristos*, *Cântec sub acoperământul crucii*, *Plânsul unui monah* şi multe altele.

Din aceste particularităţi ale vocaţiei şi stării duhovniceşti se vădeşte că a se exprima în scris era pentru arhimandritul Ignatie o necesitate sufletească. Străduindu-se să descopere esenţa vieţuirii monahale, arhimandritul Ignatie s-a nevoit să o înfăţişeze în

el însuşi şi prin arta cuvântului a zugrăvit pentru alţii frumuseţea obiceiurilor monahismului străvechi egiptean, care era modelul şi scopul nevoinţei sale duhovniceşti.

Călugăria după învăţătura Sfinţilor Părinţi, în mare parte egipteni, a fost din copilărie gândul său călăuzitor. Călăuzit de această învăţătură, el nutrea o iubire fără seamăn în zilele noastre pentru monahismul chinovial şi această iubire era întru totul justificată. El vedea începuturile călugăriei ca bază a ştiinţei ascetice, unde se nasc şi se dezvoltă deprinderile călugăreşti, şi în genere vedea monahismul ca pe ştiinţa ştiinţelor.

În acest duh el îndruma pe oricine avea înclinaţie spre monahism şi cu puterea propriei sale năzuinţe către exemplele înalte, avea o puternică influenţă asupra sufletelor tinere, nealterate de viaţă. Pe aceştia îi primea cu căldură ca pe rudele sale duhovniceşti, în familia sa duhovnicească, şi îi îndruma prin cuvintele sale experimentate, care erau atât de lucrătoare, încât prefăceau inimile, schimbau năravurile multora.

Arhimandritul Ignatie era înzestrat din belşug cu iscusinţa de a primi spovedania gândurilor, ceea ce în zilele noastre e o raritate. Experienţa multilaterală, înţelegerea adâncă, atenţia permanentă şi exactă asupra sinelui l-au făcut foarte iscusit în observarea rănilor sufleteşti, de care el se atingea întotdeauna cu cel mai fin bisturiu al cuvântului duhovnicesc. Ştiind să se stăpânească în orice împrejurări ale vieţii, necăzând cu duhul nici în cele mai delicate situaţii, el transmitea aceeaşi tărie şi celor care îşi spovedeau gândurile lor: după spovedania la el, tristeţea apăsătoare li se părea o nălucă neînsemnată.

Viziunea corectă asupra naturii pătimaşe a omului, roada multor ani de auto-observaţie, a fost exprimată în articolul *Atitudinea creştinului faţă de patimile sale*[68], şi a constituit un izvor de mângâiere pentru ucenicii săi duhovniceşti, determinându-i să se exprime cu deplină libertate, încredere şi neînfricare, în timpul spovedaniei, ei auzind întotdeauna răspunsul care îi împăca întru totul cu ei înşişi. Deseori, un exemplu din propria viaţă, adus de stareţ, sau indicaţia vreunei întâmplări dintr-o carte, se potriveau atât de mult cu situaţia spovedită, că nu rămânea nicio îndoială sau nelămurire în sufletul celui care se spovedea – ucenicul pleca întotdeauna de la stareţ cu mângâiere.

Spovedania gândurilor călugărilor începători în faţa stareţului a stat întotdeauna la temelia vieţii monahale, aceasta intrând ca o condiţie obligatorie în sfera educaţiei duhovniceşti a arhimandritului Ignatie.

Lupta cu gândurile este chinuitoare, mai ales la începutul nevoinţei, când novicele încă nu s-a obişnuit să lupte împotriva lor cu arma rugăciunii. Zidirea sinelui după îndrumarea cărţilor este folositoare şi necesară, dar nu este de ajuns. Îi este greu tânărului să se orienteze pe calea duhovnicească, neavând un exemplu, iar duşmanul îi războieşte cu deosebire pe aceia care aleg mănăstirea doar cu scopul de a se mântui, respingând toate foloasele şi avantajele lumeşti. Pentru aceştia călăuzirea duhovnicească prin cuvântul viu în timpul spovedirii gândurilor este singura cale, aceasta slujind ca bastion împotriva atacu-

---

[68] *Atitudinea creştinului faţă de patimile sale* – articol neinclus în prima ediţie a operelor Sfântului Ignatie. În toate ediţiile următoare este inclusă în primul volum.

rilor duşmanului şi făcând ca propria voinţă să fie fermă. Toate acestea sunt bune atunci când stareţul e într-atât de înţelept şi experimentat, încât poate să înţeleagă gândurile care îi sunt expuse şi să pătrundă cauzele lor şi urmările, altfel sfatul său va avea o acţiune distrugătoare, asemenea unui medicament administrat greşit.

La buna aşezare a vieţii duhovniceşti a începătorului conlucrează şi acea situaţie când stareţul lui se află în fruntea cârmuirii. Acolo unde conduc mai mulţi ori stareţul depinde de altcineva nu există o libertate a relaţiilor duhovniceşti. Arhimandritul Ignatie întrunea şi înţelepciunea duhovnicească şi puterea exterioară, şi de aceea vieţuirea sub cârmuirea lui şi în mănăstirea lui era un câştig preţios pentru cei ce căutau o viaţă monahală cumpătată.

În ciuda şubrezeniei sănătăţii sale, el a luat asupra lui sarcina de a asculta în fiecare zi spovedania gândurilor. Ucenicii lui aveau chiar obişnuinţa de a şi le nota zilnic şi ei îşi deschideau gândurile sincer, direct, pentru că stareţul era capabil să primească o astfel de spovedanie cu seninătate. Folosul de pe urma spovedaniei gândurilor era evident. Cu toate acestea, stareţul nu-i supunea pe ucenicii lui la încercări grele, ci ţinea seama şi de capacităţile fizice şi de cele mentale ale fiecăruia, aşa că sub îndrumarea lui duhovnicească situaţia era avantajoasă, atât în plan fizic, cât şi duhovnicesc.

Iată părerea arhimandritului Ignatie însuşi, bazată pe urmarea strictă a învăţăturii Sfinţilor Părinţi: „Toţi Părinţii sunt de acord că monahul începător trebuie să respingă gândurile păcătoase şi reveriile chiar la începuturile lor, neintrând în dispută sau discuţie cu ele. Mai ales trebuie procedat astfel cu gândurile desfrânate şi cu reveriile.

Pentru apărarea împotriva gândurilor păcătoase şi reveriilor, părinţii propun două arme: 1) spovedirea neîntârziată în faţa stareţului a gândurilor şi reveriilor, 2) adresarea neîntârziată către Dumnezeu cu rugăciunea fierbinte de a goni duşmanii nevăzuţi. Preacuviosul Casian spune: „Întotdeauna urmăreşte capul şarpelui, adică începutul gândurilor, şi tot atunci spune-le stareţului. Atunci vei învăţa să calci în picioare începuturile primejdioase ale şarpelui, când nu te vei ruşina să le dezvălui pe toate, fără excepţie, stareţului tău". Această metodă de luptă cu gândurile şi reveriile diavoleşti era comună pentru monahii începători în perioada înfloritoare a monahismului.

Începătorii care se aflau permanent pe lângă stareţii lor îşi spovedeau gândurile oricând, aşa cum se poate vedea în viaţa Preacuviosului Dositei, iar începătorii care veneau la stareţul lor la o vreme stabilită, îşi spovedeau gândurile o dată pe zi, seara, cum se vede în *Scara* şi în alte cărţi patristice. Monahii străvechi considerau spovedania gândurilor şi călăuzirea după sfatul unui stareţ purtător de duh o necesitate fără de care mântuirea nu e posibilă.

Îndrumările unui stareţ purtător de duh întotdeauna îl duc pe monahul începător pe calea legilor Evangheliei şi nimic nu îl desparte de păcat şi de începutul păcatului – demonul, ca neîncetata şi sporita spovedanie a păcatului chiar la începuturile lui. Această spovedanie pune între om şi demon o vrajbă neîmpăcată şi mântuitoare pentru om. O astfel de spovedanie, nimicind duplicitatea sau ezitarea între iubirea pentru Dumnezeu şi iubirea pentru păcat, îi dă voinţei celei bune o forţă neobişnuită, de aceea şi reuşitei monahului îi dă o repeziciune neobişnuită, pe care o putem vedea din nou în viaţa Preacuviosului Dositei. Acei monahi care nu puteau să lucreze

împotriva păcatului printr-o spovedanie permanentă şi deasă a gândurilor păcătoase, neavând stareţ, lucrau împotriva lui printr-o permanentă şi deasă rugăciune." (*Creaţia Sfântului Ignatie. Ofrandă monahismului contemporan*, Moscova, 1998, pp.338-339).

În afară de îndrumarea duhovnicească, arhimandritul Ignatie se ocupa şi de dezvoltarea aptitudinilor artistice sau a cunoştinţelor ştiinţifice, după caz. Astfel, observând în novicele Ivan Malîşev înclinaţia spre arte plastice, el i-a dat posibilitatea de a studia pictura la Academia de Arte, care a dezvoltat în el cunoştinţele şi bunul gust într-atât, încât acest novice, în prezent, arhimandritul Ignatie (Malîşev), egumen al Mănăstirii Sfânta Treime – Sfântul Serghie, are faima de specialist atât în pictură, cât şi în arhitectura bisericească.

Unui alt novice, Ivan Tatarin (astăzi, arhimandritul Iustin[69], egumenul Mănăstirii Nicolo-Babaevski), care a intrat sub ascultarea lui la vârsta de 16 ani, având un glas minunat de tenor, i-a oferit posibilitatea de a studia canto şi muzica sub îndrumarea cunoscutului maestru rus Glinka, care a făcut din acest tânăr dăruit un minunat cântăreţ şi compozitor de cântări duhovniceşti într-un duh pur ortodox. Îndeobşte, cu lucrarea şi grija înţeleaptă sub toate aspectele ale acestui părinte şi învăţător duhovnicesc,

---

[69] Arhimandritul Iustin (I. G. Tatarinov, 1827-1890) – ucenicul devotat şi adeptul Sfântului Ignatie. La 16 ani a intrat în mănăstirea Sfânta Treime a Sfântului Serghie, a devenit chileinicul principal al arhimandritului, împreună cu el a mers în Caucaz, apoi la mănăstirea Nicolo-Babaevski, unde a fost egumen. Într-o scrisoare către fratele său, P. A. Briancianinov, Sfântul Ignatie scria: „...Părintele Iustin este unica persoană cu care sunt în unitate duhovnicească, având abnegaţie şi capacitatea de a purta neputinţele aproapelui". (*Culegere de scrisori*, 1995).

în monahii începători s-au dezvoltat gustul şi dragostea pentru educaţia şi studiile ştiinţifice.

Comunicarea arhimandritului Ignatie cu persoanele străine era pătrunsă de o duhovnicie deosebită: el avea faţă de toţi o atitudine cumpătată, neschimbătoare, ca şi cum titlul de nobleţe sau categoria nu aveau asupra sa nicio influenţă. El pătrundea întotdeauna în structura sufletească a omului, cea mai mică atenţie acordând-o aspectului acestuia, şi deseori le repeta apropiaţilor săi că el ţine minte întotdeauna sufletul omului, nu şi trăsăturile feţei.

Să se păzească de impresiile inutile l-a învăţat nevoinţa sa interioară, care cerea o strictă auto-observaţie faţă de toate senzaţiile pătimaşe, şi de aceea nevoitorul îşi stăpânea acele mişcări ale sângelui care se întâmplă de obicei în timpul întâlnirilor bucuroase, al discuţiilor savuroase cu tot felul de oameni şi scot la iveală simţăminte pătimaşe.

Apropiindu-se, prin natura sa, de temperamentul sanguin, el veghea îndeobşte cu mare băgare de seamă asupra păcii sufleteşti, înăbuşindu-şi orice avânturi de prisos şi analizând cu stricteţe însuşirile oricărei impresii sufleteşti. De aceea în lucrarea sa *Experienţe ascetice* deseori se aminteşte de mişcările sângelui, care împiedică sporirea duhovnicească, despre gelozie, provenită de la fierbinţeala sângelui, despre felurite acţiuni ale sângelui în felurite patimi şi altele asemenea, ceea ce arată o adâncă şi multilaterală observaţie a stareţului asupra naturii duhovniceşti a omului şi a influenţei trupului şi sângelui asupra ei.

CAPITOLUL XI

Proveniența socială își lasă amprenta specifică asupra naturii duhovnicești a persoanei, transmițându-i acele trăsături sociale, în urma cărora ea își păstrează caracteristicile de castă, în orice situație ar fi așezată de mâna Proniei. Unii, personalități integre, își păstrează aceste caracteristici sociale în orice împrejurări ale vieții, alții le pierd într-o măsură mai mare sau mai mică; fiind așezați în alte medii sociale, ei sunt uniformizați de mediul înconjurător și de acea se obișnuiesc mai ușor cu el.

În arhimandritul Ignatie se făcea puternic simțită originea sa socială. Permanenta lui năzuință către activitatea independentă, după propriile convingeri și gânduri, fără influențe din afară, arată limpede acel mod de a acționa care, în clasa lui socială, în general, se manifesta prin bunul plac al fiecăruia, acesta constituind trăsătura morală specifică a nobilimii contemporane arhimandritului.

Această independență era o trăsătură firească a arhimandritului Ignatie, cu toate acestea ea se supunea lucrării sale religioase și se călăuzea întru totul după aceasta. Respectul pentru propria persoană, această trăsătură de neșters a obârșiei sale, era de asemenea propriu naturii sale morale, care nu avea nicidecum un caracter egoist și întotdeauna s-a împăcat cu smerenia monahală; excludea doar slugărnicia față de oameni și tot ce umilea demnitatea omului duhovnicesc.

În urma acestor privilegii ale obârșiei sale sociale, desăvârșite prin învățătura Sfinților Părinți, care a făcut să lucreze în viața sa legile Evangheliei, Arhimandritul Ignatie se evidențiа în acel mediu căruia îi

aparţinea prin cinul său. Puternica lui personalitate, călită prin sacrificii, nu putea să nu se remarce oriunde şi oricând prin simplitatea sa sinceră, prin natura sa cu neputinţă de a se schimba, de a se conforma. (În 1867, protopresbiterul V.B. Bajanov s-a exprimat într-un mod nu foarte paşnic cu privire la episcopul Ignatie, adresându-i-se fratelui acestuia, P. A. Briancianinov: „Da, frăţiorul Dumneavoastră este un om de fier!" – i-a spus el, ridicând pumnul mâinii drepte).

Din cauza acestei deosebiri sociale, o mare parte a înaltului cler, cu mici excepţii, îl ocolea pe arhimandritul Ignatie. Ei se exprimau îndoielnic despre comportamentul lui, având cel mai condamnabil punct de vedere: desăvârşirea duhovnicească a arhimandritului o explicau prin mişcările pătimaşe ale firii căzute; libertatea lui duhovnicească, felul direct de a fi le considerau mândrie, mai mult, o îndrăzneală jignitoare; aspectul exterior, conduita sa reţinută şi bunul gust în toate, acele manifestări vădite ale apartenenţei sale sociale, le numeau vanitate şi lux; respectarea strictă a disciplinei, această moştenire a şcolii militare – o inovaţie stranie.

Lipsa de bunăvoinţă a mitropolitului Antonie faţă de arhimandrit nu era o taină pentru cei din jur. Invidia lucra ca să aprindă această stare de spirit a vlădicii din Sankt Petersburg. Din toate direcţiile se urzeau intrigi, peste tot căutau să-l compromită, să păteze bunul renume al arhimandritului, această acţiune fiind favorizată şi de faptul că în mănăstire în acea vreme mai erau încă doi Ignatie, în afară de arhimandrit. Dintre ei se deosebea mai cu seamă Igna-

tie, poreclit „marele”[70], vieţuitor al mănăstirii, devenit mai târziu arhimandrit şi egumen al pustiei Sfântului Nicadru din gubernia Pskov.

Având un glas puternic de tenor, cu o înfăţişare neobişnuit de plăcută, el arăta foarte bine în timpul slujbelor şi, ca un om inteligent, abil, sprinten din fire, avea capacitatea de a câştiga simpatia oamenilor. În noviciat, a avut ascultarea de chileinic principal al arhimandritului, unde a devenit cunoscut de toţi cei care îl vizitau pe egumen, ceea ce l-a ajutat mai târziu, când a fost ridicat la treapta de ieromonah, să-şi menţină şi să-şi extindă cercul de relaţii.

În societate erau confundate persoanele lor şi tot ce se spunea despre Ignatie monahul, era atribuit arhimandritului Ignatie. Zvonurile răutăcioase lucrau în duhul lor de clevetire şi osândă, iar lucrătorul poruncilor Evangheliei nu şi-a permis nici să facă, nici să spună ceva prin care i-ar fi fost foarte simplu să se îndreptăţească.

Cu iniţiativa mitropolitului Antonie, în Sinod a fost alcătuit un protocol pentru transferarea egumenului pustiei Sfântul Serghie, arhimandritul Ignatie, la Mănăstirea Soloveţki, mănăstire stavropighială de categoria întâi, astfel încât, sub pretextul înălţării în rang, să fie trimis din Sankt-Petersburg ca o persoană ce creează motive de ispită. Arhiepiscopul Ghede-

---

[70] Arhimandritul Ignatie (F.M. Vasiliev, 1806-1870) a fost tuns în monahism în anul 1837 în pustia Sfântul Serghie. Din iunie 1847 până în iunie 1848 a condus mănăstirea (pe durata concediului arhimandritului Ignatie). A murit având titlul de egumen al pustiei Sfântului Nicandru cu hramul Buneivestiri, din eparhia Pskovului. Sunt publicate 45 de scrisori către el ale Sfântului Ignatie, care îl numeşte în aceste scrisori „prieten adevărat, nepreţuit” (Volumul 7. Scrisori. Moscova, 1993).

on al Pskovului[71], pe atunci membru al Sinodului, a oprit această inițiativă, spunând: „Noi vrem să exilăm cinstea și podoaba monahismului nostru din pricina unor acuzații pământești și, asemenea Sinedriului, să-l condamnăm pe un om drept la cazna pentru aceea că el, în relație cu noi, acționează nepotrivit înțelesurilor noastre, nu ne așteaptă câteva ceasuri în antreu, când nu ne găsește acasă și comite alte asemenea jigniri pentru înțelegerea noastră despre propria demnitate, înțelegere care nu se potrivește cu înțelegerea sa despre obligațiile pe care le are față de noi". Acest protest al preasfințitului Ghedeon a avut influență și hotărârea nu a fost înfăptuită.

Altă pricină a relei-voințe a clerului față de arhimandritul Ignatie consta în nepotrivirea studiilor științifice – care i-au influențat concepțiile, principiile, convingerile, modul de a gândi –, atât cu întreaga structură a vieții spirituale, cât și cu însăși activitatea exterioară. Primind educație într-o instituție de învățământ lumească, apoi trecând la studiul individual al scrierilor Sfinților Părinți în izolarea mănăstirească și având o viață monahală activă, arhimandritul Ignatie se deosebea de confrații săi din clerul învățat prin cultura sa teologică, bazată pe cunoașterea experimentată a vieții ascetice și într-o oarecare măsură era pătrunsă de elemente ale științelor lumești, anume fizico-matematice. Nici fizica, nici matematica nu erau incluse pe atunci în programele școlare ale instituțiilor de învățământ duhovnicești.

Urmând cu strictețe calea ortodoxă, arhimandritul Ignatie mărturisea ferm că Cuvântul lui Dum-

---

[71] Ghedeon (G.I. Vișnevski, 1797-1849) – arhiepiscop de Poltava și Pereiaslavli (în manuscris este numit greșit arhiepiscop de Pskov).

nezeu, scris prin insuflarea Duhului Sfânt, trebuie să fie lămurit de oamenii reînnoiți de harul lucrător al Duhului Sfânt, așa cum erau Sfinții Părinți ai Orientului ortodox, și de aceea respingea total tâlcuirile arbitrare pe teme teologice, provenite din rațiunea spirituală a scriitorilor de altă religie. Pe lângă acestea, principiile lui despre unele subiecte teologice se deosebeau prin materialism – propriu unei minți dezvoltate prin studierea științelor exacte și luminată prin propria experiență ascetică –, fiind astfel străine minții unui idealist-visător care nu e obișnuit să verifice principiile sale sau să le supună legilor arătate de o știință concretă, exactă. De aici vine și acea adversitate între concepțiile științifice exacte și cele filosofice abstracte.

Comparându-le și pe unele, și pe altele, autorul *Experiențelor ascetice* spune: „Științele exacte se sprijină pe experiența materială, care demonstrează adevărul teoriilor emise de acestea, care fără aceste demonstrații nu-și au locul în știință. Filosofia este lipsită de o modalitate hotărâtă de a convinge constant prin experiență. Libertatea care e dată în filosofie bunului plac, visării, plăsmuirilor, aiurelii elocvente, nu este tolerată de știința exactă, precisă! Pe lângă toate acestea, filosofia este, de obicei, foarte mulțumită de sine." (*Experiențe ascetice*, Vol.1).

De aceea, dacă un teolog-matematician ia ca bază pentru raționamentul său, de exemplu, axiomele geometrice, atunci se pare că mintea lui își va clădi sistemul său după tipare, în conformitate cu toate adevărurile științifice, iar teza și concluziile, în mare, sunt identice cu principiile de bază – el neputând cugeta altfel. Alte raționamente ce resping astfel de concluzii din cauza unei posibile nepotriviri cu noțiunile arbitrare, visătoare, vor fi întotdeauna inexacte,

greşind împotriva adevărurilor ştiinţifice. Părerile contrare se iscă aici în pricipal din cauza neacceptării adevărurilor matematice din partea celor care sunt străini de matematică.

Această nepotrivire în educaţia ştiinţifică în general şi în cea teologică, în special, a avut ca urmare neîncrederea unei mari părţi a clerului faţă de scrierile arhimandritului Ignatie, considerându-le necorespunzătoare spiritului culturii academice, chiar dacă aveau un caracter pur ortodox.

În urma unor directive ale înaltului cler, li s-a dat poruncă cenzorilor duhovniceşti să „îndrepte" lucrările arhimandritului Ignatie, astfel încât să-i fie distrusă dorinţa de a-şi da operele sale duhovniceşti la tipărit. Această dispoziţie a fost aplicată broşurii sale *Cupa lui Hristos*[72]. Ea s-a vândut imediat, a fost plătită în cele din urmă cu 10 ruble exemplarul, dar a doua ediţie nu a mai fost posibilă din cauza corecturilor cenzurii, care a mutilat articolul, făcându-l de nerecunoscut. Despre această dispoziţie a conducerii duhovniceşti vorbea cenzorul arhimandrit Avacum în cercurile intime, îndreptăţindu-se în faţa celor care îi aduceau reproşuri în această privinţă. Cu greu, datorită străduinţei personale a lui Senkovski, au mai ieşit două articole tipărite în revista sa „Bibliotecă pentru lectură": *Iosif cel Frumos* şi *Mănăstirea Valaam*[73]. După aceea multă vreme lucrările arhiman-

[72] *Cupa lui Hristos*, tipărită în 1849. 16 pagini. Este o ediţie rară, lipseşte din Biblioteca Naţională a Rusiei, se află în biblioteca pustiei Optina.

[73] În revista „Biblioteca pentru lectură" au fost publicate nu două, ci trei articole ale arhimandritului Ignatie, semnate cu criptonime: 1. *Mănăstirea Valaam//Biblioteca pentru lectură*, 1847, semnat I.I.I. 2. *Amintiri despre mănăstirea Borodino* în aceeaşi revistă, în anul 1847, semnat I. 3. *Iosif: o povestire*

dritului Ignatie au circulat sub formă de manuscrise printre persoanele care se foloseau de sfaturile sale duhovniceşti.

Scriind despre tinereţea sa, autorul *Experienţelor ascetice* spune că „mintea ardea de dorinţa de a afla unde se ascunde credinţa adevărată şi adevărata învăţătură despre ea, străină de rătăcirile dogmatice şi morale". Având această sete de a dobândi cunoştinţele adevăratei credinţe, el a mers spre acestea pe o cărare aparte, alăturând educaţia sa teologică studiului individual al Sfinţilor Părinţi în singurătatea mănăstirii, având o viaţă monahală activă.

Nevorbind anume despre articolele ascetice, conţinutul predicilor sale este luat din ascetismul experimentat şi poate este înţeles clar doar de acei care cunosc singuri, din experienţă, renaşterea duhovnicească interioară, în al cărei duh este scrisă *Predica ascetică*.

Când unui stareţ care se nevoia în zăvorâre în Mănăstirea Sviatogorsk, ieroschimonahul Ioan, i-au fost citite câteva rânduri din *Plânsul unui monah*, el a exclamat: „Cît de drept se spune aici, doar că eu nu pot să redau asta prin cuvinte, în mod ştiinţific, dar iată, aici, în inimă, se simte totul aşa cum se spune acolo". Nu este inutil să adăugăm că acel nevoitor, proslăvit prin sfinţenia sa, era neînvăţat. Acesta este caracterul general al tuturor operelor duhovniceşti ale episcopului Ignatie.

În articolul „Despre monahism: Convorbire între nişte creştini pravoslavnici, un mirean şi un monah" (*Experienţe ascetice*, Vol.1), autorul, exprimându-şi părerea sa despre educaţia duhovnicească oferi-

---

sfântă împrumutată din Cartea Facerii, în aceeaşi revistă, anul 1849, semnat I.

tă de instituţiile de învăţământ teologic şi viaţa mănăstirească, a lămurit cauza modului său de activitate, spunând, printre altele, următoarele:

„Între învăţătura predată în şcolile duhovniceşti, şi învăţătura care se predă sau ar trebui să fie predată în mănăstiri este o diferenţă foarte mare, deşi obiectul ambelor învăţături este acelaşi – creştinismul... Prima învăţătură este teoretică, a doua este practică... Prima învăţătură poate fi asemănată cu temelia unei clădiri, iar a doua – chiar cu clădirea ridicată pe această temelie. Aşa cum este imposibil să fie construită clădirea fără temelia sa, tot aşa numai temelia nu va sluji la nimic, dacă pe ea nu va fi ridicată clădirea...

Şcolile duhovniceşti au devenit o necesitate esenţială pentru Biserica Ortodoxă... creştinului pravoslavnic, mai ales celui care se pregăteşte să devină preot, trebuie să-i fie prezentate lămurit şi învăţătura adevărată a Bisericii Ortodoxe, şi întreaga luptă biruitoare a sa cu duşmanii tainici sau văzuţi, cu cei ascunşi sau descoperiţi, luptă ce durează de 18 veacuri, şi se întărâtă tot mai mult şi mai mult... Studiul teologiei cerea un timp scurt în primele vremuri ale creştinismului, acum el cere o vreme îndelungată; înainte putea fi transmis prin poveţe rostite în biserica lui Dumnezeu, acum necesită o predare sistematică în decursul câtorva ani. Transmiterea acestei învăţături în toată amploarea ei – iată ţelul seminarelor şi academiilor noastre duhovniceşti: acestea oferă cunoştinţe de bază, introductive despre creştinism, cum le numea Marc Ascetul (Cuvântul 4), cunoştinţe predate tineretului care nu a intrat încă în slujirea obştească, pregătit pentru aceasta doar teoretic şi care nu cunoaşte învăţăturile transmise de experienţa vieţii.

Pe cunoaşterea teoretică despre credinţă trebuie să fie zidită cunoaşterea lucrătoare, vie, aducătoare de har. Pentru dobândirea acestor cunoaşteri îi este dată omului viaţa pământească. Creştinul care trăieşte în mijlocul lumii după poruncile Evangheliei se va îmbogăţi neapărat nu numai cu cunoaşterea prin experienţă, ci şi cu cunoaşterea prin har, într-o oarecare măsură. Nemăsurat mai mult trebuie să-şi îmbogăţească cunoştinţele acela care, lepădând toate grijile pământeşti, va folosi tot timpul său, toate puterile trupeşti şi sufleteşti pentru a-I fi plăcut lui Dumnezeu – adică monahul. El este numit în Evanghelie cel care deţine poruncile lui Dumnezeu, pentru că poruncile lui Dumnezeu alcătuiesc toată averea lui...

Din această pricină, creştinii cei mai râvnitori ai tuturor veacurilor, terminându-şi studiile lor în şcoli, au păşit şi păşesc şi acuma în monahism, pentru a câştiga acea educaţie care se obţine doar pe această cale... Pentru izbânda creştinească personală nu este nevoie de erudiţie omenească, necesară învăţătorilor Bisericii, – mulţi creştini neştiutori de carte, printre alţii şi Antonie cel Mare, intrând în monahism, au atins desăvârşirea creştină, răspândind lumina duhovnicească asupra contemporanilor cu exemplul lor, învăţătura prin viu grai, darurile lor harismatice." (*Experienţe ascetice*, Vol.1).

CAPITOLUL XII

Când propunerea mitropolitului Antonie de a-l muta, sau mai bine zis de a-l deporta pe arhimandritul Ignatie în Mănăstirea Soloveţ nu s-a înfăptuit, atunci dorinţa de a-l alunga din eparhie a stârnit conducerea eparhială să acţioneze în alt mod: printr-o sâcâială continuă, prin acuzaţii bazate pe zvonuri mincinoase şi în esenţă minore, dar care aveau un ecou dureros în sufletul muceniculuiegumen, fiindcă direcţia generală a acestei modalităţi de a acţiona înclina spre tulburarea mănăstirii însăşi, spre împiedicarea dezvoltării rânduielii ei duhovniceşti-morale. Mitropolitul Antonie s-a îmbolnăvit şi a transmis conducerea eparhiei episcopului său vicar Natanail, un duşman înverşunat al arhimandritului, care, primind paharul suferinţelor ca pe paharul lui Hristos, în răbdare şi tăcere, nu a suportat trupeşte acele amărăciuni chinuitoare, înaintea cărora sufletul său nu numai că nu a căzut, dar nici nu s-a înclinat.

Din noiembrie 1846, boala l-a ţintuit pe arhimandrit la pat, în chilie, de unde el nu a ieşit toată iarna. La sfârşitul iernii anului 1847, a cerut să fie eliberat din funcţie pe motiv de boală, pentru a se odihni la Mănăstirea Nikolo-Babaevski din eparhia Kostroma. Această cerere a fost ceea ce îşi doreau mitropolitul şi vicarul său. Atitudinea dușmănoasă a conducerii eparhiale faţă de egumenul pustiei Sfântului Serghie nu putea să fie o taină, chiar din pricina insistenţei prigoanei. A fost aprobată cererea de a se pensiona, depusă de arhimandrit şi această veste a ajuns la cunoştinţa unor persoane de la Palatul imperial, care i-au spus ţarului toată situaţia şi au iniţiat o acţiune de protecţie a arhimandritului, în urma că-

reia preasfinţitul Natanail i-a propus acestuia, prin intermediul Consiliului, un concediu de 11 luni la o mănăstire indicată de el, pentru a se vindeca de boală, în loc să demisioneze definitiv.

Atitudinea din acea perioadă a conducerii eparhiale faţă de arhimandritul Ignatie se poate observa mai bine în scrisoarea arhimandritului către arhiepiscopul de Kursk, Iliodor[74], membru al Sinodului în 1847. În plus, aceasta destăinuie cât de sincer dorea şi cerea arhimandritul îndepărtarea lui totală şi însingurarea în tăcere. Să prezentăm în întregime conţinutul ei:

„Înaltpreasfinţia voastră,
Milostive arhipăstor şi părinte!

Îmi exprim în faţa Dumneavoastră cea mai sinceră şi cordială recunoştinţă pentru milostiva compasiune creştină faţă de situaţia mea. Văzând această compasiune a Dumneavoastră, îmi permit să Vă deranjez cu aceste rânduri. Potrivit compasiunii Dumneavoastră, primiţi-le cu bunăvoinţă, cercetaţi cele redate în ele sub lumina gândirii duhovniceşti cu care Dumnezeu V-a dăruit.

În ucazul Consiliului este semnată de mine următoarea hotărâre a preasfinţitului vicar al Sankt-Petersburgului, cu cererea din partea mea a unei revocări: «Consiliul se cuvine să-l întrebe pe egumenul pustiei Sfântului Serghie, arhimandritul Ignatie: nu va dori el să se folosească de un concediu temporar pentru a se vindeca, şi în acest caz se cuvine ca arhimandritul Ignatie să recomande acea persoană, căreia i se pot încredinţa cu convingere obligaţiile care

[74] Eleodor (I.B. Cistiakov, 17??-1861) – arhiepiscop al Kurskului.

sunt în sarcina arhimandritului, până la întoarcerea sa, atunci când se va vindeca.».

Fiecare acțiune, după părerea mea, are mersul său specific, de la care este greu să te abați, și la care ajută chiar piedicile. Dumneavoastră să nu mă judecați dacă voi spune că văd în acțiunile oamenilor nevăzuta, dar puternica influență a proniei dumnezeiești, care, potrivit învățăturii Preacuviosului Isaac Sirul, veghează cu deosebire asupra celor care au lăsat lumea zbuciumată pentru a-L căuta pe Dumnezeul mântuirii lor: *Căile Tale îmi vor ajuta mie,* – cânta David cel însuflețit de Dumnezeu.

În hotărârea preasfințitului vicar am găsit și găsesc indicația de a aduce acea anulare, prin care îmi exprim cererea de a fi destituit, cerere care nu a venit în clipa unei tulburări sufletești, ci a fost gândită ani de-a rândul și de aceea are un caracter ferm și întemeiat. Prin faptul că mie mi se cere să indic o persoană de nădejde pentru conducerea mănăstirii în timpul absenței mele, sunt lăsate pe umerii mei grijile rânduielii mănăstirii și răspunderea pentru toate câte se pot întâmpla. Prin numirea unei astfel de persoane mie îmi este imposibil să nu-l jignesc pe locțiitorul meu, îndepărtându-l din funcția sa. Nu pot să-l îndepărtez, pentru că el singur, în condiții prielnice, ar putea să mențină pustia Sfântului Serghie așa cum este acum. Nu pot însă nici să-l numesc, din pricina cunoscutei atitudini față de el a preasfințitului vicar, care ar putea prin dispozițiile sale să împiedice, să denatureze toate hotărârile lui, să tulbure mănăstirea, iar vina tulburării provocată de el însuși să o pună pe seama locțiitorului meu. În urma unor astfel de dispoziții ale preasfinției sale, chiar dacă boala mea nu m-ar fi obligat să mă îndepărtez, nici mie nu mi s-ar mai cuveni să rămân egumen al pustiei Sfântului Serghie.

Spunând acestea, n-am să mai lungesc vorba! Sunt foarte bucuros că boala mea îmi oferă o pricină puternică de a fi îndepărtat şi mă scuteşte de polilo-ghia dezgustătoare, care ar fi trebuit să conţină în-dreptăţiri şi acuzaţii, atât de contrare învăţăturii Mântuitorului, încât chinuie sufletul care a gustat câ-tuşi de puţin din dulceaţa păcii izvorâtă din respecta-rea poruncilor Bunului nostru Domn Iisus Hristos.

Prin însuşi mersul obişnuit al problemei şi des-coperind printre altele o angajare sufletească, hotărâ-rea preasfinţitului vicar păstrează caracterul general al comportamentului său faţă de mine. Acesta e un chip, acestea sunt nişte cuvinte din care se formează un fel de mască, ce la prima vedere pare a fi ceva. Dar privind-o mai îndeaproape, veţi vedea lipsă de viaţă, carton, farduri, rumenele, rea-voinţă, neloialitate faţă de conducere. Iarăşi, mă opresc să lungesc vorba. *Să nu vorbească gura mea treburi omeneşti*, să nu se târască gândul meu prin colbul pământesc şi să nu rătăcească în chibzuinţe omeneşti, întunecate şi izvo-rând numai tulburare, ci să-şi amintească de *minuni-le Domnului şi de cuvintele gurii Sale. Căci acesta este Dumnezeul nostru şi pe tot pământul sunt căile Sale.*

Vă voi spune direct şi simplu Înalt Prea Sfinţiei Voastre: starea mea bolnăvicioasă cere îndepărtarea mea totală şi pentru totdeauna din pustia Sfântului Serghie. Împrejurările contribuie îndepărtării mele. Văd în aceasta calea Domnului, văd întinsă către mi-ne mâna binefăcătoare a Domnului, care mă duce spre solitudine, *că fărădelegea mea eu o voi vesti şi mă voi îngriji pentru păcatul meu* (Ps.37,18). În ochii mei oamenii sunt deoparte. Lucrează pronia lui Dumnezeu, în mâna Căruia oamenii sunt arme, arme oarbe atunci când doresc să rămână oarbe. De la ve-

derea proniei lui Dumnezeu inima mea își păstrează o pace adâncă față de împrejurări și oameni. Iar pacea inimii este martora adevărului sfânt!

Atunci când, în ziua Preacuviosului Serghie, Dumneavoastră, vlădică sfințit, vă aflați în pustia Preacuviosului Serghie pentru a sluji, atunci eu, într-o discuție duhovnicească sinceră, v-am spus Înalt Prea Sfinției Voastre că am intenția fermă de a renunța la funcțiile mele pentru însingurarea netulburată. Cu acest țel am lăsat eu lumea, cu acest țel permanent îmi isprăvesc douăzeci de ani de mănăstire. Eu am dorit întotdeauna o singurătate adâncă; mă temeam de ea, recunoscându-mă necopt pentru aceasta, mă temeam să păşesc samavolnic în ea. Dar când ea se arată prin Pronia lui Dumnezeu, atunci binecuvântați-mă pe mine, cel care se apropie în numele Domnului.

Ca unul care leapădă deja funcția de egumen al pustiei Sfântului Serghie, pot să vorbesc cu sinceritate despre legăturile inimii mele cu această mănăstire. Viețuiesc de paisprezece ani în ea, dar inima mea nu s-a lipit de nimic din ce este aici, nimic din ea nu îmi place. Doar pentru unii frați călugări nutresc o iubire sinceră. Mi se pare că îndată ce voi ieși pentru totdeauna din pustia Sfântului Serghie, o voi uita. Eu m-am ocupat de rânduiala ei ca de o însărcinare, mi-am impus să iubesc această mănăstire, aşa cum în şcoala de ingineri-geniști mi-am impus să iubesc matematica, să găsesc un gust în studiul adevărurilor ei seci, preschimbate uneori în absurdităţi întortocheate.

Aflându-se în calea tuturor, înconjurată de toate obiectele celor mai diferite şi cumplite ispite, acest aşezământ nu corespunde deloc nevoilor vieții monahale. Mai bine să fie aici vreo instituție bineplăcută lui Dumnezeu şi pe lângă ea să activeze clericii căsă-

toriți! Nu este potrivită minții mele pustia Sfântului Serghie! Și nici eu nu îi sunt potrivit ei: doborându-mă cu răceli neîntrerupte și boli hemoroidale, provocate de vijeliile de aici și de apa calcaroasă, parcă îmi repeta întruna: tu nu ești în stare să fii locuitorul meu, pleacă de aici!

Orice hotărâre a Sfântului Sinod o voi primi cu respect adânc și cu recunoștință: mă vor trimite de tot la odihnă, sau vor spune că mă trimit doar până la însănătoșire – pentru tot sunt recunoscător. Cer numai aceasta: să fiu dezlegat de pustia Sfântului Serghie. Am putut odată să o aduc la o rânduială oarecare, dar nu sunt în stare încă o dată de această muncă! Ar trebui să fie formate inimi, să fie educați noi monahi din cei tineri, care să-i înlocuiască pe vechii viețuitori, împietriți în obiceiurile lor. Pentru aceasta e nevoie de timp, de ani, e nevoie de puteri trupești și spirituale: ele s-au tocit, repetarea aceleiași lucrări pentru ele este imposibilă!

Istovit de boli, trupul cere odihnă, liniște; sufletul, fiind sătul de vederea celor vremelnice, vrea să fie singur cu sine însuși, înaintea lui se deschide veșnicia, el se pregătește să pășească pe drumul părinților săi, are nevoie, are o nevoie extremă de această pregătire. S-a micșorat, a dispărut dinaintea lui vremea rămasă vieții mele. Spre veșnicie! Spre veșnicie! Înspre aceasta sunt și privirile, și gândurile, și inima!

Unii mă înspăimântă cu acele neplăceri care însoțesc viața de odihnă nu numai a egumenilor, ci și a arhiereilor. Le răspund: viața nu are roadă fără greutățile sale, dar eu am văzut în amănunt viața mănăstirească, nu numai de deasupra, dar și de jos, petrecând mulți ani ca novice. De asemenea, mi-a fost dat să văd și pe unii egumeni, fiind cum s-ar spune la odihnă, dar de fapt activând în cel mai adevărat sens

al cuvântului. Din nou am văzut alţi egumeni, pentru care lăsarea funcţiei şi odihna a fost sursă de dobândire a liniştii adânci atât sufleteşte, cât şi trupeşte. Ca exemplu pentru aceştia din urmă pot să-l aduc pe cunoscutul şi cinstitul părinte Teofan, arhimandritul din Novoezersk, adormit întru Domnul: eu am avut fericirea să-l văd, am avut fericirea să discut cu el.

După părerea mea, împrumutată din învăţătura preacuvioşilor învăţători ai monahismului, confirmată de propriile observaţii, egumenul care a lăsat funcţia şi se odihneşte, dacă va dori să primească învăţăturile Domnului, dacă va primi partea Mariei şi se va păzi de oricare participare la partea Martei, atunci îşi va petrece liniştit, netulburat zilele sale, mai ales într-o sihăstrie de obşte.

Am un sfătuitor, după al cărui sfat mă conduc în împrejurările de acum. Sfatul lui mă încântă, mă cucereşte! „Fericiţi, – zice el, – cei ce şi-au încins mijlocul cu simplitate şi fără multă iscodire pentru marea de necazuri, din dragostea de Dumnezeu, n-au luat-o la fugă. Aceştia se izbăvesc degrabă în limanul împărăţiei şi se odihnesc în cortul celor ce bine s-au nevoit şi sunt călăuziţi sufleteşte prin greutăţile lor şi se vor bucura întru veselia nădejdii lor... Iar din cei ce au născocit multe gânduri şi au voit să fie foarte înţelepţi şi s-au predat pe ei unor vieţuiri meşteşugite şi s-au lăsat stăpâniţi de gânduri fricoase şi au voit să întâmpine şi să vadă de mai înainte pricinile vătămătoare, cei mai mulţi rămân mereu la uşile caselor lor, asemeni celor ce ziceau: „Am văzut nişte fii de uriaşi şi ne aflam înaintea lor ca nişte lăcuste" (Num. 13, 33). Aceştia sunt cei ce în vremea sfârşitului lor se află încă pe cale; sunt cei ce mereu voiesc să fie înţelepţi. De aceea nu voiesc să pună niciodată un început. Iar cel simplu, pornind înot, trece marea în pri-

ma căldură a sufletului, nefăcându-şi nicio grijă de trup.

Ia seama să nu-ţi fie multa înţelepciune lunecare a sufletului şi cursă înaintea feţei tale. Ci, încrezându-te în Dumnezeu, pune cu bărbăţie început drumului stropit cu sânge ca să nu te afli pururea lipsit şi gol de Dumnezeu. Că cel ce se teme, sau aşteaptă vânturi prielnice, nu va semăna. De aceea, nu căuta să fii prea din cale afară de înţelept, ci dă loc credinţei în cugetul tău şi adu-ţi aminte de zilele cele multe dinapoia ta şi de veacurile nepovestite de după moarte şi judecată şi nu te va cuprinde niciodată moleşeala. Începe cu bărbăţie tot lucrul bun, nu te apropia de el cu şovăială şi nu te îndoi în inima ta în nădejdea în Dumnezeu, ca să nu-ţi fie osteneala fără folos şi lucrarea plugăriei tale, grea. Ci crede întru inima ta că milostiv este Domnul şi dăruieşte celor ce-L caută harul ca un bun platnic, nu după lucrarea noastră, ci după râvna şi credinţa sufletelor noastre. Căci zice: „Fie ţie după credinţa ta" (Mt. 8, 13). [75]

Situaţia mea actuală se aseamănă foarte mult cu aceea în care eram când am părăsit lumea. Mulţi judecau şi îşi impuneau părerea despre starea mea, însă puţini erau cei care aveau o privire corectă asupra acesteia. Lepădarea de lume poate fi oare înţeleasă, tălmăcită de acei care sunt înrobiţi cu totul de lume, sunt adânciţi cu mintea, cu sufletul, cu trupul în plăcerile lumii? Citirea Părinţilor Bisericii m-a desprins

[75] Sf. Isaac Sirul, Cuvântul 56 (în originalul rusesc e Cuvântul 58) Textul Sf. Isaac Sirul (de la „Fericiţi..." până la „...Mt. 8, 13)" Filocalia. Sfântul Isaac Sirul. Cuvinte despre sfintele nevoinţe. Vol. X, , Ed. Institutului biblic şi de misiune al BOR, Bucureşti, 1981, pp.292-293.

de lume, m-a ajutat să rabd mâhnirile aduse de lume, ea mă cheamă spre însingurare, ca acolo să privesc în veşnicie, înainte de a păşi în cuprinsul ei nemărginit. Citesc, văd în mine, că vieţuind în singurătate, voi deveni incapabil definitiv pentru orice îndatoriri exterioare!... Însingurarea lucrează ca o otravă: omoară.

Dumneavoastră manifestaţi o atitudine atât de generoasă faţă de mine, încât eu cred că este de prisos să Vă mai rog ceva. Dezvăluind Preasfinţiei Voastre starea sufletului şi a trupului meu, eu las toate celelalte în chibzuinţa Dumneavoastră. Dumneavoastră, având cunoştinţe duhovniceşti practice, atât de străine oamenilor cu o educaţie şi orientare lumească, puteţi să-mi acordaţi un ajutor însemnat, oferindu-mi o direcţie potrivită cu scopurile mele, puteţi să-mi înlesniţi năzuinţa spre ele, şi prin aceasta şi atingerea lor. Cu acestea îmi veţi face un bine nepământesc, un bine atât de demn de Domnul Hristos, un bine a cărui plată este în ceruri!

Cerându-vă sfintele Dumneavoastră rugăciuni şi binecuvântarea de arhipăstor, cu simţăminte de adâncă cinstire şi statornicie deplină, sunt onorat să fiu al Dumneavoastră..." (*Culegere de scrisori*, 1995).

În loc să fie scos la pensie, arhimandritului Ignatie i s-au îngăduit numai unsprezece luni pentru a-şi reface sănătatea la Mănăstirea Babaevski. După plecarea arhimandritului în acest concediu, ţarul, întâlnindu-l odată pe Cihacev, a întrebat de sănătatea prietenului său şi i-a poruncit să-i scrie că aşteaptă cu nerăbdare întoarcerea lui. Această atenţie milostivă a ţarului a avut o urmare binefăcătoare asupra călugărilor din obştea pustiei Sfântului Serghie, descumpăniţi şi frământaţi de plecarea arhimandritului Ignatie în concediu.

În vara anului 1847 arhimandritul i-a încredinţat administraţia mănăstirii locţiitorului său, ieromonahului Ignatie („cel mare") şi a plecat la Mănăstirea Babaevski prin Moscova, unde a vizitat în trecere Mănăstirea de maici Borodino, la invitaţia egumenei Maria[76], văduva generalului Tucikov, ucis în 1812 pe acest câmp în vestita luptă de la Borodino. Aici, după dorinţa egumenei, arhimandritul a avut seara o discuţie cu monahiile mănăstirii despre monahism în general, ca despre calea către desăvârşirea creştină şi mântuirea veşnică, şi apoi, prin mijlocirea egumenei, i-a oferit o atenţie însemnată novicei Elizaveta Şahova[77], cunoscută în mediul literar, care locuia la mănăstire împreună cu mama şi sora sa.

---

[76] Egumena Maria (M.M. Tucikova, 1781-1852) – întemeietoarea mănăstirii Spaso-Borodino, pe câmpul slavei de la Borodino în 1812. S-au păstrat descrierile întâlnirii şi ale convorbirilor duhovniceşti ale egumenei Maria cu arhimandritul Ignatie, între 30 iulie - 2 august 1847 la mănăstirea Spaso-Borodino, consemnate de ucenica acestei mănăstiri, Maria Şahova. „Însemnările comemorative despre viaţa egumenei Maria, întemeietoarea mănăstirii de obşte Spaso-Borodino, în lume Margarita Mihailovna Tucikova (născută Nariskina)". Anul 1865. Numele arhimandritului Ignatie nu este amintit în carte.

[77] Schimonahia Elizabeta (E.N. Şahova, 1822-1899) – fiică duhovnicească a Sfântului Ignatie. În 1837 şi în 1839 au fost tipărite două culegeri de poezie scrise de ea. Cu binecuvântarea arhimandritului Ignatie, a devenit ucenica mănăstirii Spaso-Borodino în vremea stăreţiei Mariei Tucikova, a continuat să scrie poezii, poeme, descrieri ale vieţilor nevoitorilor. A fost tunsă monahie cu numele Maria. În anii următori s-a nevoit în mănăstirea Adormirii Maicii Domnului - Staro-Ladojsk, a fost stareţă a mănăstirii Vilensk-Mariinsk şi a obştii de surori de caritate „Acoperământul Maicii Domnului" din Sankt-Petersburg. La începutul anilor 1890 s-a retras la odihnă în mănăstirea Staro-Ladojski, unde a primit schima mare cu numele Elizabeta şi acolo a trecut la cele veşnice. Este vestită poezia sa scrisă arhimandritului Ignatie Briancianinov (egumenul mă-

Șahova, în urma unor zdruncinări sufleteşti, a căzut în deznădejde şi a încercat să se înece, dar tentativa ei a fost oprită de mâna proniei lui Dumnezeu. Arhimandritul a liniştit-o cu un cuvânt de învăţătură duhovnicească şi apoi în toată vremea vieţii lui a ocrotit-o, susţinând-o şi duhovniceşte, şi material. Ea primea sfatul duhovnicesc, dar găsea întotdeauna chiar în sfatul cu pricina o îndreptăţire pentru a se abate de la el, iar de ajutorul material se folosea, fălindu-se cu milostenia celui mai milostiv dintre oameni.

Tot aici a făcut cunoştinţă cu viitoarea egumenă Antonia[78], a Mănăstirii de maici Alexeevski, pe atunci ucenica de chilie a egumenei Maria Tucikova.

Ajungând la Mănăstirea Nicolo-Babaevski, arhimandritul Ignatie a mers în oraşul Kostroma pentru a se înfăţişa episcopului eparhial Iustin. S-a întâlnit cu cneazul Suvorov, care conducea vremelnic gubernia Kostroma, având împuterniciri deosebite pe motivul incendiilor provocate de răufăcători, apoi s-a stabilit fără să iasă din mănăstire, ocupându-se serios de însănătoşire. I s-au oferit chiliile compuse din patru camere nu prea mari la un mezanin separat, situat deasupra chiliilor egumenului. Această încăpere, despărţită de alte încăperi de locuit, era foarte prielnică pentru tăcere. Dintr-o parte, înaintea ferestrelor chiliei se deschidea o privelişte maiestuoasă a ţinutu-

---

năstirii Sfântul Serghie) – „A fost în vechime Sfântul Ignatie"/Revista Patriarhiei Moskovei. 1995, nr. 12.

[78] Egumena Antonia (Troilina, 1822-1897) – în 1841 a intrat la mănăstirea Spaso-Borodino, unde a fost tunsă monahie în 1858; din 1861, egumenă a mănăstirii Patimilor lui Hristos, iar din 1871 a mănăstirii Alexeevski din Moscova. Îi purta cinste Sfântului Ignatie ca unui ascet al credinţei şi învăţător al monahismului, în slujirea sa de stareţă a urmat exemplul lui de renaştere a stăreţiei prin spovedania gândurilor şi lucrarea minţii.

lui, udat de râul Volga, din altă parte, ferestrele erau îndreptate spre interiorul mănăstirii. Aici arhimandritul Ignatie a scris multe scrisori duhovnicești ziditoare către felurite persoane. Aici a fost scris articolul „Mănăstirea Borodino" cu prilejul vizitei sale, amintite mai sus.

Vremea concediului a trecut repede pentru ascet. În primăvara anului 1848, plecând din Mănăstirea Babaevski, arhimandritul Ignatie s-a îndreptat spre Vologda, ca ajungând în satul Pokrovskoe să se închine strămoșilor săi adormiți și mamei sale, să-și vadă tatăl și pe celelalte rude apropiate. Aici i-a ospătat cu un prânz pe toți țăranii și și-a luat rămas bun pentru totdeauna de la locul său de baștină. Aici, lângă mormintele strămoșilor săi, el a scris articolul „Cimitirul", cuprins în volulmul 1 al *Experiențelor ascetice*.

Arhimandritul a ajuns în pustia Sfântului Serghie la vremea hotărâtă. Viețuirea pustnicească și tăcută în Mănăstirea Babaevski a sporit în el năzuința către o sihăstrie deplină. Înștiințându-l pe fratele său despre planul Sinodului de a-l trimite la Mănăstirea Soloveţki, el a spus: „S-au gândit să mă pedepsească, dar eu m-am gândit că mi-ar fi făcut o mare binefacere mie, căruia nopțile de iarnă ale Petersburgului îmi erau neîndestulătoare pentru privegherile de noapte".

În vara anului 1848, pe 15 iunie, înălțimea sa imperială, marea kneaghină Maria Nicolaevna, l-a învrednicit pe arhimandritul Ignatie cu invitația de a sluji o molitfă la palatul Novo-Serghievsk[79] din afara

[79] Maria Nicolaevna – marea cneaghină, fiica țarului Nicolae I (1819-1896). Palatul Novo-Serghievsk era reședința ei de vară, aflat nu departe de pustia Sfântul Serghie, pe drumul Peter-

oraşului, cu prilejul dobândirii unei părticele din moaştele Sfântului Serghie. În această împrejurare arhimandritul a scris un articol pe care l-a numit „O zi fericită". Să îl redăm aici, întrucât acesta nu a fost inclus în culegerea de scrisori[80].

„Mulţi sfinţi a crescut pământul rus. Ei strălucesc pe cerul Bisericii ţării noastre prin felurite daruri sfinţite. În această sfântă mulţime, Preacuviosul Serghie străluceşte cu darul ajutorării patriei natale în primejdii şi furtuni, al păzirii şi al sprijinirii casei ei regale. A luptat împreună cu eroul din Donsk împotriva hoardelor nenumărate ale lui Mamai, a luptat alături de urmaşii Donsk-ului împotriva răpitorilor, răzvrătiţilor din Kazani.

În vremea celei mai grele năpaste a ţării noastre, în timpul răscoalelor înfăptuite de impostori şi sarmaţi, Preacuviosul Serghie a săvârşit un semn dumnezeiesc, un semn istoric, un semn cum nu este înscris în filele istorice ale altor popoare. Precum valurile se zdrobesc, se risipesc, lovindu-se de o stâncă de granit, aşa toate strădaniile duşmanilor se zdrobeau de zidurile Mănăstirii Sfântului Serghie în faţa rugăciunilor sale, în faţa puterii lui Dumnezeu, chemată şi atrasă prin rugăciunea sa. Pe o întindere nemărginită a Rusiei pustiite, zbuciumate, stătea Lavra Sfântului Serghie, stătea ca o piatră unghiulară. Această piatră a risipit valurile care înghiţeau totul în cale! Această piatră s-a făcut piatra de temelie a renaşterii şi măreţiei Rusiei.

---

gofsk, pe care însuşi sfântul l-a numit poetic „întinsa grădină englezească". În prezent aici se află Institutul de Ştiinţe ale Naturii al Universităţii de Stat din Sankt-Petersburg.

[80] Este prima apariţie a povestirii „O zi fericită".

Şi regii popoarelor, văzând ajutorul Ceresc, trimis prin mijlocirea Preasfinţitului Serghie, l-au îndrăgit pe el şi aşezământul său. Aici se grăbesc ei, la moaştele neputrezite ale bineplăcutului lui Dumnezeu – spre martorii pământeşti ai bucuriei din Ceruri, atunci când iubirea arzătoare pentru Dumnezeu se uneşte cu iubirea pentru ţar şi patrie. Sfântul Serghie este un sfânt al poporului rus. În vecinătatea străvechii capitale, Sfântul Serghie se odihneşte înaintea învierii, anunţând-o şi începând-o prin neputrezire şi prin prezenţa harului Dumnezeiesc în trupul său.

Este o minune!... Sufletele multora nu sunt vrednice de prezenţa în ele a harului Dumnezeiesc, dar trupul acesta este vrednic de această prezenţă! De obicei, trupurile omeneşti, la despărţirea de suflet, îndată se molipsesc de putreziciune, dar acest trup rezistă de sute de ani putreziciunii, revărsând din el bună mireasmă! Acest trup este adormit demult, dar din el respiră viaţa şi se arată viaţa lui duhovnicească veşnică prin felurite vindecări, prin felurite semne, care sunt săvârşite asupra celor care cheamă ajutorul Sfântului Serghie, care se închină cu credinţă şi iubire înaintea trupului său, sfinţit de Sfântul Duh, ce vieţuieşte tainic şi profund în acesta.

Acum s-a săvârşit un moment fericit, ziua de azi trebuie să poarte numele de „zi fericită". Chemat de o parte evlavioasă a Casei regale ruse, a venit printr-o părticică a trupului său; cu toată îmbelşugarea harului dumnezeiesc, prezent în trupul său, Preacuviosul Serghie a venit în aşezământul cinstitoarei şi iubitoarei de Dumnezeu Maria. În inima ei s-a statornicit demult bunăvoinţa pentru bineplăcutul lui Dumnezeu, ocrotitorul ţarilor şi a ţării.

Înfiinţându-şi aşezământul său de vară pe malul apei, pe un deal pitoresc printre desişurile de copaci

seculari şi rămuroşi, Maria a numit aşezământul cu numele Sfântului Serghie. Mâna ei, îndrumată de o inspiraţie de sus, îndrumată de iubirea pentru sfântul lui Dumnezeu, a schiţat imaginea bisericii. Construită după propriul ei plan, biserica stă la capetele a două alei, ce duc de la încăperea împărătească spre încăperea lui Dumnezeu. Preacuviosul Serghie a zidit în mănăstirea sa Biserica Preasfintei Treimi. Urmându-l pe sfânt, Maria a închinat Biserica Preasfintei Treimi. Nu e de mirare că însuşi Sfântul Serghie a venit în aşezământul Mariei.

Până pe 15 iunie în Petersburg a fost o vreme ploioasă, furtunoasă. Pe 15 iunie Maria a rânduit molitfa în Biserica Sfintei Treimi, înaintea moaştelor Sfântului Serghie. De dimineaţă un vânt uşor a alungat norii, mireasma verii s-a revărsat în aer, pe cerul albastru senin lumina soarele în toată sclipirea sa. Cerul părea bucuros: de parcă privea cu desfătare la fapta sfântă a fiicei ţarului rus, luând parte la aceasta.

La molitfă s-au adunat toţi vieţuitorii locuinţei împărăteşti a Mariei, împărtăşind cu stăpâna lor râvna pentru sfânt, mângâindu-se cu osârdia ei sfântă. Adâncită într-o atenţie profundă, evlavioasă, ea, împreună cu fiica sa mai mare, s-a înfăţişat înaintea moaştelor vindecătoare şi neputrezite ale dreptului lui Dumnezeu. Pe malul Beltului, în freamătul apelor şi al vântului mării, s-au auzit cântările de rugăciune ale preoţilor, cântări de laudă pentru Sfântul Serghie. Cântări de laudă pentru sufletul său care triumfă împreună cu îngerii la sărbătoarea veşnică a Cerului, cântări de laudă pentru moaştele sale, aduse în locaşul binecuvântat al evlavioasei Maria.

După săvârşirea molitfei şi a rugăciunii întru ani mulţi şi roditori pentru marele ţar al Rusiei, pentru familia sa aleasă şi cununată de Dumnezeu, sfin-

ţită şi preaslăvită prin ungerea unsului, Maria a sărutat sfintele moaşte ale sfântului locuitor, venit din nou să locuiască în locaşul ei. Când ea s-a retras, cei din casa ei s-au apropiat de sfânt cu acea credinţă simplă şi feciorelnică, ce se păstrează şi astăzi în inimile poporului rus şi alcătuieşte puterea lor duhovnicească esenţială. 15 iunie este o zi numită „fericită" pe bună dreptate! În această zi, în aşezământul împărătesc Novo-Serghievsk, s-au născut atâtea gânduri, impresii, simţăminte sfinte, bineplăcute Cerului.

Să se pogoare binecuvântarea Cerului asupra ta, făptuitoarea acestei zile fericite. Să se pogoare această binecuvântare asupra soţului tău, asupra copiilor tăi, asupra întregii tale case, asupra faptelor tale, a tuturor ceasurilor şi zilelor vieţii tale pământeşti şi cereşti. Iar noul vieţuitor al aşezământului tău să fie păzitorul, straja ta, aşa cum a fost strajă raiului heruvimul de foc. Să îţi vorbească tainic minţii şi inimii tale, să le spună voia Domnului, sfintele rânduieli ale veşniciei, schimbările grabnice a celor vremelnice, să te înveţe virtuţile înalte ale Evangheliei, care curăţesc şi luminează mintea, care singure vor păşi cu slavă în binecuvântata şi slăvita veşnicie. Tu l-ai primit aici, în lăcaşul tău, cu inima deschisă, cu iubire pe Sfântul Serghie, fie ca el să lucreze împreună cu tine la zidirea lăcaşului neputrezitor în aşezămintele sfinte şi veşnice ale Ierusalimului ceresc. Fie ca Sfântul Serghie să se roage pentru ca numele tău să fie înscris în Ceruri, în Cartea Vieţii, iar pe pământ să fie însemnat în cărţile istoriei cu razele luminoase ale slavei. Aceste raze izvorăsc din curata şi sfânta virtute.

Alcătuit pe 15 iunie 1848".

Între timp mitropolitul Antonie a murit, iar locul său l-a luat Nicanor[81], care, de asemenea, era neîncrezător şi răuvoitor faţă de arhimandrit, dar nu într-atât ca înaintaşul său. Pe 21 aprilie 1851, arhimandritul Ignatie a primit distincţia Sf. Vladimir în treapta a 3-a. În acel an se desfăşura în eparhia Novgorod urmărirea penală în urma denunţului preotului Alexandru Ivanov, cu privire la faptele nelegiuite ale moşierului Strahov şi a plângerii acestuia din urmă, precum că preotul i-ar fi întărâtat pe ţăranii lui Strahov să nu se supună.

Pentru urmărirea acestui caz a fost numită o comisie alcătuită din înalţi funcţionari şi anume: preşedinte era consilierul Pereverzev, membru în Consiliul Ministerului de Afaceri Interne; de la Ministerul de Justiţie – consilierul de stat Afanasenko şi din partea Corpului de Jandarmi – general-maiorul Ahverdov, iar din partea conducerii eparhiale a fost numit mai întâi protoiereul Kostrov de la Soborul Boroviceski-Sfânta Treime.

Acest caz avea nevoie din partea departamentului duhovnicesc de un delegat cu un caracter puternic şi cunoştinţe vaste despre această situaţie. Procurorul superior al Sinodului, contele Protasov, căpătând din timp acordul arhimandritului Ignatie pentru această sarcină, l-a propus Sinodului, care, ţinând seama de importanţa cazului, în data de 7 iulie 1851 l-a numit delegat-superior pe arhimandritul Ignatie, supunându-l pe protoiereul Kostrov conducerii sale. Acest ordin a fost primit de arhimandrit pe 10 iulie.

Ajungând pe 16 iulie la locul de investigare al cazului, în oraşul Ustiujna, el a primit pe 17 iulie o în-

[81] Nicanor (N.S. Klemetievski, 1787-1856) – mitropolit al Novgorodului şi Sankt-Petersburgului din 1848 până în 1856.

ştiinţare de la preşedintele comisiei că pe 12 iulie cazul a fost închis definitiv printr-o hotărâre a comisiei şi pe 15 iulie dosarul a fost trimis în Sankt-Petersburg, rămânând doar concluziile acestei comisii, pe care le poate studia, dacă va binevoi. Pe 28 iulie a fost citit registrul încheiat al comisiei, la sfârşitul căruia arhimandritul a făcut următoarea notă: „Acest registru a fost ascultat de mine, pe baza articolului 1031, volumul XV. Urmând codul de legi, am să prezint comisiei părerea mea, iar pe baza articolului 1033, acelaşi volum, rog frumos comisia să-mi permită să fac o copie a acestui registru".

În concluzia sa, el a declarat că planul de activitate al comisiei a fost nedrept, punând pe locul doi plângerea preotului Ivanovsk, iar pe primul loc – plângerea lui Strahov; a mai declarat că acuzaţiile de implicare în acest dosar ale magistrului Nikitin sunt nefondate, iar învinuirile de învrăjbire a ţăranilor lui Strahov – neîntemeiate şi a făgăduit că, ajungând în Petersburg, va prezenta conducerii o notă scrisă, spre a dovedi cele spuse de el, ceea ce a şi făcut.

Temeiul notei scrise era faptul că acea comisie a denaturat sensul poruncii imperiale şi cu întorsături birocratice s-a abătut de la îndeplinirea acesteia, înlocuind-o cu uneltirile sale pentru a-l apăra pe Strahov şi a-l învinui pe preot. Aceste înşelătorii birocratice au fost date pe faţă. Confruntate cu legile, acestea erau la fiecare pas o dovadă că adevărul fusese falsificat cu bună ştiinţă de această comisie.

Această notă a fost adusă ţarului de către procurorul superior al Sinodului şi o nouă comisie de anchetă, înfiinţată prin poruncă împărătească în 1852, cu participarea arhimandritului Ignatie ca delegat principal din partea bisericii, a dezvăluit adevărul faptelor săvârşite şi a întărit dreptatea concluziilor şi

acuzaţiilor aduse de arhimandritul Ignatie primei comisii, exprimate atât în concluzia asupra registrului primei comisii, cât şi în nota scrisă.

În timp ce arhimandritul Ignatie se găsea la Mănăstirea Nikolo-Babaevski, în pustia Sfântul Serghie venise novicele Ivan Grigorievici Tatarinov de la Mănăstirea Golutinsk, un tânăr de 16 ani, tenor cu un glas minunat, de o neobişnuită amplitudine şi armonie. Arhimandritul l-a luat să-i fie chileinic principal şi, îngrijindu-se de dezvoltarea acestui tânăr dăruit, el a găsit mijlocul de a-l întâlni pe Mihail Ivanovici Glinka[82], cunoscutul maestru al muzicii ruseşti.

Glinka a arătat un interes deosebit pentru studiile şi perfecţionarea tânărului. În discuţiile îndelungi despre duhul şi caracterul muzicii bisericeşti ruse, arhimandritul Ignatie i-a împărtăşit lui Glinka convingerile sale duhovniceşti experimentate în privinţa acestui subiect. Glinka, recunoscând adevărul cercetărilor şi observaţiilor arhimandritului, l-a rugat să pună pe hârtie aceste gânduri, ceea ce arhimandritul a şi făcut, scriind un articol numit *Preotul creştin şi creştinul-maestru*, în care a înfăţişat tot ce-i mărturisise verbal lui Glinka. Să-l redăm aici integral.

Preotul creştin şi creştinul-maestru

„*Maestrul.* Vin către tine pentru un sfat sincer. Din copilărie sufletul meu este cuprins de iubirea pentru frumos. Îl simţeam cum cânta un cântec divin preamărind pe cineva măreţ, ceva prea-înalt, cânta nedefinit pentru mine. Eu m-am dedicat studierii artelor, mi-am închinat lor întreaga viaţă. După cum

---

[82] Mihail Ivanovici Glinka (1804 - 1857) – mare compozitor rus, care a făcut să renască în muzică tradiţiile naţionale.

vezi, am ajuns la anii maturității, dar țelul nu mi l-am atins. Acel ceva prea-înalt pe care îl venera inima mea este încă departe de mine. Inima mea continuă să-l vadă ca după un nor transparent sau după o perdea transparentă, continuă tainic, tainic pentru mine însumi să-l preamărească în cântări: eu înțeleg că numai atunci va fi mulțumită inima mea, când țelul ei va deveni Dumnezeu.

Preotul. Cu ce ți-ai sfârșit cuvântarea ta, cu aceea o voi începe eu pe a mea. E drept, singur Dumnezeu este țelul care poate mulțumi năzuința sufletească a omului. Așa suntem noi creați și pentru aceasta suntem creați. Omului îi este dat să privească la Creatorul său și să-L vadă în toată natura, ca printr-o sticlă, omului îi este dat să privească la El și să-L vadă pe El în sine însuși, ca într-o oglindă. Când omul privește la Dumnezeu prin mijlocirea naturii, atunci îi cunoaște puterea și înțelepciunea Lui nemăsurată. Cu cât omul se deprinde cu această contemplare, cu atât mai mult Dumnezeu i se arată măreț, iar natura își pierde înaintea Lui splendoarea sa, ca o mijlocitoare – și doar atât – a minunatei priveliști. De la vederea lui Dumnezeu în noi înșine, ajungem la rezultate și mai mari.

Când omul Îl va vedea în el pe Dumnezeu, atunci privitorul și cel privit se vor contopi laolaltă. Într-o astfel de contemplare omul, căruia mai înainte i s-a părut că este o ființă de sine stătătoare, cunoaște că el este o creatură, că el este o ființă cu totul jalnică, că el este un vas, un lăcaș pentru altă Ființă Adevărată. Aceasta e menirea noastră pe care ne-o descoperă credința creștină, și apoi însăși experiența prin mărturisirea unanimă a minții, inimii, sufletului și trupului. Dar înainte de această experiență, altă experiență ne mărturisește același fapt: nici contemplarea na-

turii, nici contemplarea fiinţelor noastre proprii nu poate să mulţumească nevoia sufletului nostru, care ar trebui să fie însoţit de o măreaţă şi neîntreruptă fericire.

Unde nu este fericirea desăvârşită, acolo mai lucrează dorinţa în inimă; dar când lucrează dorinţa, atunci nu este mulţumire. Pentru o mulţumire deplină şi prin urmare, şi pentru o fericire deplină, mintea trebuie să fie fără gânduri, adică mai presus de orice gând, şi inima fără dorinţă, adică mai presus de orice dorinţă. Nici contemplarea de sine stătătoare a naturii, nici singura contemplare a omului, nu-l poate aduce pe om în această stare şi nu poate să-i prilejuiască această stare. Cu atât mai mult aceasta e cu neputinţă, fiindcă în ambele subiecte binele cu răul sunt foarte amestecate, iar fericirea netulburată nu suferă nici cea mai mică fărâmă de rău: ea este desfătarea (mulţumirea) cu binele deplin.

Maestrul: Dar oare de ce noi nu vedem această teorie transpusă în practică?

Preotul: Aceasta este întotdeauna greu de găsit printre oameni, mai ales în vremea noastră. Dar ea a existat în toate timpurile creştinismului şi există şi astăzi – nu este observată de mulţime, care, tinzând aproape doar spre dezvoltarea materială, nu poate fi interesată de adevărata frumuseţe, să o vadă, să o înţeleagă şi să o preţuiască. Oamenii dăruiţi cu talent înnăscut nu înţeleg de ce le este dăruit acest dar şi nu are cine să le explice acest lucru. Răul în natură, mai ales în om, e atât de bine camuflat, încât desfătarea bolnăvicioasă cu el îl farmecă pe tânărul artist şi el, cu toată înflăcărarea inimii, se predă acestei minciuni, acoperită de o aparenţă a adevărului.

Atunci când se epuizează puterile sufletului şi trupului, atunci vine dezamăgirea, resimţită în mare

parte inconştient şi nedefinită. Marea parte a talentelor s-a străduit să înfăţişeze din belşug patimile omeneşti. Sunt înfăţişate de cântăreţi, de pictori, răul este înfăţişat de muzică într-o diversitate numeroasă. Talentul omenesc în toată puterea şi frumuseţea sa nefastă s-a dezvoltat spre zugrăvirea răului, iar în înfăţişarea binelui el este îndeobşte slab, palid, artificial.

Maestrul: Nu pot să nu fiu de acord cu aceasta! Artele s-au ridicat până la cea mai înaltă treaptă în descrierea patimilor şi a răului, dar, repet cuvintele tale, ele sunt îndeobşte palide şi artificiale, când se străduiesc să înfăţişeze ceva bun, cu atât mai mult dumnezeiesc. Madonna lui Rafael, această înaltă operă de artă, este împodobită cu un fermecător caracter sfios. Când se iveşte într-o fecioară sfiala? Atunci când ea începe să simtă în ea menirea femeii. Sfiala este o perdea a păcatului, şi nu strălucirea sfinţeniei. Acesta e caracterul „Cântecului heruvimilor" al lui Bortnianski, acesta e caracterul „Estherei" şi „Athaliei" lui Racine, caracterul lucrării „Imitaţiunii lui Hristos" a lui Toma de Kempis*, din ele respiră o subtilă senzualitate. Iar mulţimea plânge şi se roagă în faţa lor!... Dar eu vreau să ştiu prin ce mijloc poate un artist să înfăţişeze virtutea şi sfinţenia în firea lor proprie şi adevărată?

Preotul. Evanghelia aseamănă minunat inima omenească cu o comoară, din care se poate scoate doar ceea ce se află în ea. Un talent adevărat, cunoscând că Frumuseţea Adevărată este numai Dumnezeu, trebuie să-şi arunce din inimă toate patimile, să

* Cartea „Imitaţiunea lui Hristos" nu este altceva decât un roman, care imită tonul Evangheliei şi care este pus în rândul Evangheliei de către minţile întunecate, care nu deosebesc voluptatea de harul Dumnezeiesc.

înlăture din minte orice învățătură mincinoasă, mintea lui să dobândească modul evanghelic de a gândi, iar inima – simțămintele evanghelicești. Prima se capătă prin învățarea poruncilor Evangheliei, iar a doua – prin îndeplinirea lor în faptă. Roadele faptelor, adică simțămintele, care urmează după fapte, se adună în comoara inimii omului și alcătuiesc avuția lui veșnică! Când talentul își însușește caracterul evanghelicesc – iar acesta la început este însoțit de trudă și luptă interioară –, atunci artistul este luminat de o inspirație de sus, și numai atunci el poate vorbi cu sfințenie, cânta cu sfințenie, picta cu sfințenie.

Despre trupul nostru noi putem avea o înțelegere corectă numai atunci când el se va curăți de patimi și va fi pătruns de har. Schimbările trupului nu se mărginesc și nu se sfârșesc cu singura viață pământească. Aici noi vedem că, de la concepție până la despărțirea prin moarte, el se schimbă necontenit; multe schimbări rămân pentru mulți necunoscute, el trebuie să se schimbe definitiv prin înviere și prin ea să pășească într-o lume neschimbată a veșnicei bucurii duhovnicești, dacă trupul s-a făcut vrednic de aceasta, sau în moartea veșnică, dacă el în timpul vieții pământești s-a supus păcatului.

Pentru a gândi, a simți și a te exprima duhovnicește, trebuie ca mintea, inima și însuși trupul să dobândească duhovnicie. Nu este de ajuns să-ți închipui binele sau să ai despre bine o înțelegere dreaptă: trebuie să-l sădești în tine și să fii pătruns de el. Cu atât mai mult este nevoie de aceasta, fiindcă înțelegerea clară despre bine este întru totul practică, teoria poate arăta doar mijloacele de dobândire a înțelegerii binelui. O înțelegere clară a binelui este deja însuși binele, pentru că binele, în esență, este gândul, este duhul, este Dumnezeu. *Gustați și vedeți* (Ps. 33, 9), –

spune Scriptura. Aşadar, înţelegere duhovnicească – de la simţire duhovnicească.

Maestrul: Ce gânduri şi simţăminte potrivite acestora pot fi socotite vrednice de Dumnezeu, ca artistul să ştie ce poate să exprime prin artă? Să luăm, pentru a fi mai clar, un exemplu concret, cum ar fi cântarea bisericească.

Preotul: Prima cunoaştere a omului în cele duhovniceşti este cunoaşterea mărginirii sale ca făptură, a păcătoşeniei sale şi a căderii sale, ca făptură decăzută. Această cunoaştere este în armonie cu simţul pocăinţei şi al plânsului. Cea mai mare parte a oamenilor se află într-o stare de păcătoşenie. Cei mai drepţi sunt supuşi foarte des păcatelor foarte fine şi, cum ei se urmăresc cu mare atenţie pe ei înşişi, se şi socotesc păcătoşi mult mai mult decât toţi oamenii; cu toate acestea, prin curăţia minţii, ei îşi văd mai mult decât alţi oameni nimicnicia în imensitatea şi istoria lumii. Pe aceste temelii ei îşi însuşesc simţământul pocăinţei şi al plânsului mult mai mult decât confraţii lor, care sunt mai puţin atenţi la ei înşişi. De aceea, simţământul pocăinţei şi al plânsului este comun întregului neam omenesc. De acest simţământ sunt pline multe cântări, începând cu rugăciunea de mare însemnătate, atât de des repetată în timpul slujbelor: „Doamne, miluieşte". În această rugăciune toată omenirea plânge şi de aici, de pe suprafaţa pământului, unde ea suferă felurit şi în temniţe, şi pe tronuri, strigă către Dumnezeu să o ierte.

Totuşi, nu toate cântările bisericeşti sunt pătrunse de plâns. Simţirea unora dintre ele, ca şi gândul, sunt împrumutate, se poate spune, din Cer. Este starea duhului, neobişnuit de înălţată, întru totul duhovnicească, în care mintea, şi împreună cu ea şi inima, se opresc într-o mirare înaintea vederii sale ne-

materiale. În exaltare, omul tace cu toată ființa sa și tăcerea lui este mai presus și mai înțeleaptă decât orice cuvânt. În această stare ajunge sufletul, fiind curățit și pregătit printr-o viață adânc evlavioasă. Dintr-o dată, înaintea slujitorului adevărat se dezvăluie Dumnezeirea într-un mod de nepătruns pentru mintea trupească, într-un mod care nu poate fi explicat prin cuvinte materiale și într-o lume materială.

În această stare se află cei mai înalți dintre îngeri – heruvimii de foc și serafimii cei cu șase aripi, care stau înaintea Tronului lui Dumnezeu. Cu unele dintre aripi ei plutesc, cu altele își acoperă chipurile și picioarele și exclamă neîncetat: „Sfânt, sfânt, sfânt este Domnul Savaot". Prin repetarea neîncetată de veacuri a unuia și aceluiași cuvânt se exprimă starea sufletului, mai presus de orice cuvânt: ea este tăcerea grăitoare și strigătoare. Zboară în înalturi și mințile curate și sfinte, înfățișându-se înaintea tronului dumnezeirii, și văd slava, și își acoperă chipurile, și își acoperă întreaga ființă a lor: măreția vederii unește și acțiunile potrivnice una alteia.

În această stare ajungeau uneori și marii bineplăcuți ai Domnului în timpul pribegiei lor pământești. Aceasta era pentru ei pregustarea sfintei fericiri viitoare, la care ei aveau să participe împreună cu îngerii. Ei au vorbit despre aceasta întregii creștinătăți, atât cât era posibil, numind această stare o stare de mirare, înfricoșare, extaz. Această stare a celei mai înalte proslăviri se îmbină cu frica, ea este rodită de apariția vie a măreției lui Dumnezeu și oprește toate lucrările minții. Despre aceasta a spus sfântul proroc David: *Minunată este știința Ta, mai presus de mine; este înaltă și n-o pot atinge* (Ps. 138, 6).

De un simțământ împrumutat din această stare este plin cântecul Heruvimilor, chiar el vorbește des-

pre aceasta. Cu acest simţământ se interpretează cântările premergătoare sfinţirii Darurilor: „Mila păcii, jertfa laudei" şi altele. Este cu deosebire plină de aceasta, cântarea cântată chiar în timpul sfinţirii Darurilor. E atât de înaltă lucrarea care se săvârşeşte atunci, încât, după sensul acelei cântări, nu există cuvinte pentru acest răstimp... nu există gânduri! Numai cântarea printr-o tăcere uluitoare în cinstea Dumnezeului de neatins, numai teologia unei minţi curate, străină de orice poliloghie şi elocinţă, numai recunoştinţa întregii noastre fiinţe, nedumerită, arătându-şi evlavia înaintea Tainelor ce se săvârşesc.

După sfinţirea Darurilor se cântă cântarea Maicii Domnului – şi în timpul ei inima iese din starea sa încordată, precum Moise de pe munte, din mijlocul norilor şi tunetelor, unde a primit Legea din mâinile Domnului, iese, parcă pe o câmpie întinsă, cu simţământul bucuriei sfinte şi curate, care umple cântarea „Cuvine-se cu adevărat". Aceasta, ca orice cântare care se cântă în acest timp Maicii Domnului, în care se preamăreşte Mijlocitoarea înomenirii Cuvântului, este plină de veselie şi triumfare duhovnicească. Dumnezeul întruchipat este de acum mai uşor de înţeles pentru om şi când se vesteşte înomenirea Lui, în inimă creşte fără voie bucuria. Să ne oprim la aceste lămuriri.

Maestrul: S-a încălzit inima mea, s-a aprins în ea focul – şi cântecele mele de acum eu le închin lui Dumnezeu. Părinte! Binecuvântează-mă pentru o cale nouă.

Preotul: Dumnezeul înomenit i-a binecuvântat de-acum pe toţi să păşească spre El şi să se aducă pe ei înşişi jertfă cuvântătoare Lui. Binecuvântarea Lui îţi este cu totul de ajuns, şi eu sunt doar martor. Încetează să rătăceşti, ca într-un deşert sălbatic între fia-

re, într-o stare carnală, printre felurite patimi! Intră în ograda lui Hristos pe porţile pocăinţei şi plânsului. Acest plâns va rodi la timpul lui bucurie nepământească, chiar dacă pe pământ. Bucuria duhovnicească este semnul biruinţei sufletului asupra păcatului. Cântă plânsul tău, şi să-ţi dăruiască Dumnezeu să cânţi şi bucuria ta, iar eu să o ascult, o să mă bucur de ele şi de tine, o să mulţumesc pentru ele şi pentru tine, o să-L preamăresc pe Dumnezeu. Amin."

Pătruns de dorinţa de a-şi împlini aceste gânduri, Glinka, plecând peste graniţă, nădăjduia să găsească în Viena, la directorul conservatorului de acolo, mai multe date despre cântările pravoslavnice străvechi ale Bisericii de Răsărit, însă moartea l-a întrerupt din această lucrare.

Printre hârtiile episcopului Ignatie a rămas o scrisoare de la M.I. Glinka, din 27 august 1855, care dă mărturie despre legătura lor reciprocă: „Am fost foarte bolnav, – scria Glinka – şi în minutele grelelor suferinţe eram însetat cel mai mult să mă învrednicesc de primirea Sfintelor Taine din mâinile Înalt Preasfinţiei Voastre... dorinţa de a Vă vedea, de a primi binecuvântarea Dumneavoastră şi bucuria din discuţia cu Dumneavoastră erau atât de puternice, încât nu am putut rezista acestei chemări adânci a inimii.

Pe deasupra, eu doream să Vă spun câteva dintre ideile mele în privinţa muzicii bisericeşti ruse, dar acum las acestea până la venirea lui Ivan Grigorievici Tatarinov, pe care îl rog să mă viziteze când se va întoarce, şi atunci, chibzuind mult mai bine în ceea ce priveşte acest subiect, voi avea cinstea să vă prezint Înalt Preasfinţiei Voastre roadele muncii mele după puterea mea".

Gândul despre retragerea într-o vieţuire tăcută nu-l lăsa pe arhimandritul Ignatie. În corespondenţa rămasă după moartea sa, găsim scrisoarea lui către egumenul Damaschin al Mănăstirii Valaam, scrisă în 1853, pe 25 septembrie. El scrie:

„Înalt Preacuvioase,
cinstite părinte egumen Damaschin!

În aceste rânduri îmi continui discuţia cu Dumneavoastră, începută în sfântul Vostru aşezământ. Ajungând în Sankt-Petersburg, am fost la Înalt Prea Sfinţia Sa, mitropolitul Nicanor. El, deşi nu a spus nimic concret în privinţa pensionării mele la Mănăstirea Valaam, se pare că nu va fi împotrivă, fiindcă a întrebat dacă acolo se află o chilie confortabilă pentru mine.

Din partea mea, gândul de a părăsi stăreţia, pe care am fost obligat să o primesc, este un gând hotărât. Restul zilelor mele aş dori să le petrec în Mănăstirea Valaam, numai în cazul în care nu va fi posibil să mă stabilesc în pustia Optina. Ultima are mai multe foloase din punct vedere material: acolo clima este mult mai blândă, legumele şi roadele sunt viguroase şi în mari cantităţi, dar Valaamul are folosul nepreţuit al însingurării adânci. În plus, chiliile uscate şi încălzite (deoarece eu ies din chilie numai în zilele frumoase de vară, iar primăvara, toamna şi iarna nu ies aproape deloc), pot să-mi uşureze şi sub aspect material vieţuirea mea pe insula Valaam.

De aceea, lăsându-l pe Unul Dumnezeu să îndeplinească spre bine dorinţa robului Său şi să rânduiască soarta mea după sfânta Lui voie, din partea mea socotesc că pentru bunul început şi pentru sfârşitul aceste lucrări, este absolut trebuincios să începem

nişte lămuriri anticipate, apoi să ajungem la o învoire cu Dumneavoastră, părinte egumen.

Aşa cum v-am spus personal, aşa vă repet şi acum, că tot binele, tot folosul duhovnicesc, care se poate ivi din acest început cu mila lui Dumnezeu, depinde în întregime de unitatea noastră duhovnicească întru Domnul, adică de unitatea duhovnicească a Dumneavoastră şi a mea. Domnul, spunând în ultimele minute ale existenţei Sale pământeşti: *Pacea Mea v-o dau vouă, pacea Mea v-o las vouă,* este puternic şi ne va dărui pacea Sa, dacă noi vom fi ucenicii Săi, stăruitori să împlinim voia Sa şi nu voia noastră. Sprijinindu-mă de această piatră a păcii care se întemeiază pe piatra poruncilor lui Hristos, am cinstea să înfăţişez bunei Dumneavoastră judecăţi gândurile mele următoare.

Mai întâi vă voi spune că dintre toţi egumenii cunoscuţi mie, dumneavoastră îmi plăceţi cel mai mult, după chipul de a gândi, după vederea asupra monahismului şi, de asemenea, după aptitudinile fireşti. Şi trebuie să mai adaug că în privinţa îndatoririlor bisericeşti, vă sunt şi eu demult cunoscut dumneavoastră, pe cât îmi sunteţi şi dumneavoastră cunoscut mie. Mai mult, eu sunt convins că nu căutaţi vreo avansare, însoţită bineînţeles de o strămutare în altă mănăstire, ci rămâneţi devotat Mănăstirii Valaam, atât cât Însuşi Dumnezeu va binevoi să vă prelungească zilele. Mai departe: aşa cum am spus mai sus, din cauza bolii mele îndelungate, şi potrivit obiceiului format de aceasta, eu ies din chilie doar în cele mai frumoase zile de vară, iar pe vreme umedă şi friguroasă petrec în chilie fără să ies deloc, din această pricină, vieţuirea în schit ar fi pentru mine mult mai favorabilă şi mai confortabilă.

Anume tihna schitului, în care este interzisă pentru totdeauna intrarea femeilor, corespunde pe deplin cerinţei sănătăţii mele şi stării mele sufleteşti. Schitul este înconjurat de pretutindeni de copaci, fiind astfel apărat de vânt. Acest fapt mi-ar da putinţa de a lucra măcar în zilele de vară, având nevoie de aceasta din cauza bolii mele hemoroidale. Atunci când e vânt eu nu pot lucra, fiindcă la cea mai mică mişcare, mă acopăr de sudoare şi risc să răcesc.

Dumneavoastră înţelegeţi, având experienţă, că în urma stabilirii mele în schit mulţi vor dori să vieţuiască şi ei acolo. Prin urmare, dacă Dumnezeu vă va insufla bunăvoinţa de a mă statornici în schit, atunci va trebui să faceţi pogorământ în faţa neputinţei mele şi poate şi în faţa altora, asemănători mie prin neputinţă. Încercându-mă pe mine, m-am convins că numai cu hrană vegetală nu pot să-mi păstrez puterile mele, sunt în stare doar să stau culcat în istovire.

Aţi observat desigur că şi călugării care vieţuiesc în vremea de faţă la schit sunt împovăraţi cu o astfel de hrană puţin nutritivă şi la vremea prânzului vin mai mult în mănăstire. Ceea ce se potrivea generaţiei viguroase de dinainte a ajuns nepotrivit pentru generaţia neputincioasă de acum. Deoarece vă este cunoscut că sâmbăta, postul şi alte nevoinţe şi îngrijiri (pentru suflet) sunt făcute pentru om, spre ajutorul lucrării lui duhovniceşti, şi nu omul pentru acestea, nu veţi binevoi oare să stabiliţi în schitul Valaamului rânduielile Schitului Optinei, temeinicia cărora şi potrivirea cu slăbiciunea generaţiei de acum, se dovedeşte prin faptul că schitul Optinei este preaplin de cei mai aleşi călugări, care participă foarte mult la bunăstarea înfloritoare a schitului şi a însăşi mănăstirii.

Această aleasă obște este alcătuită din câțiva egumeni ieșiți la pensie și din câteva persoane ce aparțineau unui mediu cult din lume. Fiind mai slabi trupește decât oamenii din popor, ei nu sunt în stare de munci și nevoințe trupești grele, în schimb sunt în stare de nevoințe duhovnicești și de preocupări ce necesită o dezvoltare a minții. Vă este cunoscut că Sfinții Părinți cântăreau nevoința unui monah după ceea ce a avut el în lume și la ce a ajuns, intrând în mănăstire. După această socoteală, fețele pomenite mai sus, care viețuiesc în Schitul Optinei, au trecut la o mai mare lipsă, decât cei care în mănăstire au hrană și îmbrăcăminte mai bună decât au avut în lume.

De asemenea, vă este cunoscut că părinții străvechiului Schit Egiptean nu mai socoteau ca nevoință acea nevoință despre care aflau oamenii, ci părăseau acea nevoință, preschimbând-o în păcat (Patericul Schitului, litera S, în articolul despre Sisoe cel Mare). Așa gândeau și făptuiau Sfinții Părinți, dorind să se aducă pe ei jertfă în întregime Domnului, și nu laudei omenești și mândriei. Am văzut cu regret că unele reviste au scris despre asprimea postului din schitul Valaamului, în contradicție deplină cu Evanghelia, care poruncește ca postul și celelalte nevoințe ale evlaviei să fie nu numai săvârșite în taină, ci să fie ascunse cu cea mai mare grijă, altfel nu pot fi tălmăcite cuvintele: „Tu însă când postești, unge-ți fața ta și o spală, ca să nu te arăți oamenilor că postești, ci Tatălui tău care este în ascuns...." (Matei 6, 17-18).

Măreții Sfinți Părinți aveau foarte multă grijă ca nu numai nevoințele lor, ci chiar și minunile să fie neștiute în timpul vieții lor pământești și le dădeau voie ucenicilor lor să povestească despre acestea numai după moartea lor. Sfântul Isaac Sirul spune în primul său cuvânt că nu se găsește un om care să

rabde cinstea, ci mai mulți sunt acei care prin firea lor se aseamănă îngerilor. Însuși apostolul Pavel s-a dat drept un păcătos pentru a se feri de preamărire.

Fapta celui ce a publicat nevoințele călugărilor în timpul vieții lor este asemenea acelui tată, care pentru a dovedi și a proslăvi fecioria fiicei sale, ar ridica în fața tuturor poala rochiei ei. Într-adevăr, ce este postul decât exprimarea unei lupte împotriva păcatului desfrânării. Noi vedem că anume acei sfinți bărbați care erau munciți de desfrânare (ca de exemplu Moise Etiopianul, Cuviosul Ioan mult nevoitorul și alții) foloseau postul înăsprit. Sfântul Petru Damaschinul numește postul, privegherea și alte nevoințe arme cu care se prelucrează virtuțile, de aceea cel care dorește să se mântuiască trebuie să privească la ele ca la niște arme, și pentru câștigarea armelor să nu aducă drept jertfă înseși virtuțile.

Preacuviosul Casian la sfârșitul cuvântului „Despre cugetare" spune: „Spun părinții: exagerările vatămă în același chip – și postul prea mult, și umplerea pântecelui, și privegherea nemăsurată, și săturarea de somn, și alte necumpătări. Căci unii nebiruiți de lăcomia pântecelui, au fost doborâți de postul fără măsură și au alunecat spre aceeași patimă a lăcomiei pântecelui, din pricina vlăguirii care a urmat postului fără măsură". Același Preacuvios Casian în cartea sa pe care o am în limba latină, spune că odată diavolul s-a arătat aievea marelui între sfinți, proorocului Ioan, și i-a mulțumit pentru postul plăcut diavolului. Mai întâi preacuviosul părinte nu a înțeles ce ar fi însemnat aceasta, dar seara, așezându-se la rugăciune și simțindu-se neputincios să-și îndeplinească pravila obișnuită de rugăciune, din cauza vlăguirii, a înțeles că a fost înșelat (nici acest text, nici cel de mai jos evidențiat cu carac-

tere italice, nu se află în *Culegerea de scrisori*) atunci când a gustat hrana, de gândul care i-a venit şi pe care l-a primit, insuflându-i să se înfrâneze cu deosebire şi peste obicei.

Sfântul Vasile cel Mare şi împreună cu el şi alţi sfinţi părinţi spun că dacă ar fi trebuit ca noi să avem nişte trupuri slăbite, atunci aşa le-ar fi creat Dumnezeu, de aceea ei propovăduiesc postul cu măsură, anume aceea care este trebuincioasă pentru domolirea patimilor trupului şi care nu ar vătăma trupurile, ci le-ar păstra apte pentru împlinirea poruncilor lui Hristos, sau, mai simplu spus, pentru împlinirea ascultărilor şi nevoinţelor privegherii, rugăciunii şi metaniilor, ceea ce nişte trupuri slăbite nu ar putea nicidecum îndeplini.

Toate acestea le aduc, preaiubite părinte, spre chibzuinţa Dumneavoastră, pentru a vă prilejui pogorământul Dumneavoastră asupra neputinţei mele şi asupra neputinţei celor asemenea mie. Dacă obştea de acum a schitului Valaam, alcătuită numai din oameni din popor, nu este în stare să-şi păstreze puterile sale doar cu hrana vegetală, iar pentru întărirea puterilor se grăbeşte spre trapeza mănăstirii, atunci pentru alcătuirea trupului meu vlăguit şi pentru trupurile oamenilor cu o educaţie sensibilă, hrănirea doar cu hrană vegetală este cu totul imposibilă.

La început şi în Schitul Optinei râvna întemeietorilor lui s-a aţintit spre un post deosebit de aspru, dar văzând că schitul poate rămâne fără vieţuitori din pricina acestei asprimi, râvna lor s-a înmuiat şi au alcătuit o rânduială mult mai potrivită în privinţa hranei, totuşi mai aspră decât rânduiala hotărâtă de Biserică pentru un schimnic care vieţuieşte în mănăstire. Totuşi, în ciuda acestei uşurări, erau puţini, foarte puţini din obştea numeroasă a Optinei, doritori de a

vieţui la schit. Când a venit aici stareţul ieroschimonah Leonid cu câţiva ucenici de-ai săi şi egumenul i-a încredinţat cârmuirea duhovnicească a schitului, atunci schitul a început să se populeze, şi să se populeze în principal cu oameni ce aveau o alcătuire trupească mai slabă şi care căutau liniştea în sihăstrie. Numărul vieţuitorilor se ridicase la 30. Eu am fost martor la toate acestea, adică am văzut starea schitului până la venirea părintelui Leonid şi starea lui după sosirea stareţului.

Stareţul a răspândit o influenţă binefăcătoare chiar asupra mănăstirii, susţinând obştea în ascultare faţă de egumen şi întărind-o în luptele sufleteşti. Această călăuzire bogată a mărit de două ori numărul vieţuitorilor în mănăstire, apoi a sporit ordinea în ea şi a atras donaţii însemnate cu ajutorul cărora mănăstirea a fost refăcută şi, mai mult de atât, şi-a asigurat traiul. De aceea vă povestesc atât de amănunţit despre schitul Optinei, fiindcă situaţia înfloritoare a acestuia şi rânduiala care a decurs în mănăstire sunt fapte reale, iar faptele alcătuiesc cea mai sigură dovadă.

În ceea ce priveşte viaţa de obşte a Mănăstirii Valaam, eu găsesc că rânduiala ei de acum se situează pe primul loc în Rusia, incomparabil superioară vieţii de obşte a Mănăstirilor Beloberejski, Sofronievski, Ploşcianski, şi chiar celei din Mănăstirile Optina şi Sarov, pentru că în aceste mănăstiri, mult mai apropiate de lume, călugării au nemăsurat mai multe mijloace de a veni în contact cu lumea, de a isca legături cu ea, de a avea bunurile lor şi astfel de a se îndepărta de comuniunea vieţuirii de obşte.

Viaţa de obşte a Valaamului trebuie să rămână pentru mult timp în chipul ei de acum: ea este necesară pentru persoanele corpolente, îndatorate cu

multă trudă fizică şi smerenie trupească, cum se exprima Sfântul Ioan Prorocul, ucenicul lui Varsanufie cel Mare, pentru a intra în lucrarea duhovnicească, sau măcar sufletească. Din punct de vedere material, călugării obştii Valaamului sunt înzestraţi cu îmbrăcăminte şi hrană incomparabil mai mult decât călugării obştilor amintite mai sus. Acolo, la Paşte vieţuitorii nu mănâncă borşul de peşte pe care îl mănâncă monahii din Valaam într-o zi obişnuită; de asemenea, călugării obştii Valaamului sunt îndestulaţi mult mai bine cu îmbrăcăminte decât cei ai obştilor amintite.

Schiţând înaintea dumneavoastră starea Mănăstirii şi a schitului Valaam, aşa cum se arată vederii mele – vedere, printre altele, a unui martor ocular –, trec acum la descrierea păcătoasei şi nedemnei mele persoane în fata cinstiţilor vieţuitori. Vă este cunoscută neputinţa mea – obârşia şi constituţia mea fragilă. Din cauza lor, până şi rânduiala cea după modelul schitului Optina, pe care v-am propus-o, este deja o mare nevoinţă şi răstignire. Iniţierea a ceva mai mult depăşeşte închipuirea mea.

„Să nu-ţi tulburi şi întrerupi petrecerea aceasta bună, – zice Sfântul Isaac Sirul în Cuvântul 75 – să nu te pierzi pentru dorinţa unui mic adaos şi să te opreşti din drumul întreg. Mănâncă cu măsură, ca să nu ajungi să mănânci totdeauna şi nu-ţi întinde piciorul peste putere, ca să nu te opreşti cu totul".[83]

Vă rog să acordaţi atenţie paragrafului 36 al călugărilor Calist şi Ignatie (Filocalia, partea II-a) – „Despre cumpătare", venind după descrierea nevoin-

[83] Sfântul Isaac Sirul, *Filocalia. Cuvinte despre sfintele nevoinţe*, Vol. X, p. 380, Editura Institutului biblic şi de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1981.

ţelor trupeşti şi a rânduielii hranei, cuvenite pentru cei ce duc nevoinţa tăcerii.

Trebuie să observăm că legumele şi roadele Rusiei centrale sunt neasemuit mai bogate decât cele din Rusia de Nord, iar roadele Rusiei de Sud sunt la fel de viguroase ca ale pământurilor Rusiei centrale. Însă roadele şi legumele Ţarigradului şi Athosului, unde au vieţuit Sfinţii Calist şi Ignatie, au aceeaşi valoare nutritivă cu peştele ţinuturilor din nord, ba chiar o depăşesc. „Trupul este vlăguit – a spus Isac Sirul în cuvântul 85 – atunci când consumi prea multe din puterile sale pe munci, aşa vei întuneca sufletul tău şi îi vei aduce mai multă tulburare".

Toate acestea înfăţişându-le bunei Dumneavoastră chibzuinţe, vă rog să faceţi pogorământ asupra neputinţei mele şi a fraţilor asemenea mie, care nu pot duce nevoinţele vieţii de obşte, dar care pot duce nevoinţa schitului, dacă aceasta ar fi micşorată cu înţelepciune şi măsură. Şi mai mult, eu cred că nu trebuie ratat acest prilej, întrucât la un moment dat tot va trebui, cu siguranţă, să fie împlinită această îngăduinţă şi să fie schimbată rânduiala hranei, altfel nimeni nu va mai vieţui în schit. Am devenit neputincioşi, părinte!

Pe lângă acestea, aşa cum am spus mai sus, rânduiala hranei de la schitul Optina este mai aspră decât cea hotărâtă de Biserică pentru schimnici. Astfel, când se cuvine prin rânduială folosirea peştelui, acesta este adus la trapeză. Se pare că de-a lungul a patruzeci de zile pe an se îngăduie brânza şi ouăle, untul şi laptele. Aşa cum în Mănăstirea Valaam nu se întrebuinţeaza laptele, tot aşa nici în schit nu trebuie întrebuinţat, iar altele ar trebui adăugate atât pentru folosul trupesc, cât şi pentru folosul sufletesc, căci Sfântul Ioan Scărarul a gustat din toate ce erau îngă-

duite cinului monahal, cu scopul de a se feri de patimile sufleteşti: îngâmfarea, înalta părere de sine, iubirea slavei de la oameni, tăinuirea, viclenia, minciuna, care se ivesc deseori la nevoitorii trupeşti şi fac imposibilă înaintarea lor duhovnicească. Dumnezeu Se arată simplităţii şi smereniei şi nu trebuie să amestecăm slujirea pentru El cu slujirea pentru slava omenească.

Întorcându-mă în mănăstirea mea, mă simt la fel de neputincios ca atunci când mă aflam în sfinţitul Dumneavoastră aşezământ. Dar odată cu eliberarea mea din funcţie şi cu mutarea în liniştea schitului Dumneavoastră, poate, prin osebita milă a lui Dumnezeu, mi se va da vreme pentru pocăinţă şi eu voi mai rezista câţiva ani încă. În acest caz, schitul Valaam poate să fie populat cu monahi care mă simpatizează, aşa cum s-a populat schitul Optina odată cu venirea părintelui Leonid.

Vă rog cu supunere să-mi trimiteţi răspunsul Dumneavoastră la această scrisoare. În funcţie de aceasta, voi rândui lucrurile mai departe. Mă gândesc să plec de luni la Mănăstirea Ladojski pentru trei săptămâni.

Al dumneavoastră, înaltpreacuvioase, mult supus frate,
Arhimandritul Ignatie
25 septembrie 1853

1.P.S. Eu păstrez secretă intenţia mea faţă de fraţi, căci dacă vor afla mai înainte de vreme, se vor tulbura foarte mult. Dacă aveţi nevoie de cineva pentru corespondenţa cu mine, puteţi să încredinţaţi taina Dumneavoastră părintelui vistiernic, rugându-l să nu o spună nimănui.

2. P.S. Planul pentru construcția suprapusă a chiliei mele din lemn de la schit, eu îl transmit lui Alexei Maximovici. Buștenii trebuie să fie de patru și trei stânjeni, pe măsura lungimii și lățimii corpului chiliei. Nu ar fi rău să fie pregătiți de acum: ei ar îngheța și s-ar usca. La iarna viitoare aș putea să locuiesc în camerele construite din ei.

3.P.S. Când s-a strămutat părintele Leonid în schitul Optina, schitul era cârmuit de ieromonahul Antonie, fratele bun al părintelui Leonid; după Antonie, ieromonahul Macarie, ucenicul părintelui Leonid, a fost numit mai marele schitului. Părintele Leonid doar îndruma prin sfaturi duhovnicești. Și noi putem avea pentru schit un asemenea ieromonah, care l-ar conduce în calitate de egumen al dumneavoastră. Cunoaștem astfel de oameni[84].

Pe 30 noiembrie al aceluiași an 1853, egumenul Damaschin a trimis un răspuns definitiv la această propunere, convingându-l pe arhimandritul Ignatie să mai rămână în pustia Sfântului Serghie până la vremea cuvenită, când împrejurările îi vor îngădui să meargă personal în pustia Optinei, și la schitul de acolo se vor înțelege asupra adăpostului râvnit.

Suportând marea pierdere a morții împăratului Nicolae Pavlovici, înaltul lui ocrotitor, și fără să renunțe la dorința de a se strămuta în sihăstrie, arhimandritul Ignatie a călătorit în anul 1856 la schitul Mănăstirii Optina, cu singurul scop de a-și aranja șederea în sihăstrie. El s-a înțeles pe deplin cu egumenul în privința pregătirii la schit a unei chilii pentru

---

[84] În mod prescurtat, scrisoarea a fost publicată în cartea *Culegere de scrisori* în 1995. Textul evidențiat cu litere cursive se publică pentru prima oară.

el şi pentru reparaţia acesteia i-a dat în avans 200 de ruble. Întorcându-se în Mănăstirea Sfântul Serghie, l-a rugat într-o scrisoare pe episcopul Grigorie de Caluga să conlucreze cu monahii de la Optina pentru strămutarea lui în aşezământul lor.

La aceasta scrisoare a primit răspunsul preasfinţitului, care i-a transmis că egumenul pustiei Optina, după plecarea arhimandritului, s-a adresat către el în numele întregii obşti, cu rugămintea de a le arăta milostivirea sa de arhipăstor, ferind mănăstirea de mutarea în ea a arhimandritului Ignatie Briancianinov* . Având în vedere această împrejurare, el a fost nevoit să amâne pentru o vreme oarecare împlinirea gândului său de a ieşi la pensie şi a predat voii Domnului viaţa sa de acolo înainte.

În 1855 locţiitorul eparhiei Caucazului, N.N. Muraviev I[85], care îl cunoştea personal pe arhimandrit, l-a invitat să ocupe catedra din Stavropol, care trebuia în curând să se elibereze în urma unei anchete a administraţiei eparhiale ce a descoperit unele nereguli şi fraude săvârşite de arhiepiscopul Evghenie al Astrahanului, dar arhimandritul, refuzând, l-a rugat să nu facă demersuri în această privinţă, scriindu-i sincer că în Sinod îi vor găsi o vină din această

---

* În ciuda acestei întâmplări, legăturile duhovniceşti-prieteneşti ale episcopului Ignatie cu ieroschimonahul Macarie nu au încetat până la sfârşitul lumesc al stareţului.

[85] Nicolai Nicolaevici Muraviev-Karski (1794-1866) – făcea parte din rândul celor mai culţi oameni ai vremii sale. Militar profesionist, a luat parte la războiul din 1812, la războiul ruso-iranian (1826-1828) şi ruso-turc (1828-1829). Din 1854 până în 1856 a fost întâi-stătător şi egumen în Caucaz, a fost iniţiatorul numirii arhimandritului Ignatie la catedra Caucaziană. Cu anii, legăturile Sfântului Ignatie şi ale fratelui său P.A. Briancianinov s-au schimbat într-o prietenie adâncă. Despre corespondenţa lor se menţionează în capitolul 1.

cauză, şi că nu va avea succes, cum s-a şi întâmplat de această dată. Din această pricină, la întrebarea ţarului de ce ei nu sunt de acord cu numirea arhimandritului Ignatie la catedră, mitropolitul Nicanor răspundea: „El nu a studiat la Academia Teologică".

Peste puţin timp a murit mitropolitul Nicanor. La catedra mitropoliei de Sankt-Petersburg a fost chemat mitropolitul de Cazan, Grigorie[86], care îl cunoştea îndeaproape, îl înţelegea şi comunica duhovniceşte cu arhimandritul Ignatie, de aceea căutând folosul Bisericii lui Dumnezeu, îndată i-a propus catedra episcopală. Hotărându-se să nu se abată de la această propunere, văzând-o ca pe voia Domnului, el a căzut de acord.

Mitropolitul plănuia să-l hirotonească episcop în Novgorod şi el deja se pregătea pentru acesta, dar s-a întâmplat altfel. Catedra de Novgorod a fost ocupată de altă persoană (Platon, mai târziu episcop de Costroma), iar peste un an după aceasta, episcopul Ignatie a fost ridicat la rangul de episcop de Caucaz şi Cernomorie (Marea Neagră). Aceasta propunere a fost făcută în Sinod chiar de mai marii Sinodului, şi arhimandritul a primit această numire ca pe o expresie a voii purtătoare de grijă a lui Dumnezeu, cu atât mai mult că era deja a doua propunere din partea Înalt Preasfinţitului Grigorie.

Pe 25 octombrie 1857, a avut loc în Sinod numirea lui în prezenţa numeroaselor feţe bisericeşti, iar pe 27 octombrie a fost săvârşită în catedrala din Cazan hirotonia arhimandritului Ignatie întru episcop de Caucaz şi Marea Neagră, de faţă cu o numeroasă mulţime de omeni. Pe 28 octombrie el a săvârşit li-

[86] Grigorie (G.P. Postnikov, 1784-1860) – mitropolit al Novgorodului şi Sankt-Petersburgului între anii 1856-1860.

turghia în Lavra Nevskaia, în Biserica mitropoliei, numită a Crucii, apoi primele trei zile ale lunii noiembrie le-a petrecut în pustia Sfântului Serghie. Pe 2 noiembrie a vizitat mănăstirea marea cneaghină Maria Nicolaevna, „pentru a-şi lua rămas bun de la episcopul Ignatie", cum a binevoit să se exprime. Ziua următoare era zi de duminică, episcopul Ignatie a slujit la mănăstire Sfânta Liturghie, a luat masa în trapeza obştei şi, luându-şi rămas bun de la toţi, a părăsit pentru totdeauna pustia Sfântului Serghie, strămutându-se în Lavra Nevskaia.

Pe 4 noiembrie, la porunca împărătesei văduve Alexandra Feodorovna, episcopul Ignatie a mers în Ţarskoe Selo pentru a se prezenta înălţimii sale. Ţarina a binevoit să-l primească în cabinetul său şi pe lângă aceasta i-a dăruit o panaghie înfrumuseţată cu briliante şi rubine, spunând: „Cu bunăvoinţa ţarului, vă dăruiesc această panaghie în amintirea mea şi a ţarului plecat la cele veşnice".

Pe 9 noiembrie episcopul i-a vizitat pe marele cneaz Constantin Nicolaevici şi marea cneaghină Alexandra Iosifovna la Palatul de Marmură, unde a avut o discuţie îndelungată cu înălţimea sa despre obiectele bisericeşti, iar pe 10 noiembrie a avut bucuria să-l viziteze mai întâi pe ţar în Ţarskoe Selo, apoi pe ţarină, aparte în apartamentele lor. Ţarina a dorit să poarte o discuţie foarte serioasă cu el despre mănăstiri îndeobşte şi despre pustia Sfântului Serghie cu deosebire şi şi-a exprimat regretul că monahii acestei mănăstiri se comportă nepotrivit cu jurămintele lor de castitate şi neagonisire. Episcopul a răspuns: „Ce porunciţi să fac, Înălţimea voastră, când sunt doamne, dintre cele mai sus-puse, de la curtea Înălţimii voastre, care sunt gata să plătească oricât numai pentru a avea un ibovnic dintre monahii pus-

tiei Sfântului Serghie?". Țarina, acoperindu-și fața cu ambele mâini, s-a ridicat și cu pași repezi a ieșit din încăpere.

Pe 17 noiembrie preasfințitul a participat la hirotonia arhimandritului Alexandru de la Mănăstirea Soloveț întru episcop de Arhanghelsk și Holmogorsk. Tot în timpul acestei slujbe, viețuitorul pustiei Sfântul Serghie, ieromonahul Ignatie fost ridicat în rangul de arhimandrit și la recomandarea episcopului Ignatie și cu învoirea unanimă a obștei, a fost numit egumenul mănăstirii. În însemnările episcopului Ignatie găsim o notă despre succesorul său, scrisă de mâna sa: „Ignatie este un bărbat înțelept, blând și milostiv".

Dintre ucenicii arhimandritului Ignatie Briancianinov, pustia Sfântului Serghie a dat 16 stareți: 10 arhimandriți, 5 egumeni și un constructor (ziditor).

Viețuind în pustia Sfântului Serghie douăzeci și patru de ani fără două luni, episcopul Ignatie a lăsat-o într-o stare de-a dreptul înfloritoare. Sub cârmuirea lui, așezământul s-a înfrumusețat, după cum am văzut, cu trei minunate biserici.

Aici este potrivit să observăm că, în ciuda prigoanelor neîntrerupte, mai mult sau mai puțin intense, ale deținătorilor puterii, ce-l urmăreau personal pe arhimandrit, atitudinea societății din capitală, atât față de așezământ cât și față de starețul ei, arăta o bunăvoință și încredere din ce în ce mai mare, manifestate prin încrederea în sfaturile duhovnicești ale arhimandritului Ignatie, care erau căutate de persoane evlavioase din toate păturile sociale, fapt dovedit de nenumărate scrisori. Iar sub aspect material, această atitudine se exprima prin contribuții, donații și mai ales prin dorința de a-și preda rudele apropiate pământului ce aparținea acestei mănăstiri bine orânduite prin slujbele bisericești și prin evlavia călugărilor.

După calculul locțiitorului pustiei Sfântul Serghie, ieromonahul Agatanghel, inclus în însrcrierile despre mănăstire, publicate în revista *Convorbire familială* din iulie 1865[87], prețul tuturor clădirilor și construcțiilor ridicate în vremea cârmuirii arhimandritului Ignatie Briancianinov se ridică la suma de 420.000 de ruble de argint.

Revenind la perioada plecării episcopului Ignatie în Caucaz, astfel evitându-se relațiile directe cu ierarhii întâi-stătători din administrația duhovnicească, găsim de cuviință să amintim de unii dintre aceștia care au arătat o deosebită bunăvoință față de arhimandritul Ignatie în vremea slujirii lui ca egumen al pustiei Sfântul Serghie.

Primul loc în privința relațiilor duhovnicești apropiate îi aparține înaltpreasfințitului Filaret, mitropolitul Kievului și Galiției[88], ceea ce se dovedește prin scrisorile sfântului kievean, din care aducem drept exemplu numai una, prima dintr-un număr de unsprezece care s-au păstrat, toate în același duh și dispoziție.

„Preaiubite frate întru Domnul nostru Iisus Hristos, părinte arhimandrit!

Vă aduc cea mai sinceră mulțumire pentru că v-ați adus aminte de nevrednicia mea de ziua mea onomastică. Primiți, din inima mea care vă iubește,

---

[87] Memoriile au fost tipărite într-o publicație aparte: *Agatanghel (Voskresenski). Clipele de răgaz ale unui călugăr: egumenul Agatanghel al pustiei Sfântului Serghie.*

[88] Sunt publicate 13 scrisori ale mitropolitului Filaret către Sfântul Ignatie: „Filaret Amfiteatrov. Scrisorile înaltpreasfințitului mitropolit al Kievului Filaret Amfiteatrov către egumenul pustiei Sfânta Treime-Sfântul Serghie, arhimandritul (mai târziu episcopul) Ignatie Briancianinov, 1837-1843.//Vestitorul teologic. 1913. Martie.

prea sincerul meu salut cu prilejul onomasticii dumneavoastră, şi apoi cu prilejul Sărbătorii Naşterii lui Hristos – Mântuitorul nostru, şi pentru un an nou al harului Său. Vă urez şi Îl rog pe Domnul Dumnezeu, Dulcele Iisus, ca iubirea arzătoare pentru El a Sfântului Ignatie Purtătorul de Dumnezeu să se adăpostească în blânda şi cucernica ta inimă, frate preaiubit! Cu această iubire sfinţiei tale nu-i va fi frig nici în ţinuturile nordice. Iar când vei simţi frigul, îndată încălzeşte-ţi cu băgare de seamă inima cu cuvintele dătătoare de viaţă ale Evangheliei Domnului Iisus Hristos. Iar numele Lui preadulce şi atotmântuitor poartă-l întotdeauna în inima ta, şi fie ca Acesta să fie scris în inima ta cu scrisul de neşters al Sfântului Duh.

Multe milostiviri am primit eu, nevrednicul, de la Domnul Dumnezeu, dar cel mai mult îi mulţumesc bunătăţii Sale pentru două milostiviri: că m-a izbăvit din tinereţe de legăturile lumii prin călugărie şi că, prin căile nevăzute ale Proniei Sale, m-a învrednicit să vieţuiesc în sfântul aşezământ al Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, Milostiva Maică a călugărilor, lângă peşterile cu bunămireasma Sfântului Duh, peşterile preacuvioşilor noştri părinţi ai Lavrei Pecerska.

A rămas o singură dorinţă în inima mea, să nu mă lipsesc de părtăşia cu ei în încăperile veşnice ale Tatălui Ceresc. Doresc să mă săvârşesc mai repede şi să fiu cu Hristos. Am prăznuit duhovniceşte a patruzeci şi şaptea oară în liniştea mănăstirii mele onomastica mea de călugărie – e timpul să merg la Tatăl Ceresc. Îmi este frică de o bătrâneţe în care se poate pierde şi mica agonisire pentru veşnicie, iar să o înmulţeşti este târziu. Voia Domnului să fie în toţi, dar Domnul puţine ne dăruieşte fără rugăciune.

Nu am reuşit să vă scriu şi să trimit scrisoarea cu părintele Apolo, fiindcă el plecase în acea vreme să cerceteze eparhia. Fratele acesta s-a purtat la noi foarte bine, poate a dobândit ceva şi pentru suflet. Să-l binecuvânteze Dumnezeu în noul loc. Chemând binecuvântarea Domnului asupra Dumneavoastră şi asupra aşezământului încredinţat călăuzirii Dumneavoastră, cu cea mai sinceră cinstire şi iubire părintească, sunt şi voi fi cel mai sârguincios rugător al Dumneavoastră.

Exemplarul autentic a fost semnat de
mitropolitul Kievului, Filaret.
16 decembrie, anul 1844, Kiev".

Episcopul Ignatie, vieţuind la pensie în Mănăstirea Babaevski, i-a povestit şi fratelui său întâmplarea următoare: odată arhimandritul a venit în vizită la mitropolit. Ultimul, întâmpinându-l şi invitându-l să se aşeze, îi spuse cu nehotărâre: „Nu ştiu, să mă destăinui?" – „În ce?" – a întrebat zâmbind arhimandritul. „Iată, temându-mă de preamărire din pricina laudei oamenilor, pentru a mă smeri pe mine, mi-am cusut o rasă din muhoiar[89] şi astăzi am îmbrăcat-o". Arhimandritul a luat poala acestei rase, a scuipat pe ea, a şters-o şi i-a spus înaltpreasfinţiei sale: „Puteţi să umblaţi îmbrăcat şi în aur, dar să vă gândiţi la Biserică! În aceasta stă ascultarea şi smerenia Dumneavoastră". Şi după sfatul său, mitropolitul a dezbrăcat îmbrăcămintea ieftină.

Apoi urmează bunele relaţii, milostive şi sincere, ale mitropolitului Grigorie de Novgorod şi Sankt-Petersburg, care s-au exprimat chiar prin faptele

[89] Muhoiar – material de bumbac ieftin cu un adaos de lână şi mătase.

înaltpreasfinţitului, care a insistat asupra ridicării arhimandritului Ignatie la rangul de episcop al Caucazului.

Scrisorile arhiepiscopului Smaragd de Orel[90] dovedesc bunăvoinţa sinceră a acestuia pentru arhimandrit. Să înfăţişăm scrisoarea lui.

„Înaltpreasfinţite,
preaiubite frate întru Hristos!

Cu mare osârdie salut înălţarea Dumneavoastră la rangul de episcop al Bisericii Ruse şi păşirea în eparhia care v-a fost încredinţată de Dumnezeu. Din tot sufletul meu vă doresc să prosperaţi în toate cele bune, atât dumnevoastră ca arhipăstor nou, cât şi întregii turme a Caucazului. Păşunea dumnevoastră duhovnicească a fost vreme îndelungată udată cu apa vie a învăţăturii Evangheliceşti şi a pildei vii a sfinţilor nevoitori, şi eu sunt pe deplin convins că pe aceasta, cu harul lui Dumnezeu, vor creşte acum cele mai binemirositoare flori pentru Biserica lui Hristos.

Vă mulţumesc foarte mult pentru scrisoarea Dumneavoastră din 20 ianuarie şi vă cer scuzele îngăduitoare pentru că, neştiind vremea trecerii Dumneavoastră prin Orel, am plecat de acasă în eparhie numai pentru trei zile. Şi s-a întâmplat ca anume în aceste trei zile să pierd preţioasa întâlnire cu Dumneavoastră! Fie voia Domnului! Eparhia Dumneavoastră îmi este întrucâtva cunoscută, mai ales pentru aceea că ea a aparţinut mai demult Astrahanului, unde am fost preot şi mi s-a întâmplat să primesc unele veşti despre Caucaz şi Cernomorie (Marea Neagră), în plus, seminariştii Dumneavoastră au studiat

[90] Smaragd (A.P. Crijanovski, 1796-1863) – arhiepiscopul Orlovului.

pe când eu mă aflam în Astrahan. Se spune că Cernomorie este cel mai bun colţişor din eparhia Dumneavoastră. Dar, îndeobşte, cu puţine biserici, secerişul este mult, iar lucrătorii sunt puţini.

Domnul să vă înţelepţească şi să vă călăuzească în rânduiala Casei lui Dumnezeu, care este Biserica vie a lui Dumnezeu, stâlpul şi adeverirea Adevărului. Eu, din partea mea, ştiu cât de greu îi este unui păstor în eparhiile nou deschise, fiindcă eu singur am deschis în Belorusia eparahia Polotk şi am fost găzduit într-o casă evreiască, suferind şi alte necazuri din pricina lipsei de mijloace şi de oameni. Nădăjduiesc că milostivul Dumnezeu va preţui odată munca noastră grea de răspândire a Bisericii Ortodoxe în acele ţinuturi!

Despre mine vă voi spune că sănătatea mea se năruie din pricina bătrâneţii, fiindcă am şaizeci şi doi de ani de la naştere – este aproape hotarul pribegiei mele pământeşti.

Rugaţi-vă, vlădică sfânt, pentru nevrednicia noastră. Iar eu, stând lângă altarul lui Dumnezeu, nu voi da uitării numele şi chipul Dumneavoastră Sfânt.

Cerându-vă şi pe mai departe bunăvoinţa Dumneavoastră faţă de mine, întotdeauna voi fi sluga bună şi prea supusă a preasfinţiei Voastre.

Scrisoarea autentică a fost semnată de
arhiepiscopul Smaragd.
oraşul Orel.
11 februarie 1858".

Mitropolitul Filaret al Moscovei a ocrotit paşii de început în lucrarea slujitoare a arhimandritului Ignatie şi chiar l-a onorat deseori cu discuţii despre lucrarea monahală. Odată, vorbind despre ascultare, la observaţia arhimandritului, precum că ascultarea

călugărească față de stareț nu îngăduie nicio împotrivire, vlădica Moscovei a spus că în vremea de azi astfel de ucenici nu sunt. Arhimandritul a răspuns că, așa cum aceasta depinde în principal de educație, sunt și astăzi astfel de ucenici, deși rari, care primesc această învățătură după exemplul începătorilor străvechi, și l-a dat exemplu pe ucenicul său de chilie care îl însoțea în această călătorie la vlădica.

Înaltpreasfințitul a dorit să-l vadă și să vadă exemplul acestei ascultări. Chileinicul arhimandritului, pe nume Ștefan, a fost chemat și prezentat vlădicii. Arhimandritul îi spuse: „Ștefan, arată-i limba vlădicii!" Acesta a scos limba, fără să se gândească și să se sfiască, și a fost lăsat să plece (Ștefan a murit de tânăr în pustia Sfântului Serghie, în cinul de ieroschimonah. În schimă a fost numit Simon. S-a învrednicit de cel mai pașnic și fericit sfârșit). În urma acestei întâmplări, mitropolitul Filaret a început, cu nimic mai puțin decât ceilalți, să se împotrivească lucrării slujitoare a arhimandritului Ignatie, preocupându-se ca scrierile arhimandritului să fie atât de schimbate de cenzori, încât să i se năruie orice dorință de a le mai publica. Arhimandritul Avacum, cenzorul, l-a numit pe el principalul vinovat de aceasta poruncă[91].

---

[91] În scrisoarea către fratele Petru Alexandrovici Briancianinov din 30 septembrie 1862, Sfântul Ignatie scria: „Pe când vieţuiam în pustia Sfântului Serghie, nu şi-au arătat bunăvoinţa ca lucrările mele să fie editate în scris, având pentru aceasta pricinile lor. Poate aceste pricini există şi acum... La început nu mi-au arătat aceasta direct: pentru a mă refuza au avut metoda lor. Anume: manuscrisul a fost atât de mâzgălit şi atât de schimbat, încât nu mai este bun de nimic, iar lucrarea mi-a devenit străină, cu un chip ciuntit, care putea să ademenească cititorul, dar pe autor să-l facă batjocura publicului. Mai târziu un cenzor a fost destul de bun să-mi spună despre existenţa unei porunci tainice privind

În timpul slujirii episcopului Ignatie în Caucaz, mitropolitul a luat sub ocrotirea lui un grup de persoane, unite pentru a i se opune episcopului, sub conducerea protoiereului Crastilevski şi a rectorului seminarului, arhimandritul Epifanie Izbitski.

Însă în relaţiile de suprafaţă, el păstra aparenţa bunăvoinţei, exprimată permanent prin scrisori cu un conţinut dintre cele mai amabile şi cumpătate.

Arhiepiscopii Gedeon al Pskovului, Eleodor al Curskului şi-au arătat bunăvoinţa faţă de arhimandritul Ignatie, ocrotindu-l şi apărându-l în Sinod.

Arhiepiscopul Agatanghel al Voliniului[92] a fost fiul lui duhovnicesc în tot răstimpul aflării sale în Petersburg şi a păstrat până la sfârşit această comportare duhovnicească faţă de episcopul Ignatie, pe care l-a vizitat pe când era deja la pensie în Mănăstirea Nicolo-Babaevski, mergând în concediu din Viatka, unde ocupase catedra episcopală până la strămutarea sa în Volini.

---

lucrările mele, după care eu nu am mai deranjat cenzura cu prezentarea lucrărilor mele acolo". (*Culegere de scrisori*. 1995).

[92] Agatanghel (A.M. Soloviev, 1812-1876) – arhiepiscopul de Volini şi Jitomir.

CAPITOLUL XIII

CAUCAZUL

În îndelungata vreme a stăreției sale în pustia Sfântului Serghie, episcopul Ignatie nu doar că n-a agonisit nicio avuție, dar a ajuns într-o asemenea situație, încât nu avea alt mijloc decât ajutor din afară pentru lungul drum care îl aștepta. El fusese întotdeauna nemaipomenit de generos când făcea milostenie, nu refuza pe nimeni dacă avea ce să dăruiască. Când se întâmpla să nu aibă bani, dădea lucruri, așa că ucenicii de chilie se străduiau sa le dea bani celor care cereau, cât se putea, evitând astfel întâlnirile cerșetorilor cu arhimandritul. De aceea, când a trebuit să plece din Sankt-Petersburg, episcopul a fost nevoit să-i ceară un ajutor bănesc unei persoane apropiate duhovnicește, care i-a dat 1000 de ruble.

Pe 25 noiembrie a părăsit Petersburgul și pe 26 a ajuns în Moscova, de unde a plecat spre Lavra Sfântul Serghie. Pe 5 decembrie, seara, a ajuns în Tula, unde, fiind primit cu bunăvoință de către preasfințitul Alexie[93], a liturghisit, și în data de 7 a pornit mai departe la drum. În Orel nu l-a găsit pe arhiepiscopul Smaragd, care încă de pe când era în Sinod și-a arătat afecțiunea sinceră pentru arhimandritul Ignatie, viețuitor pe atunci al pustiei Sfântul Serghie. Așa că a ajuns până în Fatej, unde, din pricina bolii, a stat trei zile în casa negustorului Haricikin. În seara de 13 decembrie a ajuns în Kursk, unde a slujit în sobor liturghia pe data de 15, fiind invitat de arhiepiscopul

---

[93] Alexie – (R.I. Rjanitin, 1813-1977) – arhiepiscop de Tveri și Kasin, fost arhiepiscop de Tula și Belev.

Iliodor de Kursk şi Belgorod, iar pe 18 s-a mutat în Harkov, unde pe data de 20 a slujit liturghia. Pe 21 decembrie, la ora 4 după-amiaza, încă pe lumină, episcopul a plecat de la staţia „Golaia Dolina" spre Mănăstirea Sviatogorsk, aflată la 20 de verste de acolo. Temperatura era de numai un grad. Când au cotit de pe drumul mare pe drumul de ţară, spre mănăstire, s-a iscat o grozavă furtună de zăpadă. Nu se vedea nimic pe o distanţă de un stânjen. Surugiii s-au abătut din drum şi mergeau pe unde se nimerea. În sfârşit, caii s-au oprit cu încăpăţânare, aparent fără nicio pricină: s-a dovedit că echipajul episcopului ajunsese pe marginea unui povârniş adânc, chiar deasupra unei prăpăstii. Abia la ora două din noapte, în bătaia strălucitoare a lunii şi pe un ger de minus 20 de grade, episcopul a ajuns la mănăstire.

Plecând mai departe din Bahmut, el a mers la baroneasa Kampenhauzen, care l-a invitat să petreacă sărbătoarea Naşterii Domnului la moşia ei, la 40 de verste de oraş. Episcopului i s-au trimis pentru călătorie şase cai de toată frumuseţea. Primele 20 de verste caii au mers în goană pe drumul acoperit cu o pojghiţă de gheaţă. La începutul celorlalte 20 de verste, drumul se acoperise deja cu zăpadă. Caii au mers la pas. Cu cât mergeau mai mult, cu atât mai adâncă era zăpada şi caii s-au oprit. Au trimis după încă şase cai. Careta trasă de doisprezece cai s-a urnit, însă zăpada devenea din ce în ce mai adâncă, caii mergeau cu greu, deseori se opreau.

S-a înnoptat. Vizitiii s-au abătut din drum prin stepă şi au fost nevoiţi să se oprească. Din fericire, noaptea nu era geroasă. Au deshămat câţiva cai şi au mers călare să caute aşezarea. Odată cu sunetul de sărbătoare al clopotelor, călăreţii au ajuns în sat. Preotul şi diaconul, care se pregăteau de liturghie, au

adunat destul norod, cai şi boi şi s-au îndreptat să-i vină în ajutor călătorului care şi-a petrecut noaptea în stepă. Episcopul a trecut din caretă în sanie şi a ajuns la conac la ora şapte dimineaţa. Echipajul a fost adus cu boii. S-a dovedit că se abătuseră şapte verste de la conac din pricina zăpezii care acoperise stepa.

Pe patru ianuarie 1858 episcopul Ignatie a ajuns în oraşul Sevastopol din Caucaz la ora patru după amiaza. Casă arhierească nu exista şi vlădica nou sosit s-a oprit într-un apartament din casa negustorului Stasenkov.

Exista o căsuţă mică, semănând mai mult a casă ţărănească, pe care cu paisprezece ani în urmă, negustorul Volobuev o dăruise pentru adăpostirea temporară a primului episcop, Ieremia[94]. Pe lângă această cocioabă fusese construit un apartament la fel de simplu, alcătuit din două cămăruţe mici, numite sufragerie şi salon. Ultima era pentru arhiereu şi încăperea pentru săvârşirea slujbelor, fiindcă avea o fereastră şi o uşă care ducea către mica biserică din piatră – numită a Crucii – construită lângă această căsuţă. Căsuţa ajunsese atât de dărăpănată, că locuitorii s-au ruşinat să-l primească în ea pe episcop. Mânaţi de bunăvoinţă, ei au închiriat pentru el un apartament pe cheltuiala lor.

În ziua sosirii, preasfinţitul i-a primit cu pâine şi sare în apartamentul său pe clericii soborului, pe locuitorii oraşului şi pe mai-marele guberniei, general-locotenentul A. A. Volotkoi[95]. Seara a ascultat

---

[94] Ieremia (I.I. Soloviev, 1799-1884) – primul episcop de Caucaz şi Cernomorie între anii 1843-1849.

[95] Alexandr Alexeevici Volotkoi (1806-1875) – senator, general-locotenent, guvernator al regiunii Stavropol, de obârşie din oraşul Vologda, de o vârstă cu Sfântul Ignatie, amândoi fiind bune cunoştinţe încă din copilărie.

acasă miezonoptica, iar a doua zi – duminică, 5 ianuarie – a slujit liturghia în Biserica sobornicească Riadskaia, în faţa unei mulţimi de oameni, atât slujitori militari cât şi cetăţeni ai oraşului, care se înghesuiau să ia parte la prima liturghie a noului păstor. După rugăciunea din amvon, episcopul şi-a salutat turma printr-un cuvânt despre pacea duhovnicească întru Iisus Hristos, Domnul nostru. Aducem acest cuvânt ca pe o expresie precisă a duhului atitudinii noului păstor faţă de turma lui.[96]

„Pace oraşului acestuia"
(Mt.10, 12)

Rostesc acest cuvânt de bun sosit, fraţi iubiţi, după porunca Dumnezeului meu, venind cu toiagul de păstor în oraşul mântuit de Dumnezeu, Sevastopol, propovăduiesc şi vorbesc în acest oraş şi în oraşele şi toate aşezările din împrejurimi, *căci se apropie Împărăţia lui Dumnezeu* (Mt.10, 7).

Împărăţia Cerească, Împărăţia lui Dumnezeu este în noi. (Lc.17, 21). Împărăţia Cerului este pacea lui Hristos. În sufletul în care, din ascultarea faţă de Dumnezeu, s-au potolit patimile, domneşte Dumnezeu, domneşte pacea lui Hristos.

Dar pacea lui Hristos nicidecum nu este pacea lumii acesteia. *Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă, nu precum dă lumea vă dau Eu* (In. 14, 27). Unirea pentru o ţintă goală, sau îndoielnică, deseori instaurează între oameni o învoială vremelnică şi păguboasă pentru suflet. Pacea lui Hristos este sfântă!

---

[96] Cuvântare rostită la venirea în eparhie în Catedrala sobornicească din Stavropol pe 5 ianuarie 1858 (Ignatie Briancianinov, Vol. 3,4. *Cuvânt despre moarte. Predică ascetică*. Moscova, 1993).

Pacea lui Hristos este toată în Hristos! Pacea lui Hristos este semănată în suflet de Cuvântul lui Dumnezeu, se naşte din cultivarea ogorului sufletesc cu poruncile lui Hristos, se hrăneşte cu această nevoinţă nevăzută dar grea, creşte din ea. Cu lucrarea Sfântului Duh, pacea lui Hristos va cuprinde mintea, inima şi trupul creştinului desăvârşit, uneşte într-un întreg aceste părţi despicate şi despărţite de păcat. Pe omul împăcat în sine şi cu sine, care se înfăţişează pe sine ca un întreg unitar, aşa cum era înainte de cădere, îl uneşte cu Dumnezeu. O astfel de pace cer şi pentru voi, fraţi iubiţi, de la singurul Dăruitor al adevăratei şi sfintei păci, de la Domnul nostru Iisus Hristos.

Pacea lui Dumnezeu, mai presus de orice minte, după înţelesul viu şi lămurit al apostolului, să o păzească inimile şi cugetele noastre pentru Hristos, acestea să păzească pentru El lucrarea noastră pământească şi viaţa noastră veşnică, care depinde de această lucrare. Amin."

În ziua Botezului Domnului, după liturghie, a sfinţit apa din bazinul aflat în mijlocul oraşului şi a stropit cu agheasmă simbolurile armatei, în faţa unei adunări de oşti şi a unei mari mulţimi de oameni, care l-au întâmpinat cu căldură. Acest bazin a fost făcut în spaţiul dintre două secţiuni ale bulevardului care duce către strada principală, spre postul de grăniceri de la Tiflis. Bulevardul împarte strada în două, iar bazinul formează intersecţia bulevardelor cu strada ce duce de la scara catedralei sobornicești de vară spre interiorul oraşului. În colţurile acestei străzi îndreptate spre bazin se află, de o parte, şirul de clădiri ale pieţei, cu Biserica Riadskaia lângă ele, iar de cealaltă parte – unghiul casei în care se află gimnaziul cu cele două clase ale secţiei pedagogice.

În ziua Bobotezei, vremea era neobişnuit de caldă. Ferestrele gimnaziului au fost deschise şi în timpul sfinţirii apei, grupuri de gimnazişti curioşi, împreună cu supraveghetorii şi profesorii, se înghesuiau în faţa lor, iar la fereastra cea mai apropiată se afla, în rândul spectatorilor, şi directorul gimnaziului, Jannuarius Mihailovici Neverov.

Discuţiile zgomotoase, stridente, hohotele de râs ale gimnaziştilor adunaţi în faţa acestor ferestre s-au auzit tot timpul slujbei, dar mai cu seamă atunci când episcopul citea rugăciunile pentru sfinţirea apei. Hohotul sălbatic, satanic, al însuşi directorului a acoperit deodată gălăgia acestei adunări, spre ispita tuturor celor care erau de faţă, aşa că general-locotenentul Voloţki s-a văzut nevoit să trimită nişte oameni pentru a-i ruga să înceteze acele reacţii nepotrivite ale elevilor. Această împrejurare l-a făcut pe episcop să înţeleagă limpede, ceea ce s-a adeverit mai târziu, orientarea nefastă a directorului gimnaziului Neverov, al cărui scop fundamental în educaţia tinerilor era dezvoltarea lor ca liber-cugetători, nepermiţând limitarea acestei libertăţi nici pentru cea mai întemeiată critică.

Eparhia de Stavropol, înfiinţată în jurul anului 1840, nu a putut fi orânduită din pricina unor împrejurări aparte, care nu numai că au stăvilit bunul mers al acestei iniţiative a stăpânirii, ci au îngreunat munca pe care urma să o împlinească episcopul Ignatie, de a-i întoarce pe toţi şi pe fiecare spre o înţelegere dreaptă a lucrării pe care trebuiau să o facă, iar pe organizaţiile conducătoare şi pe cârmuitorii ţinutului spre o atitudine binevoitoare faţă de catedra episcopală.

Primul episcop de Caucaz şi Marea Neagră a fost preasfinţitul Ieremia – un om foarte evlavios, dar

cu un caracter aspru. Din râvna pentru Ortodoxie el s-a comportat necruțător cu rascolnicii, în mare parte locuitori ai satelor de cazaci ai trupelor de frontieră din Caucaz. Curajul și bărbăția trupelor de luptă ale armatei au deschis drumul unei reacțiuni energice contra episcopului, prin intermediul apropiatei lor conduceri militare, la propunerea căreia toată populația regimentelor de frontieră a fost scoasă de sub administrarea episcopului eparhial și dată sub conducerea preotului armatei Caucazului. În acest fel, în eparhia de curând înființată, din 500 de mii de suflete care alcătuiau turma sa, jumătate (adică 250 de mii) a ieșit de sub cârmuirea episcopului, care nici nu se gândea la posibilitatea unei astfel de separări.

Fiindcă eparhia fusese categorisită ca una de clasa a treia, episcopul trebuia să se întrețină cu un salariu de 280 de ruble de argint pe an. Ținând seama că această sumă era prea mică pentru catedra de curând înființată, care cerea în toate privințele tot felul de construcții și amenajări, Sfântul Sinod a rânduit vremelnic pentru episcop suma de 1000 de ruble de argint pe an din banii Sinodului și 1500 de ruble de argint pentru întreținerea casei arhierești, până la orânduirea deplină a catedrei.

Preasfințitul Ieremia, foarte cinstit în societate și în rândul poporului pentru sfințenia vieții sale ascetice, a trezit prin faptele sale contra rascolnicilor nemulțumirea întregii înalte stăpâniri a ținutului, și de aceea nu a avut succes în toate planurile sale de rânduire materială a catedrei. Curând el a cerut să fie lăsat la pensie și a plecat, nereușind să facă nimic trainic pentru alcătuirea catedrei sale.

Locul său l-a luat preasfinţitul Ioanichie[97], care a căzut în extrema opusă: luând pe seama lui numai hirotonirea, el a lăsat administrarea lucrărilor în voia Consiliului, după ale cărui opinii se conducea în toate hotărârile sale.*

Pe atunci Consiliul se afla sub conducerea deplină a protoiereului Krastilevski, ceea ce a atras asupra eparhiei înfăptuirea unei anchete de către arhiepiscopul Evghenie al Astrahanului, după porunca Sinodului. Urmarea acesteia a fost demiterea episcopului Ioanichie şi trimiterea lui la pensie, iar faptele lui Krastilevski au fost puse sub supravegherea şi dispunerea episcopului ce avea să vină. Ca urmare a acestor evenimente, clerul eparhial, foarte bogat datorită însuşi ţinutului îmbelşugat, mereu oprimat de Consiliu, nu putea să aibă nicio influenţă în societate, iar poporul simplu îşi pierduse încrederea în acesta.

Rodul acestor neînţelegeri între cler şi popor a fost din partea celui din urmă lipsă de respect faţă de cinul preoţesc, necinstirea statului şi rânduielilor Bisericii. Nu era oare vrednic de mirare şi regret

---

97 Ioanichie (I.I. Obrazţov, 1790-1880) – al doilea episcop de Caucaz şi Cernomorie între anii 1849-1857.

* Drept exemplu al acestei supuneri conştiente, benevole a episcopului Ioanichie înaintea Consiliului vom aduce o situaţie care i s-a întâmplat vice-guvernatorului local. El locuia în parohia bisericii Sfintei Mucenițe Varvara, unde paroh al bisericii era părintele Gavriil Orlov, iubit de întreaga parohie. Aflând că e posibil să fie strămutat în altă parohie, toţi enoriaşii şi însuşi preotul l-au rugat pe vice-guvernator să mijlocească înaintea preasfinţitului ca părintele Gavriil să rămână pe loc. Conducătorul guberniei a mers la preasfinţitul, căruia i-a înfăţişat rugămintea enoriaşilor şi a lui, rugându-l să o ia în vedere. Dar preasfinţitul a răspuns foarte indiferent că aceasta nu depinde de el şi i-a propus conducătorului guberniei să se adreseze cu rugămintea lui la Consiliu.

faptul că doi protoierei, membri ai Consiliului, erau proprietari de poştă (Krastilevski era proprietarul poştei de pe drumul Voenno-Gruzinski, iar Gremiacinski – al celei de pe drumul Mozdokski)? Deşi ei nu întreţineau direct aceste staţii, acţionau prin capitalul lor, de care aveau grijă personal, umblând prin birouri şi pe la autorităţile civile.

Numeroasele cercetări în urma denunţurilor locuitorilor împotriva clerului şi invers – a clerului împotriva locuitorilor – au împovărat conducerile şi slujitorii ambelor instituţii şi au aprins duşmănia şi răutatea din ambele părţi, fapt de care se foloseau instigatorii, cârcotaşii, găsind în aceste tulburări satisfacerea scopurilor lor egoiste. Averea clerului era atât de mare, că preoţii slujitori în 110 parohii ale eparhiei aveau la Administraţia Asistenţei Publice din Stavropol un capital ce alcătuia mai mult de 3/4 din totalul capitalului de milioane al Administraţiei.

Cunoscând îndeletnicirile Consiliului, persoanele din care era alcătuit, purtarea lor faţă de societate, faţă de cler şi alte puteri administrative ale guberniei, episcopul Ignatie a luat grabnic măsuri hotărâte, în primul rând pentru refacerea bunelor şi cuviincioaselor legături cu cetăţenii oraşului, atât cu locuitorii simpli, cât şi cu persoanele din administraţia armată şi cetăţenească, iar în al doilea rând, pentru asigurarea unei activităţi cinstite şi necorupte a Consiliului.

Era cât se poate de firesc ca episcopul Ignatie să dorească să înceapă imediat împlinirea a două lucrări trebuincioase şi care nu sufereau amânare: cercetarea personală a eparhiei şi tratamentul său cu ape minerale. Cu acest scop el s-a hotărât ca în vara anului 1858 să cutreiere toată jumătatea de răsărit a eparhiei, îmbinând cercetarea cu tratamentul în Piatigorsk şi împrejurimile lui, tratament necesar pentru

posibila refacere a sănătății sale, zdruncinată din copilărie din cauza scrofulozei și mai târziu vătămată pentru totdeauna de reumatism (în așezarea mlăștinoasă a pustiei Sfântul Serghie), de tratamentul greșit și de boala hemoroidală.

Plecând din Stavropol, el s-a îndreptat spre Gheorghievsk, iar de acolo – spre Piatigorsk, unde, după sfatul și indicațiile doctorului-șef al spitalului militar din Krasnoglazov, a băut și a urmat un tratament deplin cu băi de sulf, apoi cu băi alcaline în satul Essentuksk și, în sfârșit, în Kislovodsk s-a tratat cu întăritoarele băi ale Narzanului. În primele zile ale lui august, episcopul a săvârșit o călătorie în Gheorghievsk pentru a se întâlni cu mitropolitul Isidor[98], strămutat din Tiflis în Kiev. El a ajuns în Gheorghievsk la ora unsprezece noaptea. În jurnalul episcopului Ignatie au fost găsite notițele scrise de mâna lui din zilele de 5, 6, 7 și 8 august.

„Mitropolitul a discutat până la ora două din noapte cu mine și cu guvernatorul civil, general-locotenentul Voloțki. A vorbit aproape numai el și numai despre lucruri lumești, a vorbit cu multă tragere de inimă. Pe data de opt el s-a trezit dimineață la ora șase, s-a ocupat vreo zece minute de mine, într-o discuție între patru ochi, despre problemele privitoare la eparhia Caucazului și îndeobște la Biserică. În acest răstimp foarte scurt, el a atins numeroase probleme, multe dintre ele cunoscându-le vag, având o gândire superficială și o înfumurare caucaziană. Vârsta lui e de 60 de ani – sau cu un an, doi mai mult. Este de statură mai mult mică decât medie, dar nici cea mai mică. Capul îi stă în umeri, gâtul fiind foarte scurt. În

[98] Isidor (I.S. Nicolski, 1799-1892) – mitropolit de Novgorod și Sankt-Petersburg între anii 1860-1892.

comportament este cam mojic, dar foarte ager – îi joacă ochii. Întotdeauna s-a remarcat prin agerime în domeniul slujirii sale. Are puterile încă foarte proaspete, deşi se zvonea peste tot că este foarte bolnăvicios. Mitropolitul şi-a exprimat nemulţumirea faţă de nobilimea rusă, fiindcă aceasta încetineşte eliberarea ţăranilor."

Episcopul, vorbindu-i mitropolitului despre legăturile sale cu seminarul, i-a transmis printre altele, că în vederea încurajării profesorilor şi elevilor, el invită în serile de sărbătoare câţiva profesori şi împreună cu ei, câţiva tineri mai vrednici, la un ceai în casa lui, unde se servesc fructe sau altceva dulce şi se poartă discuţii de îndrumare duhovnicească.

Această faptă nu i-a plăcut deloc mitropolitului şi, neţinând seama de prezenţa guvernatorului, nu a contenit să-l împroaşte cu reproşuri pe episcop, certându-l de parcă ar fi comis o crimă, şi s-a aprins atât de mult de la iritarea sa dezmăţată, că generalul-locotenent Voloţki a socotit de cuviinţă să-l liniştească, înfăţişându-i tăcerea episcopului înaintea acuzaţiilor lui, ca pe o pricină îndestulătoare pentru a-şi potoli mânia şi a pune capăt dojanei sale zgomotoase.

Terminându-şi tratamentul în Kislovodsk, episcopul Ignatie şi-a îndreptat paşii spre cercetarea eparhiei de-a lungul părţii de sud, apoi a celei de sud-est a guberniei Stavropol.

Pentru a lămuri cât se poate mai bine starea de atunci a eparhiei, vom înfăţişa însăşi vederea episcopului, exprimată în raportul său anual din 1858, când deja văzuse personal mai mult de jumătate din ea, dar încă nu reuşise să vadă Cernomorie (ţărmul Mării Negre) din pricină că-şi petrecuse timpul aşteptând sosirea marilor cneji Nicolae şi Mihail Nicolaevici, care au vizitat în toamna acelui an Caucazul, tre-

când prin Stavropol. Să redăm unele citate din raportul anual din 1858 despre situaţia eparhiei[99].

„Consiliul. Componenţa lui. În 1858 (adică în anul sosirii episcopului Ignatie la catedră) s-a schimbat considerabil. La începutul lui 1858, în urma episcopului Ignatie, au venit în Stavropol un nou rector al seminarului, arhimandritul Gherman, şi un nou inspector, ieromonahul sobornicesc Isaachie.

Primul dintre ei a început să fie prezent în Consiliu după adoptarea unui drept al rectorilor, iar al doilea, după propunerea episcopului, care a fost acceptată de Sinod. În martie a sosit şi noul secretar.

O atât de însemnată schimbare a componenţei Consiliului a zdruncinat autoritatea protoiereului Krastilevski, care stăpânise până atunci în Consiliu, datorită atât bunei capacităţi şi experienţei sale, cât mai ales datorită încrederii nemărginite pe care o avea în el preasfinţitul Ioanichie. Teama faţă de Krastilevski a slăbit puţin în rândul vechilor membri, şi protoiereul Suharev – doctorand al Academiei din Moscova, o persoană cu un caracter sincer – care până atunci păstrase tăcere, a început să-şi expună părerile, spre folosul bunei lucrări.

Dar însuşirile lui Krastilevski şi cunoaşterea problemelor ţinutului caucazian nu puteau să nu atragă atenţia celorlalţi membri şi a secretarului. În urma atenţiei a început să se arate şi încrederea, mai ales că rectorul şi inspectorul, ocupaţi cu seminarul, nu puteau să acorde problemelor Consistoriului atât de mult timp, de cât era nevoie pentru cercetarea

---

[99] Fragmente din dările de seamă anuale ale Sfântului Ignatie către Sfântul sinod despre vizitarea eparhiei Caucazului şi despre starea duhovnicească-creştinească a regiunii din anul 1858. Sunt redate, de asemenea, în cartea lui Socolov, pp.211-300.

profundă a acestor probleme. Superioritatea înaintea celorlalţi membri în cunoaşterea problemelor, viclenia înnăscută, care ajungea la meschinărie, din nou i-au adus lui Krastilevski întâietatea şi autoritatea în Consistoriu şi ar fi rămas astfel dacă nu era altă putere care să-l îngrădească şi să-l înfrâneze.

Începea să devină simţit conflictul pe care mulţi nu-l observaseră: de îndată ce vedea că împotrivirea sa devenea vădită, vicleanul Krastilevski afişa imediat o atitudine conciliantă. Dar aceasta, din motivele cunoscute, nu putea să schimbe tendinţa generală, conflictul devenind sensibil şi în plan administrativ, şi sub aspect moral şi duhovnicesc. Îndreptarea lui Krastilevski a fost cu neputinţă: îndepărtarea lui din Consistoriu a devenit necesară. Dintr-un capăt în altul al ţinutului se auzeau jalbe şi plângeri împotriva lui.

Clerul, obişnuit să vadă în el de-a lungul câtorva zeci de ani o autoritate nemărginită, tremura în faţa lui. În acel an 1858, chiar dacă acesta a observat limitarea influenţei şi acţiunilor lui, totuşi nu era convins de acea situaţie, neobişnuită pentru Krastilevski, şi, cunoscând din experienţă fermitatea lui, aştepta din minut în minut revenirea acestuia la despotismul său obişnuit. Multe treburi mergeau cu încetineală, iar altele nu se mişcau deloc numai din pricină că persoanele cărora li se încredinţaseră aceste treburi, cunoscând părerea lui Krastilevski despre ele, nu îndrăzneau să lucreze împotriva voinţei lui.

Ultima împrejurare a slujit ca o piedică foarte importantă pentru înfăptuirea ordinii în eparhie, iar în unele cazuri ar fi iscat cele mai neplăcute şi zgomotoase evenimente, aşa cum a fost demonstrat de fapt şi înfăţişat în descrierea vizitei episcopului în oraşul Mozdok. Formându-şi o părere atât de realistă

despre Krastilevski din cercetarea problemelor nu numai pe hârtie, dar şi a urmărilor lor, întorcându-se din cercetarea eparhiei, episcopul a socotit de cuviinţă că întâia datorie preoţească era înlăturarea din activitatea eparhială a acelei cauze care atâţia ani a împiedicat lucrarea dreaptă şi folositoare şi nu ar fi contenit nici pe mai departe să fie o pricină nesecată a celei mai vătămătoare influenţe.

Pe acest temei, prin dreptul pe care îl avea, episcopul l-a îndepărtat pe Krastilevski din Consiliu şi a prezentat Sfântului Sinod demiterea completă a acestuia din rândul membrilor Consistoriului. Sfântul Sinod a încuviinţat această demitere.

Totodată, episcopul a crezut de cuviinţă ca pentru eliberarea completă a membrilor Consiliului de sub influenţa lui Krastilevski, acesta să fie îndepărtat din oraşul eparhial. Lui Kratsilevski, demis din funcţia de protoiereu al catedrei, i s-a propus parohia bisericii din Mozdok şi administrarea ei fără nicio influenţă asupra Bisericii Adormirii Maicii Domnului din afara acestui oraş, ai cărui enoriaşi erau osetini şi cerkezi. Însă deoarece Krastilevski a socotit nepotrivită pentru el aşezarea sa în Mozdok din pricina urii pe care o aveau faţă de el ţăranii-munteni, el a fost strămutat în oraşul Gheorghievsk, atunci când se eliberase un loc, şi i s-au încredinţat aceleaşi sarcini pe care le-ar fi avut în Mozdok.

Locul lui Krastilevski în sobor şi în Consiliu l-a luat arhiereul din Gherghievsk, protoiereul Vasilii Popov, cu un caracter deschis, direct, cu o orientare pe potriva caracterului supus ţarului şi a aptitudinilor, dovedite în cei paisprezece ani de slujire ca blagocin, orientare pe care el a păstrat-o, în ciuda răcelii pe care i-o arăta Krastilevski. Sfântul Sinod a încuviinţat participarea protoiereului Popov ca membru în

Consiliu. Cunoscând amănunţit multe probleme, el nu a întârziat să îndreptăţească această alegere şi a acţionat vizibil asupra schimbării caracterului Consiliului, în alcătuirea căruia a rămas un singur membru cu vechea orientare – protoiereul Gremeacinski, dar acesta nu a putut influenţa restul componenţei Consiliului. Protoiereul Suharev s-a dovedit a fi un conlucrător foarte folositor.

În acest fel, de-a lungul anului 1858, atât componenţa, cât şi caracterul activităţilor Consiliului s-a schimbat hotărâtor. Ajutorul de secretar Albanov, la adresa căruia ajunseseră multe plângeri în Sfântul Sinod, a părăsit slujba din Consiliu, care, într-o nouă organizare şi cu un nou caracter, şi-a început lucrarea în 1859. Noii membri şi secretarul au cercetat cu atenţie problemele şi trebuinţele bisericeşti ale ţinutului. Măsura aspră dar binefăcătoare luată de Sinod în privinţa acelor membri care se împotriveau deschis episcopului, măsură susţinută de îndepărtarea din Consistoriu a lui Krastilevski, care şi-a acoperit împotrivirea, eschivându-se, le-a insuflat membrilor prezenţi o trezvie deosebită asupra modului lor de a lucra, le-a oferit o unitate în năzuinţa lor pentru binele comun al bisericii. Datorită acestei trezvii, datorită acestei unităţi, lucrarea Consiliului a căpătat o energie şi o dezvoltare deosebită. (Episcopul şi-a prezentat această viziune despre dezvoltarea Consiliului printr-o propunere numerotată cu numărul 2, din 13 ianuarie 1859[100]. El scria: „Cu o mângâiere a inimii am văzut cum Consiliul duhovnicesc al Caucazului a avut o evoluţie însemnată de-a lungul anului 1858,

[100] Notele Sfântului Ignatie cu privire la reuşitele însemnate ale Consiliului din anul 1858 (din 13 ianuarie 1859, nr.2) se publică pentru prima dată.

prin caracterul şi meritele sale, care constau într-o judecată dreaptă, nepărtinire, într-o înţeleaptă viziune creştină asupra neputinţei societăţii, printr-o tonalitate prietenoasă, modestă, pozitivă şi hotărâtă în relaţiile cu alte autorităţi; în luare-aminte, prudenţă, evitarea înflăcărării, întotdeauna însoţită de împătimire şi care vădeşte mereu prezenţa patimii şi abaterea de la adevăr; în rezolvarea fără contenire, după putinţă, a problemelor, atât de îmbucurătoare pentru acei care sunt atinşi de aceste probleme.

Caracterul şi vrednicia Consiliului nu pot să nu fie evidente şi foarte însemnate pentru clerul eparhial care depinde de acesta. Un astfel de caracter şi vrednicie nu au cum să nu înrâurească în bine clerul eparhiei, nu numai întărind bunăstarea Bisericii Caucaziene şi a clerului ei din punct de vedere administrativ, ci ridicând clerul şi în privinţa moralităţii.

Aceasta încă nu e tot: caracterul şi demnitatea Consiliului trebuie să fie foarte curând observate şi de alte conduceri ale ţinutului şi negreşit le va insufla respect şi încredere faţă de judecata duhovnicească, astfel Biserica va intra în drepturile sale, dăruite ei nu numai prin hotărâri civile, dar care alcătuiesc avuţia sa integrantă dată de Domnul, pierdută numai din pricina pierderii acelei demnităţi şi acelui caracter, care slujesc ca o condiţie justă pentru stăpânirea unui drept moral înalt. Mă socotesc pe deplin fericit că pot încununa anul ce a trecut, iar pe cel care vine îl pot începe cu exprimarea deplinei mele recunoştinţe şi a mulţumirii depline faţă de Consiliu pentru laudele sale vrednice şi slujirea binecuvântată. Să-i dăruiască Preabunul Dumnezeu ca în anul viitor să sporească din ce în ce mai mult. Exprim sincera mea recunoştinţă părinţilor, membri ai Consistoriului, domnului secretar, mulţumesc cancelariei.

Cei care vor să sporească nu trebuie să fie niciodată mulţumiţi de sine: ei trebuie mereu să tindă spre sporire, având drept chezăşie a succeselor viitoare, succesele săvârşite de ei, şi uitând (pentru a nu se mândri) succesele împlinite deja, ca nu cumva, îndreptându-şi cu plăcere şi ademenire atenţia spre trecut, să-şi abată atenţia de la cele viitoare.

În vederea sprijinirii dezvoltării pe mai departe a slujirii vrednice a Consiliului, îl numesc protoiereu pe Ioan Alexandrovski, prezent aici. Aşa cum protoiereii – membri ai Consiliului – au fiecare biroul său, îi încredinţez protoiereului Alexandrovski o îndeletnicire specială în Consiliu, anume verificarea din punct de vedere literar a tuturor protocoalelor, mai ales a celor care trebuie să ajungă în Sfântul Sinod, de asemenea, a tuturor documentelor ce ajung la alte administraţii în numele meu, cu deosebire a rapoartelor ce ajung în Sfântul Sinod, şi prelucrarea literară a acestora. Valoarea literară a actelor ce purced din Consiliu va creşte negreşit vrednicia înaintea altor puteri administrative şi a persoanelor oficiale. Nădăjduiesc că protoiereul Alexandrovski va adeveri părerea mea despre el şi cultura sa academică. Consiliul îl va numi ca membru pe un temei legal").

Alcătuirea conducerii duhovniceşti din Ecaterinodarsk (din Cernomorie) a rămas neschimbată. Numărul neînsemnat de probleme a dat posibilitatea rezolvării lor la timpul potrivit, fără întârziere.

Ocrotirea săracilor de către preoţime. Ocrotirea săracilor avea ca scop îndeosebi oferirea mijloacelor de trai atât celor care, ajungând la o vârstă înaintată, puteau să se hrănească cu greu, cât şi copiilor orfani. Celor 118 familii care primeau ajutor până în 1858, li s-au alăturat încă 22 de familii.

În rânduiala epitropiei intrau bani din colectarea sumelor de la cei de pe listele invitaților, în urma chetelor, din vânzarea lumânărilor și din sumele încasate de bisericile de cimitir. Cu această colectă se acopereau toate cheltuielile pentru un an, iar economiile căpătate în anii de dinainte, alcătuind șaisprezece mii cincizeci de ruble și cincizeci și nouă de copeici în argint, rămâneau neatinse în instituțiile de credite. Epitropia era alcătuită din doi protoierei și un preot, dintre ei, protoiereul Suharev fiind raportorul epitropiei.

Centrele administrative. Episcopul Ignatie a socotit de cuviință, după cercetarea celei mai populate părți a eparhiei sale, să adauge încă două centre adminstrative bisericești, iar celorlalte șaisprezece rămase să le aducă îmbunătățiri. În orașul Kizlear, destul de îndepărtat de supravegherea eparhială, episcopul a întemeiat pe lângă blagocinul oficial răspunzător pentru clerul din Kizlear, încă un organ de inspecție, în persoana egumenului Mănăstirii din Kizlear, Înălțarea Sfintei Cruci, pe nume Gherman, un stareț cu o viață morală aspră. Egumenului i s-a dat dreptul de a supraveghea preoțimea, de a-i opri pe cei care încălcau buna purtare, trebuind să-l înștiințeze îndeobște pe episcop despre moralitatea clerului, și în parte, despre aceia care îndrăzneau să facă fapte necuviincioase, în ciuda prevenirii episcopului, însă el nu avea dreptul să intre în relații cu Consiliul în această însărcinare.

Protoiereul Suharev, blagocinul bisericilor din orașul Stavropol, a fost eliberat din funcție la rugămintea lui, din pricina numeroaselor ocupații ca membru al Consiliului și profesor de teologie al gimnaziului din Stavropol. Odată cu aceasta au fost fă-

cute încă multe alte schimbări, destituiri şi noi împuterniciri ale blagocinilor.

Cu scopul de a întări şi mai mult autoritatea blagocinilor, episcopul a luat următoarea decizie: „Toţi preoţii, diaconii şi alţi slujitori bisericeşti, dacă vor dori să se mute dintr-o parohie în alta precum şi în alte împrejurări asemănătoare, sunt obligaţi să prezinte acordul (sau slobozenia) blagocinului pentru aceasta, dacă ambele parohii se află sub supravegherea aceluiaşi blagocin. Însă dacă parohiile se află în centre administrative diferite, atunci ei sunt obligaţi să prezinte mărturiile ambilor blagocini. Mai mult, diaconii şi alţi slujitori sunt obligaţi să prezinte adeverinţă de la preoţii din parohia lor."

Această măsură a avut cea mai bună înrâurire asupra duhului clerului caucazian, care purta în el amprenta caracterului popular, comun întregii populaţii a ţinutului – anume îndrăzneala şi bunul plac. Diaconii şi ceilalţi slujitori de acum vedeau într-adevăr că preoţii parohiei sunt mai-marii lor, iar clerul regiunilor administrative vedea în blagocinul lor un superior. Este vrednic de observat faptul că toţi membrii de bunăcuviinţă au primit această hotărâre cu iubire, dar ea nu a fost pe placul membrilor slabi. Datorită acestei hotărâri mulţi oameni de bună credinţă şi bine intenţionaţi s-au făcut cunoscuţi episcopului şi au fost luaţi în consideraţie; de asemenea, au fost descoperite multe caractere tulburate şi de o moralitate şubredă.

Pentru stăvilirea şi punerea la punct a celor samavolnici şi nesupuşi, pentru încălcarea acestei hotărâri a fost stabilită o pedeapsă ce consta într-o amendă nu prea mare, în folosul epitropiei. Împreună cu folosul moral, această măsură a adus şi un alt folos

însemnat: a scăzut simţitor volumul actelor întocmite în cadrul Consiliului.

A doua măsură pentru întărirea autorităţii blagocinilor a fost următoarea: mai înainte erau numiţi (prin ordinul Consiliului) în calitate de inspectori, diferiţi preoţi, pentru unele probleme apărute. În acest fel, multe probleme ale ţinutului rămâneau necunoscute blagocinilor. Mai mult, preoţii inspectori, mai ales acei cărora li se încredinţau mai des cercetările, de multe ori îi îndepărtau pe blagocini, pe motiv că aceste cercetări ar fi avut astfel un mers mai corect şi, fiind conştienţi de autoritatea pe care o aveau, încredinţată lor într-un mod tainic şi îndoielnic, îi învinuiau pe blagocinii lor de tot felul de lucruri.

Pentru eliminarea acestei neorânduieli, ce amintea atât de mult apa tulbure a proverbului rusesc (a pescui în ape tulburi), episcopul a propus Consiliului să fie folosiţi pentru cercetări numai blagocinii. Deşi blagocinii sunt mai mult supraveghetori pe lângă două biserici parohiale, iar în caz că ar lipsi unul, acesta ar putea fi înlocuit de colegul lui, însă aşa cum cazurile de cercetare penală s-au înmulţit, iar eparhia are puţină populaţie, răspândită pe o suprafaţă întinsă, blagocinii au voie să-şi aleagă un ajutor, îngăduit de episcop, şi acestui ajutor să-i încredinţeze treburi de o însemnătate mai mică.

A treia măsură pentru întărirea autorităţii blagocinilor a fost strângerea legăturilor dintre episcop şi blagocini, cărora li s-a dat libertatea ca pe lângă rapoartele oficiale, să se adreseze episcopului şi cu rapoarte confidenţiale, care trebuiau să rămână în cabinetul episcopului fără a fi date în vileag, şi în conţinutul cărora puteau exista şi informaţii care nu trebuiau să devină oficiale, dar foarte trebuincioase pentru integritate şi claritate administrativă. Această in-

tegritate şi această claritate a informaţiilor, oferind o cunoaştere dreaptă şi sigură, erau esenţiale pentru episcop. Toate deciziile amintite au fost aşternute pe hârtie şi anunţate în eparhie prin circulare, cu scopul de a înlătura pe cât posibil nelămuririle şi de a elibera Consiliul de corespondenţa de prisos, ce abătea atenţia de la faptele importante.

O privire generală asupra eparhiei. În perioada slujirii episcopului Ignatie în Caucaz, acest ţinut se afla într-o stare de tranziţie şi probabil trebuia să rămână astfel de-a lungul unei însemnate perioade de timp. Armata rusă îi silea mereu pe munteni să se retragă în munţi. Din această cauză punctele strategice se schimbau, satele de cazaci se mutaseră deja la poalele celui mai important lanţ al munţilor Caucaz. Oraşele se construiau cu repeziciune şi începeau să înflorească, dar şi mai repede ele rămâneau pustii şi decădeau. Regiunea era dominată de forţe militare. Celelalte activităţi erau subordonate atingerii cu succes a scopurilor militare.

În fruntea diferitelor administraţii erau oameni ai armatei. În oraşe trăiau ca în lagăr. În Gheorghievsk, mai ales în Mozdok şi Kizlear, de la lăsarea serii şi până dimineaţa nu se putea ieşi pe stradă neînarmat sau fără a fi însoţit de cineva înarmat, întreaga noapte obloanele şi porţile se închideau bine. Se părea că toate şi toţi erau gata ca la primul semn să se ridice şi să plece în alt loc. Chiar în Stavropol clădirile au fost făcute la repezeală. Multe dintre ele erau destul de însemnate ca mărime şi frumoase la exterior, dar nu erau rezistente, nu aveau o aşezare bună şi nu erau potrivite din punct de vedere gospodăresc. Casele particulare erau făcute astfel încât să se obţină cel mai mare câştig cu cele mai mici cheltuieli.

Era foarte firesc ca această stare a ținutului să aibă o înrâurire însemnată asupra situației eparhiei. Episcopul, Consiliul, seminarul umblau de colo-colo prin adăposturi temporare, prin apartamente improprii. La început instituțiile civile conlucrau cu instituția eparhială. Dar mai târziu acestea s-au răcit, străduindu-se să acorde toată atenția lor dezvoltării orașului și a societății într-o direcție europeană. Cetățenii care cândva aduceau cu însuflețire daruri Bisericii, acum își îndreptau atenția spre organizații orientate spre Occident. Și mai trebuie să amintim că negoțul local decăzuse foarte mult în acea vreme, pentru că aproape toate antreprizele financiare și livrările trecuseră în mâinile negustorimii armenești de dincolo de Caucaz.

Odată cu venirea episcopului Ignatie, cneazul administrator și cârmuitorul civil al regiunii administrative, secretarul de stat Kruzenstern și-au îndreptat atenția spre Catedra caucaziană.

Prin ordinul cneazului Bariatinski[101], în 1858 conducătorul „Aripii drepte" se ocupa de întemeierea proiectului de despărțire a ținutului Caucaz în două regiuni: de vest și de est. Prima, reprezentând flancul drept, a fost numită Cubanskaia, iar a doua – flancul stâng – Terskaia.

Prin acest proiect, Stavropolul ar fi rămas unic oraș capitală de județ. Principalul oraș al regiunii Kubanskaia trebuia să fie pe malul râului Kuban, iar pentru regiunea Terskaia deja exista un oraș – Vladikavkaz – pe râul Tereka. Această despărțire a ținu-

[101] Alexandr Ivanovici Bariatinski (1815-1879) – cneaz, general-mareșal al armatei ruse între anii 1856-1861, administrator al Caucazului și comandant al armatei caucaziene.

tului, cerută din motive militare, avea să influenţeze şi asupra situaţiei eparhiei.

Seminarul. Seminarul Teologic Caucazian nu are o clădire proprie, dar este adăpostit în casele particulare construite cu scopuri speculative, pe strada principală. Din această pricină, aici nu poate fi nici acea curăţenie, nici acel confort, care sunt în clădirile construite sau pregătite anume pentru seminarii. Succesele elevilor şi moralitatea lor depind mult de locul unde învaţă: deja faptul că seminarul se află pe strada cea mai bună din oraş, lângă bulevard, în apropierea distracţiilor obşteşti, are o puternică influenţă asupra elevilor.

Stavropol este un oraş militar, un oraş vesel. Altă clădire, care prin spaţiul său ar mulţumi trebuinţele seminarului şi totodată nu ar avea acele dezavantaje mai sus pomenite, nu există. Locul rezervat seminarului, lângă Biserica Sfintei Varvara, are în apropiere o livadă destul de întinsă, şi se află lângă locuinţa temporară a episcopului, fiind foarte retras. În privinţa bunurilor şi mijloacelor de trai, succesul şi moralitatea elevilor este garantată. Rectorul şi inspectorul de acum îşi fac datoria cu mai multă cinste şi grijă decât conducerea precedentă a seminarului: atâta grijă, firește, este însoţită şi de exigenţe mai mari pentru elevi, ceea ce negreşit trebuie să aducă roade.

În privinţa construirii unui seminar în Stavropol, în anul care a trecut, 1858, au fost trimise la Direcţia de învăţământ teologic, preţurile pentru materialele de construcţie. Trebuie să menţionăm că în 1859 aceste preţuri au crescut neobişnuit de mult şi lista trimisă nu mai este de actualitate.

Prezentăm aici hotărârea cu nr. 21, dată de episcop la 18 februarie, în care este înfățișată opinia sa critică în privința clădirii pentru adăpostirea seminarului din Caucaz[102]. Această moțiune mărturisește grija episcopului pentru situația seminarului.

„Găsind opinia conducerii seminarului caucazian, din jurnalul său apărut pe 17 februarie 1858, foarte întemeiată, socot că este necesar să prezint judecății înaltei conduceri, în afară de cele scrise în jurnal, și următoarele: materialul din care se zidesc toate clădirile din Stavropol are în compoziție o piatră foarte poroasă, prin care pătrund foarte ușor curentul, umezeala și frigul. Clădirile de piatră din Stavropol sunt expuse mai cu seamă vremii foarte umede, vântului și gerului. Din această pricină, proiectul clădirii pentru Seminarul din Stavropol trebuie făcut pe cu totul alte considerente, decât cel al clădirilor din cărămidă.

Pe lângă acestea, Stavropol se află la o înălțime mare (250 de stânjeni deasupra nivelului mării), din această pricină orașul este expus vânturilor și gerului mult mai mult decât împrejurimile sale. Se întâmplă deseori ca în Stavropol să fie ger și zăpadă, iar în stepele din jurul lui, chiar și la nord de el, este primăvară în sensul deplin al cuvântului și animalele ies la păscut. Locul oferit pentru construcția seminarului este pitoresc, foarte prielnic pentru sănătate, dar se află pe un vârf de deal ridicat și deschis, și de aceea este mai expus gerului și frigului.

Iarna 1857-1858, cu geruri și vânturi puternice, a slujit drept dovadă că este foarte important să se ia

---

[102] Propunerea Sfântului Ignatie pentru proiectul clădirii seminarului Caucazian (din 18 februarie 1858, nr.21) Se publică pentru prima dată.

măsuri de precauţie în ceea ce priveşte proprietăţile materialelor de construcţie, pentru a proteja clădirea de influenţa condiţiilor atmosferice: o mare parte a caselor din piatră au fost pătrunse de frig, toate eforturile de a le încălzi s-au dovedit zadarnice, iar urmările au fost sporirea îmbolnăvirilor în rândul populaţiei.

Pe aceste temeiuri eu găsesc că încăperile pentru locuit ale seminarului proiectat, mai ales dormitoarele elevilor, ar fi foarte inconfortabile din pricina frigului şi vântului. Sprijinindu-mi părerile pe experienţă, pot spune cu precizie că pe un ger de 10 grade şi mai mult – iar când bate vântul, temperatura scade considerabil mai mult – în aceste încăperi temperatura nu va atinge mai mult de 5 grade, oricât ne-am strădui să le încălzim.

Camerele de la etajul doi, cu numerele 5, 11, 8 şi 9, de asemenea camerele de la etajul întâi, cu numerele 5 şi 6 (de pe colţ), 12 şi 13 vor fi foarte afectate de ger şi vânturi. În genere, toate camerele clădirii, având în vedere condiţiile climaterice descrise, sunt nepotrivite, şi vor avea nevoie de multă încălzire. În afară de faptul că elevii care vor trebui să-şi petreacă o mare parte din timp în camerele friguroase, negreşit vor fi ameninţaţi de boli, însăşi încălzirea clădirii atunci când lemnele sunt foarte scumpe (în această iarnă s-a ajuns până la 18 ruble de argint pentru un stânjen de lemne) va fi foarte împovărătoare pentru seminar.

Măsurile pentru ocolirea neplăcerilor arătate mai sus sunt următoarele: 1) Îndeobşte, planul clădirii trebuie mărit în lăţime, micşorat în lungime, astfel camerele devenind mai adânci (ele trebuie să aibă până la şase stânjeni în adâncime), prin urmare vor fi mai puţin expuse vântului şi gerului. 2) La un capăt

al clădirii să se facă o biserică, iar la celălalt capăt – o scară, în acest fel, toate camerele în care vor locui elevii cu rectorul şi inspectorul lor, vor fi îndreptate doar cu o singură parte în afară, iar din alte trei părţi vor fi îngrădite pe deplin. Prin acest plan se va păzi: 1) preţioasa sănătate a vieţuitorilor clădirii; 2) o sumă însemnată de bani de la cheltuielile de încălzire.

Această opinie a mea o propun conducerii pentru a o alătura dosarului, şi, păstrând o copie la administraţie, originalul să-l înfăţişeze vederii înaltei conduceri.

18 februarie 1858"

Şcoala duhovnicească din Stavropol. Şcoala duhovnicească din Stavropol se adăposteşte într-o casă particulară de piatră, aflată chiar în apropierea casei episcopale, dăruită încă din timpul preasfinţitului Ieremia de către negustorul Gnilovski. La exterior, clădirea şcolii promite mult mai mult decât oferă cu adevărat, construită fiind după modelul clădirilor din Stavropol. Aceasta nu are utilităţile necesare şi folositoare şcolii. Cu toate acestea, poate fi reconstruită şi făcută mai confortabilă.

Cercetarea eparhiei. În 1858 episcopul a vizitat acea parte a eparhiei, ocupată de gubernia Stavropol, ale cărei părţi de sud şi vest sunt împrăştiate asemeni insulelor în mare, în regiunea cazacilor de frontieră. Aceste insule pot fi numite pe bună dreptate oraşe: Kizlear, Mozdok, Piatigorsk, însuşi Stavropolul, sunt înconjurate din toate părţile de pământuri care aparţin cazacilor de front. Episcopul, vizitând oraşele eparhiale, trebuia să treacă prin satele căzăceşti, unde, urmând hotărârea nou apărută, intra în biserici şi vorbea cu populaţia din aceste sate.

Stavropol. Orașul gubernial Stavropol, fiindcă a fost primul văzut de episcop în anul 1858, are dreptul să fie primul zugrăvit din punct de vedere bisericesc în descrierea eparhiei. Orașul a fost până nu demult sat căzăcesc. Până nu demult, în văgăunile sale vieţuiau munteni. Aceşti fii ai naturii sălbatice, observând că stabilirea rușilor aici este trainică, iar convieţuirea nu era potrivită caracterului lor şi chiar nu era posibilă, s-au îndepărtat în munţi, aulul fiind înlocuit cu satul. Când clima Gheorghievskului s-a dovedit foarte primejdioasă pentru sănătate, iar locul ocupat acum de Stavropol – unul din cele mai bune din Caucaz, foarte înalt (Stavropolul se ridică la 300 de stânjeni deasupra mării), îndestulat cu izvoare minunate, atunci orașul gubernial a fost mutat aici. Satul căzăcesc, cu biserica din lemn a fost strămutat peste Cuban.

Dealul care încununează colina Stavropolului, este stăpânit acum de Catedrala sobornicească de vară închinată Maicii Domnului din Kazan, zidită de arhitectul Ton. Din depărtare catedrala se vede de parcă ar sta pe un nor, deasupra întregului oraș. Este pitorească şi priveliştea orașului văzută de pe terasa pe care se află biserica. Din păcate, slujba arhierească poate fi săvârşită în această minunată şi încăpătoare biserică numai în timpul celor şase luni călduroase. Ea este friguroasă, iar dacă am vrea s-o încălzim, ar fi foarte greu, fiindcă în timpul iernii aici se dezlănţuie cele mai puternice vânturi, iar catedrala este zidită din piatra acestor locuri, foarte poroasă, care nu poate să sufere nici frigul, nici vântul. Iarna, slujbele bisericeşti se fac în biserica, aproape paraclis, construită deasupra prăvăliilor pieţei orăşeneşti, şi de aceea numită biserica negustorilor, fiind închinată Mântuitorului.

Pe strada mare, care duce de la bariera Petersburg către bariera Tiflis, pe lângă catedrala sobornicească, se află, de asemenea, soborul Sfintei Treimi, tot friguros, în care totuși se săvârșesc slujbe și iarna, fiindcă dușumeaua acestuia este din lemn, nu este atât de înalt cum este catedrala Kazanskaia, și se află pe un loc mult mai jos, mai puțin expus capriciilor vremii. Biserica Sfintei Treimi are o arhitectură nedefinită, care a devenit și mai nedefinită din pricina anexelor construite. Catedrala și Biserica Sfintei Treimi au fiecare parohia sa; în afară de acestea, parohii mai au și Bisericile Marii Mucenițe Varvara, la capătul de sud-est al orașului și Biserica Marelui Mucenic Gheorghe, la capătul de sud-vest.

Sunt două biserici arhierești ale Crucii, amândouă călduroase: Biserica Înălțării Sfintei Cruci de lângă locuința temporară a episcopului, și cea a Sfântului Andrei cel Întâi Chemat, pe colinele Vorobievskie, unde se presupune că va fi construită casa arhierească. Pe lângă această Biserică a Sfântului Andrei, aflată într-un loc foarte pitoresc, s-au aciuat câțiva monahi, care fac parte din slujitorii casei, veniți din sihăstriile rusești. Unul din acești monahi, foarte priceput în viața monahală, a fost făcut duhovnic al obștii Sfântului Ioan – Sfânta Maria, spre marea mângâiere și îndrumare a surorilor. Paraclise sunt trei: la gimnaziu, la adăpostul de femei și în cetatea închisorii.

Bisericile din sate. Bisericile din satele guberniei Stavropol sunt îndeobște foarte îndestulate, unele chiar foarte bogate. Aceasta situație a bisericilor se datorează, firește, bogăției deosebite a țăranilor, bogății dobândite din belșugul ținutului, ce răsplătește cu dărnicie până și cea mai ușoară muncă. Multe sate au înfățișare de orașe – capitale de județ,

iar populaţia numără câteva mii de suflete. Chiar dacă pâinea rodeşte din belşug şi are mereu un preţ bun, câştigurile de seamă ale vieţuitorilor se trag din podgorii, apoi din creşterea vitelor, şi apoi o parte din creşterea grâului, grădinărit şi pomicultură. Sunt ţărani care fac câte 10 000 de găleţi de vin şi fiecare găleată se vinde cu o rublă sau două. Un astfel de ţăran are până la 150 de cai, un număr mare de altfel de vite, care se hrănesc aproape în fiecare an, şi pe timpul iernii, din păşunat.

Cele mai însemnate biserici se află în următoarele sate: Biserica Schimbării la Faţă a Mântuitorului în satul Novoseliti – construită din piatră, cu trei altare, având, din păcate, o arhitectură neclară, foarte săracă din punct de vedere al artei bisericeşti, rău situată şi strâmtă. La fel poate fi descrisă şi biserica principală din satul Voronţovka, ce aparţine cneazului Voronţov: această biserică e mai mare decât cea din Novoseliti. Biserica Înălţării Domnului în satul Praskovei este zidită într-un stil folosit de arhitectul Ton la începuturile sale, cunoscut multă vreme ca stil bizantin. Această biserică nu este mai prejos prin mărimea sa decât biserica de vară din Stavropol şi este pictată de pictori moscoviţi, potrivit gustului şi îmbelşugării ţinutului.

Cea mai buna biserică din tot ţinutul caucazian în privinţa arhitecturii, trebuie recunoscută Biserica Sfântului Nicolae din marele şi bogatul sat Petrovski. Ea a fost zidită în stilul primelor biserici ale lui Ton, asemănându-se foarte mult cu Biserica Marii Muceniţe Ecaterina din Kolomna şi celei a Intrării Maicii Domnului în Templu, de la regimentul Semenovsk din Sankt-Petersburg, dar finisajul este mult mai prost. Mărimea acestei biserici este foarte reuşită, iar după armonia elementelor sale este mai frumoasă

decât catedrala din Stavropol, şi este cea mai reuşită biserică din punct de vedere al arhitecturii. Obiectele bisericeşti şi veşmintele sunt destule, în multe biserici chiar din belşug.

A fost sfinţită din nou Biserica Trei Ierarhi pe 12 septembrie, în satul Otkaznoe. Sfinţirea a săvârşit-o episcopul în faţa unei mulţimi mari de oameni. Biserica este construită în stilul mai sus amintit al lui Ton pe socoteala locuitorilor satului Otkaznoe.

Armenii. Nu este deloc de prisos să înfăţişăm situaţia religioasă a armenilor, care locuiesc într-un număr mare în eparhia caucaziană, iar în oraşele Mozdok şi Kizlear alcătuiesc marea parte a populaţiei. Ei nu înţeleg erezia monofizită, prin urmare nu înţeleg acea diferenţă dogmatică esenţială prin care se desparte Biserica lor de Biserica de Răsărit. Separarea o pun pe seama diferenţei ritualurilor.

Ei nu au acel devotament pentru ritualuri care este observat la poporul rus. Ei leapădă uşor ritualul lor atunci când se lămureşte că este nepotrivit. Aşa, ei au obiceiul de a mânca de dulce în Sâmbăta Mare, după sfârşitul slujbei din această zi. O persoană din rândul preoţimii lor, le-a înfăţişat stranietatea acestui obicei, arătând spre temeiurile obiceiului pravoslavnic, şi armenii, cu iubire, fără nicio împotrivire, au căzut de acord să mănânce de dulce în ziua Sfintelor Paşti, după liturghie. Îndeobşte, la ei se observă o dorinţă neprefăcută, din inimă, de a se apropia de ortodocşi, de ruşi. Această situaţie are, după părerea mea, o însemnătate deosebită. Ea este deosebită nu numai în ceea ce priveşte religia, ci şi statul.

Dacă Pronia Dumnezeiască ar binevoi ca armenii să se unească cu Biserica Ortodoxă, pentru aceasta fiind nevoie numai de lămurirea neînţelegerilor dintre amândouă părţile, atunci folosul lor pentru ţa-

ră în această regiune ar fi nemăsurat. Negoțul lor e răspândit nu numai în ținutul caucazian, ci și în cel de dincolo de Caucaz și chiar în munți. Cunoscând limba tătară, vorbită între munteni, ei călătoresc liber prin munți, se opresc prin aule, pe la muntenii pașnici sau nepașnici și au legături strânse cu ei. Ei ar putea fi, sub chipul de industriași, niște misionari minunați și niște agenți politici minunați, având aptitudini înnăscute pentru împlinirea acestor sarcini.

Acum starea sufletească a armenilor este nelămurită și altfel nici nu poate fi: ei au o afinitate față de ruși, dar nedumeririle încă nu au fost înlăturate, unitate nu există, iar urmarea firească și logică în aceste împrejurări este nehotărârea.

Satele căzăcești ale trupelor caucaziene de frontieră. Calea de la Stavropol, prin Gheorghievsk, Mozdok, până la Kizlear, trece pe lângă satele trupelor căzăcești de frontieră. Această regiune lasă o impresie tristă, fiindcă aici se înrădăcinează un statut protestant, contrar Bisericii Ortodoxe, fără voia locuitorilor. Caracterul bisericesc al regiunii este unul de schismă. Acest fapt este pe deplin limpede și neîndoielnic pentru oricine are anumite cunoștințe despre Biserica Răsăriteană. Văd și simt aceasta înșiși cazacii, dintre care mulți studiază și au studiat credința. Peste tot în sate episcopul a fost întâmpinat cu cea mai mare bucurie, în unele chiar s-au înfățișat grupuri de împuterniciți care și-au exprimat dorința sinceră de a avea un arhiereu în fruntea Bisericii lor. Chiar a fost pusă întrebarea: „Oare vom aparține curând de Biserica Ortodoxă?"

Această întrebare definește înțelegerea pe care o au cazacii despre starea lor religioasă. Repet: mulți dintre cazaci studiază amănunțit credința, dar înțelegerea lor despre credință nicidecum nu poate fi com-

parată cu cea a persoanelor din medii cu o educaţie superioară. Însăşi dezvoltarea rascolului între ei este o mărturie că pentru ei credinţa este o temă de adâncă, aspră cugetare şi de cercetare, nu este deloc o temă faţă de care ar fi indiferenţi, asupra căreia ei ar privi de la suprafaţă şi în treacăt.

Cu toate manifestările de viu interes mai sus menţionate, episcopul a răspuns că situaţia de astăzi a bisericilor trupelor căzăceşti de frontieră este urmarea raţiunilor administrative, că pentru a mulţumi simţământul duhovnicesc al ortodocşilor, episcopului i s-a dat un ordin scris de a vizita bisericile lor şi a le da toată îndrumarea şi mângâierea creştinească dorită. Acest răspuns, chiar dacă nu a fost pe deplin mulţumitor, măcar a aşternut tăcerea pe buze. Pentru persoanele mai instruite nu a putut fi convingător. Aici le este tuturor cunoscută orientarea religioasă a cneazului Vorontov: el nu se opreşte să ofere public o atenţie deosebită clerului musulman, dându-i de multe ori întâietate înaintea clerului pravoslavnic.

Precum cei trei tineri evrei au mărturisit în cuptor, fiind prizonieri în Babilon, că Dumnezeu cu adevărat a luat păcatele asupra Sa pentru ei (*Facerea* 3, 28), aşa şi conducerea eparhială caucaziană trebuie să chibzuiască în privinţa poziţiei ei faţă de bisericile trupelor căzăceşti de frontieră. În vremea de faţă numele lui Krastilevski este rostit cu groază de preoţimea armatei, precum numele şeicului Samil. Aceasta preoţime povesteşte cu voce tare despre nelegiuirile care au fost, iar persoanele sus-puse cugetând despre vremea rupturii şi amintindu-şi de aceasta, pun condiţia de neclintit ca în momentul reunirii, care va veni mai devreme sau mai târziu, să fie păstrată blândeţea şi bunacuviinţă în relaţia cu ei.

Scopurile administrative, pentru care cneazul Vorontov a dat bisericile unei întregi regiuni în oblăduirea presbiterului, luându-le de la episcop, împotriva rânduielii Sfântului Duh, nici până acum nu sunt lămurite. Ele trebuie totuşi să fie lămurite odată, măcar pentru istorie, ca o încălcare a caracterului sacru şi sfânt al Bisericii Ortodoxe. O astfel de lămurire pesemne că este fără îndoială foarte dificilă, iar fraza care susţine motivele administrative, neîntemeiată, de aceea neconvingătoare.

Apărătorii acestei măsuri probabil găsesc că pricina, aşa cum spun şi acum, este nedreptatea şi absurditatea faptelor săvârşite de episcopul Caucazului. Dar aceasta nu îndreptăţeşte măsurile luate pentru astfel de fapte. Tradiţia Bisericii arată că în toate lucrările, cele mai înalte şi mai sfinte, începând cu cele apostolice, omul a adăugat şi nechibzuinţa şi păcatul, caracteristice omului. În astfel de cazuri Biserica niciodată nu a şovăit să îndepărteze persoana care s-folosit de slujirea sa, dar slujirea însăşi, aşa cum este ea orânduită de Sfântul Duh, era păstrată neatinsă.

Apostolul care s-a arătat nevrednic de slujirea apostolicească este înlocuit cu alt apostol. Patriarhii şi alţi arhierei, căzuţi în erezie sau care au fost descoperiţi făcând fapte nepotrivite cu slujirea lor, au fost lipsiţi şi de tronuri, şi de cinuri, acestea fiind date unor persoane mai vrednice. Dar schimbarea episcopului cu un presbiter într-o regiune întreagă, şi folosirea episcopului ca pe o maşină şi unealtă pentru sfinţirea bisericilor, hirotoniilor şi altor rânduieli care nu pot fi săvârşite fără episcop, este o noutate în Biserica Ortodoxă. Aceasta noutate pare a nu însemna nimic pentru cei ce nu înţeleg credinţa. Ea are o mare însemnătate şi în ochii rascolnicilor: fiindcă în-

vățătura despre episcop ține de una din cele mai însemnate teme de cugetare și judecare ale lor.

Episcopul Caucazului își îndeplinește toate îndatoririle bisericești față de regiunea cazacilor de frontieră, numai că nu conduce această turmă a sa. Preotul de frunte al armatei caucaziene se află în statul-major al armatei, în Zakavkazie – în ținutul despărțit cu desăvârșire de țara numită în realitate Caucaz și care aproape nu are legături naturale cu Zakavkazie. Conducerea bisericilor de la o asemenea depărtare este cu totul nefirească și duce aceste biserici în cea mai dezastruoasă stare în toate privințele. Atamanul cazac, statul său major, persoanele de căpetenie ale conducerii căzăcești își au reședința în Stavropol, înconjurat de peste tot de satele și bisericile trupelor căzăcești de frontieră.

Pentru tot ceea ce se întâmplă sub ochii lor trebuie sa țină legătura cu Tiflisul, aflat la o distanță de 500 de verste, peste giganticul vârf al bătrânului Caucaz, cu preotul care are însărcinări specifice la el acasă și care nu poate nicidecum să împlinească îndatorirea încredințată lui de a conduce bisericile trupelor caucaziene, din pricina depărtării și înstrăinării de ele. Această situație, căreia cu greu i se poate găsi un sens, nu poate să se mai prelungească.

Mănăstirile. În eparhia Caucazului se află, până la data de 1 ianuarie 1859, două mănăstiri de călugări si una de călugărițe. Dintre ele, cea de călugări, Ecaterino-Lebiajinskaia, și cea de călugărițe, Mariinskaia, sunt rânduite după legi aparte, confirmate de statutul Armatei Căzăcești maritime. Amândouă se află la o distanță mare de marea Azov, și prima dintre ele poate sta între cele mai bune mănăstiri rusești după mijloacele de trai. Este cârmuită de arhimandrit,

care în același timp este și administratorul ambelor mănăstiri.

Mănăstirea Înălțarea Sfintei Cruci din Kizlear se află la capătul opus al eparhiei, nu departe de Marea Caspică. Mănăstirea are un câștig de până la 2.000 de ruble de argint în fiecare an, dar bunăstarea ei este foarte zdruncinată de procesele în care a fost atrasă, pentru domeniile care îi aparțin.

În apropierea orașului gubernial Stavropol, la opt verste de acesta, se afla obștea de maici Sfântul Ioan-Sfânta Maria, pentru a cărei ridicare la rangul de mănăstire s-a făcut o propunere în Sfântul Sinod.

Monahismul. Viața monahală în mănăstirile eparhiei Caucazului este la început, în starea de pruncie, și este greu de crezut că va ieși prea curând din această stare. Pentru reușitele duhovnicesti monahale este nevoie de o situație pașnică a mănăstirii. Însă niciunul din cele două așezăminte de monahi nu au această stare și nu se pare că o vor căpăta până când puterea civilă nu va avea acea legătură cu puterea duhovnicească, așa cum este peste tot în Rusia. Iar aceasta se va împlini numai atunci când războiul va înceta să mai fie începutul, țelul, scuza – dreaptă sau nedreaptă – a tuturor judecăților și măsurilor. Egumenii de aici au nevoie de cunoștințe și aptitudini mai ales de cancelarie, ocupațiile de cancelarie au mare însemnătate pentru ei.

În Mănăstirea Ecaterino-Lebiajensk ființează un comitet sub conducerea egumenului, în care participă unele persoane civile pentru cârmuirea gospodăriei mănăstirii. În acest comitet a domnit o mare nepotrivire între membrii civili și cei duhovnicești, din pricina unei comunicări anevoioase. Acum, datorită bunelor relații ale episcopului cu conducerea de frunte a țărmului Mării Negre, această ruptură a dispărut.

Însă este cu neputinţă să se facă schimbări importante cu caracter bisericesc, după reguli bisericeşti: nici una, nici alta nu se observă şi nu se înţelege. Numai amabilitatea este în stare să acţioneze într-o oarecare măsură împotriva puterii, care în raţiunile militare îşi găseşte motivul de a deveni absolută. Numai ea poate să înmoaie răutatea, pricinuită de neatenţia faţă de hotărârile Bisericii. Cu răbdare şi supunere înaintea Proniei dumnezeieşti trebuie să aşteptăm acea vreme când în mănăstirea de călugări din Cernomorie (ţărmul Mării Negre) se va putea adăuga o astfel de rânduială, care este hotărâtă îndeobşte pentru toate mănăstirile ortodoxe ale Sfintei Biserici, rânduială prin care va fi cu putinţă bunăstarea morală şi duhovnicească a mănăstirilor.

Bisericile. În eparhia Caucazului sunt îndeobşte 168 de biserici. Populaţia Caucazului se măreşte cu repeziciune şi neîntrerupt cu noi veniţi din Rusia, care mai întâi de toate se îngrijesc, cum dau mărturie multe cercetări, de orânduirea unei case de rugăciune pentru mulţumirea nevoilor duhovniceşti. Primind un domiciliu stabil, ei se străduiesc să construiască şi biserici.

Cercetarea bisericilor se face de către administratori, cel puţin de patru ori pe an. Corespondenţa bisericească, ţinută în mare parte de slujitorii bisericeşti, din pricina neştiinţei de carte a staroştilor bisericilor, se află într-o stare mulţumitoare.

Clerul. Clerul Caucazului mai întâi s-a adunat în acest ţinut îndepărtat din toate colţurile Rusiei. Aceşti nou veniţi nu se remarcau printr-o mare cumînţenie, aparţinând acelei categorii de oameni, care nu nădăjduiau să primească un loc bun în ţara lor şi s-au grăbit în Caucazul pe atunci pustiu cu nădejdea de a găsi acolo şi adăpost, şi bunăstare. Această soco-

teală s-a dovedit fără greşeală. Copiii emigranţilor, primind educaţie la seminarul înfiinţat în Caucaz, alcătuiesc o generaţie nouă, deja cu caracterul lor, foarte mulţumitor, ei îşi săvârşesc însemnata slujire cu totul altfel decât o făceau părinţii lor – o săvârşesc cum se cuvine.

În Caucaz este mult loc. Se pare că şi caracterele se formează potrivit locului cuprinzător şi bunăstării: în caracterul preoţimii caucaziene se observă o bucurie aparte, ospitalitate şi sinceritate. Ultima calitate este deosebit de neaşteptată pentru un om aflat pentru prima dată pe acest pământ. Printre preoţi sunt mulţi oameni foarte vrednici.

Preoţimea, în general, nu se leneveşte să săvârşească slujbele bisericeşti şi să îndrume turma. Greşelile şi scăpările, care nu lipsesc în nicio societate omenească, sunt îndreptate prin măsurile date din belşug de tradiţia morală a Bisericii.

Experienţa dovedeşte că odată cu venirea pe tărâmul lucrării duhovniceşti a noii generaţii, în general, tot clerul se schimbă puţin câte puţin, creşte, se înnobilează. Iar dacă se mai ivesc necuviinţe şi greşeli grosolane, acestea apar mai mult în rândurile preoţimii Armatei Mării Negre, care a fost alcătuită din cazaci care au învăţat să scrie şi să citească, dar şi acolo starea morală a clerului se îmbunătăţeşte ca urmare a ocupării treptate a locurilor vacante de către absolvenţii seminarului teologic.

Preoţimea Caucazului, folosindu-se de leafa de la vistierie şi de dările enoriaşilor, în mare parte nu suferă de sărăcie, în afară de cea de pe ţărmul Mării Negre, unde nu primeşte leafă, se mulţumeşte doar cu dările enoriaşilor, care sunt foarte neîndestulătoare. Unii dintre clerici, pentru a se întreţine şi pentru a-şi educa copiii în şcoli, ocupându-se de creşterea

vitelor, nu foarte multe, sunt stânjeniţi foarte tare de faptul că în satele căzăceşti nu li se rânduiesc nici păşuni, nici fâneţe, şi atunci când vine vremea cositului, preoţimea rămâne cu cele mai neprielnice locuri.

În momentul de faţă eparhia Caucazului nu se confruntă cu o lipsă de preoţi.

Purtarea preoţimii ortodoxe faţă de clerul de altă credinţă şi faţă de locuitorii de altă credinţă, care vieţuiesc în Stavropol şi în mare parte în Kizlear şi Mozdok, este bună. Aceasta se vede din faptul că armenii vizitează cu încântare bisericile pravoslavnice, iar în oraşul Kizlear, din râvna pentru casa lui Dumnezeu, distrusă de incendiu, locuitorii cer să fie numiţi constructori bisericeşti, în aceasta văzându-se desigur influenţa clerului asupra lor.

Aşezămintele de binefacere. Spitale şi aziluri pe lângă bisericile eparhiei Caucazului nu sunt, în afară de oraşul Ekaterinodar, unde, pe lângă Biserica Maicii Domnului celor necăjiţi, se află un azil pentru şaizeci de oameni şi un spital pentru douăzeci şi cinci, sub supravegherea nemijlocită a conducerii militare.

Rascolul. Rascolul din eparhia Caucazului, deşi neînsemnat cantitativ, este foarte îndârjit în rătăciri. Pricina de căpetenie, de bază, aproape singura pricină, sunt taberele învecinate ale trupelor caucaziene de frontieră. Se poate spune fără a greşi că aceste sate, fără excepţie, mai mult sau mai puţin sunt contaminate de rascol. De acolo apar învăţătorii ereziei pentru a-i atrage în rascol pe vieţuitorii guberniei Stavropol. Locuitorii satelor ademeniţi în rascol, găsesc în aşezările căzăceşti întărire în rătăcirile lor, de acolo primesc învăţători, care îşi permit să săvârşească taine şi să spună că numai acolo, în tabere, se păstrează adevărata Biserică a lui Hristos.

Cu o înrâurire atât de dăunătoare a rascolului din tabere, preoţimea ortodoxă întâmpină o piedică de nebiruit în străduinţa de a-i aduce pe rascolnicii lor în sânul Bisericii Ortodoxe. În afară de aceasta, din păcate, în Caucaz s-a înfiinţat un nou cuib al rascolului în noul oraş Eisk, unde merg în mare număr rascolnicii, folosindu-se de privilegiile dăruite acestui oraş, şi fugind de prigoana din locurile de trai de mai înainte. Sunt deja exemple triste că fiii Bisericii lui Hristos se rup de turma lui Hristos. Pentru curmarea acestui rău, conducerea eparhială s-a adresat administratorului caucazian cu rugămintea de a interzice primirea în Eisk a persoanelor care nu vor arăta dovezi în scris precum că sunt ortodocşi, de la foştii lor preoţi de parohie şi de a interzice de tot înscrierea rascolnicilor în oraşul Eisk. Protoiereul oraşului Eisk, o persoană foarte activă, a primit însărcinarea de a urmări cu mare grijă rascolnicii, de a preîntâmpina ademenirile şi de a-i îndruma pe cei rătăciţi şi ademeniţi.

Creşterea turmei şi sporirea duhovnicească a acesteia. Caucazul, bogat în pământuri, primeşte mereu noi vieţuitori, care alcătuiesc parohii de sine stătătoare. Astfel pe pământurile ce aparţin calmâcilor care duc o viaţă nomadă în vecinătatea guberniei Stavropol, sunt instalate printr-un ordin de la conducere câteva sate în care se construiesc case de rugăciune, şi în unele chiar sunt aduşi preoţi pentru săvârşirea rânduielilor creştineşti. În afară de aceasta, ierarhia caucaziană a dobândit pentru Biserica Ortodoxă noi fii din rândurile altor religii creştine şi dintre cele necreştine.

Spre mângâiere, simţământul evlaviei înăuntrul fiilor adevăraţi ai Bisericii este foarte dezvoltat. Fiecare sat al eparhiei se îngrijeşte să întemeieze biserici

pentru rugăciunea împreună, şi fără să apeleze la ajutorul material al conducerii, aduc daruri la altar din preaplinul lor, îndestulătoare nu numai pentru construirea bisericilor, ci pentru întreţinerea şi reparaţia lor.

Râvna ortodocşilor de a merge la bisericile lui Dumnezeu şi de a-şi împlini datoria creştinească, prin harul lui Dumnezeu, nu se vlăguieşte. Sunt rare acele cazuri când un creştin ortodox, din trândăvie sau pentru că nu-şi dădea seama de trebuinţa curăţirii conştiinţei prin spovedanie, a fost silit să se spovedească.

În clasa neştiutoare de carte, nu se poate afla o cunoaştere clară a rugăciunilor şi o înţelegere deplină a poruncilor, de asemenea şi a adevărurilor credinţei. Dar cu toate acestea, convingerea fermă în sfinţenia credinţei lor este întipărită şi stă adânc în inimile poporului ortodox credincios.

Prin buna purtare de grijă a conducerii care a sporit înscrierea în şcoli a copiilor de ţărani, în familiile poporului simplu intră iubirea şi obişnuinţa pentru citirea îndrumătoare, ce oferă o înţelegere clară a adevărurilor de început ale credinţei şi a poruncilor, toate acestea împreună înlesnind învăţarea rugăciunilor trebuincioase.

Daniile cele mai mari pentru biserici au fost patru: 1) în satul Bezopasnoe, 4.000 de ruble ale ţăranului Lunev, 2) în satul Praskovei, 2.000 de ruble ale ţărăncii Ternovskaia, 3) în orasul Eisk, 5 negustori au plătit un iconostas de 2.000 de ruble, 4) în oraşul Ekaterinodar a fost renovată o biserică cu 1.287 de ruble ale cazacului Sesiurei.

Învăţăturile catehetice au fost adăugate în 66 de biserici. Toţi cei care au studiat în seminarii şi au absolvit cursurile sunt obligaţi să rostească predici alcă-

tuite de ei, prin porunca conducerii eparhiale. Pentru cercetarea învăţăturii catehetice a fost înfiinţat în oraşul Stavropol un comitet aparte alcătuit din persoane cu studii teologice superioare şi care sunt trimişi în acest comitet prin Consiliu. Aceste învăţături catehetice se rostesc în zilele de sărbătoare şi în duminici după sfârşitul liturghiei.

În eparhia Caucazului ar trebui înfiinţată o şcoală de fete pe lângă mănăstirea de călugăriţe din Cernomorie (ţărmul Mării Negre). Dar această şcoală, din pricină că însăşi mănăstirea a fost de curând înfiinţată, încă nu are o organizare corectă. Alcătuirea acestui proiect a fost înfăţişată din timp conducerii militare a Mării Negre, pentru că ştie mai îndeaproape duhul şi nevoile locuitorilor. Deja este organizată şcoala având mărimea şi amenajările potrivite cu mijloacele mănăstirii.

Din situaţia prezentată Camerei averilor de stat, se vede că în gubernia Stavropol au fost înfiinţate douăzeci de şcoli pentru copiii de ţărani. De învăţarea copiilor se ocupă în general preoţii parohiali care au, după părerea aceleiaşi Camere, succese vădite, câte se pot aştepta de la un trai ţărănesc, în care copiii învaţă nu mai mult de jumătate de an, iar în cealaltă jumătate ei învaţă acasă şi se ocupă cu muncile câmpului. Multe şcoli nu au clădirile cuvenite, iar învăţătorii adună copiii la ei acasă.

Încheiere. Eparhia Caucazului se mărgineşte doar la nord-vest cu populaţiile ortodoxe – cu regiunea cazacilor de pe Don. La capătul de răsărit ea se învecinează cu Marea Caspică, la apus cu Marea Azov şi Marea Neagră. O mare parte a guberniei Stavropol este un pustiu nelocuit şi tot ţinutul caucazian este populat mai mult pe la periferii. Cea mai întinsă graniţă este spre sud. Aici vecinii ruşilor sunt triburile de

religie musulmană. Aşa cum China este despărţită de Mongolia printr-un zid, aşa populaţiile paşnice ale ţinutului caucazian se despart de popoarele muntene printr-un şir neîntrerupt de aşezări ale trupelor căzăceşti ale Mării Negre şi de frontieră.

Pe malul Mării Caspice graniţa eparhiei este destul de scurtă. De-a lungul ei, printre ruşi, vieţuiesc nogaii şi turcmenii, populaţii ale tribului tătar. Graniţa întinsă de la nord şi nord-est este ocupată de tătarii musulmani, un număr mic de calmâci închinători la idoli (pana la 4.000 de suflete), pribegesc la graniţa de nord a eparhiei.

Aşadar, aproape toată graniţa întinsei eparhii este ocupată de musulmanii tribului tătar şi musulmanii munteni. În rândurile celor din urmă, limba tătară este îndeobşte admisă şi întrebuinţată, aşa cum între europeni este întrebuinţată limba franceză. Dar aceasta nu e totul: un număr mare de munteni, având denumirea de paşnici, locuiesc de cealaltă parte a şirului de aşezări căzăceşti, înăuntrul regiunii, sau se află chiar în acest şir. De asemenea, tătarii locuiesc într-un număr însemnat în satele aflate sub administraţia civilă, sau sunt năimiţi ca muncitori statornici sau temporari.

Din această prezentare se vede principala necesitate bisericească din acest moment. Ea constă în dezvoltarea studiului limbii tătare în seminarul din Caucaz, iar predarea acestei limbi să fie începută în şcolile duhovniceşti, ca elevii să fie deprinşi nu numai cu limbajul din cărţi, ci şi cu cel din vorbire. Dezvoltarea limbii osete este trebuincioasă într-o măsură mai mică decât cea a limbii tătare: oseţi sunt puţini şi ei cunosc limba tătară, asemenea celorlalţi munteni.

Cunoaşterea limbii tătare le dă posibilitatea preoţilor să comunice cu muntenii şi tătarii şi să-i

atragă spre primirea creştinismului, cu atât mai mult cu cât aceşti musulmani au o înţelegere confuză şi greşită a religiei musulmane. Cunoaşterea limbii tătare va da posibilitatea preoţilor să îndeplinească cu adevărat porunca limpede şi reală dată preoţilor de Însuşi Hristos: *Mergând învăţaţi toate neamurile* (Mt. 28;19).

Iată acea unică trăsătură şi trebuinţă care se află pe primul loc la o cercetare amănunţită a eparhiei Caucazului şi are nevoie de a fi împlinită neîntârziat. Celelalte trebuinţe, care, printre altele, apar din această prezentare, sunt mult mai puţin însemnate. Ele pot fi îndeplinite, iar neajunsurile şi nepotrivirile care sunt în eparhie pot fi micşorate şi înlăturate puţin câte puţin, pe calea moralei cu blândeţe. Este timpul potrivit să se explice multora ceea ce pentru ei este acum neclar".

Apoi, cerând iertare de la Sfântul Sinod pentru acele păcate, care au fost văzute în 1858, şi cerând binecuvântare şi ajutor de rugăciune pentru lucrarea începută în vara aceasta, episcopul Ignatie îşi încheie darea de seamă.

Atitudinea personală a episcopului Ignatie faţă de conducerea civilă şi militară locală a avut o înrâurire hotărâtoare asupra bunei atitudini a întregii populaţii faţă de cler. Această înrâurire s-a văzut mai ales în comportamentul trupelor căzăceşti de frontieră, în timpul vizitării eparhiei. Prin întrunirea premergătoare a Sinodului a fost dată o hotărâre despre primirea episcopului în bisericile satelor prin care trecea, săvârşind controlul eparhiei.

A fost minunată mai ales discuţia lui cu rascolnicii din satul Cervlionaia, unde comandantul regimentului Montan, baronul Rozen, l-a invitat pe epis-

cop să-şi petreacă noaptea în casa lui şi l-a prezentat tuturor ofiţerilor regimentului şi grupului de tipicari rascolnici. La sfârşitul discuţiei cazacii rascolnici au spus: „Iată, cât de simplu eşti, vlădica! Şi tu ne înţelegi pe noi, şi noi te înţelegem pe tine şi putem să vorbim cu tine, şi poate am fi înduplecaţi de cuvintele tale, însă tu eşti numai astăzi, iar mâine în locul tău va veni altul, care nu va vorbi cu noi aşa cum vorbeşti tu, nici să ne asculte nu va dori."

Pe 12 mai 1858 a fost săvârşită sfinţirea drapelului Sfântul Gheorghe, dăruit de înalta cârmuire trupelor căzăceşti de frontieră, în satul Mihailovka, aflat la şapte verste de Stavropol. La ceremonie s-au adunat militari aleşi din toate regimentele, au venit toţi ofiţerii superiori care au putut să-şi lase posturile, s-a adunat şi preoţimea armatei într-un număr destul de mare. Pentru săvârşirea liturghiei a fost aranjat cortul mare al bisericii de campanie. Pentru săvârşirea slujbei, iar apoi a ceremonialului de sfinţire a drapelului, conducerea trupelor căzăceşti de frontieră, în persoana atamanului de căpetenie, l-a invitat pe episcop şi împreună cu el pe toată înalta preoţime a oraşului Stavropol, unde se afla statul major permanent al armatei.

Întâlnirea episcopului a fost aranjată de preoţimea armatei, potrivit hotărârii Sfântului Sinod. Toate amănuntele au fost astfel puse la punct, încât ceremonia să fie una specială şi de o frumuseţe deosebită. Însăşi vremea, moderat călduroasă, liniştită, a fost de partea organizatorilor praznicului, şi două coruri de cântăreţi, fiecare numărând o sută de oameni, alcătuite din corurile căzăceşti ale armatei, împreună cu corul cântăreţilor arhiereşti, au interpretat cântarea slujbei cu o atât de mare armonie, încât această ne-

maivăzută atmosferă măreaţă a unei ceremonii bisericeşti a încântat întreaga armată şi pe toţi cei de faţă.

După slujba prelungită s-a organizat o masă obştească, într-un cort mare special, complet deschis într-o parte. Au luat masa preoţimea şi corpul de generali, militarii şi funcţionarii civili, iar în ambele părţi ale cortului, la mesele lungi au mâncat soldaţii, veniţi din alte sate la ceremonie. După ce a rostit toasturile în sănătatea ţarului, a marelui cneaz moştenitor, a cneazului conducător al Caucazului, atamanul a rostit şi un toast în sănătatea înaltpreasfinţitului. La acest toast armata a răspuns cu un puternic şi îndelungat „Ura!", aruncând şepcile în sus.

La plecarea episcopului, armata a înconjurat careta sa şi l-a condus cu strigăte de „Ura!", iar unii călăreţi l-au însoţit până acasă, arătându-şi vitejia şi veselia printr-un galop voinicesc.

În această împrejurare a fost exprimată limpede şi direct dorinţa nu numai a conducerii trupelor căzăceşti de frontieră, ci şi a populaţiei ce aparţinea armatei, de a avea un episcop în fruntea conducerii lor duhovniceşti. Această dorinţă a fost împărtăşită şi de preoţimea armatei de frontieră, care era împovărată de depărtarea conducerii din Tiflis, alegând să ţină legături cu Stavropolul, aflat mai aproape de satele armatei şi de trebuinţele lor de toate zilele.

După sfârşitul Liturghiei, înaintea slujbei de sfinţire a drapelului, episcopul a rostit către armată un cuvânt, pe care conducerea armatei l-a notat şi a poruncit să fie tipărit în câteva sute de exemplare pentru a fi răspândit în toată armata de frontieră. Să-l prezentăm în întregime.[103]

---

[103] Cuvântul Sfântului Ignatie înaintea sfinţirii steagului Sfântului Gheorghe, dăruit de către ţar Armatei Căzăceşti de

„Fraţilor! – a spus episcopul. Armata iubitoare de Hristos e slăvită înaintea regilor lumii prin vitejia sa, ea este slăvită prin vitejia sa şi înaintea Regelui Ceresc. Au dovedit aceasta mulţi soldaţi, a dovedit aceasta şi Sfântul Mare Mucenic Gheorghe: el şi-a început lucrarea vitejească prin biruinţe pământeşti, dar şi-a sfârşit lucrarea încântând Cerul. Sfântul Gheorghe este un luptător neînfricat, şi pământesc şi ceresc.

Cei mai evlavioşi ţari ai întregii Rusii îl arată armatei lor pe Sfântul Gheorghe ca pe un model al ostaşului desăvârşit. Pe acel ostaş care va dovedi cea mai mare faptă eroică, îl decorează cu numele şi icoana Marelui Mucenic Gheorghe.

Dar aici se arată o privelişte diferită!... Aici, oricare ostaş din seminţia celor viteji este la fel ca şi ceilalţi prieteni ai săi în numele Purtătorului de Biruinţă Gheorghe, o întreagă armată primeşte un steag pe care este înfăţişat viteazul lui Dumnezeu, pe care este înscris numele său sfânt şi slăvit. Ce înseamnă aceasta? Înseamnă că ţarul rus a încuviinţat că Armata Căzăcească de frontieră este de o vitejie desăvârşită, vrednică de cea mai înaltă cinste şi decoraţie ostăşească. El a văzut că în această armată fiecare ostaş este un erou, este vrednic să se afle sub steagul celui mai mare dintre ostaşi – Gheorghe! Ceea ce a mărturisit ţarul rus, a mărturisit întreaga Rusie.

Fraţilor! Prin multe fapte eroice, prin şuvoaie de sânge voi, părinţii şi copiii voştri aţi dobândit înalta milă a ţarului pravoslavnic, ce se revarsă acum asupra Armatei Caucaziene de frontieră. Cu aceasta

---

frontieră (satul Mihalovski, 12 mai 1858. Raportul Sfântului Ignatie despre săvârşirea sfinţirii (din 13 mai 1858) este redat în cartea „Socolov".

el răsplătește și încununează armata pentru faptele vitejești de mulți ani, cu mila sa el vă cheamă către alte vitejii – nu numai către cele trupești, ci și către cele duhovnicești. Voi ați primit pe steagul vostru un conducător destoinic să vă conducă prin munții pământești și prin munții Cerești.

Purtătorul de biruință Gheorghe nu vede opreliști: pentru el nu sunt piedici, stânci abrupte, prăpăstii, toate adâncurile și înălțimile sunt pentru el lesne de cucerit. Să-l urmăm, fraților! Să-l urmăm! Până la cele mai strașnice și râvnite porți, în veșnicie. Pedepsiți-i, nimiciți dușmanii țarului și patriei, așa cum i-ați pedepsit și nimicit până acum, dar totodată străduiți-vă să biruiți și dușmanul nevăzut al lui Dumnezeu și al omenirii, să biruiți păcatul care ucide omul cu o moarte veșnică.

Fie ca fiecare dintre voi să se încununeze cu o cunună de două ori mai mare, așa cum s-a încununat nebiruitul Gheorghe, care a văzut prin vitejia sa și oamenii, și îngerii! Fiecare să se învrednicească a zice cu îndrăzneală și bucurie: „Lupta cea bună am luptat, călătoria am săvârșit, credința am păzit. De acum mi s-a gătit cununa dreptății, pe care Domnul îmi va da-o în ziua aceea..." (2 Timotei 4, 7–8). Amin!"

Episcopul a înștiințat Sfântul Sinod despre această ceremonie și i-a trimis un exemplar al cuvântării sale.

Drept expresie a faptelor preasfințitului, prin care a câștigat bunăvoința mirenilor, să înfățișăm și următoarea întâmplare. Puțin mai înainte de aceasta, în Stavropol a murit din cauza rănilor unul dintre eroii de la Sevastopol, căpitanul de prim rang al flotei, Constantin Gheorghievici Popandopoulo. Episcopul a propus să i se facă slujba de înmormântare în biserica sa, a Crucii, pe 4 martie 1858.

Liturghia şi rânduielile de înmormântare le-a săvârşit episcopul Ignatie cu solemnitate, dorind să cinstească faptele vitejeşti ale celui adormit. Rude apropiate Papandopulo nu avea. Moartea l-a lovit în Sevastopol, unde el, întorcându-se de la tratamentul cu ape minerale, a fost nevoit să se oprească şi să-şi petreacă iarna, fiindcă nu putea să se întoarcă în locurile natale din cauza bolii sale. De aceea, sicriul lui a fost înconjurat mai ales de persoane care îşi făceau datoria militară. Participarea lor vie, călduroasă s-a exprimat prin prezenţa lor evlavioasă şi atentă în timpul maiestuoasei slujbe săvârşite de episcop.

Înainte de slujba de înmormântare, preasfinţitul i-a unit pe cei de faţă printr-o scurtă cuvântare şi i-a pregătit pentru a-l petrece cu umilinţă evlavioasă şi duhovnicească pe ostaşul-erou. Înaintând spre săvârşirea slujbei, episcopul, oprindu-se în amvon, le-a adresat ostaşilor şi civililor adunaţi următoarele cuvinte[104]:

„Cuvioşilor ascultători! Domnul nostru Iisus Hristos a spus: *Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să şi-l pună pentru prietenii săi* (Ioan 15;13).

O atât de înaltă iubire a arătat prin viaţa sa, a dovedit-o prin moartea sa adormitul rob al lui Dumnezeu, ostaşul Constantin: el şi-a pus sufletul său pentru credinţă, ţar şi Patrie. Acum el tace în sicriu, dar însăşi tăcerea lui este o puternică, vie şi convingătoare predică despre înalta iubire.

---

[104] Cuvântul Sfântului Ignatie la slujba de înmormântare a eroului Sevastopolului, căpitanul de prim rang al flotei, K.G. Popandopoulo în Biserica Crucii din oraşul Stavropol (4 martie 1858).

Fraţilor! Să-i aducem viteazului trecut la cele veşnice, care s-a adus pe sine jertfă iubirii, darul nostru de rămas bun al iubirii, după putinţa noastră: să revărsăm cele mai calde rugăciuni către Domnul ca să primească şi să veselească sufletul robului Său în încăperile cereşti ale odihnei veşnice, de unde au fost îndepărtate toată tristeţea, tot suspinul, unde vieţuieşte Lumina Neînserată şi harul nesfârşit. Amin."

După slujba de înmormântare, trupul celui trecut la cele veşnice a fost dus pe meleagurile sale natale, în Crimeea.

CAPITOLUL XIV

Darea de seamă anuală a episcopului Ignatie despre situaţia eparhiei Caucazului din anul 1858 alcătuieşte într-un fel programul de activitate al episcopului, pe care a început să-l îndeplinească energic prin toate mijloacele care depindeau de el, insistent, cu tărie, învingând acele piedici pe care le ridicau înaintea sa neîncrederea, intrigile şi corupţia.

În Seminarul Duhovnicesc Caucazian, odată cu venirea noului rector, arhimandritul Gherman, şi a noului inspector – ieromonahul sinodal Isaachie, care făcea parte din rândul profesorilor Seminarului din Novgorod, predarea şi supravegherea îndeobşte în seminar, şi totodată viaţa morală a elevilor s-a schimbat vizibil în bine. Prin mijlocirea episcopului, în scurt timp inspectorul a fost ridicat la rangul de arhimandrit.

Printre primele rânduieli ale episcopului a fost o hotărâre apărută în jurnalul administraţiei seminarului, cu privire la pedepsele elevilor nedisciplinaţi.

„Doresc, scria episcopul, ca în şcolile duhovniceşti din eparhia Caucazului să se întrebuinţeze următoarele pedepse:

1. Mustrarea fără folosirea cuvintelor de ocară – cuvinte care doar batjocoresc umanitatea şi înăbuşă simţul onoarei în inimile tinerilor, iar acest simţ, înţeles corect, este o comoară.

2. Aşezarea la colţ sau la masa de pedeapsă, în picioare sau în genunchi.

3. Lăsarea fără prânz sau cină, doar cu pâine şi apă.

4. Pedeapsa cu nuiaua, cu excepția elevilor seminarului.

5. Pedeapsa prin arest în camera întunecoasă, cu lipsirea comunicării cu ceilalți colegi și hrănirea doar cu pâine și apă.

Acest ultim mod de pedeapsă să fie folosit mai cu seamă pentru elevii seminarului, potrivind termenul pedepsei cu însemnătatea faptei. În cazul încălcării regulilor de supunere, de politețe înaintea conducerii, a bunei purtări în biserică, mai mult, în cazurile de grosolănie în fața conducerii și a îndârjirii, să se prelungească arestul până atunci când cel pedepsit se va înmuia pe deplin și va începe să-și exprime și să aducă o sinceră căință. Eliberarea înainte de vreme a unei persoane ajunsă la îndârjire și arătând încăpățânare va aduce o însemnată vătămare caracterului acelei persoane.

Pedeapsa prin înjosire, tragerea de păr și de urechi să fie înlăturată din școlile duhovnicești. În acel minut în care învățătorul îl pedepsește cu mâinile sale pe elev, în acest minut jalnic simțământul uman suferă înjosire morală și în persoana elevului, și în persoana învățătorului. Dar în persoana învățătorului această înjosire este nemăsurat mai adâncă decât în persoana elevului. Prin aceste măsuri, învățătorul se lipsește pe sine de stima elevilor, de iubirea și de încrederea lor.

Caracterul înalt, nobil al învățătorului este cel mai puternic frâu și cea mai mare urgie pentru elevi. Îi invit pe învățătorii tineretului duhovnicesc caucazian la această înălțime, al cărei vârf este plin de roade duhovnicești, dar nu este străin nici de munca grea cu sine însuși. Un învățător evlavios și binevoitor trebuie să-și impună sieși ca regulă să nu folosească în ceasul mâniei sale nici ocara, nici pedeapsa. Ceasul

mâniei este ceasul nebuniei pentru tot cel care se înfurie, chiar dacă ar fi fost acela şi din rândurile primilor înţelepţi. Pedeapsa să fie rodul chibzuinţei mature şi despătimite, numai în acest chip ea este prielnică pentru copii şi îl înalţă în ochii lor pe învăţător. Pedeapsa trebuie să fie nu prea aspră, dar însemnată, o pedeapsă prea slabă îi răsfaţă pe elevi.

Această dorinţă a mea să fie anunţată în toate şcolile duhovniceşti din eparhia Caucazului."

La puţin timp după venirea la conducerea eparhiei, anume pe 25 ianuarie 1858, episcopul a socotit de cuviinţă să-i trimită cneazului Bariatinski, administratorul Caucazului, o scrisoare cu Nr.11, prin care înfăţişa situaţia mizerabilă în care se afla catedra episcopală caucaziană. El scrie:

„Cercetând mijloacele de întreţinere pe care le are în această vreme casa eparhială de Caucaz şi Marea Neagră, am onoarea să înfăţişez situaţia înaintea Înălţimii Voastre. Imaginea acestor mijloace stârneşte negreşit următoarele întrebări:

1. Poate oare episcopul, cu toţi supuşii lui, să întreţină tot ce se cere de la el? 2. Prin urmare, însăşi eparhia nou înfiinţată poate oare să existe?

Aceste probleme sunt în parte rezolvate deja prin faptul că Sfântul Sinod i-a trimis până acum episcopului o mie de ruble de argint ca adaos la simbria lui şi o mie cinci sute de ruble pentru întreţinerea lui şi a casei arhiereşti.

La acestea socotesc că nu este de prisos să adaug: numărul slujbaşilor eparhiali a fost statornicit la sfârşitul veacului trecut, când banii aveau o nemăsurat mai mare valoare, iar bunurile erau mult mai ieftine. Din acea vreme numărul slujbaşilor a rămas neschimbat, iar neajunsul lor a fost întregit cu bunuri

gospodăreşti, adică cu diferite acareturi şi proprietăţi imobile, care se dădeau mai mult de la vistieria obştească sau erau dobândite prin mijloace particulare.

Printre aceste dări de seamă, permiteţi-mi să vă prezint şi numărul infim al personalului casei arhiereşti şi numărul infim al bunurilor gospodăreşti. Cu aceste mijloace, este cu neputinţă chiar întreţinerea episcopului, întreţinerea mai ales a economului, duhovnicului, ieromonahilor şi altor slujbaşi ce aparţin casei, de asemenea întreţinerea secretarului şi funcţionarului Consiliului, a cărui lucrare de secretariat nu este deloc mai mică decât cea a conducerilor guberniale. Protoiereul catedrei şi alte persoane ale clerului alb, având pe lângă simbrii şi alte mijloace de întreţinere venite de la parohii, au traiul asigurat.

Fiind convins că Luminăţia voastră doriţi ca eparhia caucaziană să fiinţeze, am socotit că este de datoria mea să înfăţişez judecăţii Dumneavoastră starea adevărată a mijloacelor ei de existenţă, numai cu ţelul ca Dumneavoastră să binevoiţi a avea despre aceasta o înţelegere deplină şi clară. Permiteţi-mi mie, care am cercetat mai adânc problemele, să apar înaintea Luminăţiei Voastre cu umila prezentare despre asigurarea mijloacelor de întreţinere a casei arhiereşti. Nădăjduiesc ca în vara aceasta să mă înfăţişez personal înaintea Luminăţiei voastre, şi aflând părerea Dumneavoastră despre această problemă, pe de o parte, iar pe de altă parte, luând cunoştinţă de măsurile de întreţinere, eu socotesc că este cu putinţă pentru mine să vă înfăţişez situaţia cu toată exactitatea.

Chemând asupra Dumneavoastră bogata binecuvântare Cerească, cu un simţământ de deosebit respect..."

Odată cu această scrisoare, episcopul a început corespondenţa cu scopul primirii banilor în locul slu-

jitorilor. Această corespondenţă a fost ţinută numai cu conducerea civilă şi în urma cererilor foarte cumpătate ale episcopului de a înlocui fiecare om cu 40 de ruble pe an, această problemă a fost rezolvată cu succes. Cneazul administrator l-a înştiinţat pe ţar despre această hotărâre şi ţarul a încuviinţat-o. Slujitorii au fost înlocuiţi cu o contribuţie de 1.760 de ruble de argint pe an. Aceşti bani au început să fie primiţi din februarie 1859.

La plecarea episcopului Ignatie din Sankt Petersburg, procurorul principal al Sinodului, contele A.P. Tolstoi, i-a făgăduit de mai multe ori că i se va da şi lui, ca şi înaintaşilor săi, 1.000 de ruble de argint ca adaos la simbria de 285 de ruble. La întoarcerea în Stavropol, chiar dacă episcopul a scris de mai multe ori, a reamintit şi a cerut să i se dea această indemnizaţie, prezentând şi mijloacele foarte sărăcăcioase ale catedrei şi neorânduiala ei, şi scumpetea locului, şi starea sa bolnăvicioasă, toate aceste cereri au fost zadarnice. Se vede că în ciuda bunăvoinţei mitropolitului Grigorie, el a fost lăsat cu răutate pradă amărăciunii şi lipsurilor prin intrigile cancelariei sinodale.

Sinodul nu a acordat nicio atenţie nevoilor eparhiei, nevoilor episcopului şi catedrei şi a lăsat episcopul şi Biserica pradă urii şi oprimării funcţionărimii cancelariei Sinodale. Aceşti slujbaşi găseau modalitatea de a-l prigoni pe episcop, chiar în ciuda mitropolitului Grigorie. Îl duşmăneau din pricina felului său direct de a fi, din pricina luptei neînfricate împotriva nelegiuirilor acestor funcţionari, din pricina grijii stăruitoare pentru binele turmei sale şi pentru întreaga rânduială a Bisericii.

Odată cu această înfăţişare în Sinod, episcopul, străduindu-se să păstreze demersurile, i-a scris direc-

torului cancelariei Sinodului, consilierului de stat P.I. Solomon, cerându-i sprijinul în această smerită rugăminte a sa. Această scrisoare a fost cu totul zadarnică. Au fost, de asemenea, fără niciun rezultat demersurile episcopului pentru a primi, asemenea înaintaşilor săi şi potrivit făgăduinţelor procurorului superior şi ale mitropolitului Grigorie, o mie de ruble ca adaos la simbrie.

Toate aceste împrejurări l-au silit pe episcop să-l deranjeze cu o scrisoare de cerere pe înaltpreasfinţitul Grigorie, trimisă pe data de 2 februarie 1859. El scria:

„Înaintaşii mei de la Catedra Caucaziană, preasfinţiţii Ieremia şi Ioanichie, primeau ca adaos la simbria episcopului, adică la cele 258 de ruble şi 457 de ruble pentru masă şi echipaj, câte 1.000 de ruble de argint în fiecare an. Odată cu ridicarea mea în rangul de episcop, aflându-mă încă în Sankt-Petersburg şi aflând despre sărăcia catedrei eparhiei caucaziene, eu l-am rugat personal şi în scris pe luminăţia sa, domnul procuror sinodal, contele A.P. Tolstoi, ca să mi se dea, după exemplul înaintaşilor mei, suma ajutătoare de 1.000 de ruble. Temeiul hotărâtor al acestei rugăminţi a fost starea mea extrem de bolnăvicioasă. Luminăţia sa, potrivit bunătăţii inimii sale şi înţelegând întregul temei al rugăminţii mele, m-a încredinţat prin cuvântul său sincer şi nobil că rugămintea mea va fi negreşit satisfăcută.

La sosirea mea în Stavropol am găsit casa episcopală într-o stare cu mult mai rea decât socoteam că o voi găsi. Am găsit o ruină din toate punctele de vedere.

Această stare a casei a sporit nevoile episcopului. Nădăjduind că voi primi ajutorul bănesc făgăduit, eu eram liniştit şi chiar mi-am îngăduit să dau din

restul care mi-a rămas de la drum, 300 de ruble de argint cancelariei Consiliului, fiindcă funcţionarii ei sufereau lipsuri mari din pricina iernii deosebit de aspre şi îndelungate din anul 1858. Din restul pomenit au fost făcute şi alte cheltuieli în folosul eparhiei. Unele câştiguri care se adăugau la cele 1.000 de ruble şi la simbria episcopului şi care sminteau regiunea, feciorelnică şi aspru privitoare la faptele clerului, le-am desfiinţat. Mijloacele de trai ale episcopului au devenit din moderate, foarte sărăcăcioase.

Prin reducerea mijloacelor de trai, aş fi fost pus într-o situaţie foarte anevoioasă, anume din pricina stării precare a sănătăţii mele, care de multă vreme are nevoie de folosirea apelor minerale, dacă mila osebită a lui Dumnezeu nu mi-ar fi ajutat pe neaşteptate. O anume persoană, care mă cunoaşte foarte puţin, fără nici măcar o aluzie din partea mea, mi-a dăruit o mie de ruble de argint, înştiinţându-mă ca el mă ajută în acest chip, aflând despre nevoia mea deosebită de a mă folosi de apele minerale, fără să am mijloace pentru asta.

Socotesc că acest ajutor mi-a fost trimis de Dumnezeu: fiindcă apele au iscat o schimbare minunată în organismul meu, un freamăt şi o prefacere, care continuă şi până acum, eliberandu-mă puţin câte puţin, deşi într-un mod chinuitor din cauza scrofulozei, care se ascunde în toate mădularele trupului meu. Dacă nu mă pot socoti vindecat deplin din pricina vechimii bolii mele, care mi-a istovit puterile, atunci trebuie cu un adânc simţământ de recunoştinţă faţă de mila lui Dumnezeu şi faţă de mijloacele acestei îndurări, să mă socotesc vindecat într-o mare măsură.

La sosirea mea în Stavropol din întinsa eparhie, cu o populaţie rară, chiar dacă vieţuieşte în sate foar-

te populate, văzând că nu mi se trimit cele 1.000 de ruble ajutătoare, din această pricină situaţia mea devenind foarte anevoioasă, eu am descris în smerita mea cerere din data de 25 septembrie 1858, cu nr.200, către Sfântul Sinod, starea deosebită a catedrei caucaziene, pe care se întemeiază situaţia mea materială anevoioasă.

O astfel de situaţie a unui episcop ortodox ar fi pe deplin firească într-o ţară străină şi de o altă credinţă, în care el nu are însemnătate civilă, dar este nepotrivită într-o ţară pravoslavnică, în Rusia, unde episcopul trebuie să păstreze obiceiurile înaintaşilor săi, de exemplu să meargă cu trăsura, să-şi primească vizitatorii cum se cuvine. Iar aici, pe deasupra, trebuie să răsfeţi toate clasele sociale şi tot felul de administraţii: căci din pricina că episcopul este nou venit, el are nevoie de bunăvoinţa tuturor claselor şi tuturor administraţiilor.

Leafa sărăcăcioasă pe care o primea episcopul Caucazului mai demult, a slujit drept motiv de ispită pentru publicul local. Acum ispita a sporit, pentru că tăierea deplină a ajutorului bănesc, socotit sărăcăcios, este cunoscută tuturor funcţionarilor Administraţiei Financiare şi ai Vistieriei, iar prin ei, întregului oraş. 1.000 de ruble pe care le primea episcopul nu au fost trimise nici în 1858, nici în 1859, iar 1.500 de ruble pentru întreţinerea casei au fost trimise în 1858, iar în 1859 nu se mai trimit.

Vestea că episcopul Caucazului se află într-o situaţie materială foarte grea s-a răspândit prin mijlocirea persoanelor conducerii civile peste munţii Caucaz, în Tiflis şi a devenit acolo subiect de discuţii şi ispită. Administratorul Caucazului, cneazul Bariatinski i-a scris domnului procuror sinodal principal, rugându-l să mijlocească pentru acele 1.000 de ruble pe

care le primeau înaintaşii mei ca adaos la simbria lor. Despre aceasta am fost înştiinţat într-un chip formal. Îmi pare foarte rău că cneazul Bariatinski a fost nevoit să-i scrie despre aceasta contelui Tolstoi, nu ar fi trebuit să se întâmple aşa.

Este nevoie ca aici să fie respectat glasul Sfântului Sinod. Nivelul acestui respect va fi întotdeauna în armonie cu faptele pe care va binevoi să le arate. Atitudinea dușmănoasă față de o persoană trebuie jertfită pentru interesele Bisericii. Starea morală abia depăşită a episcopului Caucazului, stare prin care se exprimă deplina neatenţie faţă de el şi faţă de eparhie, slujeşte ca dovadă îndestulătoare.

În ceea ce mă priveşte, eu nu pot să mă bucur destul că Dumnezeu m-a scos din capitala zgomotoasă, pentru care nu eram potrivit nici sufleteşte, nici trupeşte. Locul acesta e mult mai liniştit, mult mai izolat. Locuitorii îl vizitează pe episcop numai la sărbătorile mari, atunci se adună în număr mare.

Pentru cheltuielile casei am fost nevoit să împrumut 1.000 de ruble. Aceşti bani trebuie să-i întorc, ceea ce nădăjduiesc să fac cu mila lui Dumnezeu, fiindcă cneazul administrator m-a înştiinţat formal că el mijloceşte pe lângă ţar pentru ajutorarea casei eparhiale cu bani din vistierie, în locul bunurilor gospodăreşti pe care ţinutul nu le poate da. Acest ajutor va înlocui acei 1.500 de ruble de argint trimişi pentru casă. Din această pricină eu fac demersuri numai pentru cele 1.000 de ruble care i se dădeau episcopului.

Primiţi, Înalt preasfinţia Voastră, cu bunăvoinţă această scrisoare, ca pe un tribut pe care îl aduc datoriei mele faţă de cinul şi slujirea mea. Mă voi strădui să iau toate măsurile, dacă mă va învrednici Dumnezeu, să nu fac ceva din înflăcărare şi să rezist pe tărâ-

mul bisericesc pe care am fost pus. Dacă aceasta va fi cu neputinţă, atunci voi primi această neputinţă cu toată iubirea, cu toată bucuria, ca pe ceva rânduit de pronia Dumnezeiască spre folosul ticălosului meu suflet, care se va smulge de trup şi se va înfăţişa la judecata nepărtinitoare a lui Dumnezeu.

Împlinindu-mi datoria, las restul în voia Domnului şi a chibzuinţei preaînălţimii Dumneavoastră.

În scrisoarea mea către domnul procuror care are acelaşi subiect şi pe care o trimit cu aceeaşi poştă, eu am menţionat această scrisoare către Înalt Preasfinţia Voastră. Luaţi asupra Dumneavoastră truda îndatoritoare de a arăta contelui scrisoarea, pentru că eu am socotit că este necuviincios să-i scriu sfinţiei sale ceea ce cuprinde această scrisoare şi ceea ce am putut să spun numai înaintea Dumneavoastră, ca înaintea unui întâi stătător. Vă rog cucernic să nu faceţi cunoscută această scrisoare, ea fiind cu totul confidenţială, scrisă cu propria mea mână.

Încredinţându-mă pe mine şi pe turma mea sfintelor dumneavoastră rugăciuni şi cerându-vă binecuvântarea arhipăstorească, cu un simţământ de adâncă cinstire şi devotament, am onoarea să fiu" ş.a.m.d.

Odată cu această scrisoare către mitropolitul Grigorie, episcopul Ignatie i-a scris şi procurorului superior sinodal, în data de 2 februarie, scrisoarea având Nr.11.

„Luminăţia Voastră, mult stimate domn!

Am avut onoarea să Vă deranjez cu rugămintea mea smerită, personal şi în scris, îndată după hirotonirea mea în rangul de episcop, pe când mă aflam încă în Sankt Petersburg, pentru a mi se oferi, după

exemplul înaintaşilor mei la catedra caucaziană, cele 1.000 de ruble de argint ca adaos la simbria mea anuală de 285 de ruble. Ar fi de dorit ca această ultimă sumă să-mi rămână pentru medicamentele ajutătoare împotriva bolii mele. Rugămintea mea este urmarea nevoii mele. Ea a fost ascultată cu milostivire de către Luminăţia Voastră şi eu am primit de la dumneavoastră de mai multe ori încredinţarea repetată că nu mă veţi lipsi de mijloacele de întreţinere trebuincioase.

Printre mulţimea de treburi mai importante cu care sunteţi ocupat, nu este de mirare ca încă nu aţi reuşit să acordaţi atenţie rugăminţii mele preasupuse, dar eu, stând faţă în faţă cu sărăcia extremă, îmi permit din nou să Vă deranjez, repetându-vă aceeaşi rugăminte. Am înfăţişat mai amănunţit pricinile acestei repetări ale cererii, în scrisoarea pe care am trimis-o cu aceeaşi poştă către înaltpreasfinţitul mitropolit al Novgorodului şi Sankt-Petersburgului. Eu l-am rugat pe înalt preasfinţia sa să arate această scrisoare luminăţiei Voastre. Eu sunt convins de bunătatea inimii Dumneavoastră şi de aceea că nu veţi dori să vă asemănaţi bogatului din Evanghelie care, în scurta vreme a belşugului său pământesc nu s-a milostivit de aproapele său aflat în nevoie. Aşa s-a întâmplat că acest fragment din Evanghelie s-a citit la liturghia la care eu am fost hirotonit episcop.

Cu simţăminte de extraordinar respect" ş.a.m.d.

Aceste scrisori au avut aceeaşi soartă cu demersurile de dinainte ale episcopului pe această temă.

La începutul anului 1859, urmărind lucrarea persoanelor din eparhia lui, s-a înfăţişat înaintea Sfântului Sinod cu propunerea de ridicare la rangul de arhimandrit a egumenului Gherman de la Mănă-

stirea locală, Înălţarea Sfintei Cruci, de asemenea, cu răsplătirea cu rangul de protoiereu a profesorului de teologie al Gimnaziului militar din Ecaterinodar, doctorandul Academiei Teologice, preotul Kiparisov şi de asemenea, cu propunerea de acordare a titlului de magistru inspectorului Şcolii regionale din Stavropol, protoiereului Ioan Tihov-Alexandrovsk. Toate aceste propuneri au fost încuviinţate datorită demersurilor episcopului, din care se vede, printre altele, că în eparhia Caucazului în acea vreme erau numai trei persoane din rândul clerului alb, care absolviseră cursurile unei Academii Duhovniceşti.

Curând după aceea, protoiereul Tihov-Alexandrovski a fost prezentat şi împuternicit ca membru al Consiliului Duhovnicesc Caucazian, în locul protoiereului Gremiacinski, care a înaintat o cerere de eliberare din această funcţie. În propunerea sa către sfântul Sinod din 1 mai 1859, cu Nr. 35, preasfinţitul Ignatie spune:

„Prin aceasta socotesc că este datoria mea sfântă şi preaplăcută să adaug că protoiereul Gremiacinski, odată cu acele lămuriri personale pe care mi le-a înfăţişat în cazul cererii sale, a vădit o adevărată smerenie creştină, pe care am contemplat-o cu o adâncă umilinţă sufletească şi cu mângâiere.

Protoiereul Gremiacinski s-a alăturat mie în lucrarea comună în folosul Bisericii, şi deşi el doreşte să se retragă din Consiliu, unde aflarea lui a devenit deja nefirească după cercetarea multor cazuri de mai înainte şi a schimbării hotărârilor privind unele adăugiri ce vor urma, el a rânduit să participe cu toată râvna la alte însărcinări de tot felul, la care el poate fi foarte folositor, datorită experienţei şi aptitudinilor sale. Şi mai înainte decât protoiereul Gremiacinski, a ajuns la o stare sufletească împăciuitoare protoiereul

Macarie Znamenski, care îşi împlineşte slijirea sa cu râvnă şi folos. Se poate spune fără a greşi că numai protoiereul Krastilevski a rămas într-o stare de neorânduială, fără prea multă nădejde de îndreptare".

Ca o expresie a legăturilor între persoanele care alcătuiesc societatea stavropoleză, nu poate fi trecut sub tăcere faptul că în aceeaşi vreme, adică la începutul anului 1859, comandantul statului-major al armatei Aripii Drepte, generalul-maior Zabudski i-a dăruit episcopului, din partea ofiţerilor statului-major general, o hartă minunat confecţionată a regiunii Caucaz.

În acelaşi timp, după cum se vede din raportul cu nr. 36 din 2 mai al episcopului, au fost începute şi îndeplinite de comun acord lucrările de ridicare ale arcului punţii construite la vila casei arhiereşti, peste râuleţul Jelobovka, cu o ramură a drumului către Biserica Înălţarea Sfintei Cruci, de asemenea lucrările de construire a unei şosele chiar până la intrarea bisericii, cât şi a casei. Pentru aceste lucrări, cuprinse în sistemul comun de lucrări la podurile oraşului, a fost nevoie doar de adăugarea a două sute de ruble de la casa arhierească la fondul bănesc pentru podurile oraşului, iar construcţiile au fost finalizate cu mare migală şi precizie. Astfel, locuinţa episcopului, drumul spre aceasta precum şi cel către Biserica Înălţarea Sfintei Cruci au căpătat o înfăţişare cuviincioasă.

Nu este lipsită de interes împrejurarea conflictului fără voia episcopului cu preotul de frunte (protopopul) al Armatei Caucaziene, Gumilevski, zugrăvită pe deplin în raportul de mai jos din 5 iulie 1858, cu nr.146 al episcopului către comandantul statului-major al Armatei Caucaziene.

„Conducerea Seminarului Caucazian mi-a înfățișat pe 24 iunie 1858 spre cercetare jurnalul său, în al cărui articol cu nr. VII sunt scrise următoarele:

„Raportul protopopului Armatei Caucaziene din data de 29 mai 1858, cu nr.1329, prin care se aduce la cunoștință că el, în urma raportului conducerii seminarului din 22 aprilie, anul curent, a ajuns prin mijlocirea comandantului statului-major al Armatei Caucaziene la domnul comandant principal al Armatei care a anunțat că preoțimea dependentă de el nu trebuie să ofere mărturii despre rascolnici, cerute de Seminarul Duhovnicesc Caucazian. În cazul în care conducerea eparhială sau a seminarului ar avea trebuință de anumite mărturii în privința rascolnicilor, se pot adresa atamanului de căpetenie al acestei armate, care va oferi, după chibzuința sa, mărturiile trebuincioase, iar în caz de nevoie, va lua legătura din timp cu mine sau va cere îngăduința domnului comandant principal".

La acestea protopopul a adăugat că preoțimea care aparține de el s-a condus în privința rascolnicilor până în vremea de față și se conduce și acum de regulile și îndrumările înfățișate în dispoziția scrisă secretă a Sfântului Sinod din 5 aprilie 1845 și a mai adăugat că pentru clerul ortodox, cărțile care le-au fost trimise slujesc ca manuale îndrumătoare în problema cu rascolnicii. Acestea sunt: 1) „Adevărata Biserică străveche Ortodoxă", 2) „Istoria rascolului rus".

Document informativ: conducerea seminarului s-a adresat protopopului Armatei Caucaziene pe data de 22 aprilie 1858, în privința îmbunătățirii studiilor în secțiunea misionară, cerând ca preoțimea armatei să aibă obligația să aducă la cunoștința conducerii seminarului veşti despre purtarea rascolnicilor și despre măsurile care se iau în legătură cu această problemă.

Hotărârea conducerii eparhiale: „Acest raport să fie luat în vedere şi alăturat dosarului".

Nu pot să nu mărturisesc în faţa Înălţimii Voastre că mi s-a părut straniu temeiul pe care conducerea eparhială este alăturată conducerii seminarului, în timp ce legăturile acestor două conduceri cu administraţia protopopului militar sunt cu totul diferite. Nici în acest caz, nici în altul, conducerea eparhială caucaziană nu a dat prilejul unei asemenea directive. Consiliul nu are nicio legătură cu unitatea administrativă a preotului militar de căpetenie, iar Seminarul Caucazian educă preoţi-slujitori pentru Armata de frontieră, de aceea conducerea acestuia se află din necesitate în legătură nemijlocită şi repetată cu mai marele preoţimii trupelor de frontieră, protopopul Armatei Caucaziene.

Seminarul Caucazian se află, asemenea tuturor celorlalte seminarii, sub conducerea Administraţiei de Învăţământ duhovnicesc şi a unei academii, de circumscripţia căreia aparţine. Arhiereul local are dreptul de a supraveghea îndeaproape seminarul şi a controla lucrările lui, iar în privinţele administrativă, gospodărească şi de învăţământ, acesta depinde de conducerile pe care le-a amintit şi acţionează după instrucţiunile primite.

Fiindcă învăţătura rascolnicilor are nenumărate nuanţe, cele mai diferite, toate seminariile din Rusia adună mărturii locale despre învăţătura rascolnicilor şi le adună anume prin mijlocirea clerului local, care a învăţat sistematic dogmele Bisericii, pentru a le face cunoştinţă din timp ucenicilor cu rătăcirile locale ale rascolnicilor şi în acest fel de a-i pregăti pe preoţi să acţioneze cu succes, potrivit rătăcirilor locului.

Astfel a procedat şi seminarul caucazian. Conducerea lui a ajuns cu o dare de seamă despre aceasta

la episcopul caucazian şi în urma acestei dări de seamă a fost dată o hotărâre ca preoţii eparhiali ale acelor parohii în care sunt rascolnici, să aducă veşti despre rătăcirile lor, mai ales despre caracteristicile acestor rătăciri, direct la administraţia seminarului.

Pe acelaşi temei, cu acelaşi ţel, cu aceeaşi problemă, după rânduiala îndeobşte primită în toată Rusia, conducerea Seminarului Caucazian s-a adresat protopopului Armatei Caucaziene. Ea nu avea dreptul să nu facă aceasta! Nu avea dreptul, chiar nu avea nici voie să aibă vreun gând de a înlătura o persoană duhovnicească şi a se adresa unei persoane civile, când subiectul legăturilor trebuie să fie dogmele credinţei. Ea procedează astfel în privinţa tuturor departamentelor eparhiale când apare nevoia unor legături. Clasa misionară a seminarului fiinţează mai mult pentru clerul Trupelor de frontieră: în eparhia caucaziană sunt foarte foarte puţini rascolnici, aproape nu sunt.

Înfăţişând excelenţei voastre într-un chip cuvenit lucrările seminarului, eu am în vedere comportamentul anume al conducerii eparhiale caucaziene faţă de preotul principal. Conducerea eparhială caucaziană îndeplineşte toate trebuinţele protopopului cu toată eficienţa, cu toată amabilitatea, cu toată iubirea. Chiar Consiliul nu se amestecă în aceste treburi, iar pentru o mai mare repeziciune, acestea sunt rezolvate nemijlocit de episcop.

Din partea ei, conducerea eparhială caucaziană nu l-a deranjat pe protopop nici în problema rascolnicilor, nici în altele, neavând, din fericire, niciun fel de motive pentru aceasta. Şi nu aş fi acordat atenţie avizului de faţă al conducerii seminarului către protopop, dacă nu ar fi fost amintită conducerea eparhială, care nu a avut nicio participare în cazul de faţă,

şi dacă nu ar fi fost prezentat cazul în acest chip cneazului administrator, a cărui părere o preţuiesc ca pe o comoară.

Fiindcă protoiereul Armatei Caucaziene a prezentat darea de seamă cneazului administrator prin mijlocirea Înălţimii Voastre, eu socotesc că este o plăcută datorie să Vă rog cu smerenie: luaţi asupra Dumneavoastră truda de a prezenta luminăţiei sale această scrisoare, ce slujeşte ca întregire şi lămurire a acestui caz, iar fără această lămurire şi întregire, se aruncă o umbră asupra lucrării conducerii eparhiale caucaziene.

Informaţiile dobândite de seminarii, după o analizare cuvenită, sunt prezentate conducerii superioare duhovniceşti şi slujesc drept material pentru alcătuirea acelor lucrări excelente despre rascolnici, cu care s-a îmbogăţit literatura duhovnicească rusă în ultimul timp. Excelenţa voastră, cunoscând atât de bine domeniul învăţământului, vă este pe deplin limpede importanţa pentru seminarii a informaţiilor vii, dobândite prin mijlocul amintit mai sus, despre învăţătura rascolnicilor. Astfel de informaţii sunt puţine în manuale, unde sunt înfăţişate rătăcirile generale ale sectelor.

Ce se poate face, când pentru ucenicii duhovniceşti ai administraţiei eparhiale şi pentru ucenicii duhovniceşti ai Trupelor de frontieră, e un singur seminar şi, împlinindu-şi datoria sa faţă de protopop şi faţă de elevii instituţiei sale, acum trebuie să se mărginească la cărţile despre rascolnici, printre care sunt şi cele două lucrări excelente, menţionate de protoiereu, şi la acele informaţii locale despre trăsăturile învăţăturii rascolniceşti din regiune, care vor fi dobândite de la preoţii eparhiei. Seminarul este scutit de îndatorire înaintea conducerii sale, din pricina neîn-

destulării informaţiilor locale adunate, prin hotărârea cneazului administrator, anunţată seminarului în legătură cu domnul protopop.

Este îndoielnic că seminarul va avea posibilitatea să se adreseze atamanului armatei, o astfel de trebuinţă are mai mult conducerea eparhială, care aşa a şi procedat întotdeauna, potrivit îndatoririlor sale.

Chemând asupra Dumneavoastră...".

Plecând din Stavropol pentru a cerceta eparhia, episcopul l-a înştiinţat de aceasta pe protopopul militar, tot atunci hotărând şi vremea întoarcerii sale, în cazul în care în acel interval de timp s-ar fi ivit unele trebuinţe ale departamentului duhovnicesc militar. La sfârşitul anului, toamna, protoiereul, mergând pe la bisericile sale, l-a vizitat pe episcop, iar apoi, s-a văzut o schimbare importantă în relaţiile reciproce ale acestor două puteri din lumea duhovnicească a regiunii Caucaz.

CAPITOLUL XV

Episcopul Ignatie a dat în vileag unele orientări primejdioase ale activității Academiei Duhovnicești din Kazani, scriind un articol în revista „Vorbitorul ortodox"; acesta, împreună cu alte păreri și atitudini ale sale, au stârnit reacția potrivnică a rectorului Seminarului, arhimandritul Gherman. Om tânăr, fierbinte din fire, care era capabil de antipatii sociale, a început să-și arate aceste antipatii cu vehemență, până la uitarea buneicuviințe.

Astfel, la un prânz luat în casa preasfințitului, unde mai erau prezenți și inspectorul Seminarului, arhimandritul Isaachie, și chelarul catedralei, protoiereul Granikov, și fratele preasfințitului – unul dintre conducătorii guberniei –, arhimandritul Gherman a început să vorbească cu înflăcărare despre dreptul moșieresc ca despre un rău, scornit de bunăvoie și practicat de nobilime și care cere măsuri corecte de pedepsire, propuse în articolele revistei „Clopotul", cu o direcție de gândire total socialistă.

Altă dată dată, în casa preasfințitului, înflăcărat până la necuviință, în prezența altor oaspeți, a pornit o dispută împotriva gândului și convingerii preasfințitului despre nevoia predării limbii tătare în școlile duhovnicești a eparhiei caucaziene, pe care arhimandritul Gherman a anulat-o și, în ciuda dispoziției primite de la conducerea învățământului academic, a schimbat cu de la sine putere aceste ore cu unele de franceză și germană.

Acest capriciu al părintelui rector se explica prin apropierea sa de directorul gimnaziului din Stavropol, I.M. Neverov, un om de orientare protestantă în privința religiei, iar în privință laică – adeptul lui

Gherţenovski, cu o predispoziţie duşmănoasă hotărâtă atât faţă de episcop, cât şi faţă de fratele acestuia, conducătorul guberniei Stavropol, Briancianinov, care a demascat şi s-a opus sistemului de educaţie a tineretului, în care Neverov punea accent pe dezvoltarea libertăţii gândurilor, fără a le limita prin niciun fel de analiză critică. Pe de altă parte, părintele Gherman s-a apropiat de protoiereul Krastilevski, în familia căruia îşi petrecea într-un mod plăcut timpul liber.

În luna februarie, pe data de 9, anul 1859, procurorul superior al Sinodului a cerut, prin intermediul episcopului, părerea conducerii seminarului şi a însuşi episcopului, despre nevoile Seminarului Caucazian în privinţa rânduielii sale educaţionale. Pe 4 mai, prezentând opinia rectorului în această problemă, episcopul, găsind această opinie foarte întemeiată în multe privinţe, şi-a restrâns observaţiile sale proprii în rândurile următoare:

„1. Este nevoie ca seminariile să se afle în părţile îndepărtate ale oraşului, ca elevii seminariilor să se afle cât mai puţin în relaţii cu elevii şcolilor laice, pentru a fi îndepărtaţi de la distracţiile laice, dar pe lângă acestea să aibă posibilitatea de a se folosi nu numai de plimbări, ci şi de contemplarea măreţiei lui Dumnezeu în natură.

2. Este nevoie ca în seminarii să fie săvârşite în fiecare zi slujbe după buna rânduială mănăstirească şi să fie înfăptuite de un rând de treizeci sau patruzeci de oameni; aceasta nu va distrage elevii de la lecţiile de ştiinţe, dar le va face din timp cunoştinţă cu slujba bisericească şi le va dobândi multe înţelesuri bisericeşti pentru diferite obiecte ale teologiei, ceea

ce din slujirea obişnuită în bisericile de parohie este greu de obţinut.

3. Am observat de-a lungul vieţii mele monahale că slujirea frumoasă lucrează cu o putere deosebită asupra tinerilor şi îi impresionează pentru tot restul vieţii: aceasta le insuflă un simţământ deosebit al evlaviei faţă de toate ce ţin de biserică. Această observaţie este întărită şi de observaţiile de aici: în a mea Biserică a Crucii se săvârşeşte slujire mănăstirească; la sărbători, pe lângă cântăreţi, sunt invitaţi pe rând elevi ai seminarului, ei iau parte la săvârşirea frumoasei slujbe cu cea mai mare osârdie, chiar cu înflăcărare, ceea ce exprimă lucrarea binefăcătoare a acestei slujbe asupra sufletelor lor.

Este nevoie de predarea amănunţită a istoriei bisericeşti. O astfel de predare le va da elevilor o direcţie pravoslavnică hotărâtă, astăzi fiind observată în rândul multora o direcţie nedefinită: din pricina acestei orientări nedefinite, ei nu pot să-i înrâurească puternic pe cei de altă credinţă. „Istoria" preasfinţitului Inokentie este mai mult o introducere amănunţită în istorie, decât o istorie: în ea nu sunt exprimate nicidecum caracterele personalităţilor istorice. Din această pricină, impresiile lăsate de ea sunt foarte slabe.

4. Trebuie îndepărtată psihologia care se predă acum, împrumutată nu din izvoare bisericeşti, ci din izvoare potrivnice Bisericii. Experienţa arată că persoanele care şi-au împrumutat cunoştinţele din manualele de psihologie folosite acum, nu se pot împăca nicidecum cu acele înţelesuri despre sufletul omenesc, lămurite de Sfinţii Părinţi ai Bisericii Ortodoxe, care au dobândit cunoştinţe despre suflet prin luminarea de sus.

5. În sfârşit, pentru seminarul caucazian este nevoie să se dezvolte predarea limbii tătare, folosită îndeobşte de toate populaţiile muntene. Limbile calmâcă şi osetă trebuiesc într-o măsură mult mai mică. Despre toate acestea am adus la cunoştinţa Sfântului Sinod în darea mea de seamă din anul 1858.

Cu preţuire..."

Pe 11 mai 1859 episcopul, plecând să cerceteze eparhia, în urma dorinţei exprimate personal de arhimandritul Gherman de a observa cu atenţie deosebită corul arhieresc, l-a înştiinţat printr-o scrisoare cu nr. 40, că el i-a dat poruncă regentului ipodiacon Alexandru Verbeke să se adreseze în privinţa corului de cântăreţi, arhimandritului rector.

Dar aceasta a fost ultima exprimare a efortului de a-l ţine pe rector în relaţii raţionale şi cuviincioase faţă de episcop. Chiar de mai înainte, episcopul observase influenţa lui Krastilevski asupra părerilor arhimandriţilor Gherman şi Isaakie şi punea acest fapt pe seama respectului lor pentru experienţa lui Krastilevski în documentaţie, despre care a amintit chiar în darea lui de seamă din anul 1858.

Odată cu plecarea episcopului, arhimandritul Gherman a dat porunca samavolnic ca în seminarul caucazian să fie oprită predarea limbilor tătară şi osetă şi, în acelaşi timp, a apărat în Consiliu treburile protoiereului Krastilevski. Totalitatea acţiunilor sale duşmănoase au cauzat o prezentare a acestuia, făcută de episcop, către ober-procurorul în funcţiune al Sfântului Sinod, cneazul S. N. Urusov, făcută în data de 18 iunie 1859 şi având nr. 54. Să aşternem mai jos conţinutul în întregime.

„Luminăția voastră!

Spre amărăciunea mea, trebuie să vă înștiințez că rectorul Seminarului Duhovnicesc Caucazian, arhimandritul Gherman, se dovedește a fi extrem de tânăr după minte și suflet și de aceea incapabil de funcția pe care o ocupă. Din pricina caracterului său slab, el devine unealta oamenilor răuvoitori, iar când se supune acestei influențe și orientări, atunci prin înfocarea sa, acționează cu nesăbuință și înfierbântare. Acum el a căzut sub influența protoiereului Krastilevski și s-a făcut unealta puternică a acestuia, neînțelegând că Krastilevski caută foloase doar pentru intrigile sale, cu scopul răzvrătirii rectorului împotriva episcopului, fără îndoială, însoțite de pagube pentru eparhie, ceea ce și urmărește Krastilevski. Toate îndrumările mele sunt respinse de rector cu indiferență și batjocură.

El mi-a cerut de două ori să mijlocesc înaintea înaltei conduceri pentru a fi eliberat din funcția pe care o ocupă. Eu am încercat să-l conving, eu am amânat îndeplinirea rugăminții sale, dar acum, văzând în această măsură o condiție necesară pentru liniștea eparhiei și pentru salvarea rectorului însuși, am onoarea să înfățișez dorința lui spre chibzuința luminăției voastre, rugându-vă cucernic să îndepliniți această dorință.

Personal, îi iert toate faptele urâte față de mine, fiindcă văd în ele înflăcărarea și nechibzuința unui tânăr naiv și fără experiență – așa îl consider pe rector, care s-a supus influenței oamenilor vicleni ce priveau cu invidie și teamă la simpatia mea pentru el. Eu l-am îndrăgit, îl îndrăgesc și îi doresc tot ce este mai bun: regret din toată inima că a respins dragostea mea pentru a fi supus unor astfel de oameni, ca-

re s-au obişnuit să unelteaşcă împotriva aproapelui şi apoi să râdă de necazul celui care s-a încredinţat în cârmuirea lor din pricina lipsei de experienţă. Cu un plâns sincer scriu aceste rânduri, dar simţământul inimii trebuie să se supună înţelepciunii. O învăţătură de minte este trebuincioasă rectorului, pentru propriul lui bine, pământesc şi ceresc.

Atunci când am fost hirotonit episcop, aflându-mă încă în Petersburg, am mijlocit să fie numit rector al seminarului caucazian inspectorul de acum, arhimandritul Isaakie, dar cercetând mai îndeaproape situaţia locului, găsesc că în eparhia Caucazului, în care au ajuns să fie tulburate în acelaşi timp şi Consiliul şi Seminarul, este nevoie de un rector în vârstă, cu experienţă, cu o perspectivă evlavioasă monahicească: Caucazul este locul dezmăţului şi bravurii, aici este nevoie de oameni cu o moralitate formată.

Cu preţuire..."

Această propunere a rămas fără urmări, aşa cum dovedeşte demersul pentru aceeaşi problemă – a predării limbilor tătare şi osete în seminar – pe lângă procurorul superior al Sinodului, din data de 21 septembrie 1859, având nr. 94. Episcopul scrie:

„În eparhia caucaziană şi în Armata căzăcească de frontieră sunt câteva mii de oseţi creştini, iar alţi oseţi musulmani din aceeaşi seminţie se arată dispuşi spre primirea creştinismului. Din această cauză, preasfinţitul Ieremia s-a îngrijit să introducă în Seminarul Caucazian predarea limbii osete, iar aşa cum de-a lungul întregii graniţe a eparhiei trăiesc seminţii care vorbesc limba tătară, a fost introdusă în seminar şi în Şcoala judeţeană din Stavropol şi predarea limbii tătare. Necesitatea învăţării limbii tătare a fost arătată amănunţit în darea mea de seamă din 1858, către

Sfântul Sinod. În timpul preasfinţitului Ioanichie, a fost acordată o atenţie mai mică predării acestor limbi. Iar rectorul, arhimandritul Gherman, care a sosit aici împreună cu mine, a găsit de cuviinţă ca predarea acestor limbi să fie cu totul înlăturată şi să fie schimbată cu predarea limbilor franceză şi germană.

Cercetând eparhia în 1858, eu m-am convins practic de folosul neîndoielnic al cunoaşterii de către preoţi a limbii osete şi, mai ales, a limbii tătare, aşa cum este însemnat în darea mea de seamă, şi m-am convins că este în zadar ca ei să cunoască limbile franceză şi germană, căci în regiunea Caucazului chiar şi oamenii din societatea înaltă cunosc foarte puţin aceste limbi. Direcţiunea academică din Cazani de asemenea a dat un ordin scris direcţiunii Seminarului să susţină şi să dezvolte predarea limbilor orientale amintite şi a respins propunerea rectorului de a le înlocui cu limbile noi.

Am întâmpinat o mare dificultate în aflarea unui profesor de limbă osetă. Absolventul seminarului caucazian, Kuzmin, din pricina stării sale foarte bolnăvicioase, s-a dovedit că este neputincios pentru a fi profesor, iar preasfinţitul Eusebiu, exarhul Gruziei, care a fost însărcinat de Sfântul Sinod să caute un profesor de limbă osetă pentru seminarul caucazian, m-a înştiinţat printr-o scrisoare cu nr. 594, în data de 14 iulie, că printre elevii cursurilor seminarului din Tiflis nu sunt doritori să ocupe funcţia de profesor de limbă osetă la Seminarul Caucazian.

Din aceste pricini, am fost nevoiţi să ne îndreptăm atenţia către preotul eparhiei Caucazului, Ioan Sinanov, care este gruzin şi şi-a petrecut copilăria într-un sat oset, care a studiat la Seminarul Caucazian cu scopul de a fi mai târziu profesor de limbă osetă, lăsat în a doua categorie din cauza moderaţiei capa-

cităților și succeselor sale la alte obiecte de studiu, dar primind o referință foarte bună la limba osetă. Din pricina conjuncturilor tulburi ale eparhiei, el a fost abătut de la menirea sa și acum este preot paroh în satul Novo-Mihailovsk. Eu l-am invitat pe Sinanov la mine, i-am propus să predea la seminar limba osetă, pe care Sinanov o vorbește cu ușurință și acum.

Apoi, am propus aceasta și conducerii Seminarului, în plus, am propus să-i fie oferit lui Sinanov un loc de învățător la Școala județeană din Stavropol, deoarece cu o leafă de profesor de limbă osetă (225 ruble), lui Sinanov și familiei lui îi este cu neputință să se întrețină. O pricină a acestei propuneri a fost și faptul că în însuși Stavropol, cu o populație de 18 mii de oameni, sunt numai trei biserici parohiale în care slujesc 8 protoierei și ierei. Ei, pe lângă treburile parohiei, sunt însărcinați și cu alte îndatoriri, pentru îndeplinirea cărora abia le ajung puterile și timpul. De aceea nu este nicio posibilitate să i se dea lui Sinanov un loc de preot parohial în Stavropol, atât din pricina mai sus pomenită, cât și pentru că nu există niciun temei de a-l lipsi de locul lui pe vreun preot din cei opt amintiți, trimițându-l într-un sat, aducându-i astfel o jignire fără margini.

Fiindcă eu nu pot aștepta o acțiune de comun acord de la rectorul Seminarului, arhimandritul Gherman, în scopul folosului comun, eu vă rog pe luminăția Voastră să aduceți propunerea mea la cunoștința și chibzuința Sfântului Sinod. La acestea am onoarea să mai adaug că, în afară de preotul Sinanov, o altă persoană pentru predarea limbii osete în eparhie nu este, pe acest temei excepțional eu îl și recomand pe Sinanov, dorind cu râvnă ca în timp să fie pregătită o persoană mai potrivită.

Cu simțăminte de deplină considerație..."

Această expunere despre atitudinea dușmănoasă a rectorului, arhimandritului Gherman, nu a fost prima, aceasta fiind pricinuită de împotrivirea reală a arhimandritului față de episcop. În Consiliu, aceeași atitudine a rectorului a fost exprimată referitor la problema protoiereului Krastilevski, despre care găsim relatarea episcopului către procurorul superior al Sinodului, din 5 iunie 1859, cu nr.48. Episcopul îi scrie cneazului Urusov[105]:

„Cunoscutul conflict între fostul membru al Consiliului duhovnicesc caucazian, protoiereul Krastilevski, care se folosea de încrederea nemărginită a predecesorului meu, și fostul secretar al Consiliului, Alexandr Vasiliev, a adus eparhia Caucazului într-o nestatornicie totală și l-a lipsit pe preasfințitul Ioanichie de independența în conducerea eparhiei, pe care protoiereul Krastilevski a luat-o în mâinile sale.

Odată cu venirea mea la catedra Cuacaziană, în urma îndrumărilor verbale și scrise ale Sfântului Sinod, am acordat o atenție deosebită atitudinii protoiereului Krastilevski și, observând din problemele trecute și din cele în curs că orientarea protoiereului Krastilevski este de nezdruncinat și că obiceiul lui de a-l domina nemăsurat pe episcop nu poate fi îndreptat de Consiliu și eparhie, eu m-am înfățișat în Sfântul Sinod cu propunerea ca protoiereul Krastilevski să fie demis din funcția de membru al Consiliului, propunerea mea fiind îndeplinită de Sfântul Sinod.

Între timp, toate mijloacele de liniștire ale lui Krastilevski în eparhia Caucazului au rămas zadarni-

---

[105] Raportul Sfântului Ignatie către procurorul superior al Sfântului Sinod, cneazul S.N. Urusov, referitor la cazul protoiereului Krastilevski (din 5 iunie, 1859, nr. 48).

ce. Fiind un om foarte viclean şi care înţelegea destul de bine situaţia, Krastilevski nu arăta deloc că este nemulţumit de această măsură, folosită în privinţa lui, dar a ales calea intrigii, ademenindu-i pe alţii să acţioneze în favoarea sa. Acest mod de a acţiona este socotit de lege drept calomnie. În rândul activiştilor, Krastilevski i-a găsit loc şi soţiei sale, care lucrează, bineînţeles, potrivit îndrumărilor lui.

Modul de a lucra al lui Krastilevski şi al agenţilor săi este zugrăvit în raportul adăugat de secretarul Consiliului duhovnicesc. Aşa cum întâmplările şi modul de acţiune descrise în acest raport zugrăvesc neîndoielnic şi expresiv caracterul moralităţii şi al activităţii lui Krastilevski, eu vă rog smerit ca Luminăţia voastră să acorde atenţie acestui raport şi să-l aducă la cunoştinţa Sfântului Sinod.

Purtarea lui Krastilevski a atins un caracter hotărât de răscoală, faptele sale sunt acoperite de viclenie, dar faptele agenţilor săi* sunt mult mai făţişe. Eu nu-mi pierd nicidecum nădejdea de a-i înfrâna pe acei oameni care au ieşit şi ies din rânduială, dar nu altfel decât cu lucrarea împreună a Sfântului Sinod şi a Luminăţiei voastre.

Deja raportul secretarului îi va da Luminăţiei voastre o înţelegere despre orientarea morală a lui Krastilevski. Următorul fragment din referatul trimis mie de către fostul secretar Vasiliev va întregi înţelegerea dumneavoastră.

«Înainte de a se alcătui eparhia – se spune în referat –, Krastilevski era membru al Administraţiei Duhovniceşti, iar odată cu schimbarea Administraţiei în Consiliu, a fost făcut membru al acestuia. Asupri-

* Ale rectorului şi ale inspectorului Seminarului, mai ales ale primului.

rile şi impozitele pentru preoţime şi faptele părtinitoare în Consiliu l-au obligat pe episcopul Ieremia să-l îndepărteze, şi Krastilevski nu a mai fost prezent. Cazuri cu privire la el sunt o mulţime, chiar şi cazul omorului inspectorului şcolar Ustinovski, dar toate s-au muşamalizat cu bani, pe care îi are în număr foarte mare.»

Mergând spre Caucaz prin Harkov, eu am discutat despre eparhia Caucazului cu rectorul Seminarului din Harkov, părintele arhimandrit Gherasim, care fusese până atunci rector al Seminarului caucazian. El mi-a vorbit despre Krastilevski întocmai aşa cum este scris în scrisoarea-referat, chiar a pomenit şi de cazul Ustinovski.

După observaţiile mele, Krastilevski are cea mai împietrită inimă, este viclean şi răuvoitor, este îndreptat cu hotărâre spre samavolnicie şi bunul său plac, este capabil de cele mai ticăloase fapte şi crime.

Întâmplarea descrisă în raportul secretarului s-a petrecut după plecarea mea din Stavropol. Nu voi întârzia să trimit întregul dosar pentru mutarea în alt loc a lui Krastilevski, în urma demiterii lui din Consiliu. Din dosar se vede şi felul acţiunilor mele, şi caracterul lui Krastilevski.

Cu simţăminte de deplin respect..."

Iată şi prezentarea în Sinod, amintită la sfârşitul acestui raport, a dosarelor despre Krastilevski. Ea este însemnată cu nr. 59, în 22 iunie.[106]

„Prin conducerea eparhiei Caucazului, care mi-a fost încredinţată, protoiereul Constantin Krastilevski,

[106] Înfăţişarea Sfântului Ignatie în Sfântul Sinod cu problemele legate de protoiereul Krastilevski (din 22 iunie, 1859, nr. 59).

depus în urma raportului meu din titlul de membru al Consiliului Duhovnicesc Caucazian, prin ucazul Sfântului Sinod din 4 noiembrie 1858, nr. 11099, a fost numit de mine paroh şi blagocin al catedralei oraşului Mozdok, dar cum Krastilevski a refuzat acest loc, şi ivindu-se un loc vacant de protoiereu în oraşul Gheorghievsk, el a fost strămutat în acest oraş ca paroh şi blagocin, dar Krastilevski a refuzat şi acest loc. Pe lângă aceasta, Krastilevski a cerut felurite funcţii în oraşul Stavropol, cereri care nu au fost cu putinţă de îndeplinit, de aceea eu m-am hotărât să aduc la cunoştinţa şi judecata Sfântului Sinod, faptul că Krastilevski a dobândit deprinderea să stăpânească nemărginit în eparhia Caucazului şi să ceară cu stăruinţă să fie îndeplinită necondiţionat voia lui, fie ea dreaptă sau greşită, şi de aceea m-am hotărât să cer mutarea lui din eparhia Caucazului în altă eparhie.

Însă după Sărbătoarea Paştilor din acest an, 1859, când casa arhierească caucaziană a început să primească o sumă de bani în locul pescuitului şi morăritului, după cererea lui Krastilevski adresată mie personal, prin care mă încredinţa că îşi va petrece restul zilelor în linişte deplină, ocupându-se de mântuirea sufletului său, eu am găsit posibilitatea să-i dau lui Krastilevski un loc la Biserica Cetăţii închisorii, în care până atunci săvârşeau slujba bisericească monahii casei arhiereşti şi se foloseau de veniturile bisericii. Prin această faptă am crezut că voi fi pe deplin la înălţimea înaltei slujiri care mi s-a încredinţat şi care mă împuterniceşte să fac orice fel de pogorământ faţă de aproapele şi să suport neputinţele sale până în acel ultim minut, în care se va vedea foarte lămurit că aceste neputinţe sunt deja vătămătoare, nu numai în particular, ci şi pentru întreaga societate.

Krastilevski nu a zăbovit să dovedească că nu este capabil să fie liniştit şi să se ocupe de mântuirea sa, petrecându-şi viaţa în afaceri murdare de vătaf, al căror ţel era lăcomia şi asuprirea aproapelui. Îndată ce am plecat din Stavropol pentru cercetarea eparhiei, Krastilevski şi-a încălcat promisiunea. Până la plecarea mea el avea de gând să plece împreună cu soţia sa în Sankt-Petersburg, cerându-mi voie pentru aceasta, însă evident pentru a aduce o plângere împotriva mea, aşa cum mi-au transmis mai târziu unele persoane din rândul clerului duhovnicesc – printre ei protoiereul catedrei –, făcând să circule în rândurile clerului o mulţime de ameninţări la adresa mea.

Sunt semne foarte vădite că Krastlevski a alcătuit un grup pentru nişte acţiuni comune împotriva mea, aşa, de exemplu, se vede că o anume persoană laică îl ajută cu bani. Existenţa acestei grupări, care îşi are agenţii săi în Sankt-Ptersburg, s-a vădit în urma plecării mele din Stavropol, mai ales în urma plecării. Îndată ce am plecat, Krastilevski a trimis-o pe soţia sa împreună cu fratele ei funcţionar, în Sankt-Petersburg.

Scopul trimiterii ei este înfăţişat în: 1) raportul către mine al secretarului Consiliului Caucazian, pe care l-am trimis către domnul ce îndeplineşte funcţia de procuror superior sinodal, în data de 5 iunie 1859, având nr.48; 2) scrisoarea lui Krastilevski din 11 iunie, adresată mie .

Această scrisoare, cu toate adăugirile*, este un document foarte bun: în el Krastilevski se zugrăveşte pe sine însuşi. În aparenţă, Krastilevski se arată şi drept, şi obijduit, dar cu toate acestea, în esenţă, re-

* Printre hârtiile episcopului nu a rămas nicio copie a acestei scrisori.

cunoaşte că a trimis-o pe soţia sa, fără acordul conducerii eparhiale, făcându-i rost de un certificat de la poliţie, adică într-un mod ilegal. Din această scrisoare se vede că Krastilevski este foarte nemulţumit că am aflat de absenţa samavolnică a soţiei sale. Îndeobşte, aici se zugrăveşte lămurit pe sine un birocrat răuvoitor şi necinstit al timpurilor trecute: această scrisoare este un exemplu fidel al tuturor lucrărilor birocratice ale lui Krastilevski. Această scrisoare este cu totul diferită de raportul secretarului.

Aşa cum faptele lui Krastilevski sunt înfăptuite înaintea întregului cler, eu am propus Consiliului să analizeze purtarea lui. Consiliul nu a putut primi de la Krastilevski niciun răspuns, anunţându-mă despre aceasta printr-un protocol, semnat de patru membri, dar nesemnat de rectorul seminarului, arhimandritul Gherman, fapt ce are însemnătatea sa, şi de însoţitorul meu prin eparhie, chelarul, protoiereul Granikov.

Văzând nevoia absolută de a-l înfrâna pe protoiereul Krastilevski, mai ales pentru întregul cler al eparhiei, şi convingându-mă chiar prin fapte că el nu se va linişti nicidecum atâta timp cât se va afla în Stavropol, eu Vă rog supus, Preasfinţia Voastră, să-l transferaţi pe Krasilevski în altă eparhie, căci el, fiind de-a rândul a câtorva zeci de ani stăpânitor deplin, îi va fi foarte greu să nu mai fie într-o asemenea situaţie.

Pe lângă acestea, am onoarea să alătur două cazuri despre Krastilevski: cazul absenţei samavolnice a soţiei sale şi scrisoarea către mine, amintită mai sus, adăugând că Krastilevski nu a plecat deloc din Stavropol de când a fost demis din funcţia de membru al Consiliului, iar pentru retragerea sa în Mozdok şi Gheorghievsk nu i s-a făcut nicio constrângere.

Sistemul activităţii din Consiliu al lui Krastilevski este zugrăvit în scrisoarea lui şi în raportul secretarului: acesta constă în încercarea permanentă de a-l îndepărta pe episcop de la puterea pe care o deţine, în însuşirea acestei puteri, folosindu-se de moşia episcopală, într-un mod cu totul samavolnic. Către acest sistem Krastilevski îi atrage şi pe ucenicii săi".

Episcopul a făcut o propunere Consiliului Duhovnicesc Caucazian în data de 6 iulie 1859, având nr. 65[107].

În vara anului 1859 preasfinţitul a cutreierat partea de vest a eparhiei sale – o parte din judeţul Stavropol şi din satele Armatei Căzăceşti a Mării Negre, unde, pe malul Mării Negre, în una din clădirile vămii care a rămas întreagă, a locuit aproximativ o lună şi s-a folosit de băile marine. În acest timp, el a vizitat biserica greacă a oraşului Kerci, unde a mers să vadă nămolurile minerale de acolo şi urmele cotropirii duşmanilor care s-au aliat împotriva Rusiei în 1855 şi au cucerit oraşele Kerci-Enikal şi Taman.

Întorcându-se din cercetarea părţii de vest a eparhiei, atunci când s-a întâlnit cu clerul din catedrala oraşului Stavropol, preasfinţitul a fost neplăcut surprins văzând că protoiereul Krastilevski a ocupat cu de la sine putere un loc lângă părintele Burnukovski. Printr-o cercetare care i s-a încredinţat blagocinului, s-a dovedit că Burnukovski a procedat aşa la cerinţa stăruitoare a lui Krastilevski. Această faptă a lui Krastilevski l-a obligat pe episcop să ceară Sinodului mutarea lui din eparhie.

---

[107] Propunerea Sfântului Ignatie adresată Consiliului Duhovnicesc Caucazian în legătură cu cazul protoiereului Krastilevski (din 6 iulie 1859, nr.65).

Această cerere a fost lăsată de Sinod fără urmări.

În toamna anului 1859, locul rectorului Gherman, transferat în Samara pe aceeaşi funcţie, a fost luat în Seminarul din Stavropol de către arhimandritul Epifanie Izbitski, ce făcea parte dintr-un neam de boieri ai guberniei Kievului, fiind de religie romano-catolică. Absolvind cursurile de ştiinţe la Universitatea din Kiev, el a ocupat un post de profesor, mai apoi hotărând să schimbe îndeobşte şi tărâmul de activitate, şi credinţa. El a ajuns în Moscova, sub ocrotirea mitropolitului Filaret, a primit Ortodoxia, a intrat la Academia Duhovnicească din Moscova, unde a absolvit cursul de ştiinţe ca magistru şi a intrat în activitatea profesorală duhovnicească. În prima perioadă a aflării sale în funcţie, el a demonstrat o bogată activitate şi, sub îndrumarea episcopului a legat cele mai bune relaţii cu administraţiile civile locale, care, din respect pentru episcop, l-au ajutat să găsească încăperi noi pentru Seminar. Închirierea acestora s-a făcut pentru doisprezece ani, în condiţii mult mai convenabile pentru Seminar decât cele de dinainte: au fost închiriate două case, dintre care una fiind casa negustorului Kritiţki, cea mai bună şi mai mare casă din oraş, învecinându-se cu partea estică a casei episcopale de lângă Biserica Sfântul Andrei, iar altă casă fiind a asesorului administraţiei financiare, funcţionarul Şcedrin, aflându-se peste drum, vis-a-vis de aceeaşi biserică. În ultima s-au făcut reparaţii însemnate, portivit cerinţelor instalării Seminarului.

În decembrie 1859, după cucerirea Caucazului de Est şi luării în captivitate a lui Şamil, cneazul Bariatinski, conducătorul Caucazului, a mers spre Petersburg prin Stavropol, unde preasfinţitul Ignatie l-a întâmpinat în catedrala sobornicească şi a doua zi i

s-a înfățișat în încăperea sa din casa administratorului guberniei. Administratorul l-a vizitat în dimineața următoare în modesta casă episcopală, construită cu daniile oamenilor. La această întâlnire, episcopul a avut posibilitatea să-i explice personal cneazului Bariatinski situația catedrei caucaziene, și i-a înmânat o scrisoare memorială pe această temă. La această discuție cneazul administrator și-a exprimat în fața episcopului cea mai vie dorință și năzuință de răspândire a creștinismului printre munteni și intenția de a înființa cu acest scop în Tiflis o organizație misionară.

Din extrasele raportului anual al episcopului din anul 1858, în descrierea de către el a Bisericii Adormirii Maicii Domnului din orașul Mozdok, noi am observat notele despre icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului Iverskaia, adusă de munteni din defileurile din Kartalinsk în anul 1793, și care a devenit obiectul cinstirii evlavioase nu numai al muntenilor creștini-ortodocși, ci chiar și al musulmanilor.

Starea de dărăpănare și lipsa de spațiu a bisericii construită cu repezeală pentru primirea icoanei, împreună cu victoria armatei rusești în această regiune a Caucazului, odată cu căderea aulului Vedeno și captivitatea lui Șamil, în plus, gândul cneazului Bariatinski de a răspândi creștinismul ortodox printre triburile de munteni, l-au îndemnat pe preasfințitul să sprijine propovăduirea cuvântului lui Dumnezeu prin mijlocirea icoanei făcătoare de minuni – un apostol ce a sporit credința printre munteni. El s-a gândit să înceapă această lucrare prin construirea unei biserici, potrivită pentru mulțimea de norod care venea la icoană, împodobind-o la înălțimea acelui simțământ evlavios pe care îl simt credincioșii față de icoană. El a alcătuit o scrisoare despre această

icoană, pe care a trimis-o administratorului guberniei, rugându-l să fie coordonatorul construcţiei bisericii. O prezentăm aici[108]:

„Înălţimea voastră,
mult stimate domn!

În oraşul Mozdok, în Biserica Adormirii Maicii Domnului se află icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului Iverskaia. Icoana este cinstită nu numai de populaţia ortodoxă a Caucazului, nu numai că atrage credincioşii din guberniile ruseşti vecine şi din pământurile Armatei Donskului, dar este proslăvită şi printre populaţiile muntene prin minunile sale.

Biserica de lemn în care se află icoana este foarte strâmtă şi deja dărăpănată. Din această pricină, se doreşte de mult construirea unei biserici din piatră. Diferite împrejurări au împiedicat aducerea acestei intenţii la îndeplinire. Dar aceste piedici au trecut.

Între timp, evenimentele fericite din Caucaz – cucerirea tuturor popoarelor muntene ale Aripii Stângi, care s-au declarat unanim supuse ţarului pravoslavnic, totodată şi dorinţa binecuvântată a ţarului, adusă mie la cunoştinţă cu puţin timp înainte de aceasta, de a fi depuse toate strădaniile ca sfânta credinţă creştină să fie adusă printre populaţiile păgâne, afundate în idolatrie, sau printre cei ce cred în învăţăturile şi basmele absurde ale islamismului, astfel deschizându-se prin aceste strădanii un tărâm larg pentru credinţe noi şi drepte. Spre marea mea mângâiere, pe data de 14 a acestui decembrie, eu am auzit

[108] Cererea Sfântului Ignatie către conducătorul guberniei (P. A. Briancianinov) privind construirea bisericii din piatră în oraşul Mozdok pentru icoana Maicii Domnului Iverskaia (din 1 ianuarie 1860, nr.1).

personal din gura feldmareşalului, cneazul Alexandr Ivanovici Bariatinski, că luminăţia sa participă activ la răspândirea creştinismului printre munteni. În aceste împrejurări, lucrarea icoanei făcătoare de minuni, care este puternică şi acum, va creşte neasemănat mai mult şi va duce la cele mai bune rezultate.

Necesitatea construirii unei biserici de piatră în timpul de faţă se face mai simţită şi mai vădită. Pentru a da un început mai grabnic acestei lucrări, eu îmi voi permite să vă rog ca preaînălţimea voastră, mijlocind pe lângă cneazul administrator, să vă aşezaţi în fruntea acestei lucrări, la fel cum construirea bisericii în Piatigorsk a fost încredinţată baronului Unghern-Schtern-Berg. Concentarea tuturor activităţilor sub îndrumarea Dumneavoastră va duce către îndeplinirea grabnică şi energică a acestei năzuinţe evlavioase.

În ceea ce mă priveşte, sunt pregătit să dau tot ajutorul ce depinde de mine. Prima mărturie a acestui ajutor să fie faptul că iau asupra mea grijile pentru alcătuirea planului noii biserici. Eu sunt de părere ca, schiţând aici, pe loc, necesităţile arhitecturale ale bisericii, să-i încredinţez alcătuirea proiectului cunoscutului profesor al Academiei, Gornostaev, care a construit două biserici la Mănăstirea Valaam şi Biserica Preacuviosului Serghie în Sankt-Petersburg, în pustia Sfântul Serghie, pe timpul când aceste mănăstiri se aflau sub conducerea mea.

Înălţimea sa Ţarul a binevoit să vadă primele două biserici, în timpul vizitei sale la Mănăstirea Valaam în anul 1858 şi a fost foarte mulţumit de ele, iar biserica din pustia Sfântului Serghie, după mărturia specialiştilor în arhitectură, este pe primul loc în Rusia în privinţa arhitecturii. Fie ca biserica plănuită din Mozdoc să devină o minunată operă arhitecturală

şi prin menirea sa importantă, şi ca monument al unui eveniment măreţ!

La acestea am onoarea să adaug un memoriu despre icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului.

Cu cinstire...
Nr. 1
1 ianuarie 1860".

Memoriul despre icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului Iverskaia din Biserica din Mozdoc, cu hramul Adormirii Maicii Domnului şi despre trebuinţa de a înlocui această biserică de lemn cu una de piatră[109]

„În oraşul Mozdok din gubernia Stavropol este o biserică de lemn a Adormirii Maicii Domnului. În această biserică, lângă strana din dreapta, într-un chivot, se află o icoană străveche şi făcătoare de minuni a Maicii Domnului Iverskaia. Mărturiile istorice despre această icoană sunt următoarele.

În secolul al XII-lea, cunoscuta împărătească gruzină Tamara, după moartea primului soţ, cneazul rus Gheorghii Andreievici (fiul lui Andrei Bogoliubski), s-a căsătorit cu cneazul oseţilor. Oferindu-i mâna sa cneazului, ea a adus poporului său creştinismul. Împărăteasa evlavioasă nu şi-a cruţat nici puterile, nici banii pentru instaurarea şi întărirea credinţei sfinte printre oseţi. În ţara lor mulţimile de ruine stau mărturie a mulţimilor de biserici creştine de altă dată. Zidirea acestor biserici este atribuită de tradiţie Tamarei.

---

[109] Ignatie (Briancianinov), Însemnare despre icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului Iverskaia în biserica Adormirii Maicii Domnului din Mozdok şi despre trebuinţa de a fi înlocuită biserica din lemn cu una din piatră (din 1 ianuarie 1860).

Tradiția spune că unele dintre ruinele trecătorii Kartalinsk sunt rămășițele unei biserici, în care se afla și se păstra icoana Maicii Domnului Iverskaia, ca un dar prețios pentru poporul oset al Tamarei celei iubitoare de Dumnezeu. De două ori biserica a fost distrusă până în temelii de incendii, și de fiecare dată icoana Maicii Domnului a fost găsită întreagă. Șase sute de ani icoana s-a aflat în trecătoarea Kartalinsk.

La sfârșitul veacului trecut, prin mijlocirea misionarilor turci, mahomedanismul a invadat cu mare fanatism – mai mult politic, decât religios – munții Caucaz. El a distrus printre popoarele muntene acel creștinism firav care mai era printre ei – mai mult cu numele, decât cu adevărat. Oseții s-au aplecat către islamism, asemenea celorlalți munteni.

Dar ei, ca și toți muntenii nu au devenit musulmani adevărați. Coranul nu le este cunoscut, din pricina necunoașterii de către munteni a limbii arabe, în care e scris Coranul. O traducere în tătară, muntenii nu au. Este necunoscut chiar și de muezinii muntenilor – ei considerându-l de neatins, o carte de înțelepciune superioară. Islamismul muntenilor constă în respectarea unor ritualuri musulmane de suprafață. Ei s-au aplecat către unele credințe, insuflate de misionari. Ei au păstrat o mare parte a înțelesurilor religiei nedefinite de dinainte, în care se văd și până acum semne ale creștinismului. Marea grijă a misionarilor a fost să le insufle muntenilor că unicul împărat legitim este sultanul turc.

Într-o vreme tulbure pentru religie, adică în vremea propovăduirii islamismului printre munteni, la sfârșitul veacului trecut, icoana Maicii Domnului a păstrat pentru creștinism multe familii nu numai de oseți, ci și de cerchezi – le-a păstrat prin mijlocirea semnelor minunate. Cârmuirea noastră i-a invitat în

anul 1763 pe muntenii creştini şi pe muntenii care doreau să primească creştinismul, să treacă peste Terek şi să se stabilească în apropierea Mozdokului. În urma invitaţiei, în 1763 un grup de munteni a sosit în ajunul sărbătorii Înjumătăţirii Praznicului la Mozdok, având cu ei icoana Maicii Domnului.

Icoana a însemnat cu semne minunate calea şi sosirea ei în oraşul ortodox. Preasfinţitul Gaius, episcopul de Mozdok şi Madjar, aflând despre sosirea icoanei cunoscute în Caucaz, a ieşit să se închine la ea, împreună cu clerul duhovnicesc, cu cruci şi prapori. Arhipăstorul a adus-o în catedrală, gândindu-se să-i rânduiască un loc de cinste icoanei. Dar Maica Domnului l-a înştiinţat într-un chip minunat pe episcop, că Ea vrea să se afle în afara oraşului, anume în acel loc unde S-a oprit şi şi-a petrecut noaptea într-o teleguţă cu două roţi, a muntenilor. Preasfinţitul Gaius s-a grăbit să ridice un paraclis pe locul arătat. Mai târziu, enoriaşii au construit o biserică din lemn în numele Adormirii Maicii Domnului.

Icoana are un arşin şi douăsprezece verşoace în înălţime, un arşin şi şapte verşoace lăţime[110]. Icoana, cum se vede a fost pictată pe fundal de aur. Unii spun că mai târziu ea a fost restaurată cu vopsele cu clei. Dar oseţii din Mozdoc spun că ea s-a acoperit de funingine în timpul incendiilor amintite mai sus, din trecătoarea Kartalinsk. Trăsăturile Maicii Domnului de pe icoană sunt aspre, caracterul picturii este gruzin. Tradiţia spune că iconarul împărătesei Tamara s-a pregătit pentru zugrăvirea icoanei, ţinând post de patruzeci de zile şi rugându-se patruzeci de zile.

---

[110] *Arşin, arşini* (rus. *arşin*) – 0,711 m. *Verşoc, verşoace* (ucr., rus *verşoc*)– egală cu un palmac. *Palmac* – în Moldova medievală echivala cu 3,48 cm sau cu a opta parte dintr-o palmă. [n.red.]

În vremea de față, pe lângă Biserica Adormirii Maicii Domnului sunt 2243 de enoriași bărbați și 2155 de femei. Printre ei sunt oseți și cerchezi – 1238 de bărbați și 1153 de persoane de parte femeiască. Oseții socotesc că icoana este proprietatea lor, simt pentru ea un mare devotament, față de care trebuie să te porți cu precauție și înțelepciune, din cauza înfocării, tăriei și necunoașterii asiaticilor. Icoana este proslăvită în munți. O mulțime de musulmani-munteni merg să se închine la ea. Armenii de religie gregoriană cinstesc icoana alături de ortodocși. Icoana săvârșește o mulțime de vindecări, sub ea sunt atârnate de către cei care au primit vindecarea, numeroase figurine de argint, ce înfățișează mădulare ale trupului. Mulți musulmani, uimiți de minunile care se fac la icoană, primesc creștinismul. Foarte mulți musulmani, din aceeași pricină, simțind încredere în icoană, capătă încredere și în creștinism. Icoana este un apostol.

Cu adevărat! Icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului săvârșește pe tărâmul de aici o slujire de apostol, ajutând creștinismul și mărturisindu-l prin semne minunate. Trebuie ca și oamenii să arate strădaniile lor pentru sfânta lucrare a luminării muntenilor cu lumina lui Hristos.

Biserica are la această vreme 7143 de ruble și 29 de copeici și jumătate la Administrația asistenței publice din Stavropol. Această neînsemnătate a capitalului nu trebuie să oprească lucrarea. Experiența arată că zidirea tuturor bisericilor, începută cu un capital de nimic, s-a înfăptuit cu succes și foarte mulțumitor: de aceea administrația duhovnicească nu s-a oprit niciodată să încuviințeze construcția unei biserici, chiar dacă suma de pornire era foarte mică.

Biserica Preacuviosului Serghie de la Mănăstirea Sfântul Serghie este începută cu un capital de treizeci de mii de ruble în argint, în ciuda faptului că la această biserică au fost folosite cele mai scumpe materiale. Iconostasul vast este făcut din marmură scumpă, italiană şi franţuzească, este înfrumuseţat cu mozaic, are uşi împărăteşti de bronz, iar înaintea tuturor icoanelor sunt sfeşnice mari de bronz. Podeaua este asemenea unui întreg covor întins, imprimat cu modele: este un întreg mozaic multicolor de marmură. Pictura de pe iconostas şi de pe pereţi costă treizeci de mii de ruble în argint, lucrarea de granit – douăzeci de mii. Biserica preasfinţitului Serghie este clădită după asemănarea bisericilor creştine străvechi, construite de împăratul cel întocmai cu apostolii, Constantin cel Mare şi urmaşii săi.

Propun ca noii Biserici din Mozdoc să i se dea acea aşezare, pe care o are Biserica sobornicească de la Mănăstirea mare din Tihvinsk unde, de altfel, se află cunoscuta icoană făcătoare de minuni a Maicii Domnului Tihvinskaia.

Este nevoie să avem în vedere că pe lângă biserică, având legătură cu biserica, trebuie să se afle capele anexe pentru botezul bărbaţilor şi al femeilor (baptisteriu). Iar clădirea capelelor pentru botezuri, clădirea unui pridvor larg pentru poporul care se adună, este uşor de construit, având în vedere aşezarea bisericii. Din punct de vedere arhitectural, acest proiect poate fi de o frumuseţe poetică. Din punct de vedere economic, biserica va avea nevoie de puţine cheltuieli, şi poate va fi construită şi finisată, în afară de pictura murală, în trei ani".

Propunerea episcopului a fost primită şi încuviinţată de cneazul conducător, care a mijlocit pentru

primirea încuviinţării ţarului de a înfiinţa un angajament general în Rusia pentru clădirea acestei biserici. Strângerea semnăturilor s-a înfăptuit cu mare succes. Profesorul Gornostaev a trimis proiectul clădirii pe care l-a alcătuit şi care fusese prezentat cneazului Bariatinski şi, după ordonanţele lui, a fost prelucrat la Administraţia principală, când episcopul ieşise deja la pensie.

Terminând în anul 1859 examinarea eparhiei, episcopul a trimis o prezentare pe 9 noiembrie, cu nr. 105, Seminarului duhovnicesc din Stavropol, în care face cunoscute trebuinţele eparhiei în ceea ce priveşte întregirea structurii clerului bisericesc[111].

În anul 1859, odată cu ocuparea cetăţii Gunib şi a capturării lui Şamil, s-a săvârşit ultima acţiune de cucerire a Caucazului de Est. Ordinul Sfântului Andrei cel Întâi Chemat a fost răsplata trimisă comandantului care a participat personal la această expediţie. Pe 25 august, în catedrala sobornicească din Stavropol s-a prăznuit această victorie cu o slujbă şi cu rugăciuni de mulţumire. După rugăciunea de sfârşit, episcopul a rostit o predică[112]:

„Domnul tărie poporului Său va da, Domnul va binecuvânta pe poporul Său cu pace”. (Ps. 28, 11)

Evlavios auditoriu! Aceste cuvinte sfinte şi drepte le-a rostit prorocul însufleţit de Dumnezeu,

---

[111] Propunerea Sfântului Ignatie adresată Seminarului duhovnicesc din Stavropol, privind întregirea structurii de personal duhovnicesc. (din 9 noiembrie 1859, nr 105).

[112] Sub denumirea „Cuvântul preasfinţitului Ignatie, episcop de Caucaz şi Marea Neagră, la ceremonia ţinută cu ocazia cuceririi Caucazului de Răsărit, rostit pe 25 august 1860 în Catedrala Kazanskaia din oraşul Stavropol al Caucazului” publicată în cartea „Socolov C.”, pag. 295-296.

împăratul israelit David. El a ieşit învingător în multe lupte, a supus mulţi duşmani ai Israelului la picioarele Israelului, a dobândit pentru ţara sa graniţe, care s-au dovedit a fi o necesitate esenţială pentru ţară. La sfârşitul nevoinţei grele, cuprinzătoare, glorioase, David parcă ar fi privit în urmă la biruinţele şi cuceririle sale, şi cercetând ţelul şi rodul biruinţelor şi cuceririlor, a întrezărit şi a recunoscut în ţelul şi rodul lor – în pace – binecuvântarea lui Dumnezeu. Dumnezeu, care dăruieşte oamenilor Săi o cetate pe câmpul de luptă, îşi arată binecuvântarea Sa şi în pacea binefăcătoare.

Fraţi preaiubiţi! Privirile noastre vor vedea această privelişte. În trecut noi vedem un şir de campanii militare, un şir de lupte sângeroase, un şir de biruinţe răsunătoare. Vedem acea cetate a ostaşilor ortodocşi, pe care a pus-o Dumnezeu în inimile lor, Domnul care i-a *încins cu putere spre război* (Ps. 17, 43). În clipa de faţă noi contemplăm lucrarea binefăcătoare a păcii. În faţa noastră se repetă împrejurarea cuvintelor proroceşti: *Preface-vor săbiile în fiare de pluguri şi lăncile lor în cosoare. Niciun neam nu va mai ridica sabia împotriva altuia* (Is.2, 4), *fiindcă Dumnezeu va binecuvânta poporul Său cu pace.*

Ce lucrare a împăratului erou a fost prima în primele minute nepângărite ale păcii, dăruite de Dumnezeu? *Aduceţi Domnului slavă şi cinstire – a cerut biruitorul împărat poporului biruitor pe care îl stăpânea! Aduceţi Domnului slavă numelui Său; închinaţi-vă Domnului în curtea cea sfântă a Lui.* (Ps. 28, 2). O chemare asemănătoare cu ocazia unor împrejurări asemănătoare noi am auzit acum şi ne-am adunat la această chemare în sfânta biserică, pentru a aduce mulţumire şi cuvinte de slăvire Atotputernicului şi Preabunului Dumnezeu, care a dăruit o cetate oamenilor Săi şi i-a binecuvântat pe oamenii Săi cu pace.

Glasul Domnului peste ape, – exclama într-un entuziasm sfânt prorocul-comandant de oşti, care a atins cu sabia în mână şi malurile mării Mediterane, şi malurile Eufratului. *Glasul Domnului întru tărie, glasul Domnului întru mare cuviinţă. Glasul Domnului cel ce sfărâmă cedrii. Glasul Domnului cel ce varsă para focului. Glasul Domnului, cel ce cutremură pustiul* (Ps. 28, 3-8). Prorocul însufleţit a văzut în evenimentele timpului său, în care el a fost principalul luptător, voia Domnului, a văzut lucrarea Domnului, a auzit glasul tainic, dar atotputernic al Domnului, conducând sorţile împărăţiilor şi popoarelor, soarta întregului pământ.

Acum nu este oare auzit acelaşi glas atotputernic de către fiecare ascultător evlavios? Glasul Domnului deasupra nenumăraţilor munţi ai Caucazului! Glasul Domnului peste apele înghețate de timp, care înfrumuseţează vârfurile Caucazului, ce strălucesc cu albul lor şi se ridică semeţ mai sus de nori, de parcă ar vrea să atingă cerul! Glasul Domnului peste prăpastiile adânci ale Caucazului, peste pădurile de netrecut, peste stâncile abrupte!

Glasul Domnului peste diferitele neamuri ale Caucazului! În zadar au nădăjduit la munţii înalţi, la pădurile întunecate, la prăpastiile de netrecut, la pereţii stâncilor. În zadar le-au socotit îngrădituri de netrecut ale samavolniciei hrăpărețe! Glasul Domnului!.. Şi la auzul glasului Domnului se schimbă ceea ce era de neschimbat până acum. Caucazul îşi pleacă fruntea înaintea puterii binefăcătoare. Popoarele sălbatice sunt nevoite să refuze furtunoasa independenţă, primind supunerea şi desfătarea ce urmează după supunere, a adevăratei libertăţi. Adevărata libertate a omului constă în primirea şi asimilarea de către om a legii lui Hristos.

Să-I aducem mulţumire şi laudă lui Dumnezeu pentru binefacerile revărsate asupra noastră! Sunt revărsate în tăria dăruită fraţilor noştri, ostaşilor iubitori de Hristos, sunt revărsate în pacea mult dorită şi fericită cu care ne-a binecuvântat. Să înălţăm rugăciuni fierbinţi pentru mult evlaviosul şi singurul mare împărat, ţarul Alexandr Nicolaevici! Prin înalta grijă a înălţimii sale, am dobândit pacea de nădejde, cu toate urmările bogate şi diferite ale acesteia, care se unesc într-un rod comun – bunăstarea ţării.

Să înălţăm rugăciuni stăruitoare pentru cunoscutul conducător al oştii caucaziene şi conducătorul ţinutului Caucaz, care a săvârşit măreaţa lucrare de cucerire a Caucazului – lucrare pentru care primii conducători de oşti ai ţinutului au trudit jumătate de veac! Preabunul Dumnezeu să-i dăruiască conducătorului ales, încununat cu o strălucitoare lucrare vitejească, să clădească pe succesul armatei bunăstarea creştinească, pentru ca lucrarea pământească să fie în acelaşi timp şi lucrare cerească, lucrarea vremelnică să fie lucrare veşnică. Amin".

La sfârşitul anului, pe la jumătatea lui decembrie, comandantul-administrator a trecut prin Stavropol spre Petersburg. În Stavropol a rămas două zile cu treburi de-ale armatei, care cereau atenţie deosebită, în urma cuceririi abadzehilor. În timpul acestei vizite, episcopul i-a înmânat o scrisoare oficială despre necesităţile eparhiei Caucazului. Pe 13 aprilie 1860, episcopul îi scria cneazului Bariatinski o scrisoare cu totul confidenţială. Să aşternem aici întregul conţinut al acesteia[113]:

---

[113] Scrisoarea (confidenţială) a Sfântului Ignatie către administratorul caucazian, cneazul A. I. Bariatinski despre conducerea eparhială caucaziană (10 iunie 1860).

„Preaînălțimea Voastră,
cneaz Alexandr Ivanovici!

Înfățișând din nou înaintea Dumneavoastră un demers spre stabilirea unor simbrii mulțumitoare pentru conducerea eparhială a Caucazului, ca pe o necesitate ce nu suferă amânare, eu socotesc că este nevoie să scriu aici, în această scrisoare confidențială, unele date, care explică problema, dar care nu-și au locul în scrisoarea oficială.

Nu am intenția să mă plâng de cineva – ca monah îndepărtând orice plângere și orice cârteală. Cu toate acestea, ca episcop, eu am datoria să mă exprim sincer, fiindcă situația mea, dacă va lua un caracter fals, se va răsfrânge foarte neprielnic în îndeplinirea datoriilor mele, adică o stare falsă a episcopului ar fi foarte dăunătoare pentru eparhie.

Vă rog cu smerenie ca Luminăția voastră să distrugă această scrisoare sau să o păstreze fără a o da în vileag, ca fiind scrisă doar din încrederea în principiile Dumneavoastră nobile.

Istoria civilă a omenirii mărturisește printr-un șir necurmat de fapte că patimile omenești au împiedicat mereu bunăstarea omenirii. Invidia, rea-voința față de aproapele, mărginita iubire de sine, străduindu-se să facă rău omului, au făcut un rău cauzei comune și societății. Din nefericire, istoria bisericească creștină arată aceeași privelişte tristă.

Sfântul părinte Serafim din Sarov, privind la această privelişte cu ochiul minții, curățit și luminat de sfințenie, spunea: „Trebuie să învățăm istoria creștinismului nu dintr-o deșartă și îngâmfată curiozitate, ci pentru a vedea la câte atacuri a fost supusă Biserica și diferiți membri ai ei în toate timpurile și văzând aceasta, să adunăm puterea și înțelepciunea

de care avem nevoie pentru a răbda furtunile vremii de astăzi şi pentru a ne controla pe noi înşine în timpul acestor furtuni".

Este stranie dorinţa inimii omeneşti vătămată de păcat! Dorinţa de a face rău aproapelui, dorinţa de a se delecta cu vederea unei situaţii grele, în care este pus aproapele printr-o perfidie izbutită! Este stranie această dorinţă, dar ea există.

Orice creştin poate şi este dator să recunoască însemnătatea cuvenită a acestei dorinţe. Semnul unei inimi creştine este iubirea. Inima care este plină de simţăminte contrare iubirii mărturiseşte ea însăşi despre valoarea sa. Creştinismul cere răbdare în relaţia cu aproapele, care s-a abătut de la iubire către ură. Dar tot aceasta, ca o lumină duhovnicească, cere ca ochiul sufletului – mintea – să vadă limpede răutatea şi să apere omul şi societatea în faţa răutăţii. Altfel, se poate uşor să fii atras de răutate, să te aduci jertfă oamenilor răuvoitori, să le aduci lor ca jertfă folosul obştesc şi bunăstarea. Se poate chiar să te faci părtaş la faptele lor, pentru că oamenii rău-intenţionaţi întotdeauna îşi acoperă faptele cu tot felul de minciuni, cu tot felul de viclenii, cu făţărnicii nerușinate.

Sfântul apostol Pavel a spus: însuşi satana ia chip de înger luminos (pentru a-i pierde mai uşor pe oameni), şi de aceea nu este de mirare că slujitorii lui au chip de slujitori ai adevărului (2 Cor. 11, 14-15). Istoria bisericească arată că spre modul de a făptui, amintit mai sus, au fost atraşi şi patriarhi, şi mitropoliţi, şi arhiepiscopi, şi alţi slujitori duhovniceşti de prim rang. Pricina acestei abateri în lumea duhovnicească a fost mereu una şi aceeaşi: uitarea celor cereşti şi năzuinţa de a dobândi privilegii pământeşti.

Petrecând un sfert de veac în pustia Sfântului Serghie, chiar pe malul mării acestei lumi, şi având statutul pe care viaţa mi l-a dat fără voia mea, trezind atenţia multora (adică invidia şi rea-voinţa), eu nu privesc ca la o noutate, ca la o ciudăţenie neaşteptată nici la comportarea de acum a multora faţă de mine. Aşa trebuie să fie, pentru că în această lume întotdeauna a fost aşa şi aşa va fi. Dar să lăsăm faptele să vorbească.

Celor doi înaintaşi ai mei li se dădea, pe lângă simbria de 280 de ruble din argint, o sumă ajutătoare de 100 de ruble din argint, iar pe lângă aceasta, li se mai dădeau 1500 de ruble din argint pentru casa arhierească. Plecând din Petersburg, eu am cerut să mi se dea şi mie în continuare acea sumă de 1000 de ruble, care era dată episcopului, fiindcă, aşa cum ştia şi Sfântul Sinod, eparhia ajunsese într-o mare neorânduială. Mi s-a dat cuvântul de onoare că cererea mea va fi îndeplinită.

Aşteptând în jur de un an şi văzând că nu primesc aceste 1000 de ruble, am încercat din nou să mijlocesc ca acestea să-mi fie trimise. Vă rog ca luminăţia voastră să binevoiţi, de asemenea, să mijlociţi pentru ca această sumă să-mi fie trimisă. Strădania a rămas zadarnică, în ciuda faptului că întâistătătorul Sinodului, mitropolitul Grigorie, bărbat drept, un bătrân de 78 de ani, dorea ca aceasta să fie dusă la îndeplinire. Ceilalţi bani – 1500 de ruble de argint, pentru întreţinerea casei, – au fost trimişi numai în primul an (1858) al aflării mele la catedra caucaziană, presupunându-se că luminăţia voastră va oferi bunuri agricole sau bani în locul lor, pentru întreţinerea casei.

Suma de 3800 de ruble de argint, trimisă de Dumneavoastră pentru acest scop, a început să fie dată de la jumătatea anului 1859. Permiteţi-mi să

chibzuiesc, în ce situație anevoioasă am fost pus printr-o astfel de hotărâre, în care nu se poate să nu fie văzute oprimarea și rea-voința, ce aparțin, bineînțeles, unor anumite persoane în special.

La sosirea din Sankt-Petersburg în Stavropol, eu am cerut două părți de pământ și o simbrie dublă, care se dau prin regulament tuturor celor care se stabilesc la slujbă în această regiune. Am fost refuzat și în primul, și în al doilea caz. Dar rectorului și inspectorului seminarului, în ciuda faptului că ei primesc o leafă mult mai mare decât mine, li s-au dat și două părți de pământ și leafă dublă. Astfel s-a procedat și în privința secretarului Consiliului.

Din acest comportament exclusivist față de mine, nu se poate să nu se vadă un scop: scopul de a mă aduce într-o situație mizeră și de a fi atras în oarecare mari neplăceri. Dar Dumnezeu a trimis oameni buni, care m-au ajutat și pe mine personal, și au ajutat și casa arhierească. Mă opresc să descriu și alte fapte din timpul slujirii mele aici, care ar duce la aceleași concluzii, pentru a nu face scrisoarea mea prea întinsă și pentru a nu păcătui în fața smereniei.

Bazându-mă pe aceste fapte, eu am dreptul să socotesc fără de greș, că răspunsul nedesluşit de acum al domnului procuror superior al Sinodului a fost alcătuit numai sub influența unui grup, fiindcă situația eparhiei, pentru a cărei rânduială nu a fost dat niciun ban, căreia i se dă o sumă de întreținere peste măsură de sărăcăcioasă, nu poate să nu fie clară.

Situația tuturor persoanelor conducerii eparhiale este foarte strâmtorată, situația multor persoane este nevoiașă în sensul deplin al cuvântului. De exemplu, economul casei eparhiale primește o simbrie de 14 ruble și 34 copeici pe an, duhovnicul – 8 ruble,

fiecare ieromonah – 6 ruble, fiecare ierodiacon – 2 ruble. Au vreun sens aceste simbrii? Când am venit în Stavropol, am descoperit că întreaga comunitate de călugări a casei mergea în fiecare zi în oraş pentru a-şi căuta ceva de mâncare la prânz şi cină, pentru că în casă, din pricina sărăciei, nu exista o trapeză mănăstirească, ce se cuvine prin rânduială. Ce fel de moralitate mai putea avea comunitatea monahală în această stare de dezordine? Ce ispită era pentru locuitori să-i vadă pe monahi cu îmbrăcămintea murdară, rătăcind zilnic prin oraş, căutându-şi pâinea de toate zilele! Eu am pus capăt îndată la aceasta, dar trapeza pentru călugări a cerut cheltuieli însemnate.

Într-o situaţie asemănătoare se află şi funcţionarii Consiliului. Din suma rânduită pentru funcţionari şi slujitorii de cancelarie (1042 ruble şi 45 de copeici) ajutorul de secretar poate primi 120 de ruble, funcţionarul – 100 de ruble, conţopistul – 72 de ruble pe an. Cu ce să se întreţină, mai ales un om cu familie? Din cauza acestor simbrii, luarea de mită a fost peste măsură de dezvoltată în Consiliul Caucazian. Odată cu înfrânarea acestei boli morale, deosebit de ruşinoasă şi vătămătoare într-o instanţă duhovnicească, funcţionarii cancelariei Consiliului sunt puşi într-o situaţie foarte grea. Eu mă străduiesc să-i ajut chiar şi din rămăşiţele mele, dar ajutorul meu nu poate să fie decât mizer. Aceste persoane se hrănesc numai cu nădejdea că luminăţia voastră le va mijloci mărirea simbriilor. Dacă ar afla despre referatul procurorului superior sinodal, ar ajunge într-o mâhnire totală, cu atât mai mult că preţurile tuturor necesităţilor cresc neîntrerupt în Stavropol.

Într-o situaţie mai bună decât celelalte persoane ale conducerii eparhiale se află protoiereii, mem-

bri ai Consiliului, pentru că lor li s-a oferit o parohie, de unde se folosesc de câştigurile slujbelor.

Pentru mine ar fi pe deplin liniştitor, dacă cele spuse de mine despre situaţia grea a conducerii eparhiale caucaziene, şi într-o formă oficială, şi în această scrisoare confidenţială, ar fi cercetate de către Luminăţia voastră printr-o persoană de încredere. Această persoană v-ar înfăţişa tabloul unei munci continue, pe care trebuie să o îndeplinească conducerea eparhială, şi a unei strâmtorări fără seamăn în care se află, strâmtorare ce nu este cunoscută în mediul civil.

Numai Luminăţia voastră puteţi să scoateţi din această situaţie conducerea eparhială caucaziană şi să îndepărtaţi acea imposibilitate, care este formulată în raportul domnului procuror superior sinodal, căci dacă Sfântul Sinod nu are în clipa de faţă suma trebuincioasă, atunci eu aş crede că se poate rândui plata pentru eparhia Caucazului din vistieria statului, această plată fiind vărsată cu prima ocazie în acea sumă eliberată din vistieria statului pentru administraţia Sfântului Sinod. Altfel se poate presupune fără îndoială, judecând după felul în care s-au desfăşurat lucrurile până acum, că pentru trebuinţele eparhiei caucaziene, niciodată nu va fi o sumă disponibilă.

Chemând asupra Luminăţiei voastre binecuvântarea îmbelşugată a Cerului, cu simţăminte de adânc respect..."

Această mijlocire, întărită şi de participarea feldmareşalului, a fost încununată de succes, însă atunci când deja preasfinţitul Ignatie părăsise catedra caucaziană, în prezent, una dintre cele mai îndestulate din punct de vedere material.

Printr-o scrisoare (nr. 9 din 26 ianuarie 1860), episcopul i-a mulţumit conducătorului secţiunii civile

a administraţiei caucaziene – secretarului de stat A. F. Cruzenştern – pentru înştiinţarea despre decorarea cu ordinul Sf. Stanislav, treapta a 2-a – un dar preamilostiv, venit din partea coroanei imperiale – pentru negustorul stavropolian, cetăţeanul de onoare Derevşcikov, pentru contribuţia însemnată la donaţiile făcute de societate pentru restaurarea locuinţei provizorii, ce înlocuia casa arhierească în Stavropol.

La finele anului 1860, înălţimea sa imperială, cneazul Constantin Nicolaevici, printr-o scrisoare din data de 7 octombrie, a expediat un exemplar al proiectului alcătuit de amiralul conte Putiatin, proiect de reorganizare a instituţiilor de învăţământ marinăreşti, cu întemeierea în Petersburg a unui nou gimnaziu, cerându-i episcopului să-i comunice cu cea mai mare sinceritate observaţiile sale pentru acest proiect, nu mai târziu de data de 1 ianuarie 1861, ceea ce preasfinţitul a şi îndeplinit.

Iată scrisoarea marelui cneaz:

„Transmiţându-vă Preasfinţiei voastre un exemplar alcătuit de amiralul conte Putiatinski, al proiectului reorganizării şcolilor marinăreşti, împreună cu întemeierea în Petersburg a unui nou gimnaziu, Vă rog să-mi faceţi cinstea, să luaţi asupra asupră-vă efortul de a-mi comunica sincer observaţiile dumneavoastră asupra acestui proiect. Eu aş fi deosebit de recunoscător, dacă le-aş primi nu mai târziu de data de 1 al viitorului ianuarie.

Nr. 2263.
7 octombrie 1860
Constantin".

Răspunsul episcopului Ignatie[114]:

„Înălțimea Voastră imperială!

Îndeplinind dorința Dumneavoastră, am onoarea să vă înfățișez observațiile mele pentru proiectul reorganizării instituțiilor de învățământ marinărești.

Proiectul este alcătuit cu o mare bogăție de cunoștințe teoretice, cu o atât de mare bogăție de cunoștințe practice, dobândite prin experiență și observații, încât, pentru cel care îl citește cu atenție, el este distins, armonios, complet, bucurând ochii minți și cu trăinicia sa, și cu precizia, și cu dimensiunile lui. O critică sănătoasă nu trebuie, după părerea mea, să facă sforțări pentru a găsi neajunsurile, ci trebuie să aprecieze munca și să exprime înaintea publicului bunăvoința deplină față de aceasta, ca față de una dintre chezășiile bunăstării sociale.

Se prea poate ca atunci când proiectul va fi adus la îndeplinire, unele amănunte să necesite schimbări, dar aceste schimbări vor fi mărunte, și se pot face numai atunci când proiectul va fi adus la viață. Proiectul poate fi asemănat cu o corabie, construită cu migală pe mal și asigurată din timp împotriva greutăților navigării, împotriva furtunilor și vânturilor. Așa e acest proiect, și în privința împlinirii lui, și în privința criticilor, dacă acestea s-ar isca împotriva lui.

La această părere eu aș putea să mă opresc: aceasta exprimă pe deplin și cu toată sinceritatea acel simțământ care mi s-a format în timpul citirii proiectului, dar nu pot să-mi interzic înăuntrul meu și următoarele indicații în privința unor detalii ale pro-

[114] Publicarea din timpul vieții a răspunsului Sf. Ignatie a se vedea în cartea „Observațiile feluritelor persoane cu privire la proiectul reorganizării instituțiilor de învățământ maritim de către amiralul conte Putiatin. Publicat de asemenea în cartea „Socolov C.".

iectului, care au trezit în mine o deosebită bunăvoinţă mângâietoare. Aceste indicaţii vor sluji ca o mărturie adeverită înaintea Înălţimii voastre imperiale a faptului că eu îndeplinesc dorinţa dumneavoastră – o spun cu toată sinceritatea. Aceste indicaţii sunt puţine la număr: să aveţi îngăduinţă faţă de un nespecialist! Treizeci şi trei de ani mă despart deja de viaţa lumească şi de preocupările ei, chiar şi de cele ştiinţifice.

1. Proiectul îndepărtează regulamentul de dinainte al primirii elevilor şi arată că are capacitatea să ia cu asalt, să mă exprim aşa, o încăpere într-un corp de clădiri pentru susţinerea unor examene de admitere publice. Nu se poate să nu ne bucurăm de această măsură, ale cărei rezultate trebuie să fie pline de un folos rodnic, social şi particular. Pentru confruntarea la examene vor veni numai acei care sunt capabili pentru slujba maritimă, numai iubitorii mării. Dacă va apărea la examen cineva care are o părere greşită despre sine, socotindu-se capabil, dar fiind incapabil, atunci va dobândi o părere corectă despre sine. Pentru un tânăr, acest fapt e o mare binefacere. Regulamentul anterior de admitere este cu totul neîntemeiat. Erau admişi pentru meritele tatălui, unchiului, prin favoruri: astfel ajungeau mulţi copii într-o şcoală specializată, fără nicio chemare, fără nicio înclinaţie pentru ştiinţele studiate în această şcoală. Care erau urmările? Din aproximativ patruzeci de elevi dintr-o clasă, învăţau cum se cuvine doar zece. Ceilalţi nu învăţau, sau învăţau superficial, din pricina lipsei de aptitudini sau pentru că aveau înclinaţii către alte obiecte de studiu. Lipsa de însufleţire a celor incapabili şi a nedoritorilor de a învăţa acţionează vătămător şi asupra celor capa-

bili şi iubitori de ştiinţe. La absolvirea şcolii de specialitate, toţi acei care nu simţeau chemare spre această slujire şi erau incapabili pentru aceasta, se grăbeau să treacă cu prima ocazie spre altă categorie de slujire, pentru care ei simţeau aplecare şi aptitudini, cu atât mai mult cu cât cei care nu sunt capabili pentru anumite ştiinţe, deseori sunt foarte capabili pentru altele. Conducerea cheltuia în zadar, muncind meticulos asupra studiilor speciale ale multor tineri fără aptitudini, iar pentru aceşti tineri, anii preţioşi petrecuţi în şcoală, erau pierduţi pentru totdeauna. Metoda nouă de admitere înlătură pagubele – şi cele ce ţin de această specialitate, şi cele particulare. În şcolile maritime intră un grup de tineri ce au o singură direcţie neîndoielnică, cu aptitudini, potrivite acestei direcţii. Acest fapt va oferi unitate comunităţii de elevi: aceasta, ca o comunitate de membri cu aceeaşi gândire, trebuie să arate succese mult mai bune la ştiinţe, decât o comunitate cu diferite direcţii şi cu unii membri pasivi. Pentru a păstra energia în comunitatea elevilor, este nevoie să se excludă fără nicio ezitare acei membri care vor vădi inactivitate.

2. Este la fel de important în privinţa folosului misiunii şi a folosului particular, controlul medical amănunţit al celor care intră în instituţia de învăţământ. Părinţii, rudele sau protectorii îşi dau copilul la şcoală doar pentru a-l „aranja" undeva, în mare parte necunoscând starea de sănătate a copilului, întregul puterilor sale trupeşti şi câtă putere şi sănătate cere slujba destinată copilului. Din această cauză se întâmplă ca elevii cu puteri şi sănătate slabe, dar capabili şi sârguincioşi, se străduiesc să înveţe bine, au rezultate bune, sunt susţinuţi de conducere, dar puţin câte pu-

ţin, se istovesc fără să ne dăm seama, îşi pierd sănătatea pentru totdeauna şi ajung să fie nefolositori lor înşişi şi societăţii pentru toată viaţa.

3. Nu putem să nu ne bucurăm din suflet de îmbinarea predării teoretice cu practica bogată, propusă în şcolile maritime. Această propunere de proiect trebuie să fie primită de către toate instituţiile speciale de învăţământ militar – aşa este corect! Se întrevede o roadă îndestulătoare în rezultatele acestuia, pentru oricine care cunoaşte din experienţă neajunsurile metodei de predare de dinainte!

În vremurile de demult un ofiţer genist vedea pentru prima dată cetatea numai atunci când ajungea în ea pentru a sluji aievea. Cele cunoscute de el pe scurt din lecţii şi din schiţe desenate, deveneau cu totul noi atunci când o vedea pentru prima dată în realitate. Aceasta este trăsătura capacităţii omului de a primi impresiile. Impresiile primite de la nişte schiţe nu sunt deloc aceleaşi cu impresiile primite de la obiectele înşişi. Cela care a dobândit impresii de la nişte schiţe are doar impresiile schiţelor. El are nevoie să dobândească din nou impresii date de obiecte, pentru că obiectul şi schiţa lui sunt două lucruri diferite, nicidecum nu sunt una şi aceeaşi.

Aceasta se referă la toată partea materială a fortificaţiilor, artileriei şi a artei navigării. Chiar şi studierea teologiei active are cu totul alte rezultate, când nu se mulţumeşte numai cu studierea virtuţilor creştineşti, ci adaugă la teorie, şi practica. Schiţele şi hărţile ajută mult la învăţarea exactă a obiectului, când acesta este cunoscut în realitate. Din această cauză, odată cu cercetarea obiectelor, este deosebit de folositor un releveu făcut de mână (mă-

surarea, desenarea şi reprezentarea la scară a elementelor unor construcţii sau ale unui detaliu constructiv), aşa cum a demonstrat chiar experienţa. Acest releveu nu ia mult timp, dar de obicei întăreşte impresia lăsată de lucruri, sporeşte înţelegerea despre aceste lucruri şi dezvoltă aptitudinile.

De exemplu, cine a luat cunoştinţă în timpul lecţiilor cu armele de artilerie şi le-a examinat după schiţe, acela are despre ele o cunoaştere teoretică deplină. Cine, în plus, a avut posibilitatea să vadă armele şi în realitate, acela are despre ele o cunoaştere deja mai precisă şi de sine stătătoare. Cine însă s-a trudit să facă un releveu de mână al armelor, numai acela, se poate spune cu încredere – le-a studiat cu desăvârşire şi cu totul îndestulător. Dar un releveu corect al unui singur obiect ia multă vreme şi împiedică cunoaşterea altor obiecte, la fel de importante. Înfăptuirea acestuia trebuie să fie cunoscută de ofiţeri, a căror menire nu este să deseneze, dar releveul de mână trebuie dezvoltat.

Putinţa de a da ascultare impresiilor este atât de importantă în om, încât chiar şi în studiul matematicii, acei elevi care o studiază numai din cărţi, dovedesc mult mai puţine succese, decât acei care iau asupra lor munca de a exersa teoremele matematice cu mâna lor pe o tablă de scris sau pe o hârtie. Cei care exersau cu ajutorul acestei metode, recunoşteau şi încredinţau că analiza unei teoreme, scrisă de ei cu grijă pe hârtie sau pe tablă, se întipărea asemenea unui tablou în imaginaţia lor şi ajuta la cea mai clară înţelegere a adevărului, cuprins în teoremă.

Capacitatea de a primi impresiile lucrează cu deosebită putere în copii şi tineri. Această capacitate, deşi mare, este limitată, aşa cum sunt toate

însuşirile omului, de aceea trebuie folosită foarte înţelept şi cu mare grijă, fără să fie irosită în zadar, nelăsând-o să se împrăştie prin prea multe materii, ci concentrând-o asupra a ceea ce este esenţial pentru menirea omului.

Trebuie să ne aşteptăm la un folos uriaş, dacă pereţii camerelor şcolilor maritime vor fi acoperiţi cu desenele corecte ale cunoscutelor vapoare europene, porturi, cetăţi de pe malul mării. Copilul, privind în minutele libere desenele pentru a-şi mulţumi curiozitatea, fără să observe chiar el, se va lăsa în voia unor impresii foarte folositoare. Desenele trebuie să fie corecte. Privirea desenelor înfăptuite de un pictor care şi-a lăsat liberă imaginaţia, este la fel de vătămătoare pentru înţelegerea corectă a lucrurilor, ca şi citirea romanelor istorice pentru a căpăta şi a păstra cunoştinţe drepte despre istorie.

Chiar câmpurile de instrucţie şi curtea în care se joacă copiii, trebuie umplute cu modele de puşti, baterii şi alte obiecte, cu impresiile cărora trebuie să se îmbogăţească imaginaţia copiilor. Aceste obiecte trebuie să fie, după posibilităţi, într-o formă naturală, pentru corectitudinea impresiilor şi să fie lucrate ieftin şi la un preţ mic pentru a fi reparate uşor sau înlocuite cu altele, în cazul în care se strică.

Mai demult, la Şcoala Militară de Geniu se aflau mai multe machete destul de scumpe şi ingenioase ale unor cetăţi europene; chiar şi casele din cetăţi se aflau în acele machete, şi în case era mobilă. Aceste machete scumpe erau arătate cu grijă oaspeţilor şcolii, iar elevii aproape nu le vedeau, nefiind lăsaţi să se apropie ca nu cumva unii din-

tre ei să strice din neatenţie vreo măsuţă sau vreun scăunel dintr-o căsuţă a preţioasei machete.

4. Numărul materiilor pentru instituţiile de învăţământ maritim, rânduite de proiect şi distribuirea predării lor, merită deplina încuviinţare. Până acum nu s-a dat atenţie faptului că prisosul materiilor ia din calitatea lor. Dacă minţii umane i se dă un câmp de activitate cu o suprafaţă prea mare, nu poate nicidecum să lucreze în profunzime. Or, mintea, dobândind cunoştinţe într-un număr mare, nu poate dobândi cunoştinţele esenţiale.

Cu această rânduială minunată pe care o aşteaptă şcolile maritime, nu se poate să nu doreşti, ca la timpul lor, îndreptarele de studiu să fie tipărite sub formă de cărţi, şi nu doar sub forma unor însemnări litografiate. Manualele tipărite sunt alcătuite, după mersul firesc al preocupărilor omeneşti, nemăsurat mai precis, decât însemnările necunoscute publicului. Predarea va căpăta mai multă limpezime şi un caracter pozitiv.

5. Proiectul a observat pătrunzător o condiţie importantă în sufletul omului, logica ei firească, înlăturând pedepsele corporale, dându-le celorlalte pedepse caracterul virtuos pe care trebuie să-l aibă rodul dreptăţii şi scopul îndreptării, care cuprind respectul şi iubirea pentru omenire, interzicând faptele înflăcărate de patimi, ce reprezintă dispreţul şi ura pentru omenire.

Cel care este condus de patimă şi nesocotinţă atunci când condamnă sau pedepseşte, mai întâi îşi înjoseşte şi îşi calcă în picioare umanitatea în el însuşi, apoi şi în persoana care este supusă pedepsei, amestecând păcatul cu omul, pe când scopul esenţial al oricărei îndreptări constă în a separa

păcatul de om. S-a observat că pedeapsa are cea mai mântuitoare lucrare atunci când cel care o aplică, scoate la iveală cu hotărâre partea neagră a păcatului şi urmările sale păguboase înaintea celui căzut în păcat, exprimând împreună cu aceasta un simţământ sincer de părere de rău şi de bunăvoinţă faţă de cel căzut în păcat. La fel de mântuitoare este lucrarea pedepsei, când, fiind hotărâtă şi ispăşită, lucrarea acesteia izvorăşte din punctul de vedere şi simţământul propuse mai sus.

Cel care lucrează astfel poate fi asemănat cu unul care, scoţând pe cineva căzut în mlaştină, îl curăţă de murdăria şi mâlul în care a nimerit. Dar cel care în mustrări şi pedepse amestecă păcatul cu omul şi pune pe seama persoanei ceea ce aparţine păcatului, poate fi asemănat pe bună dreptate cu cineva care l-a găsit pe aproapele său în mlaştină, se mânie pentru aceasta pe el, apoi îl afundă şi mai adânc în murdăria şi noroiul vătămător în care poate să se şi înece[115].

În urma studiului practic atent, îndelungat, al pedepselor pentru tineri trebuie să recunoaştem că numai două pedepse trebuie îngăduite ca având o importanţă şi un folos însemnat: mustrarea şi arestul. Arestul trebuie neapărat să fie însoţit de o dietă şi de lipsirea vremelnică de orice fel de comunicare cu colegii şi cu orice persoană care poate să vatăme cu o compătimire sau vreun sfat nesocotit acel fel de a gândi, ce trebuie să se formeze în interiorul arestatului, în timpul arestului.

Regimul alimentar este trebuincios pentru că doar cu ajutorul acestuia mintea celui vinovat poate

---

[115] Acest gând îi aparţine preacuviosului Antonie cel Mare. „Cuvinte însemnate ale Sfinţilor Părinţi".

să controleze tulburarea sufletească şi înverşunarea. Înlăturarea comunicării cu colegii şi cu toate persoanele străine este trebuincioasă pentru că este foarte vătămător pentru cel pedepsit cu chibzuinţă când aude că este pedepsit prea aspru, că suferă fără vină, că pedepsele la care este supus sunt într-un fel sau altul. Compătimirea nesocotită nimiceşte scopul arestului, care constă în aceea ca tânărul să-şi dea seama, să conştientizeze fapta sa şi să se căiască pentru aceasta. Pentru a-l ajuta, învăţătorul lui trebuie să-l viziteze, fiind dator să-l facă să înţeleagă cu blândeţe întreaga nerozie şi josnicie a faptei sale şi să-l sfătuiască să se căiască sincer, pentru că numai prin căinţă sinceră este cu putinţă o îndreptare trainică.

În ceea ce-l priveşte pe cel supus arestului, este nevoie să fie păstrată blândeţea, unită cu tăria. Blândeţea lucrează mântuitor asupra celui pedepsit, încredinţându-l în fapt că faţă de el nu există un simţământ duşmănos, iar tăria este trebuincioasă pentru ca pedeapsa să-şi aducă roada sa. Altfel, pedeapsa poate fi doar dăunătoare. Durata arestului trebuie să fie hotărâtă de căinţa arestatului. Când el va aduce căinţă, aceasta va fi un semn că doctoria – pedeapsa – a avut o lucrare mântuitoare; ar fi cu totul ilogic să continue să ia doctoria. Pe de altă parte, eliberarea din arest înainte ca arestatul să se căiască, poate să lucreze foarte vătămător asupra moralei sale.

Într-un oarecare aşezământ monahal, egumenul se preocupa, potrivit tradiţiei Bisericii Ortodoxe, de educaţia morală a tinerilor care intrau în acel aşezământ. Ajutorul său era un ieromonah cu o viaţă foarte evlavioasă, care îl sprijinea în preocuparea lui. Pedepsele erau mustrările făcute în duhul amintit mai sus şi arestul. Ieromonahul îl vizita de trei ori pe zi pe arestat, aducându-i tot ce avea nevoie, urmărind ca

dieta rânduită să fie ţinută cu rigoare, ca îndepărtarea comunicării cu ceilalţi, care nu înţelegeau tainele sistemului de îndreptare, să fie păzite cu toată asprimea, îndrumându-l pe arestat cu cele mai blânde şi folositoare discuţii, ca acesta să-şi dea seama că este vinovat, că pedeapsa este o măsură dreaptă şi să se căiască.

După fiecare vizită, ieromonahul mergea la egumen şi îl vestea despre starea arestatului, spunându-i dacă este copt sau necopt. Necopt se numea acela care se credea drept, pedepsit prea aspru, care judeca conducerea. Copt era acela care îşi recunoştea vina şi se căia. Cel copt, după vestea pe care o aducea despre el ieromonahul, era obligat să scrie o scrisoare egumenului în care era înfăţişat punctul de vedere despre fapta sa, pe care arestatul îl căpăta în timpul arestului, căinţa şi promisiunea îndreptării.

După aceasta, ieromonahul îl scotea pe cel închis din arest şi îl înfăţişa egumenului, care, deja cu toată iubirea şi compătimirea îl sfătuia despre întâietatea vieţii virtuoase şi despre mijloacele care îl ajută pe tânăr să dobândească o bună purtare. După o pedeapsă grea, este nevoie de manifestarea iubirii, deşi într-o formă destul de serioasă, aşa cum după operaţie este nevoie de plasturi vindecători şi unguente. Aşa este sfatul Sfântului Ioan Scărarul (*Scara. Cuvânt către preot*).

Să-l eliberezi din arest pe unul necopt înseamnă să-i faci lui şi prietenilor săi cel mai mare rău, aşa cum a dovedit unanim întreaga experienţă. Cel care iese din izolare cu simţăminte de îngâmfare şi îndârjire, asimilează aceste simţiri. Asimilarea acestor simţiri îşi pune o pecete pe caracterul său şi pe viitoarea sa purtare. El începe să fie potrivnic conducerii, starea lui sufletească transmiţând-o şi colegilor.

„M-au luat pentru nimic!" – în acest fel vorbeşte de obicei în faţa colegilor săi cel necopt când iese din arest. – „M-au chinuit zile întregi, sau două, în arest, oameni fără Dumnezeu! De-ar încerca singuri să trăiască doar cu ciorbă de varză, pâine şi apă! M-au torturat, m-au interogat – nu le-am spus nimic! Am dreptate, am dreptate, numai asta le-am spus! Ia să fi spus că un oarecare cerşetor mi-a adus vodcă! Îl vor alunga pe cerşetor, îl vor lăsa fără pâinea cea de toate zilele şi vor astupa pârleazul – aşa se va pierde totul.

Este o cerere stranie şi prostească faţă de tineri din partea oamenilor în vârstă, ca aceştia să nu se veselească din toată inima. Fără libertate nu este veselie. Eu le-am spus: chiar şi o săptămână de m-aţi ţine, eu nu vreau să ştiu nimic – vouă vi s-a părut că sunt beat! Voi aveţi cele mai urâte gânduri despre mine, nu ştiu de ce! Între timp, eu am primit o scrisoare care mă vestea că unchiul meu, care mi-a fost în locul tatălui, a murit, şi din cauza tristeţii nu am mai fost eu... La aceste cuvinte eu am izbucnit în plâns. Plâng, iar în suflet plâng în hohote! M-au crezut proştii şi m-au eliberat. Iată cum trebuie să procedezi cu ei! Nu aşa cum a făcut unul: a stat numai opt ceasuri şi s-a „împrăştiat", le-a spus totul, iar ei, deja se ştie, au făcut după placul lor".

Păcatul are logica sa, dreptatea sa, propria putere a cuvântului! O astfel de otravă se întinde cu repeziciune în mediul tinerilor, şi de aceea unica condiţie a eliberării din arest este căinţa adevărată, dovedită în fapt prin grabnica îndreptare. Cel care nu este capabil de căinţă trebuie exclus îndată din societate, pentru că trebuie să ştie despre sine că el este cu neputinţă de îndreptat şi că este o chezăşie a vătămării sociale. Tinerimea este inteligentă. Dacă ea va vedea că autoritatea conducătorului sau a pedagogului,

în ciuda blândeţii, este plină de tărie şi hotărâre, că nu este clătinată nici de gingăşie, nici de linguşire, care l-ar face pe conducător să se îndepărteze de la cerinţele bunei chibzuinţe şi iubirii adevărate, atunci el capătă respect şi încredere în conducere şi primeşte rânduiala ei respectabilă şi dreaptă. O cerere blajină şi respectuoasă a conducătorului va fi recunoscută ca o poruncă, ce trebuie îndeplinită şi iar îndeplinită.

Este caracteristic pentru om ca el să gândească despre aproapele său aşa cum au gândit sau gândesc alţii, să procedeze aşa cum au procedat sau procedează alţii. Mai ales copilul priveşte întotdeauna la educatorii şi profesorii săi fără a cerceta, cu încredere şi capătă pentru toată viaţa înţelesurile şi regulile lor. Din această pricină asupra conducătorului instituţiei de învăţământ şi ale ajutoarelor lui stă obligaţia însemnată de a dobândi regulile morale creştine şi de a se urmări cu toată grija mai întâi pe sine, înfrânându-se de la atracţia patimilor, mai cu seamă, stăpânindu-se de la orice acţiune în clipa în care a fost atras de patimă. Omul nu poate să nu aibă patimi, trebuie să înveţe să le stăpânească.

Felul comportamentului şi faptelor pedagogilor faţă de elevi, le va sluji acestora în viitor ca model de comportament şi mod de acţiune în ceea ce priveşte omenirea. Trebuie să existe convingerea – iar aceasta se capătă foarte repede prin cercetarea sinelui şi a altora – că în timpul mâniei, omul spune şi face numai prostii, iar atunci când este prins în patima mândriei, el devine ridicol şi este în stare să aibă închipuiri false. Conducătorii care se lasă pradă acestor două patimi în faţa supuşilor săi, pierd respectul lor şi distrug sinceritatea în relaţiile cu ei. Pedepsele trupeşti, condamnările aspre, manifestarea patimilor în profe-

sor, manifestarea egoismului său, lucrează ucigător asupra moralității elevilor.

O privire greșită asupra omului vedea în această atitudine o condiție obligatorie pentru a supune – experiența dovedește exact opusul. Nu este nimic mai dăunător pentru supunere și, îndeobște, pentru moralitatea omului, ca lipsirea de drepturile sale, care îi aparțin, poate neînțelese de el cu limpezime, dar pe care negreșit le simte în suflet. Omul ale cărui drepturi sunt călcate în picioare își pierde respectul pentru drepturile altora. Elevul, copilul și tânărul are drepturile sale ca om și ca cetățean. Lui trebuie să i se dea o înțelegere corectă despre aceste drepturi, să fie călăuzit spre o cunoaștere corectă a drepturilor ce aparțin apropiaților săi, să fie învățat să respecte drepturile lui. Pentru ca el să respecte drepturile altora, trebuie să i se respecte drepturile lui.

Ce societate civilă poate fi recunoscută ca fiind cu adevărat liberă? Aceea căreia i se oferă toate drepturile de care se poate folosi societatea umană pe pământ, fără să fie vătămată; societatea ai cărei membri au o înțelegere corectă despre drepturile lor și păzesc cu sfințenie aceste drepturi în toate relațiile dintre ei. Societatea nu poate să atingă această stare, decât prin educarea corectă din punct de vedere moral a tineretului.

Un tânăr educat în această direcție va deveni cel mai bun subordonat. Înțelegând și respectând drepturile societății civile, inclusiv pe ale sale, el va înțelege și va respecta drepturile mai-marelui său, el le va păzi neîndoielnic, va îndeplini cererile sale în aceeași măsură și în fața lui, și atunci când acela nu va fi de față. Acest mod de educație formează caractere nobile, sincere și directe, incapabile de lingușire. Pedagogul trebuie să învețe neapărat deosebirea dintre un

cuvânt sincer, direct şi un cuvânt obraznic, deosebirea dintre respect şi politeţe şi dezmierdare, îmbinată negreşit cu neloialitatea.

Toate acestea pot fi învăţate prin cercetarea de sine în lumina învăţăturii Evanghelice. Cel care începe studierea înlăuntrul său a celei mai înalte ştiinţe – psihologia creştină – oricât de mult s-ar îmbunătăţi, întotdeauna va găsi de trebuinţă să se desăvârşească şi mai mult şi se va folosi de toate mijloacele, care îi vor aduce cunoaşterea desăvârşită. Unul din cele mai importante mijloace de cercetare a omului dinlăuntru este sinceritatea faţă de noi a apropiaţilor noştri. Nu trebuie să se jignească nicidecum cu un cuvânt direct, dacă este în acelaşi timp şi obraznic. Cel care respinge sinceritatea şi directeţea aproapelui, respinge îmbunătăţirea sa morală şi, aşa cum moralitatea are o evoluţie, acesta se supune căderii morale.

Atunci când în timpul educaţiei, pedagogul are o înţelegere greşită despre supunere, vor fi călcate în picioare toate drepturile elevului, va fi împroşcat cu noroi respectul pe care el trebuie să-l aibă faţă de sine ca faţă de un om, ca faţă de chipul lui Dumnezeu, atunci în elev se distruge simţul cinstei. Aici nu e vorba despre orgoliu şi dragoste de onoruri, ci de conştientizarea menirii şi demnităţii sale, a drepturilor sale. Odată cu pierderea simţământului onoarei, odată cu pierderea conştientizării drepturilor sale, înlăuntrul omului se distruge conştientizarea drepturilor întregii omeniri.

Buna-credinţă, loialitatea, năzuinţa către binele obştesc sunt înlocuite cu egoismul umilitor şi mărunt. Supunerea se înlocuieşte numai cu slugărnicia, atât de dojenită în Sfânta Scriptură şi care constă în mulţumirea patimilor mai-marelui, având cel mai mare dispreţ pentru el, pentru toate poveţele, hotărâ-

rile şi poruncile lui. Slugărnicia se ploconeşte înaintea conducerii, în văzul ei se linguşeşte, este făţarnică şi se preface. Iar pe la spate râde de ea, se laudă cu îndemânarea sa de a minţi, de a o prosti cu încălcările voinţei ei, cu schimonosirea îndemânatică şi distrugerea planurilor acesteia.

Bunăstarea şi binele apropiaţilor, bunăstarea şi binele societăţii nu alcătuiesc un scop sfânt pentru cel care a pierdut cinstea şi conştiinţa, pentru cel care a pierdut înţelegerea despre drepturile sale. El râde de oricine, ca unul care şi-a pierdut respectul faţă de orice, şi crede că e o prostie să nu aducă jertfă folosul obştesc înaintea intenţiilor sale egoiste şi ticăloase, prin josnicia şi vătămarea lor, atunci când are ocazia şi posibilitatea. Toată grija celui care şi-a pierdut cinstea este să păstreze o aparentă cuviinţă, cu ajutorul minciunii, amăgirii, clevetirii şi alte asemenea ticăloşii.

Educaţia pe care proiectul doreşte să o dea tinerilor în şcolile maritime oferă garanţia că aceste instituţii vor da statului oameni cuviincioşi, care vor preţui binele aproapelui şi al societăţii. S-a observat că neastâmpăraţii sunt de obicei aceia care nu studiază ştiinţele. O metodă salvatoare pentru un grup de tineri este să excludă îndată din acest grup membrii, care nu inspiră încredere în ceea ce priveşte aptitudinile şi comportarea, şi să nu piardă vremea şi puterile în zadar pentru îndreptarea celor de neîndreptat, care otrăvesc întreaga societate.

Se va spune: această excludere din societate poate micşora prea mult societatea, iar pe cei care doresc să intre în societate să-i sperie şi să-i îndepărteze. Experienţa dovedeşte opusul. Repetăm: tineretul este inteligent. Se poate garanta, sprijinindu-ne pe experienţă, că excluderea câtorva membri îi va aduce pe cei rămaşi la o trezvie neobişnuită faţă de

sine, va face pedepsele aproape netrebuincioase şi foarte rare, iar prin aceasta va ridica colectivitatea din punct de vedere moral, va insufla respect şi încredere printre oameni, va atrage o mulţime de membri dintre cei mai folositori.

Cu acestea îmi opresc observaţiile mele. Îmi rămâne să-mi exprim deplina recunoştinţă faţă de Înălţimea voastră imperială, pentru că mi-aţi oferit o adevărată mângâiere sufletească, făcându-mi cunoştinţă cu proiectul reorganizării instituţiilor de învăţământ maritime. În acesta eu mi-am găsit un sprijin pentru multe din gândurile mele, am găsit clar înfăţişat ceea ce nu conştientizam clar, am găsit multe îndrumări, care îmi vor fi de folos, dacă va vrea Dumnezeu aceasta, în slujirea mea. Îmi rămâne să vă urez ca instrucţiunile Înălţimii voastre să fie încununate cu un îmbelşugat succes, potrivit testamentului Sfintei Scripturi, care spune: *Cel ce a început în voi lucrul cel bun îl va duce la capăt* (Flp. 1; 6).

Chemând asupra acestei lucrări binecuvântarea îmbelşugată a lui Dumnezeu, cu simţăminte de adâncă cinstire şi deplin devotament, am fericirea să fiu al Înălţimii dumneavoastră imperiale..."

Dar amărăciunile nu încetau să-l urmărească pe episcopul Ignatie. Circulara amintită mai sus, care a demascat direcţia revistei Academiei Duhovniceşti din Cazan, i-a mobilizat împotriva lui pe aproape toţi episcopii, elevii Academiilor duhovniceşti, iar moartea mitropolitului de Novgorod şi Sankt-Petersburg, Grigorie, l-a lipsit de singurul om ce l-a susţinut sincer şi prietenește, bazându-se pe unitate duhovnicească. În acel an 1860, soţia lui Krastilevski a găsit o cale de acces şi ocrotire pentru soţul său la mitropolitul Filaret al Moscovei. Aceeaşi ocrotire a găsit-o în

persoana preasfinţitului moscovit şi rectorul seminarului, arhimandritul Epifanie Izbitski, ce a intrat în rândul nemulţumiţilor şi celor care căutau, să spunem aşa, un prilej de a-şi proclama rea-voinţa faţă de episcopul Ignatie.

Nemulţumirea apărătorilor Academiei din Cazan împotriva episcopului s-a înteţit printr-o imprejurare, pe care episcopul a considerat-o cu neputinţă de ascuns şi pe care trebuia să o aducă la cunoştinţa Sinodului, ca un fapt ce a devenit cunoscut în întreaga societate cultă din Stavropol. Profesorul Gusev al Academiei din Cazan, trimis în 1859 pentru a inspecta seminarul din Stavropol, în timpul audierii elevilor, în prezenţa tuturor profesorilor Seminarului şi elevilor secţiei de teologie, s-a exprimat hulitor despre poruncile biblice. Cuvintele lui au fost repetate de unii într-un fel hulitor, iar de creştinii evlavioşi – cu mare mâhnire. Gusev, totuşi, a primit o distincţie – ordinul Sfântului Vladimir în a 3-a treaptă şi totodată trebuia să părăsească slujba de la Academie.

Influenţa reuşită a intrigilor rectorului arhimandrit Epifanie şi a protoiereului Krastilevski, asupra mitropolitului Filaret s-a exprimat pe de o parte, prin stagnarea în Sinod a rezultatului cazului Krastilevski, pe de altă parte, prin faptele obraznice nepedepsite ale arhimadritului Epifanie, care a întrecut atât de mult măsura, încât într-o zi de mare sărbătoare, după sfârşitul Liturghiei din catedrala de vară, el, care slujise alături de episcop, în urma unei sfade cu preoţii catedralei, în prezenţa generalului-adjutant, contelui Evdokimov şi a întregii conduceri militare şi civile, care îl însoţeau pe episcop spre echipaj, a alergat către porţile trăsurii şi oprind întreaga patrulă de cavalerie, cu mare iritare, a prins a explica jalba sa.

Episcopul a spus: „Aici nu este locul potrivit – îi reţinem pe toţi" şi i-a poruncit să vină la casa arhierească, pentru a-i explica acolo cele întâmplate. S-a dovedit că arhimandritul i-a jignit cu trufie pe preoţii catedralei şi de aceea a primit propunerea episcopului ca două săptămâni să nu iasă din casă. Bineînţeles că această pedeapsă nu l-a împăciuit pe arhimandritul Epifanie, care se sprijinea pe vechea protecţie a mitropolitului Filaret.

Şi atitudinea mitropolitului Isidor faţă de preasfinţitul Ignatie era tot potrivnică, arătându-se chiar tăioasă cu ocazia trecerii mitropolitului Filaret din Tiflis la catedra din Kiev. În scopul încurajării şi a unei mai bune dezvoltări a elevilor clasei superioare a Seminarului, episcopul Ignatie a introdus obiceiul de a chema la o discuţie duhovnicească despre credinţă pe elevii clasei de teologie a Seminarului, care se deosebeau prin moralitate şi succes la învăţătură, cu acordul rectorului şi însoţiţi de profesori. Aceste discuţii aveau loc seara la un ceai, unde se serveau şi fructe, şi tot felul de bunătăţi.

Acest comportament al episcopului cu supuşii săi i s-a părut mitropolitului Isidor necuviincios de familiară şi, în timpul unei întâlniri cu el în oraşul Gheorgheivsk, nu s-a oprit de a-i face o aspră mustrare verbală, la care episcopul a răspuns numai prin tăcere. Caracterul deplasat, ca să nu spunem nesocotit, şi lipsa de tact a acestei intervenţii consta în aceea că s-a făcut în prezenţa mai-marelui guberniei, generalul-locotenent Voloţki, care a socotit de cuviinţă să-l liniştească pe mitropolit, convingându-l să se mulţumească cu tăcerea episcopului.

Când preasfinţitul mitropolit Isidor a luat locul mitropolitului de Sankt-Petersburg Grigorie, episcopul Ignatie l-a rugat printr-o scrisoare pe mitropoli-

tul Isidor să-l strămute în una din eparhiile Rusiei de Răsărit, unde ar fi putut să-şi caute o mănăstire în care să se stabilească la bătrâneţe.

Mitropolitului Isidor i-a fost convenabil să dea acestei cereri alt sens, precum că preasfinţitul Ignatie l-a rugat să-i elibereze un loc la catedra din Voronej, iar catedra fiind ocupată, cererea preasfinţitului nu putea fi satisfăcută. Tonul ironic al scrisorii nu lăsa nicio îndoială în această privinţă. Zadarnică a fost aceeaşi rugăminte către Filaret al Moscovei.

Între timp, preasfinţitul s-a îmbolnăvit grav de varicelă, cu febră mare şi îndelungată. Boala s-a prelungit, iar însănătoşirea a venit încet, puterile sale slăbind vizibil şi el s-a hotărât să-şi ceară plecarea direct la pensie, în mănăstirea pe care deja o cunoştea – Nicolo-Babaevski din eparhia Kostroma. La sfârşitul lui iulie 1861 el a înaintat un raport în Sinod şi s-a adresat ţarului printr-o scrisoare foarte smerită.

Iată conţinutul acestei scrisori[116]:

---

[116] Scrisoarea a fost publicată în *Viaţa episcopului Ignatie Briancianinov...* editată în 1881 şi în primul volum al *Experienţelor ascetice* din toate culegerile de opere ale sfântului, începând din 1886. Ca răspuns la această scrisoare „printr-un ucaz de sus, dat pe 5 august 1861, episcopul de Caucaz Ignatie, potrivit cererii lui, a fost eliberat cu multă generozitate din conducerea eparhiei şi, potrivit dorinţei lui proprii, prin hotărârea Sfântului Sinod din 9 august 1861, cu nr. 1752, s-a rânduit ca el să locuiască la mănăstirea Nicolo-Babaevsk din eparhia Kostroma, încredinţându-i-se preasfinţitului Ignatie cârmuirea principală a acestei mănăstiri, pentru ca egumenul şi monahii să-l respecte ca pe un preasfinţit eparhial, oferindu-i cele mai bune chilii, încălzire, lumină, servitor şi trăsură, însă fără simbria cuvenită în mănăstire". (Socolov C.).

„Înălțimea Voastră regală,
preamilostive țar!

Simțind istovirea puterilor mele din cauza stării bolnăvicioase care se prelungește de aproape patruzeci de ani și, dorind mereu în sufletul meu să-mi sfârșesc zilele în singurătate, eu am trimis Sfântului Sinod un raport în care, aducând la cunoștință starea mea de sănătate, am cerut să fiu eliberat de la conducerea eparhiei și să fiu strămutat la conducerea Mănăstirii de obște Nicolo-Babaevski de pe malul râului Volga, în eparhia Kostroma, după modul în care s-a procedat cu mulți arhierei, eliberați de la treburile eparhiei. Acea atenție milostivă cu care m-au onorat preacinstiții Dumneavoastră părinți, numindu-mă ucenicul lor, îmi îngăduie să mă adresez Înălțimii Dumneavoastră Regale cu această rugăminte mult smerită și mult convingătoare. Nu pentru vreun oarecare merit sau calitate, pe care eu nu le am, ci în amintirea părinților Dumneavoastră plecați din această viață, fiți milostiv și porunciți să-mi fie îndeplinită cererea, dăruindu-mi adăpostul cerut, în care aș putea să-mi sfârșesc zilele, înălțând lui Dumnezeu nevrednicele și sărmanele mele rugăciuni pentru bunăstarea Dumneavoastră și a întregii Case Imperiale, pentru odihna și veșnica fericire a părinților dumneavoastră preacinstiți.

Cu simțăminte mult smerite de evlavios respect
și desăvârșită supunere, am onoarea să fiu al
Dumneavoastră...24 iulie 1861".

Pe 5 august episcopul a fost eliberat din funcție, cu stabilirea pensiei de 1000 de ruble pe an, mai târziu ea fiind mărită, din poruncă preaînaltă, cu 500 de ruble pe an.

Pe 19 septembrie 1861 ţarul a vizitat Caucazul, dar în Stavropol nu a ajuns şi, cercetând din nou pământurile ocupate de după Cubani, l-a întrebat pe contele Evdochimov (a cărui reşedinţă era în Stavropol) despre preasfinţitul şi i-a trimis prin el distincţiile Sfintei Ana treapta 1, care nu l-au mai găsit pe vlădica în Stavropol şi i-au fost trimise prin poştă la noul loc de vieţuire.

La plecarea din Stavropol, la fel ca şi atunci când a plecat din Sankt-Petersburg, preasfinţitul nu avea mijloace băneşti proprii. El a fost nevoit din nou să ceară ajutorul apropiaţilor pentru a acoperi unele datorii şi cheltuieli de drum. Pe drum, trecând prin Moscova, el s-a oprit la vechea lui cunoştinţă, preasfinţitul Leonid, episcop de Dimitrovsk, vicar al Moscovei[117].

În timpul înfăţişării sale înaintea mitropolitului Filaret al Moscovei, el i-a adus la cunoştinţă observaţiile sale despre scopul trist şi nepotrivit al educaţiei tinerilor, care se pregătesc să slujească Bisericii, şi despre pătrunderea ucigătoare în rândul pedagogilor şi de aceea şi în rândul elevilor a celor mai vrăjmaşe idei, potrivnice duhului creştinesc în învăţătura sa ortodoxă-bisericească.

Vlădica Moscovei, înaltpreasfinţitul Filaret, a recunoscut adevărul acestui fenomen, dovedit prin-

---

[117] Preasfinţitul Leonid (L.V. Krasnopevkov, 1817-1876) – episcop de Dimitrovsk, arhiepiscop de Iaroslavsk a făcut cunoştinţă în anul 1836 în mănăstirea Sfânta Treime a Sfântului Serghie cu arhimandritul Ignatie, care l-a îndrumat pe calea monahală. A trecut la Domnul în timpul unei cercetări a eparhiei sale, la mănăstirea Nicolo-Babevski, slujind în ajun o panihidă la mormântul îndrumătorului său duhovnicesc. Au fost publicate opt scrisori către el ale Sfântului Ignatie, scrise între 1859 şi 1867. (*Culegere de scrisori* 1995)

tr-o mulţime de fapte, şi totodată şi-a dezvinovăţit neparticiparea în problema învăţământului duhovnicesc prin bătrâneţea sa şi prin marea depărtare de centrul administrativ-duhovnicesc.

A doua zi după întrevederea cu înaltpreasfinţitul, episcopul Ignatie a suferit un atac nervos al piciorului drept, ceea ce l-a făcut să ceară ajutor medical şi i-a prelungit cu două săptămâni şederea în Moscova. Deşi mulţimea de lipitori care i-au fost aplicate, au slăbit urmarea atacului, de atunci preasfinţitul a simţit mereu o slăbiciune şi o stare bolnăvicioasă a piciorului.

Pentru o conturare deplină a roadelor lucrării episcopului la catedra caucaziană, va fi potrivit să spunem aici că o mulţime de cazuri de urmărire penală, al căror mers era încetinit deseori sub un pretext nu numai nerespectuos, ci şi intenţionat răuvoitor, numeroasele nemulţumiri dintre enoriaşi şi clerul duhovnicesc şi mai numeroasele procese izbucnite din ciocnirile duşmănoase ale conducerilor judeţene civile cu cele duhovniceşti, au fost ori întrerupte prin împăcarea părţilor vrăjmaşe, ori cercetate şi rezolvate definitiv. Din mulţimea acestora, la vremea plecării episcopului la pensie, au rămas puţine neterminate, aşa că se poate spune îndeobşte că toate domeniile conducerii eparhiale au fost revigorate prin cea mai binefăcătoare şi energică lucrare.

Activităţile de conducere ale eparhiei nu înlocuiau lucrarea sa de chilie obişnuită, principala sa nevoinţă monahicească într-o permanentă cercetare de sine. El continua să studieze monahismul prin intermediul vieţii, ca pe o ştiinţă a vieţii ce duce spre desăvârşirea creştină. Aici, în afară de învăţăturile pe care le-a rostit verbal, în principal din experienţele nevoinţei ascetice, el a scris întreaga carte numită: *Prinos*

monahismului contemporan, care alcătuieşte al patrulea volum al operei sale, editat în anul 1867[118]. În ea le-a împărtăşit monahilor contemporani sfaturi din viaţa monahală, folositoare în rânduielile comportamentului monahal şi în lucrarea monahicească interioară, privind slujirile numeroase şi diferite, cu care sunt însărcinaţi monahii vremii noastre.

Tot aici el a alcătuit cuvintele: „Despre feluritele stări ale firii omeneşti în privinţa binelui şi a răului"[119], „Despre vederea trupească şi duhovnicească a duhurilor"[120], şi „Despre mântuire şi desăvârşirea creştină"[121]. Cuvântul despre vederea duhurilor a fost alcătuit de preasfinţitul Ignatie pe temelia învăţăturilor Sfinţilor Părinţi ai Bisericii Universale şi de Răsărit, întărite şi clarificate prin propriile lui experienţe. În aceste experienţe el a fost adus de către mâna proniei dumnezeieşti şi, încercându-le de-a lungul marii părţi a vieţii sale duhovniceşti, le-a exprimat în cărţile sale, cercetându-le şi descriindu-le atât din punct de vedere duhovnicesc, cât şi fizic.

Tot aici, în Stavropol, în împrejurarea noii dogme, introdusă de Biserica Catolică în învăţătura despre naşterea Maicii Domnului, la rugămintea creştinilor ortodocşi evlavioşi (mai ales la rugămintea lui

---

[118] Volumul 4. „Ofrandă monahismului contemporan" care conţine reguli de comportament exterior pentru monahii începători şi sfaturi privind lucrarea duhovnicească a monahilor.

[119] „Cuvânt despre felurite stări ale firii omeneşti cu privire la bine şi rău". Ignatie Briancianinov. Volumul 2. „Experienţe ascetice", Moscova 1993.

[120] „Cuvânt despre vederea trupească şi duhovnicească a duhurilor". Ignatie (Briancianinov). Volumul 3, 4. „Cuvânt despre moarte. Predică ascetică". Moscova 1993.

[121] „Cuvânt despre mântuire şi desăvârşirea creştină". Ignatie (Briancianinov). Volumul 2. „Experienţe ascetice". Moscova, 1993.

Grigorie Ivanovici Filipson, comandant al Aripii drepte a frontului caucazian), el a scris „Învăţătura Bisericii Ortodoxe despre Maica Domnului”[122], inserată la sfârşitul „Predicii ascetice”, care alcătuieşte al treilea volum al operelor episcopului Ignatie Briancianinov în ediţia din 1867.

[122] „Cuvânt despre mântuire şi desăvârşirea creştină”. Ignatie (Briancianinov). Volumul 2. „Experienţe ascetice”. Moscova, 1993.

CAPITOLUL XVI

Preasfinţitul a sosit la Mănăstirea Nicolo-Babaevski pe 13 octombrie 1861[123]. Împreună cu el au ajuns: administratorul Casei arhiereşti din Caucaz, egumenul Iustin, fiul duhovnicesc apropiat al episcopului, ieromonahul veşmântar Calist, de obârşie din Mănăstirea Sfântul Serghie, ieromonahul Teofan, care fusese duhovnic la Biserica Sfântul Andrei de pe lângă casa arhierească din Stavropol, de obârşie de la Mănăstirea Sfântul Nichifor din eparhia Olonețk, şi câţiva fraţi începători. Ultimii fuseseră sub îndrumarea duhovnicească a ieromonahului Teofan, care, la fel ca şi egumenul Iustin şi ieromonahul Calist, s-a folosit el însuşi de sfaturile şi îndrumările duhovniceşti ale vlădicii Ignatie. În acest fel, toate persoanele care au ajuns din Caucaz la Mănăstirea Babaevski, alcătuiau o singură familie duhovnicească, iar felul lor prietenesc de a lucra a înrâurit în scurt timp întreaga viaţă interioară şi exterioară a mănăstirii.

În ce perioadă s-a întemeiat Mănăstirea Nicolo-Babaevski nu se poate stabili cu precizie, pentru că documentele scrise au fost distruse în numeroasele incendii. Se ştie că locul ocupat acum de Mănăstirea

---

[123] „Nevoinţa aspră a ascetismului personal, nevoinţa rugăciunii şi răbdarea suferinţelor bolii trupeşti, grijile pentru rânduiala şi prosperarea mănăstirii, grija faţă de fratele său ascet, amintirea despre locurile de slujire din viaţa sa, mărirea corespondenţei şi a îndrumării aproapelui, activitatea literar-ascetică, permanenta aducere aminte de moarte şi de nevoia pregătirii cuviincioase pentru aceasta – iată cum poate fi prezentată alcătuirea vieţii preasfinţitului Ignatie Briancianinov la mănăstirea Nicolo-Babaevski din octombrie 1861 până pe 30 aprilie, anul 1867." (Sokolov C. Vol. 1, p. 315-316).

Babaevski a aparţinut Mănăstirii Nicolo-Ugreshski din Moscova, întemeiată de marele cneaz Dimitri Ioanovici al Donskului. În acest fel, întemeierea Mănăstirii Babaevski trebuie atribuită perioadei urmaşilor cneazului Dimitri. După rânduiala ei, Mănăstirea Nicolo-Babaevski este de obşte, iar după însemnătatea ierarhică – de sine stătătoare.

În mănăstire se află două icoane făcătoare de minuni: 1) a Maicii Domnului Iverskaia şi 2) a Sfântului Nicolae Făcătorul de Minuni, cinstită cu deosebire atât în oraşele Iaroslavl şi Kostroma, cât şi în întreaga împrejurime. Pe lângă această icoană se află o părticică din moaştele plăcutului lui Dumnezeu, păstrată într-o raclă de argint special construită. Tradiţia locală spune că această părticică de moaşte a sfântului a fost dăruită de cneazul Potemkin-Tavriceski, căruia îi aparţineau mai mult de douăsprezece mii de suflete de ţărani din împrejurimile mănăstirii. Această părticică i-a fost trimisă cneazului în dar de la papă, iar cneazul a trimis-o mănăstirii prin administratorul proprietăţilor sale, Aladov. Iar icoana Sfântului a fost găsită pe nişte vâsle (în limba rusă, *babaiki*), confecţionate din buştenii folosiţi pentru plutele ce înaintau pe râu pentru a fi vândute şi care, la intrarea în râul Soloniţa, nefiind folosite, erau clădite una peste alta în apropierea mănăstirii, pe malul drept al râului, acolo unde acesta se revărsa în Volga. Din această pricină, şi icoana, şi mănăstirea au fost numite Babaevski.

Locul în care este situată mănăstirea e destul de pitoresc. Este alcătuit din promontoriul format de revărsarea râuleţului Soloniţa în râul Volga, care delimitează gubernia Kostroma de gubernia Iaroslavsk. Mănăstirea se află la 100 de stânjeni de râu şi râuleţ, care este adânc în locul revărsării. Malurile stângi

opuse – şi al râului şi al râuleţului – sunt lunci inundabile, aparţinând comunelor şi satelor vecine din gubernia Iaroslavli. Partea sudică a mănăstirii este înfrumuseţată de un crâng de stejari, cea de la apus – de o păşune şi de izvoare cu cele mai curate ape, care se ivesc din străfundurile pământului şi curg în pârâiaşe spre Volga. Pe pământul nisipos stau împrăştiate şiruri de piatră brută. Printre acestea se găsesc şi pietre destul de mari, care atunci când sunt prelucrate amintesc de granitul de culoare gri, cu nuanţe albastre sau roşii. Pământul influenţează mult aerul deosebit de curat şi sănătos al mănăstirii.

Dincolo de ambele râuri mănăstirea deţine în gubernia Iaroslavli nişte fâneţe nu prea mari. Din vechime locuitorii Iaroslavliului sunt atraşi de Mănăstirea Nicolo-Babaevski şi cinstesc cu deosebită evlavie şi credinţă sfinţenia aflată în ea – icoana făcătoare de minuni a Sfântului Nicolae. La prima vedere, aşezarea avantajoasă a mănăstirii, aflată la jumătatea drumului dintre două oraşe guberniale – Iaroslavli şi Kostroma – şi pe lângă unul dintre cele mai importante râuri, având propriul debarcader, poate lăsa să se înţeleagă că mănăstirea avea o stare materială îmbelşugată, dar în realitate nu era aşa. Cei sosiţi din Caucaz au găsit acest aşezământ de obşte, având doar şaizeci de ruble bani peşin, cu două mii de ruble datorie şi, pe lângă aceasta, fără nicio rezervă de pâine şi fără lemne în prag de iarnă. Cu agricultura nu se ocupau deloc în mănăstire.

Grabnica rânduială a mănăstirii a fost ajutată de următoarea împrejurare – încă înaintea sosirii preasfinţitului Ignatie, fostul egumen Parfenie, după propria sa dorinţă şi cerere a fost mutat de către conducerea eparhială la Mănăstirea Nadeevski din aceeaşi eparhie Kostroma şi locul lui a fost luat îndată de

egumenul Iustin. Blagocin al mănăstirii a fost numit ieromonahul Calist, iar ieromonahul Teofan a fost numit al doilea duhovnic.

Rânduiala slujbelor, rânduiala vieţuirii de chilie, trapeza călugărească şi locuinţele – toate s-au îmbunătăţit. Odată cu venirea primăverii, au început să lucreze bine pământul ce aparţinea mănăstirii (în jur de optzeci de deseatine, în parte mlăştinoase, în parte cu depuneri de mâl şi nisip). În acest scop au fost împărţite câmpurile, săpate şanţuri pentru uscarea bălţilor şi prin ele a fost lăsată să curgă în Volga apa acestor bălţi.

În acelaşi timp s-a început reconstrucţia chiliilor, rânduite de episcop pentru el însuşi. El şi-a ales două camere încăpătoare, înalte, cu ferestrele spre sud, spre curtea interioară, în corpul de chilii numit „spitalicesc", care se mărginea cu biserica prin peretele dinspre apus. Acest corp a fost construit vertical spre cursul apei râului Volga, de la apus spre răsărit, şi de aceea tabloul minunat al Volgăi a fost închis pentru vieţuitorii acestor chilii. Preasfinţitul putea să vadă doar vârfurile stejarilor străvechi ai pădurii, care se mărginea cu ograda interioară, unde se găseau un hambar şubred, un beci, o baie cu spălătorie, nişte şoproane din lemn şi în faţa lor – un corp de locuinţe în care stăteau muncitorii şi unde erau instalate şi atelierele.

Odată cu reparaţia chiliilor vlădicii a început şi reparaţia capitală a corpului de chilii pentru monahi şi egumen. Acest corp, a cărui parte cu două etaje dădea spre Volga, iar cealaltă parte cu un etaj, era îndreptată spre interiorul mănăstirii, avea nevoie de nişte grinzi de fier aşezate de-a curmezişul, căci din cauza umezelii locului şi a tasării neuniforme a pământului, crăpase foarte mult. Arhondaricul, aflat

chiar lângă curtea mănăstirii, a fost reparat cu totul în interior şi mobilat cuviincios după posibilităţi.

În primul an de vieţuire al vlădicii Ignatie în Mănăstirea Babaevsk, l-a vizitat vechiul său prieten Cihacev, şi această întâlnire a fost ultima în viaţa lor. Amândoi au recunoscut că acesta nu trebuia să părăsească locul său de trai – pustia sfântului Serghie, unde el şi-a dăruit toată averea şi unde se bucura de respectul întregii obşti monahale şi de acel confort care era trebuincios pentru bătrâneţile sale bolnave.

La sfârşitul lui iunie 1862, a venit să vieţuiască la Mănăstirea Babaevski fratele vlădicii, Piotr Alexandrovici Briancianinov. Cerând eliberarea din slujba de guvernator civil al Stavropolului, el s-a stabilit la mănăstire cu drepturi de credincios de rând (bogomoleţ).

În mai 1862 vlădica Ignatie l-a vizitat pe preasfinţitul Platon în Kostroma, pe Nil în Iaroslavl şi pe Irineu la Mănăstirea Tolgsk, aproape de Iaroslavl. După această călătorie nu a mai ieşit nicăieri din mănăstire, în afară de plimbările cu trăsura prin împrejurimile mănăstirii, atunci când era vreme frumoasă. La ora şapte dimineaţa el bea un ceai, pe care îl socotea o metodă necesară pentru încălzirea sângelui şi spunea uneori: „Iată ce înseamnă bătrâneţea: dacă nu bea ceai, nici lui Dumnezeu nu e în stare să se roage (bătrâneţea)!" La ora 9 începea lucrul, sau ieşea la liturghie, sau cerceta lucrările de reconstrucţie, primea oaspeţi, în mare măsură ţărani bolnavi, care primeau de la vlădica medicamente (homeopatice).

Aceşti bolnavi veneau în număr foarte mare, unul din chileinici scria într-o carte numele lor, anul şi felul bolii, iar vlădica hotăra ce medicament să-i dea fiecăruia, de câte ori trebuia să-l ia şi dacă era nevoie de dietă. Procesul de lecuire mergea bine, dar

după trei ani a fost întrerupt din pricina numărului prea mare de bolnavi, care îi tulburau singurătatea. Când trecea de ora 12 vlădica lua prânzul. Mâncarea lui era simplă şi cumpătată. La ora 3 bea un ceai, la care întotdeauna chema pe cineva din obşte şi încheia ospătarea cu o discuţie folositoare pentru suflet. După vecernie până la ora 8, el îi primea pe toţi ce care aveau trebuinţe sufleteşti, monahi şi fraţi începători, şi de asemenea oaspeţi dinafară. De la ora 8 vlădica se închidea în chiliile sale. El dormea de obicei fără să se dezbrace, îşi încălţa pe timpul nopţii pâslarii, din pricina bolii de picioare. Aceasta era atmosfera vieţuirii de chilie a preasfinţitului Ignatie în Babaevski.

Pe 29 iunie 1863 Mănăstirea Babaevsk a avut fericirea de a primi vizita înălţimii sale regale, a prinţului moştenitor Nicolae Alexandrovici. Înălţimea sa a ajuns din Iaroslavli cu vaporul în jurul orei 11 dimineaţa. De la debarcader el a binevoit să meargă spre mănăstire împreună cu contele Serghei Grigorievici Stroganov în şareta mănăstirii. Vlădica l-a aşteptat înveşmântat, cu sfânta cruce în mână, cu apă sfinţită, în pridvorul Bisericii Sfântului Nicolae, l-a condus la locul pregătit pentru înaltul oaspete, în faţa icoanei făcătoare de minuni a Sfântului şi îndată a început liturghia. Slujba a fost săvârşită cu măreţie, într-o rânduială perfectă, şi cântăreţii au cântat frumos. După liturghie, înălţimea sa l-a onorat pe preasfinţitul cu vizita sa şi a servit prânzul cu peşte, pregătit pentru el şi suita sa în chiliile vlădicii.

La ora unu şi jumătate după amiaza înălţimea sa şi-a continuat drumul spre Kostroma. La plecarea cinstitului oaspete, societatea orăşenilor din Iaroslavli, care l-a însoţit pe ţarevici (moştenitorul tronului, în Rusia ţaristă – n.red.) pe un vapor special până

la mănăstire, a dorit să fie slujită o molitfă soborniceascâ pentru sănătatea înălțimii sale, la sfârșitul căreia cei prezenți au îngenunchiat și au rostit o rugăciune de drum bun pentru cel care călătorea.

Odată cu venirea preasfințitului Ignatie la mănăstire, mulțimea oamenilor care ajungeau la slujbe a crescut. Biserica Sfântului Nicolae, în care încăpeau nu mai mult de șase sute de oameni, a devenit strâmtă, întreaga obște mănăstirească și locuitorii din împrejurimi și-au exprimat dorința de a fi construită o nouă biserică în locul Bisericii sobornicești cu șase altare a Icoanei Maicii Domnului Iverskaia, în ale cărei patru altare s-a interzis săvârșirea slujbelor, fiindcă pe toate bolțile de piatră se formaseră crăpături mari. A apărut un binefăcător – un antreprenor în domeniul lucrărilor în piatră, negustorul Fedotov din Iaroslavli, care a făgăduit să execute fără plată toate lucrările cu ajutorul muncitorilor săi și să ofere pentru început o mie de ruble.

Preasfințitul l-a chemat din Sankt-Petersburg pe arhitectul I.I. Gornostaev[124] pe care îl cunoștea, profesor la Academia de Arte și i-a făcut cunoscută măreața sa idee privind construcția noii biserici. Pentru a dărâma biserica ce stătea să se prăbușească, era nevoie să fie obținut un acord de sus (al țarului) prin procurorul superior al Sfântului Sinod și, de asemenea, trebuia o înaltă aprobare pentru construirea noii biserici. Între timp mănăstirea trebuia să se grăbească cu dărâmarea bisericii, fiindcă muncitorii

[124] Ivan Ivanovici Gornostaev (1821 1874) — arhitect academician, pictor. Autor al multor clădiri din capitală și, de asemenea, al unor construcții din mănăstirea Nicolo-Babaevski și Usti-Medvediţki, a lucrat la mănăstirea Sfânta Treime a Sfântului Serghie. A reînnoit stilurile bizantin și tradițional rusesc în arhitectură.

lui Fedotov, în caz că nu era primit acordul, se pregăteau să meargă în Petersburg după câştig; atunci şi Fedotov ar fi fost nevoit să revoce ceea ce a promis.

În sâmbăta din prima săptămână a Postului Mare, ţarul, după ce s-a împărtăşit cu Sfintele Taine, a binevoit să-şi aducă aminte că procurorul superior are unele treburi ce aşteaptă să fie aduse la cunoştinţă şi a cerut să-i fie prezentate. Procurorul superior, directorul cancelariei sale, conducătorul de secţie – toţi cei prin mâinile cărora mergea dosarul privitor la biserica din Babaevski au fost prezenţi şi s-au împărtăşit în acea zi. Ţarul a luat aminte la darul lui Fedotov şi a binecuvântat dărâmarea vechii biserici. În aceeaşi zi încuviinţarea a fost transmisă prin telegraf la Mănăstirea Babaevski. Toată obştea mănăstirii era împărtăşită şi aflase, însă vlădica a fost înştiinţat a doua zi, duminică, în săptămâna Ortodoxiei, după liturghia pe care singur o săvârşise. În acest fel, s-a înfăptuit un eveniment demn de luat în seamă: primul pas pentru construcţia noii biserici a fost făcut de nişte persoane care se învredniciseră să se împărtăşească fără excepţie cu Sfintele lui Hristos Taine – un semn vădit al binecuvântării dumnezeieşti pentru lucrarea începută.

Din ziua de luni din a doua săptămână de post a fost începută dărâmarea bisericii vechi, lucrul mergând repede. Cărămizile erau pregătite la cărămidăriile amenajate în mănăstire, se scotea pe loc piatra naturală ce era folosită la fundaţia bisericii, a fost stabilită din nou locaţia, astfel că noua biserică era zidită puţin mai departe, în adâncimea ţărmului, s-au decis dimensiunile temeliei. Pământul tare nu cerea întărituri cu stâlpi şi s-a socotit că din primăvară avea să fie începută zidirea bisericii.

Se aştepta confirmarea proiectului, care întârzia. Ministrul căilor de comunicare a găsit că liniile arhitecturale sunt prea îndrăznețe ca să fie îndeplinite temeinic. Numai cu explicațiile arhitectului Gornostaev ministerul a fost de acord să dea confirmarea. Astfel proiectul Bisericii Icoanei făcătoare de minuni a Maicii Domnului Iverskaia a fost pregătit pentru a fi prezentat țarului, dar această prezentare s-a amânat din diferite motive până la sfârşitul lui mai şi numai în data de 21 a acestei luni, ziua prăznuirii icoanei Maicii Domnului Vladimirskaia, țarul a binevoit să confirme proiectul. „Asupra zidirii Bisericii Maicii Domnului, – scria preasfinţitul către fratele său – se vede aievea mâna Maicii Domnului. Li se dăruieşte oamenilor care se trudesc în această lucrare ajutor, li se dăruieşte să se lupte cu piedicile dar şi să fie cuprinşi de mâhnire, pentru propriul lor folos duhovnicesc, pentru a curăța lucrarea de un adaos de mândrie şi alte patimi, pentru ca ea să fie desăvârşită în înțelepciunea smereniei dumnezeieşti. Aşa este mersul obişnuit al lucrurilor ocrotite de Dumnezeu”.*

Locuitorii oraşelor Iaroslavli şi Kostroma, apropiaţi sufleteşte de mănăstire, dăruiau bani pentru zidirea noii biserici. Preasfinţitul Nil de Iaroslavsk (în lume Nicolae), a fost mişcat de dorința locuitorilor de a aduce în fiecare an printr-un drum al crucii, icoana Sfântului Nicolae de la Mănăstirea Babaevski până în catedrala sobornicească din Iaroslavli. Preasfinţitul Platon de Kostroma şi-a exprimat îngăduința, astfel Sfântul Sinod, prin hotărârea din 4 iulie 1866 a luat în seamă şi a încuviinţat cererea arhipăstorului din Iaroslavli. De atunci icoana aceasta este purtată an de

* „Culegere de scrisori”, 1995

an în Iaroslavli, unde este întâmpinată şi însoţită de zeci de mii de oameni.

Vieţuind în tihnă la Mănăstirea Babaevski, eliberat de sarcini, preasfinţitul Ignatie îşi dedică tot timpul liber reexaminării şi completării operelor sale ascetice. Lucrările de editare le-a luat asupra sa fratele preasfinţitului, P. A. Briancianinov, stabilit în mănăstire. Printre toate lucrările editate în acea vreme, întrutotul admirabilă este *Cuvânt despre moarte*, tipărită pentru prima oară de editorul revistei „Convorbire familială"[125], pe numele său Askocenski. Aceasta, împreună cu alte câteva lucrări ale episcopului Ignatie, a fost supusă recenziei preotului Pavel Matveevski şi inclusă în ediţia de septembrie a revistei duhovniceşti „Pelerinul" din anul 1863[126], editată pe atunci de protoiereul Greciulevici. Importanţa acuzelor aduse pe hârtie de către preot împotriva episcopului, l-au determinat pe preasfinţitul Ignatie să nu lase această recenzie fără răspuns, care a şi fost publicat în revista lui Askocenski „Convorbire familială" sub pseudonimul „Pravoslavnicul"[127]. O înfăţişăm aici în întregime.

---

[125] *Cuvânt despre moarte*, scris de Ignatie, fost episcop de Caucaz şi Marea Neagră, acum aflându-se la pensie în mănăstirea Nicolo-Babevski din eparhia Kostroma. Askocenski V. 1862, p. 194.

[126] Matveevski P. (Recenzia)// „Pelerinul", 1863.

[127] Răspuns la recenzia lucrărilor preasfinţitului Ignatie, făcută de preotul Pavel Matveevski// „Convorbire familială", 1864, nr. 3, 4, 5, sub denumirea: „Răspunsul unui pravoslavnic la recenzia „Cuvântului despre moarte" şi ale altor scrieri ale episcopului Ignatie, scrisă de preotul Pavel Matveevski", publicată în numărul din septembrie, 1863, al revistei duhovniceşti „Pelerinul".

Un răspuns al „Pravoslavnicului" la recenzia *Cuvântului despre moarte* şi la alte lucrări ale episcopului Ignatie, scrisă de preotul Pavel Matveev, tipărită în ediţia de septembrie 1863 în revista duhovnicească „Pelerinul"

„În numărul de septembrie al revistei duhovniceşti „Pelerinul", noi am citit recenzia la lucrările episcopului Ignatie, alcătuită de preotul Pavel Matveev. Din pricina importanţei acuzaţiilor, aduse pe hârtie de preot împotriva episcopului, această recenzie nu trebuie să rămână fără răspuns.

Preotul începe analizarea cu învăţăturile episcopului, vede în ele, cu justeţe, o direcţie ascetică. Aceasta (direcţia ascetică) trebuie să caracterizeze operele episcopului, care şi-a petrecut viaţa în singurătatea mănăstirii, fiind chemat către slujirea de arhipăstor deja la o vârstă înaintată. Despre învăţături, preotul nu a spus nici de bine, nici de rău. Despre învăţătura a 13-ea la Cincizecime el s-a exprimat: lungă-prealungă. Pentru claritatea judecăţii vom adăuga: serioasă-preaserioasă, merită atenţia creştinilor contemporani. Preotul adaugă că aceasta fiind lungă-prealungă, din această pricină a rămas chiar nerostită. De unde a cules el această informaţie? Noi ştim că învăţătura aceasta şi altele câteva, tipărite sau netipărite, sunt scrise anume pentru citirea în chilie. Preotul singur vede în ea această caracteristică, numind-o cugetare moralizatoare. De la primele cuvinte, recenzia şi-a exprimat direcţia sa şi caracterul.

Preotul nu se alătură *Cuvântului despre moarte* alcătuit de episcop. El nu este de acord cu părerile episcopului, aşa cum spune: 1) despre materialitatea sufletului şi a duhurilor; 2) despre simţirea raiului; 3) despre aflarea iadului înăuntrul pământului şi 4) des-

pre aşezarea duhurilor rele şi a vămilor în văzduh. Sprijinindu-se pe obiecţiile pe care le-a făcut, preotul ridică asupra episcopului o acuzaţie – indirectă – de erezie (p.40), şi îl mai acuză că teoria sa se alătură noii idei materialiste şi, să spunem aşa, îi întinde mâna (p.34). Să cercetăm vrednicia acuzaţiilor preotului.

„Pe de o parte, spune preotul, autorul a recunoscut că Sfânta Scriptură şi Sfinţii Părinţi mereu spun că duhurile sunt nemateriale, iar pe de altă parte, el nu poate să demonstreze prin nimic că ei ar spune că duhurile sunt nemateriale doar relativ... Înţelesul de relativitate este samavolnicie, neîndreptăţită prin nimic"(p.30). Mai departe preotul spune că pe temelia unei asemenea samavolnicii se poate cădea în rătăcire şi că vechii eretici au căzut în aceasta: „căci ei s-au străduit, spune el, cu ajutorul unui sistem particular de tâlcuire, să sprijine rătăcirile lor pe Sfânta Scriptură" (p.30). Este vădit că aceasta se referă şi la episcop.

În ***Teologia*** preasfinţitului Antonie[128], care după hotărârea Sfântului Sinod, slujeşte ca manual îndrumător în toate seminariile din Rusia, se predă următoarea învăţătură despre îngeri: „Ei sunt fără trup. De altminteri, Sfinţii Părinţi înţeleg nematerialitatea îngerilor într-un sens limitat, şi anume că ei sunt fără trup numai în comparaţie cu noi, îmbrăcaţi cu un trup grosolan şi greu. Sfântul Ioan Damaschin spune: fără de trup şi imaterial este numit îngerul în comparaţie cu noi. Căci totul în comparaţie cu Dum-

[128] Antonie (Amfiteatrov I. G.) *Teologia Dogmatică a Bisericii Universale Ortodoxe de Răsărit,* cu adăugirea unei introduceri generale a cursului de ştiinţe teologice, alcătuită de rectorul Academiei Duhovniceşti din Kiev, doctor în teologie, arhimandritul Antonie. Kiev, 1848.

nezeu Unul Fără de Asemănare se dovedeşte a fi grosolan şi material. Numai Dumnezeirea este imaterială în sensul strict. Ei sunt nevăzuţi. Totuşi, şi această însuşire este acceptată mărginit de Sfinţii Părinţi. Îngerul, sufletul, demonul, spune Sfântul Damaschin, chiar dacă nu au grosolănia trupului, au înfăţişare şi delimitare, caracteristice naturii lor. Numai Fiinţa Dumnezeiască nu este descrisă, este pe deplin nevăzută, fără înfăţişare şi nemărginită".*

Această învăţătură se propovăduieşte prin hotărârea Sfântului Sinod în toată Rusia, această învăţătură se predă tuturor tinerilor care se pregătesc să fie păstori ai poporului, se predă pentru propriile lor cunoştinţe şi pentru a învăţa poporul.

Unde este atunci samavolnicia în ideea despre imaterialitatea relativă a duhurilor, samavolnicie de care preotul îl acuză pe episcop? S-a grăbit preotul, spunând că episcopul nu poate să dovedească prin nimic că Sfânta Scriptură şi Sfinţii Părinţi socoteau duhurile nemateriale doar parţial! S-a grăbit preotul, acuzându-l pe episcop că s-a grăbit să aducă la o treaptă pozitivă părerea despre materialitatea sufletului şi duhurilor (p.38). Întreaga Biserică Ortodoxă de Răsărit mărturiseşte invizibilitatea şi lipsa înfăţişării duhurilor faţă de noi şi totodată mărturiseşte că ele au înfăţişare şi limitare, proprii naturii lor. Episcopul Ignatie urmează cu toată precizia credinţa Bisericii Ortodoxe, iar preotul Matveevski s-a abătut de la ea după o samavolnicie proprie şi o tâlcuire ne-

---

* Ediţia a şaptea din 1857. Este cunoscut că *Teologia* preasfinţitului Antonie a fost tradusă în limba greacă pentru a fi folosită ca material didactic. Datorită însemnăţii acestei *Teologii* în Biserica Ortodoxă, noi vom apela deseori la ea şi vom declara învăţătura ei ca învăţătură a Bisericii.

chibzuită, de neînțeles pentru un om care își petrece viața printre binefacerile acesteia. (Preacuviosul Macarie cel Mare. Convorbirea 21, capitolul 4).

Preotul scrie, precum că episcopul a mărturisit că Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți spun mereu că duhurile sunt fără de trup. În *Cuvânt despre moarte* nu este această mărturisire, care ar fi fost un semn de șovăire a părerii. Într-un fel pozitiv este înfățișată învățătura amintită mai sus, în sensul în care aceasta este vestită de Biserică. Și Scriptura, și Părinții mereu spun că duhurile sunt imateriale, fără să clarifice că această imaterialitate este cea îndeobște cunoscută. Foarte rar și foarte puțini dintre Părinți s-au ocupat de rezolvarea anume a acestei probleme.

Preotul a osândit tâlcuirea samavolnică și proprie a Sfintei Scripturi. El a procedat corect, pentru că Sfânta Biserică primește Scriptura nu altfel decât după tâlcuirea ei de către Sfinții Părinți. Chiar prin documentul care este dat de către arhiereu fiecărui preot la hirotonisire, lui i se impune obligația să tălmăcească Scriptura nu samavolnic, ci în sensul în care ea este tălmăcită de Părinții Bisericii. După această chibzuință dreaptă, contrar ei, dintr-o dată preotul s-a lăsat dus spre o tălmăcire personală a însemnătății sufletului și duhului în om, opusă nu numai învățăturii Părinților, ci însăși Sfintei Scripturi. El susține că în Scriptură însemnătatea sufletului și duhului în om este peste tot identică.

Scriptura nu ține întotdeauna cu scrupulozitate exactitatea în exprimare, păstrând întotdeauna exactitatea în sens. Ea folosește cuvântul „duh" pentru desemnarea a toată partea nevăzută a ființei omenești, folosind pentru aceeași pricină și cuvântul „suflet". Acest sens îl are cuvântul „duh" în cugetarea Mântuitorului: *Părinte, în mâinile Tale încredințez*

duhul Meu (Luca 23, 46). Acest sens îl are cuvântul „suflet" în cugetarea Mântuitorului: *Și sufletul îmi pun pentru oi. Putere am Eu ca să-l pun și putere am iarăși să-l iau* (Ioan 10, 15-18). Cu același sens sunt folosite mai ales aceste cuvinte de către Sfinții Părinți. De aceea Sfânta Scriptură, nu fără o pricină însemnată, desparte în om sufletul de duh. (Pilde 5; 23 și Evrei 4; 12).

Despart sufletul de duh și Sfinții Părinți atunci când este nevoie pentru lămurirea adâncă a lucrării ascetice nevăzute. Duh se numește puterea cuvântătoare (a cuvântului) a sufletului omenesc, în care este tipărit chipul lui Dumnezeu și prin care el se deosebește de animale; Scriptura atribuie animalelor suflet, de asemenea (Lev. 17, 11-14). Noi lăsăm judecata de mai departe pe această temă, pentru că în *Cuvânt despre moarte* nu se spune nimic despre ea. Este de ajuns să spunem că preotul a primit primul chip de folosire a acestor cuvinte de către Scriptură și Părinți, iar pe al doilea l-a respins, fără să-i dea nicio însemnătate. El și-a sumat o vedere unilaterală, ca fiind absolut cea dreaptă, pentru a construi pe aceasta obiecțiile împotriva *Cuvântului despre moarte*, ceea ce se va vedea mai departe.

Deocamdată vom arăta un fapt care merită o atenție deosebită. Preotul, care tocmai pronunțase sentința precum că tâlcuirea samavolnică a Sfintei Scripturi duce spre rătăcire, ajunge el însuși la erezie printr-o tălmăcire samavolnică și cade în hulă împotriva lui Dumnezeu. Ce credeți că susține el? El susține că duhurile se deosebesc de Dumnezeu prin voință și minte – doar atât! (p. 30, primul rând de jos). Altfel spus, duhurile sunt de aceeași esență ca și Dumnezeu, duhurile sunt și ele niște dumnezei, dar nu atât de inteligenți și puternici ca Dumnezeul prin-

cipal. Greşiţi, părinte, greşiţi greu. Dumnezeu se deosebeşte de duhurile create prin Fiinţa Sa. Macarie cel Mare, pe care nu-l iubiţi deloc, spune: „Mai jos de înţelepciune prin înţelepciunea lor, mai jos de raţiune prin raţiunea lor au putut să înţeleagă amănunţimea sufletului, sau să spună, în ce fel el există, în afară de acei cărora prin Sfântul Duh li s-a descoperit înţelegerea sau cunoaşterea exactă a sufletului. Dar tu aici gândeşte, chibzuieşte şi dă ascultare, şi auzi ce este el? Acela este Dumnezeu, iar el nu este Dumnezeu; Acela e Dumnezeu, iar el este rob; El este Creatorul, iar el este creatură; Acela este Ziditorul, iar el e făptură. Nu este nicio asemănare între esenţa Aceluia şi acestuia". (Convorbirea 49, capitolul 4. Acest citat este inclus în *Cuvânt despre moarte*).

Vedem şi în teologia Sfântului Ioan Damaschin o avertizare permanentă, ca duhurile să nu fie puse în aceeaşi categorie cu Dumnezeu, printr-o oarecare greşeală („O înfăţişare exactă a credinţei ortodoxe". Cartea 1-a, cap. 13, XIV; Cartea a 2-a, cap. 3,12). În cartea a 4-a, capitolul 13, Sfântul Ioan spune: „Bunul, Atotbunul, Preabunul Dumnezeu, fiind numai bunătate, din bogăţia nemăsurată a bunătăţii Sale, nu a suferit ca bunătatea, adică esenţa Sa, să se afle singură şi nimeni să nu se împărtăşească de El. Pentru aceasta El a creat puterile cereşti gânditoare, apoi lumea văzută şi simţitoare, în sfârşit pe om, din esenţă gânditoare şi simţitoare. Şi aşa, tot ce a fost creat de El, prin însăşi viaţa, participă la bunătatea Lui, pentru că El este pentru toţi viaţa, totul fiinţează în El nu numai pentru că El a adus totul din nefiinţare în fiinţare, dar şi pentru că puterea Lui păzeşte şi ţine tot ce a creat El. Îndeosebi iau parte la bunătatea Lui fiinţele vii, atât prin viaţă, cât şi prin împărtăşirea vieţii, şi mai mult – fiinţele raţionale, atât din prici-

nile de mai sus, cât şi pentru că ele au raţiune, căci cele din urmă (adică fiinţele raţionale) sunt puţin mai aproape de El, deşi El este nemăsurat mai sus de toate".

Greşeală, o greşeală de cea mai mare importanţă – recunoaşterea îngerilor ca fiind aceleaşi duhuri ca şi Dumnezeu – aparţine tuturor celor care spun că imaterialitatea duhurilor create este nemărginită. Să le atribui duhurilor însuşiri nemărginite înseamnă să le atribui o esenţă nemărginită. Aceasta îi aduce în cea mai mare dificultate pe materialişti, care cunosc temeinic matematica şi chimia. Atribuirea fineţii nemărginite fiinţelor mărginite este un nonsens. Acest nonsens contrazice concluziile de netăgăduit ale matematicii şi rezultatele cercetărilor chimice dovedite concret. Un matematician şi un chimist, auzind o învăţătură despre duhuri lipsită de sens, resping existenţa duhurilor. Alt răspuns din partea lor nu este cu putinţă, aceştia având nevoie să înţeleagă pentru a se convinge. Iată ce teorie se învecinează cu noul materialism şi îi întinde mâna – folosind exprimarea preotului (p. 34).

Dimpotrivă, învăţătura despre duhuri a Bisericii Ortodoxe satisface cerinţa matematicii, care găseşte în obiectele mărginite proprietăţi mărginite, mulţumeşte cerinţa chimiei, care vede în orice obiect mărginit materialitatea lui corespunzătoare. În ce constă materialismul? În principal în respingerea duhurilor. Resping duhurile chiar mulţi care recunosc creştinismul. Apoi mulţi resping înomenirea lui Dumnezeu, dar anume pe Dumnezeu Îl resping numai uşuraticii. Toţi bărbaţii învăţaţi, care se ocupă de cercetarea legilor materiei, care îşi găsesc slava în descoperirea unei părticele din aceste legi, a căror felurime şi mulţime sunt nenumărate, conştientizează existenţa ace-

lei Minți nemărginite, Care a alcătuit aceste legi, ce slujesc ca oglindă, reflecție, mărturie a acestei Minți. Dacă scolastica occidentală nu ar fi înjosit creștinismul, nu ar fi existat deiștii, sau ar fi fost foarte puțini.

Sfânta Scriptură nu se ocupă niciunde cu rezolvarea în mod special a problemei imaterialității duhurilor, cu toate acestea problema e rezolvată foarte clar, e rezolvată în acel sistem, în care sunt rezolvate multe alte probleme, e rezolvată anume așa cum o explică Părinții. *Duhul nu are carne și oase,* – a spus Mântuitorul, – *precum Mă vedeți pe Mine că am* (Lc. 24;39), adică duhurile nu au trup omenesc. Sunt fără trup, ca neavând acest trup, dar nu ca străine de orice trup. Comparația: *precum (Mă vedeți pe Mine)* este o comparație cu trupul omenesc al Domnului. În Evanghelia lui Luca se vestește că arhanghelul Gavriil a fost trimis de Dumnezeu în Nazaret, că el a intrat la Maica Domnului, că a vorbit cu Ea, că la sfârșitul bunei vestiri el a ieșit de la Ea (Lc. 1; 26-38). Iată dependența unui înger de spațiu și timp!

În Evanghelia lui Marcu se spune că atunci când mironosițele au intrat în peștera mormântului, în care a fost pus trupul Domnului, au văzut un tânăr, adică un înger, stând în partea dreaptă. Acest tânăr era îmbrăcat în haine albe și vorbea cu femeile (Mc. 16; 5-6). Iată înfățișarea îngerului! La altă cercetare a mormântului, mironosițelor li s-au arătat doi bărbați în haine strălucitoare și au vorbit cu ele (Lc. 24; 4,5). Când Maria Magdalena a venit la mormântul Domnului, a văzut doi îngeri în veșminte albe: unul la cap, altul la picioare, unde stătea trupul lui Iisus (In. 20; 12). Iată cea mai exactă definire a raportării îngerului la spațiu! Când îngerul s-a arătat lui Ghedeon, judecătorul Israelului, avea un sceptru în mână, când s-a atins cu sceptrul de jertfa pregătită, jertfa a luat foc

(Jud. 5; 21). Când îngerul s-a arătat proorocului mincinos Valaam, avea o sabie în mână (Număr. 22;31). Câte particularităţi diferite, ce aparţin duhurilor, se descoperă în locurile amintite din Sfânta Scriptură!

Aşa cum reiese din Scriptură că duhurile sunt supuse spaţiului şi timpului, deşi la un nivel nemăsurat mai mic decât noi, la fel ne învaţă şi teologia ortodoxă. Ea spune: „Neobişnuita iuţeală şi repeziciune cu care îngerii se mişcă dintr-un loc în altul dovedeşte că ei nu sunt strâmtoraţi, asemenea nouă, de formele spaţiului şi timpului. Totuşi şi această însuşire îngăduie o mărginire. Sfântul Ioan Damaschin spune din nou: îngerii sunt limitaţi, fiindcă atunci când se află în cer, ei nu sunt pe pământ, şi când sunt trimişi de Dumnezeu pe pământ, nu rămân în cer şi nu pot în acelaşi timp să fie şi să lucreze aici şi acolo".

Ce vede părintele straniu în învăţătura Marelui între cuvioşi Macarie, când acest părinte, potrivit Sfintei Scripturi, pentru lămurirea exactă a celor neştiutori, înşiră membrele duhurilor, spunând că ei au ochi, mâini şi alte membre, pe care le are omul, înveşmântat în trupul său? Oare mironosiţele şi alţi sfinţi, amintiţi de Scriptură, i-au văzut pe îngeri în chip de tineri şi bărbaţi fără ochi, fără nas, fără mâini? Ce vede părintele straniu în purtarea Sfântului Andrei, când acest bineplăcut al Domnului, aşa cum vesteşte Sfânta Scriptură, spune că îngerul i-a întins mâna? Învăţătura Sfântului Macarie este în total acord cu învăţătura Sfintei Scripturi, şi aceasta, după deosebita ei însemnătate, este adusă în *Cuvânt despre moarte*. Sfântul Macarie spune că îngerii şi sufletele au înfăţişarea lor şi că această înfăţişare este înfăţişarea omului în trupul său (Convorbirea 7). Cu această înfăţişare li s-au arătat îngerii mironosiţelor, apostolilor şi altor persoane, după cum spune Sfânta

Scriptură (Facerea 1, 10 şi 10, 30; Jud. 13, 6-10 şi altele). Ce găseşte părintele straniu în povestirea Sfintei Teodora, care a văzut îngerii sub înfăţişare de tineri cu chipuri şi păr minunate, în veşminte strălucind ca fulgerul, încinşi la mijloc cu brâuri de aur? Ce este straniu aici, când întocmai aşa i-au văzut pe îngeri mironosiţele, după cum spune Evanghelia?

Preotul priveşte învăţătura Sfântului Macarie cu ironie. Cu o ironie şi mai mare el se referă la dovada materialităţii proprii duhurilor, prin povestirile întâlnite în vieţile unor sfinţi, despre faptul că sfinţii, spune preotul, sau singuri le-au bătut pe duhurile rele sau au fost bătuţi de ele (p.29). Pentru sporirea ironiei, preotul a răstălmăcit cuvintele episcopului şi a înfăţişat nevoinţa mucenicească a asceţilor drept o bătaie prostească. În *Cuvânt despre moarte* citim: „Mulţi dintre ei (sfinţi) au suferit bătăi cumplite de la draci (de exemplu, Antonie cel Mare). Alţii, primind putere de la Dumnezeu, i-au supus bătăii pe îngerii căzuţi (Viaţa Sfântului Andrei, Viaţa Sfintei Muceniţe Iuliania). Preacuviosul Antonie cel Mare a fost de două ori torturat de duhuri, preacuviosul Macarie cel Mare ajunsese asemenea unei umbre de la chinurile crunte, suferite de la duhuri" (*Patericul alfabetic*).

Lupta cu duhurile în gânduri şi simţiri este proprie tuturor creştinilor, care îşi petrec viaţa după legile lui Dumnezeu. Lupta vădită este lăsată de Dumnezeu asceţilor înaintaţi, pentru a-i face capabili de primirea desăvârşirii creştine (Preacuviosul Macarie cel Mare. Cuvântul 7, cap. 14-16; Cuvântul 4, cap. 6-7). *Îmbrăcaţi-vă,* spune apostolul, *cu toate armele lui Dumnezeu, ca să puteţi sta împotriva uneltirilor diavolului. Căci lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac,*

împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduhuri (Ef. 6; 12). Cu descrieri ale luptelor de felul acesta sau de alt fel sunt pline viețile sfinților și operele lor ascetice. Tonul zeflemitor al preotului în legătură cu această luptă duce la gândul că el nu crede în ea, asemenea multor înțelepți ai zilelor noastre.

Este spus mai sus că preotul și-a asumat o vedere unilaterală asupra însemnătății cuvintelor „duh" și „suflet" în Sfânta Scriptură, în contrazicere cu Scriptura, care folosește aceste cuvinte în două înțelesuri. În apărarea sa, el spune că numai în două locuri Scriptura deosebește sufletul de duh (p.31). Această apărare este neputincioasă. Numai într-un singur loc al Scripturii, Treimea și unitatea persoanelor în Dumnezeu sunt exprimate cu deplină claritate și certitudine (In. 5, 7). Prin aceasta nu este slăbită cu nimic mărturia Scripturii. Preotul pune pe seama Scripturii viziunea sa (p.32), așa cum Luther punea pe seama Evangheliei părerile sale. Numind deja acest punct de vedere, care este al său, o părere a Sfintei Scripturi, el spune că „pe temelia Sfintei Scripturi majoritatea Sfinților Părinți îngăduia imaterialitatea deplină a sufletului și duhurilor, dar deocamdată părerea Bisericii despre această problemă încă nu a fost statornicită cu exactitate, iar unii dintre străvechii părinți și învățători își îngăduiau să gândească un pic altfel".

Preotul arată spre Iustin, Irineu, Chesarie, care au îngăduit, deși în expresii nedeslușite, materialitatea îngerilor și sufletului (p. 32). Într-o notă de două rânduri, el spune că gândul lui Iustin, Irineu și Chesarie a fost menționat de către Sf. Ioan Damaschin în *Expunerea exactă a credinței Ortodoxe*. Dar, continuă părintele, cei mai cunoscuți părinți și învățători ai Bisericii, adevărații stâlpi ai credinței – Sfântul

Ignatie Purtătorul de Dumnezeu, Atanasie cel Mare, Grigorie Teologul, Ioan Gură de Aur şi alţii – erau categoric de părere că îngerii şi duhurile sunt imateriale. Într-o notă despre aceasta, părintele spune că „din pricina numeroaselor locuri, el nu se hotărăşte să aducă citate din aceşti părinţi" (p.32). Să o facem noi.

Să luăm pentru aceasta viaţa preacuviosului Antonie cel Mare, dat fiind că în descrierea vieţii lui se povesteşte mult despre duhuri. Este scrisă de Sfântul Atanasie cel Mare, patriarhul Alexandriei, un adevărat stâlp al Bisericii. Sfântul Atanasie cel Mare spune: „Antonie spunea despre sine că deseori l-a văzut pe diavol aşa cum, prin lucrarea revelaţiei lui Dumnezeu, l-a văzut şi Iov. Ochii lui sunt asemenea privirii luceafărului, din gura lui ies şuvoaie de foc. Părul lui de asemenea împrăştie foc, din nările lui iese fum... (Vita beati Antonii, caput XVI. Patrologia. Tom JXXIII). Uneori, când apar, duhurile cântă plăcut; deseori, când citim, răspund asemenea ecoului la ultimele cuvinte (capitolul şi locul citate). Deseori vin noaptea, luând chip de îngeri ai lui Dumnezeu, laudă nevoinţa, se miră de statornicie, făgăduiesc răsplăţi viitoare... Chipul sfinţilor îngeri este plăcut şi liniştit, pentru că ei nu se ceartă, nu strigă, glasul lor se aude mai jos, dar, tăcând şi cu pace, îi comunică inimii bucurie, veselie, nădejde, pentru că Dumnezeu este cu ei, izvorul şi începutul bucuriei... blândeţea lor este în aşa fel, încât dacă cineva, din pricina neputinţei omeneşti, se va înfricoşa de strălucirea lor, ei îndată vor lua această frică de la inimă" (locul citat, capit. XVIII).

Sfântul Ioan Gură de Aur în Comentariul 53 la Evanghelia lui Matei spune: „Cei ce sunt pe patul de moarte, cu mare putere îl zguduie şi privesc cu străşnicie la cele ce vor veni, când sufletul se străduieşte

să se țină în trup și nu vrea să se despartă de el, înfricoșându-se de vederea îngerilor ce se apropie. Dacă noi, uitându-ne la oamenii urâți, ne înfiorăm, atunci care va fi chinul nostru când vom vedea îngerii ce se apropie, puteri înfricoșătoare și neînduplecate, când vor lua cu ei sufletul nostru și îl vor smulge de trup". În tălmăcirea psalmului 41 el spune: „Câți demoni umblă prin văzduhul acesta? Câte puteri vrăjmașe? De-ar fi ca Dumnezeu să le îngăduie să ne arate nouă chipul lor îngrozitor și dezgustător, oare nu am fi supuși pericolului de a ne pierde mințile? Nu am pieri oare?" Iată fragmentul din Sfinții Părinți, a cărui autenticitate deplină o invocă părintele.

Sfântul Ignatie Purtătorul de Dumnezeu, după cum spune istoricul Nichifor (Cartea 13, cap. 8), a stabilit cântarea bisericească de două persoane, în urma unei dezvăluiri Dumnezeiești (nu va fi de prisos ca cititorul să acorde atenție faptului că Iov, Antonie cel Mare, Ignatie Purtătorul de Dumnezeu au văzut duhurile într-o dezvăluire dumnezeiască), în care el a văzut îngeri cântând în acest fel. (În *Învățătura istorică despre Părinții bisericii*, preasfințitul Filaret spune că Sfântul Ignatie, potrivit mărturiei lui Socrate, a introdus cântarea corală în Biserica din Antiohia, imitând cântarea cetelor îngerești (Vol. 1, cap. 19).

Să ne uităm puțin și în cartea Sfântului Ioan Damaschin, să vedem dacă își întemeiază cu rigoare învățătura sa despre duhuri și suflet pe lucrările lui Iustin, Irineu și Chesarie. În capitolul despre îngeri, Sfântul Ioan Damaschin apelează la Atanasie cel Mare, Teodorit și Nemezie. Scriitorii prezentați de părinte nu sunt pomeniți nicidecum (Cartea 2, cap. 3). În capitolul despre om, în care este înfățișată învățătura despre suflet, Damaschin apelează la Atanasie cel Mare, Grigorie Purtătorul de Dumnezeu, Ma-

xim Mărturisitorul şi Nemezie, iar despre scriitorii prezentaţi de părinte, nici pomeneală (Cartea a 2-a, cap. 12).

În „Teologia" ortodoxă se spune, într-o contrazicere fermă cu ceea ce scrie părintele, că Sfinţii Părinţi înţeleg imaterialitatea îngerilor într-un sens limitat. De unde această contrazicere în referinţa la Sfinţii Părinţi? Din cauză că numai citind şi studiind cu atenţie scrierile Părinţilor se face lămurită părerea lor exactă despre duhuri, despre care ei, ca şi Scriptura, vorbesc ca despre nişte fiinţe imateriale în expresii generale, fără să se oprească la stabilirea nivelului lor de imaterialitate şi vorbind câteodată în aşa fel încât părerea lor se descoperă cu limpezimea necesară rezolvării întrebării de faţă.

(De exemplu, Sfântul Vasile cel Mare spune în *Despre aceea că Dumnezeu nu este pricină a răului*: „În ceea ce priveşte esenţa diavolului, aceasta e imaterială, potrivit cuvintelor apostolului: *Căci lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sângelui, ...ci împotriva duhurilor răutăţii* (Ef. 6, 12). Locul începutului lor este în văzduh, aşa cum a spus iarăşi apostolul: *potrivit stăpânitorului puterii văzduhului* (Ef. 2, 2)". Este evident că Sfântul Vasile îl numeşte pe diavol imaterial în comparaţie cu noi, care avem trup şi sânge, şi arată locul lui, care este caracteristic numai fiinţelor limitate, supuse spaţiului şi timpului. Mai departe, în aceeaşi lucrare, Sfântul Vasile spune că hoarda demonilor supuşi împăratului lor se află în văzduh, că prin cuvântul „văzduh" trebuie să se aibă în vedere tot spaţiul care se află între cer şi pământ).

Fragmentul din lucrările lui Atanasie cel Mare, prezentat de noi într-o formă destul de restrânsă, este singurul din operele lui în care duhurile sunt descrise atât de clar. Foarte, foarte puţini părinţi, chiar

dintre părinții ascetici, au pătruns într-o explicație amănunțită a duhurilor și sufletului. Primul loc între aceștia îl ocupă Macarie cel Mare. El are o enormă însemnătate pentru asceți și, prin bogăția neobișnuită a darurilor harismatice cu care a fost înzestrat acest plăcut al Domnului, o autenticitate deplină. El a fost părintele părinților, învățătorul sfinților și al preacuvioșilor.

Să ne întoarcem la recenzie. Sprijinindu-se atât de corect pe Sfânta Scriptură, referindu-se atât de reușit la Sfinții Părinți, stâlpii bisericii, abătându-se atât de „cuviincios" de la citate, ascunzându-l atât de iscusit pe părintele Ioan Damaschin într-un fragment abia vizibil, clevetindu-l, cu sentimentul de triumf al învingătorului, preotul, ținând în mână nemiloasa secure a justiției, cea mai dibace, înarmată cu cunoștințele necesare cenzurii, îl judecă pe însuși preacuviosul Macarie cel Mare ca pe un învinuit și deconspirat, punând la judecata sa întrebarea: „Cum de Sfântul Macarie cel Mare a putut să-și asume un mod de a gândi atât de contradictoriu cu înțelesurile celor mai mari părinți ai creștinismului?" (p.32). Această întrebare este rezolvată astfel de către preot: „Convingerea despre materialitatea sufletului și a duhurilor o putea găsi la frații de la schit, printre care era foarte răspândită, însușindu-și-o." (p.33).

Noi, din partea noastră, găsim de cuviință, mai întâi să observăm că, în timpul călătoriei lui Macarie cel Mare în pustie, aceasta nu era locuită de monahi, că el viețuia acolo ca pustnic, abia mai târziu pustia aceasta populându-se de cei ce veneau la el și de asceții care s-au încredințat îndrumării lui, și nu de persoane care ar fi fost capabile să-l îndrume pe el. El era numit Dumnezeul pământesc, la o atât de înaltă desăvârșire ajunsese. Făcătorii de minuni erau sub

ascultarea sa absolută. Găsim de cuviinţă, în al doilea rând, să-l întrebăm pe însuşi Macarie cel Mare, de unde a adoptat învăţătura despre duhuri şi suflet? „De la Duhul Sfânt", răspunde Macarie cel Mare. „Rari, spune el, chiar dintre sfinţi, sunt cei care se învrednicesc de această cunoaştere experimentată şi în acelaşi timp harismatică. Ea (cunoaşterea) este avuţia celor mai desăvârşiţi creştini." (Convorbirea a 7-ea). Cuvintele adevărate ale Sfântului Macarie se află în *Cuvânt despre moarte*. Prin harul dumnezeiesc al Părinţilor a fost dezvăluit ceea ce, peste cincisprezece veacuri, a descoperit şi ştiinţa.

Polemica împotriva materialităţii duhurilor, proprie lor, polemică pe care părintele o recunoaşte întemeiată pe Sfânta Scriptură şi pe Sfinţii Părinţi, el o încheie cu o informaţie căreia se străduieşte să-i dea importanţa extraordinară a informaţiei ce era ascunsă până atunci în neştiinţă. Se ascundea în neştiinţă nu faţă de oricine, ci faţă de întreaga Biserică Ortodoxă. El spune: „În sfârşit, Biserica, găsind această părere neîntemeiată, la al Şaptelea Sinod Ecumenic, al Doilea de la Niceea, la a patra reuniune, a proclamat imaterialitatea îngerilor şi a sufletului" (p.33).

Unde se găseşte această hotărâre a Sinodului al Şaptelea Ecumenic, şi oare cu acest caracter pe care îl exprimă părintele? Aceasta nu se găseşte în canoanele Sinodului al Şaptelea Ecumenic, aceasta nu se găseşte în întreaga culegere de reguli ale sinoadelor ecumenice şi locale şi ale Sfinţilor Părinţi, reguli după care se călăuzeşte Biserica de Răsărit şi care sunt publicate de Sfântul Sinod[129]. Aceasta nu se găseşte în descrierea lucrărilor Sinodului din istoria biseri-

[129] *Cartea regulilor Sfinţilor Apostoli, a Sfintelor Sinoade ecumenice şi locale şi a Sfinţilor Părinţi*, 1839.

cească a preasfinţitului Inochentie[130], aceasta nu se găseşte în istoria bisericească a lui Fleury[131], în care a patra reuniune e descrisă foarte amănunţit. Fleury face următoarea observaţie în capitolul despre această reuniune: „Se pare că printre numeroşii episcopi care au participat la Sinod, nu a fost niciunul destul de experimentat în critică, pentru că Sinodul a adoptat multe lucrări false. Acest fapt nu are nicio influenţă asupra hotărârii Sinodului, pentru că aceasta este îndeajuns de statornicită pe lucrări autentice" (vol.3, cap.32). Subiectul Sinodului a fost restabilirea cinstirii icoanelor, canoanele Sinodului ajungând doar până la eparhia bisericească.

De unde a luat preotul informaţia pe care a prezentat-o? Probabil că din lucrările despre Sinod ale scriitorului străin şi neortodox Labbeu, în limba latină. Dacă e aşa, atunci informaţia exprimată netemeinic, nu are pentru noi nicio greutate. Pentru a avea greutate, mai ales acea greutate adăugată de către părinte, este nevoie ca informaţia să fie înfăţişată exact, adevărat, corect. Oare într-adevăr sinodul a respins învăţătura Preacuviosului Macarie cel Mare, Preacuviosului Casian din Roma, sfântului Ioan Damaschin? Oare într-adevăr Sinodul a găsit, aşa cum a găsit preotul, că aceşti Sfinţi Părinţi îi contrazic pe alţi Sfinţi Părinţi? Oare într-adevăr Sinodul a făcut nişte extrageri din aceşti Sfinţi Părinţi, cum s-ar fi făcut la toate Sinoadele şi cum s-ar fi făcut la acest Sinod în privinţa cinstirii icoanelor: a confruntat o învăţătură cu altă învăţătură şi pe temelia acestei confruntări a

---

[130] Inochentie (Smirnov I.D.), *Schiţa istoriei bisericeşti din vremurile biblice până în sec. XVIII, spre folosul tinerimii duhovniceşti*, 1817.

[131] Fleury, C. *Histoire du christianisme (connue sous le nom d' ecclesiastique)* Vol. 1-6, Paris, 1836-1837.

dat o hotărâre, prin care s-a lămurit o nedumerire bisericească de şapte secole? Oare într-adevăr această hotărâre foarte importantă, dacă ea s-ar fi dat, ar fi fost necunoscută în Rusia? Dacă ea ar fi existat într-adevăr, atunci „Teologia" Sfântului Ioan Damaschin, numită îndeobşte învăţătura Părinţilor, nu ar fi fost primită nicidecum în îndreptarele didactice nici de către Biserica Rusă, nici de către Biserica Greacă. Aici se ascunde un fals. Dacă s-a spus ceva despre imaterialitatea duhurilor, s-a spus aşa cum s-a mărturisit întotdeauna în Biserică. Dimpotrivă, cartea Sf. Ioan Damaschin *Expunerea exactă a credinţei ortodoxe*[132] este tipărită prin hotărârea Sfântului Sinod.

În prefaţa cărţii se spune: „Sfântul Ioan Damaschin este unul din marii învăţători ai Bisericii, ale cărui lucrări şi nevoinţe au fost dedicate folosului contemporanilor săi şi au fost mântuitoare şi vor fi pentru următoarele generaţii de copiii ai Bisericii lui Hristos... Sfântul Ioan Damaschin explică adevărurile Cuvântului lui Dumnezeu prin însuşi Cuvântul lui Dumnezeu, dar împreună cu aceasta cheamă în ajutor şi raţiunea sănătoasă, luminată de lumina revelaţiei, iar în alte situaţii, cel mai adesea repetă cuvintele învăţătorilor înaintaşi ai Bisericii... Cartea despre credinţa ortodoxă alcătuieşte o comoară de gânduri ale Părinţilor despre subiectele credinţei. Sfântul Ioan Damaschin a unit laolaltă toate definiţiile patericale şi sobornicesti ale dogmelor credinţei şi nu doar că a adunat cugetări ale Părinţilor, dar a pătruns cu o vedere perspicace în însuşi duhul învăţătorilor credinţei, a deschis adâncurile duhului învăţătorilor profunzi ai credinţei din diferite timpuri.".

---

[132] Ioan Damaschin. *Expunerea exactă a credinţei ortodoxe*, Moscova, 1844.

Scrierile Sfântului Macarie nu au fost cunoscute de Sfântul Ioan Damaschin, fapt care se putea întâmpla uşor în acea vreme când tipărirea cărţilor nu exista încă. Cel puţin, Ioan Damaschin nu a apelat niciodată la ele şi nu se vede că ar fi împrumutat din ele învăţătura sa. În expunerea sa sunt arătaţi de către el părinţii amintiţi mai sus, mai ales acei pe care preotul (Matveevski) îi numeşte cei mai mari. (Până acum nu am auzit de o asemenea divizare. Biserica îi numea mari pe acei sfinţi care i-au depăşit pe alţii prin nevoinţele lor. Astfel erau unii dintre sfinţi, dintre mucenici, dintre călugări. Între darurile Sfântului Duh nu există conflictul pe care îl introduce părintele, deşi aceste daruri sunt diferite, aşa cum nu este gâlceavă între mădularele trupului, deşi slujirea lor este diferită. Aceasta ne învaţă Sfânta Scriptură (Cor. 12; 4-30).

În lucrările lor sfinţii mai ales au dezmiţit învăţăturile mincinoase ale vremurilor lor şi au transmis moralitatea care este ziditoare pentru toţi creştinii. Dimpotrivă, scriitorii asceţi nu se ocupă cu cercetarea dogmelor credinţei şi transmit regulile de moralitate şi nevoinţă, trebuincioase doar pentru asceţi. Cei mari printre călugări au fost, prin izbânda lor harismatică personală, mai presus decât cei mari printre sfinţi. Aceasta este părerea lui Grigorie Teologul şi a altor Părinţi. Folosul pentru Biserică, adus de către sfinţii luminători este mai amplu).

Lucrările preacuviosului Macarie cel Mare au fost întotdeauna recunoscute de Biserică drept cea mai înălţătoare creaţie ascetică. Ele conţin învăţătura despre creştinismul desăvârşit. Scriitorii asceţi ai vremurilor următoare vorbesc despre ele cu un mare respect şi apelează la ele cu toată încrederea. Convorbirile lui au fost traduse de două ori la Academia Du-

hovnicească din Moscova[133]. Cuvintele, unde se află de asemenea învățătura despre duhuri, sunt tipărite cu binecuvântarea Sfântului Sinod.

Sfârșind polemica despre materialitatea duhurilor pe baza Sfintei Scripturi și Sfinților Părinți, preotul trece la polemica pe baza științei și a propriilor chibzuințe. Este curioasă și gândirea filosofică a autorului, spune preotul (p. 29). Îi lăsăm să citească această gândire pe toți care doresc, și în *Cuvânt despre moarte*, și în recenzia preotului. Preotul nu a aflat însemnătatea articolului pe care îl critică. Aceasta e un extras din teoria matematică a infinitului, despre mărimile finite, despre raportul lor cu infinitul, despre raportul reciproc dintre ele, și nu este nicidecum o închipuire samavolnică. Este minunată teoria științei pozitive a matematicii: această teorie deschide cele mai înalte noțiuni, către care nu se poate ajunge pe altă cale decât prin studierea temeinică a matematicii. Pentru a explica întrucâtva pentru toți și fiecare, în ce fel noțiunile abstracte se pot reda mai comod, mai amănunțit, mai exact prin cifre decât prin cuvinte, vom arăta spre obiceiul îndeobște admis în instituțiile de învățământ de a reda prin cifre aptitudinile, sârguința, succesele la învățătură, starea moralității.

Să mai facem o aplicare din această teorie pe imaterialitatea relativă a duhurilor. Pentru aceasta să luăm raportul numerelor la capacitatea omului de a calcula. Toate numerele pot fi calculate, pentru că se pot face calcule cu orice număr, aceasta fiind însuși-

---

[133] Macarie Egipteanul. *Convorbiri duhovnicești preafolositoare despre desăvârșire pentru creștinii cuviincioși, ale Preacuviosului Părintelui nostru Macarie Egipteanul, numit Cel Mare*, 1820.

rea lor inalienabilă. Dar numerele calculabile, atingând valori imense, devin incalculabile pentru om, din pricina imposibilității omului de a le calcula. În acest fel, numerele calculabile pot fi în același timp și necalculabile.

Asemănător acestui fapt, duhurile imateriale în relație cu omul sunt totodată materiale în raport cu ele însele. Această demonstrație este neobișnuit de puternică, pentru că treapta imaterialității duhurilor, prin caracteristica matematicii, poate fi redată cu deplină precizie printr-un număr. Fiind redată printr-un număr, aceasta (treapta imaterialității) primește însușirea inalienabilă a limitării, după legea clară, absolută a matematicii. Mai departe, toate numerele atât de diferite între ele, sunt egale în fața infinitului, pentru că diferența dintre un număr infinit și orice număr, cât ar fi de mare, este infinită. Infinit, cu deplină constanță și exactitate, imposibil de redat în cuvinte, este înfățișat Dumnezeu. Cu aceeași exactitate a numărului este redată însemnătatea diferită a ființelor. Așadar, diferența dintre Dumnezeu și toate creaturile, fără excepție, care diferă atât de mult între ele și (care se depășesc atât de mult una pe alta) sunt superioare una față de alta, este infinită. Oare teologia nu spune același lucru, ceea ce explică matematica prin concluziile sale, de un pozitivism neîndoielnic potrivit caracteristicilor mijloacelor prin care s-a dobândit cunoașterea?

Preotul care este împotriva extraselor din știința pozitivistă își etalează cugetările sale filosofice (p.33). Aceste cugetări conțin în ele câteva întrebări, a căror rezolvare aparține fizicii și chimiei. Chiar din aceste întrebări se vede că cel ce le-a pus nu a luat cunoștință de aceste științe. Este greu să cugeți despre materie fără ajutorul științelor, care o explică. Părin-

tele înțelege materia în acel sens grosolan și limitat, în care era înțeleasă până la apariția chimiei la sfârșitul secolului trecut, până la acele succese gigantice pe care le-a făcut această știință după apariția ei. Materia poate fi imponderabilă, contrar părerii părintelui. Ea poate să nu fie supusă simțurilor noastre, contrar acestei păreri. Foarte des, aproape niciodată, ea nu-și păstrează însușirile sale atunci când suferă schimbări. Ce înseamnă greutatea unei substanțe? Este gradul de atracție către pământ, pentru că greutatea este forța de atracție a pământului, cu care pământul atrage la sine corpurile care îi aparțin. Astfel, aerul poate fi cântărit pentru că are greutate, și nu pentru că el se cântărește în aparate fizice, așa cum crede părintele. Chiar dacă nu s-ar fi inventat mijlocul de cântărire, aerul tot ar fi avut însușirea de a putea fi cântărit.

Dimpotrivă, lumina este numită în chimie materie imponderabilă. Lumina cu care e luminat pământul aparține soarelui, și care este raportul ei față de puterea de atracție a pământului și dacă aceasta există, noi nu știm. Între timp, lumina acționează pe pământ ca o materie: se descompune asemenea corpurilor pământești și produce culoare. Culorile, părinte, provin de la dispersia luminii, și nu de la acțiunea aerului, cum v-ați închipuit dumneavoastră. Aceeași materie, având condiții diferite, poate avea însușiri diferite: astfel apa are însușiri diferite în interacțiuni diferite cu metalele. Apa are unele însușiri când este sub formă de gheață, altele când se află în stare lichidă, și altele, când trece în forma vaporilor.

Chimia a realizat cele mai fine descompuneri ale materiei, ea vede clar că gradul de descompunere a materiei ar fi putut continua, dar omul, din cauza limitării capacităților sale, nu poate realiza la un grad

mai complex descompunerea, care ar fi posibilă datorită însuşirilor materiei. El se opreşte. Aşa cum numerele, atingând valori uriaşe, devin pentru el necalculabile, aşa şi materia, în descompunerile sale cele mai înalte, este inaccesibilă pentru el, este de neatins şi pentru simţurile sale trupeşti, şi pentru înţelegerea sa.

Deşi chimia numeşte unele substanţe elementare, le denumeşte astfel deoarece acestea nu se mai descompun şi nici nu se vede vreo posibilitate de a fi descompuse. În urma cunoaşterii dobândite prin experienţă, transmisă de ştiinţă, în care întotdeauna experimentul merge alături de raţionament şi care recunoaşte ca fiind corect numai acel raţionament care a fost supus experimentării, noi ajungem la concluzia că materia, în starea cunoscută nouă, nu poate fi subordonată simţurilor noastre, iar în alte situaţii putem să fim noi supuşi acţiunii ei şi totodată să nu înţelegem deloc acest fapt.

Acestea sunt relaţiile noastre cu materia neînsufleţită. Ce să spunem despre raporturile noastre cu forţa organică (vie) cu ajutorul căreia trăiesc plantele, iar animalele trăiesc, simt, acţionează? Forţa organică – viaţa corpurilor – este absolut de neînţeles pentru om. Cu atât mai mult este de neînţeles viaţa sufletului omenesc, şi mai cu seamă viaţa duhului omenesc. În *Cuvânt despre moarte* este spus ceea ce e dezvăluit de Sfânta Scriptură şi de Sfinţii Părinţi, sunt adunate câteva informaţii dobândite de ştiinţă şi experienţă. Experienţa cea mai de seamă este trecută sub tăcere. Fiindcă despre ea s-a pus întrebarea în recenzie, vom răspunde la ea acum. Preotul întreabă: „Atunci când i se taie trupului o mână sau un picior, ce se întâmplă cu mădularul corespunzător sufletului?" (p.34). Răspundem: din experienţe se cunoaşte că acest mădular rămâne la locul său. Cei lipsiţi de

mâini şi picioare simt vădit lipsa acestor mădulare şi a capacităţii de a le folosi, capacitate care rămâne inactivă din cauza înlăturării armei sale – mădularul trupesc.

1) Preotul spune: nu ştim, oare îngerii şi sufletele ocupă loc în spaţiu (p.34)? Aceasta se vede cu toată limpezimea din fragmentele aduse ca exemple din Evanghelie şi din învăţăturile Părinţilor Bisericii. Când îngerii stăteau în peştera-mormânt, în care fusese pus trupul Domnului, atunci ei ocupau spaţiul cunoscut. Ce este mai simplu şi mai clar de atât? Sufletul fiecărui om în timpul vieţii lui ocupă spaţiul, limitat de trupul său, din trup el nu iese. Ce este mai simplu şi mai clar de atât? Scriptura numeşte trupul colibă (casă), adică locul vieţuirii trupului (2 Petru 1, 13). Învăţătura „Teologiei" despre acest subiect deja am prezentat-o.

2) Preotul spune: „Dacă atribuiţi o cât de mică materialitate sufletelor şi duhurilor, atunci trebuie să le refuzaţi prelungirea veşnică a vieţii lor" (p.34). Da! În „Teologia", citată de noi de atâtea ori, se spune: „Îngerii sunt dăruiţi cu nemurire". De fapt, îngerii sunt nemuritori, potrivit cuvintelor Sfântului Ioan Damaschin, nu prin fire, ci prin har, căci tot ce are început prin fire, are şi sfârşit" (cap.97, p. 97). La învierea şi înnoirea cu har, şi trupurile noastre, rămânând trupuri, vor fi nemuritoare. Omul este creat nemuritor şi după trup. Dacă trupurile noastre sunt create nemuritoare, dacă la înviere ele vor fi din nou nemuritoare, atunci de unde a luat părintele replica sa? Desigur, din ideile greşite şi vechi despre materie pe care şi le-a însuşit, împrumutate din scolastica occidentală, iar noţiunile ştiinţei contemporane le-a pus în arhivă, ca fiind bune doar pentru istoria ştiinţei. Contrazicând ştiinţa, părintele totodată contrazi-

ce şi învăţătura Bisericii Ortodoxe, contrazice „Teologia" după care se învaţă în toate seminarele şi care ar trebui să-i fie cunoscută.

3) Preotul spune: „În sfârşit, şi aici e marea greutate: cum va explica autorul, urmând materialitatea sufletului, toate manifestările libere şi raţionale – acţiunile gândului, simţului, dorinţei?" (p.34). Foarte simplu şi uşor. Doar corpul are simţămintele sale, care diferă complet de materialitatea corpului, rezultând, totuşi din aceasta. Asemănător acestui fapt, şi simţămintele şi mişcările sufletului se deosebesc de esenţa lui. Puterea organică, viaţa, este de neatins pentru înţelegerea omenească, cum se spune mai sus, potrivit precizării ştiinţei: aceasta este de neînţeles într-un viermişor, într-o muscă. Cum se mişcă ei? Cum simt? Cum acţionează? Este de neînţeles în corpul omenesc, cu atât mai mult e de neînţeles în suflet, şi mai de neînţeles este în duh. Cum se naşte un gând? Cum zboară el liber prin lume, în acelaşi timp aflându-se în minte? Ce relaţie are mintea cu inima, care prin simţirile sale se pune în concordanţă cu gândurile?

Acţiunea sufletului asupra trupului este clară. Trupul simte această acţiune în tot cuprinsul lui. Când sufletul iese din trup, încetează acţiunea lui asupra trupului. Sunt şi acţiuni ale duhurilor asupra trupurilor omeneşti şi în genere, asupra materiei. Aşa a amuţit Zaharia de la acţiunea îngerului asupra lui (Lc. 1, 20-22), aşa a luat foc jertfa lui Ghedeon de la atingerea sceptrului pe care îl ţinea în mână îngerul care i s-a arătat, aşa s-a atins îngerul de încheietura coapsei lui Iacov şi *i-a vătămat lui Iacov încheietura coapsei, pe când se lupta cu el* (Facerea 32;25). Aşa îngerii în Sodoma, întinzând mâinile, l-au tras pe Lot înăuntrul casei şi au încuiat uşile casei, iar pe oame-

nii care s-au adunat la uşile casei, i-au orbit. Aşa se spune în a doua carte a Regilor (24, 16-17), în descrierea ciumei: *Şi şi-a întins îngerul Domnului mâna asupra Ierusalimului ca să-l pustiiască, dar I s-a făcut milă Domnului şi a zis îngerului care ucidea poporul: „Destul! Opreşte-ţi acum mâna!" Îngerul Domnului se afla atunci la aria lui Aravna Iebuseul. Şi văzând David pe îngerul care lovea poporul a zis către Domnul.* Aşa îngerul l-a răpit pe Filip de pe drumul din Ierusalim spre Gaza şi l-a aşezat pe el în Azot (Fapte 8, 39), aşa îngerul l-a lovit pe apostolul Petru în coastă, aşa, prin lucrarea îngerului au căzut lanţurile de pe mâinile lui Petru (Fapte 12, 7)

Şi despre acţiunea demonilor se pomeneşte în Scriptură: satana a legat-o cu o boală grea pe o femeie, vindecată de Dumnezeu (Lc. 13;16), asupra dreptului Iov el a abătut o boală grea (Iov 2; 7), demonul o iubea pe Sara, fiica lui Raguel, îi omora soţii, a fugit în Egipt când a mirosit fumul (fumul este material), a fost legat de un înger (Tobit 6; 7-8). Cele înfăţişate aici despre duhuri, din Sfânta Scriptură, sunt înfăţişate cu o asemănare absolută şi de către Sfinţii Părinţi. Pentru cei care nu înţeleg sau înţeleg puţin materialitatea neînsufleţită, cu atât le este mai de neînţeles esenţa şi însuşirea duhurilor create.

Explicaţia prin cuvinte este zadarnică acolo unde este nevoie de o explicaţie din ascetism. Biserica îi cântă înţeleptului său: „Lucrarea ai dobândit fiind însufleţit de Dumnezeu, spre vederea celor înalte" (troparul unui Sfânt Mucenic). Tuturor celor care au cunoştinţe teologice după literă şi care s-au hotărât să judece scrierile ascetice numai pe această bază, le este de folos să acorde atenţia cuvenită următorului loc minunat din lucrările unui scriitor bisericesc contemporan de-al nostru: Prosper de Aquitania, unul din

înflăcărații cititori ai lui Augustin. În 432 a supus unei cercetări aspre gândurile (Preacuviosului) Casian, sau, cum s-a exprimat el, „interlocutorului". Dar Casian şi-a întemeiat gândurile sale pe experienţa oamenilor, „petrecându-şi treptele vieţii duhovniceşti cu atenţie, şi, având-l în vedere pe Augustin, observa, că harul poate fi apărat mult mai puţin prin cuvintele declamatoare, întrecerile de flecăreală, silogismele dialectice şi elocinţa lui Cicerone, decât prin exemplele asceţilor egipteni" (*Învăţătura istorică despre Părintele Bisericii Filaret, arhiepiscopul Cernigovului*, Vol. 3, 1859).

Biserica Occidentală nu-l iubeşte pe Casian din multe motive, socotindu-l printre eretici, aşa cum se spune în *Cuvânt despre moarte*. Dar Biserica Răsăriteană îl cinsteşte între sfinţi, şi încă printre aceia care, datorită scrierilor sale, merită o stimă şi o încredere deosebită a fiilor Bisericii (*Scara. Cuvântul 4*). Scriitorul pomenit de noi spune în acelaşi articol: „Casian apără dreptatea căii de mijloc, între calea lui Augustin şi calea lui Pelagius, şi Biserica Răsăriteană nu a încuviinţat niciodată extremele lui Pelagius şi ale lui Augustin".

4) În al doilea comentariu (p.32) părintele întreabă cu naivitate din ce timpuri gazele, vaporii, aerul, vântul, respiraţia omenească au încetat să mai fie numite duh? Deşi acest fapt este cunoscut de oricine care ştie istoria chimiei, nedorind să lăsăm referatul incomplet, răspundem: la sfârşitul veacului trecut, atunci când pe neaşteptate s-a născut o nouă ştiinţă – chimia, mai ales din momentul în care aerul a fost descompus în oxigen şi azot de către contele Lavoisier, şi prin aceasta căzând din calitatea de element *primar* în aceea de *compus*, de la duh – spre materie. În bucuria ajunsă la frenezie, pricinuită de descoperi-

re, care trebuia să schimbe toate noţiunile oamenilor despre materie, contele alerga pe străzile Parisului şi striga: am descoperit, am descoperit! Atunci s-au spulberat toate noţiunile păstrate de omenire la loc de cinste de-a lungul a mii de ani, noţiunile despre cele patru elemente şi alte invenţii şi presupuneri, care înlocuiau cunoştinţele precise, din pricina lipsei acestora. (*Expunerea exactă a credinţei Ortodoxe*, Cartea a 2-a, cap. 8,9,10).

Cu încântare şi respect se citesc declaraţiile menţionate aici şi altele asemenea aparţinând prunciei ştiinţei, ca rezultate ale primelor încercări ale minţii omeneşti, dar urmarea lor în ziua de azi ar fi ridicolă, fără sens. Înaltelor noţiuni ale cinstitei antichităţi, care erau socotite adevăr de neatins dar nu au niciun temei, le aparţine şi cunoscuta idee a simplităţii lucrurilor şi fiinţelor. După descompunerea aerului, prin succesele repurtate de chimie, susţinută de matematică, ideea despre simplitate a căzut. Simplu, adică infinit de fin, străin de orice complicaţie, poate fi numai infinitul. În rândul cunoştinţelor înalte ale părintelui se pare că intră şi defuncta teorie a simplităţii în cele finite. Conducându-se după această idee, scolasticii declarau simplitatea duhurilor la aceeaşi treaptă cu Dumnezeu. De aici şi începutul materialismului cu dezvoltarea lui de acum: scolastica teologilor occidentali s-a dovedit slabă în lupta contra lui, s-a dovedit slabă din acea pricină, că a fost întemeiată pe raţiune şi învăţături omeneşti, ce au respins învăţătura Duhului, care i-a nesocotit din cauza mândriei lor.

Noi deja am spus că părintele Matveevski nu se alătură învăţăturii înfăţişate de episcopul Ignatie despre acea însuşire a raiului de a fi simţit. De altfel, părintele nu se străduieşte foarte tare să respingă a-

ceastă învăţătură şi în recenzia sa îi dedică un mic paragraf. „După ce, – aşa începe el acest paragraf, – autorul *Cuvântului despre moarte* a presupus materialitatea sufletului şi duhurilor, nu este de mirare că el a îngăduit şi simţirea raiului: doar sufletele materiale, despărţindu-se de trupuri, au nevoie de o aşezare materială". (p.34) Foarte corect. Citim în „Teologie": „Pentru duhuri (sfinţii îngeri) trebuie să existe undeva lumea lor aparte, ce ocupă un loc cunoscut în univers, care se numeşte în Sfânta Scriptură al treilea cer (2 Cor. 12, 2) şi cerul cerurilor. (3 Regi 8, 27)". Aceleaşi trebuiesc socotite şi despre sufletele oamenilor sfinţi plecaţi de aici. Părintele spune: „Biserica nu a spus deschis ce înseamnă raiul şi unde se află el". Este adevărat oare?

Sfânta Scriptură spune fără ocol: *Domnul Dumnezeu a sădit o grădină în Eden, spre răsărit* (Facerea 2; 8). Ea vorbeşte despre pomii raiului (Facerea 2; 16-17; 3; 2-3; 7; 22). Ea vesteşte despre folosirea roadelor din rai ca hrană de către oamenii care se aflau în trup, prin urmare, mâncau şi hrană materială. Aşa a recunoscut întotdeauna şi Biserica, fără a se îngrijora să alcătuiască migălos expresii atât despre loc, cât şi despre materialitatea raiului, neînţelese pentru noi în starea noastră de acum. În *Cuvânt despre moarte* sunt citaţi părinţi şi amintite vieţi de sfinţi, care întăresc şi explică întrucâtva ceea ce spune Scriptura.

Părintele este dezorientat din pricina noţiunilor sale învechite despre materie. El recunoaşte materia numai în lumea văzută, după hotarele simţămintelor noastre trupeşti, el are nevoie de o lipsă neîndoielnică a materiei, potrivit ideii învechite despre materie. Tot ce este mărginit este material, spune afirmativ ştiinţa, care nu poate primi dezminţirile aduse de ig-

noranţă, înaintea adevărurilor de netăgăduit dobândite. Cel care respinge materialitatea în mărginire este înaintea judecăţii ştiinţei, ori un nihilist hotărât ori numai un deist.

Ideea că duhurile create şi lumea nevăzută pentru noi sunt ceva categoric abstract este egală cu respingerea existenţei lumii nevăzute şi a duhurilor create. (La învierea lor oamenii se vor desfăta în trupurile lor de bucuria raiului! La învierea lor oamenii se vor chinui în trupurile lor în iad! Focul iadului este pregătit pentru duhurile căzute: acest foc îi va arde şi pe oameni în trupurile lor, şi pe duhurile fără trup. De asemenea, desfătările raiului vor fi aceleaşi şi pentru duhuri şi pentru oameni. În viaţa aceasta, până la înviere, oamenii se desfată în rai şi se chinuie în iad numai cu sufletele lor – fapt adeverit de Sfânta Scriptură cu toată limpezimea şi simplitatea de care e nevoie pentru o înţelegere curată şi o primire dreaptă, cum spune despre bucuria veşnică şi despre chinul veşnic Sfântul Tihon al Voronejului. Pentru o asemenea înţelegere este nevoie de recunoaşterea materialităţii caracteristice lumii nevăzute de ochii noştri trupeşti. Existenţa a ceva limitat şi în acelaşi timp cu totul imaterial este un nonsens.

În acelaşi paragraf scurt se vede locul aflării iadului (p.35). Preotul, citând cuvintele episcopului: învăţătura potrivit căreia iadul se află înăuntrul pământului, este învăţătura bisericii, pune o întrebare: „Dar unde oare, în ce carte simbolică, în ce cateheză este exprimată această învăţătură?" Ţinând seama de importanţa deosebită a întrebării prin care părintele se străduieşte să desfiinţeze părerea episcopului, care are şi ea importanţa ei, este nevoie să cercetăm în ce mod unul a ajuns la părerea sa, iar celălalt la respingerea acestei păreri printr-o întrebare care te sileşte

să presupui, că părerea este alcătuită fără niciun temei. Locurile din Sfânta Scriptură şi mărturiile Sfinţilor Părinţi, într-un număr mare, neconţinând nimic îndoielnic, dimpotrivă, având cel mai clar şi precis sens, pe care episcopul şi-a întemeiat părerea sa, se pot vedea în *Cuvânt despre moarte.*

Preotul numeşte locurile citate din Sfânta Scriptură, foarte îndoielnice şi, pentru a-l atrage spre părerea sa pe cititor, el scrie într-un comentariu: „De exemplu, ce fel de dovadă este: *căci pământ eşti şi în pământ te vei întoarce* (Facerea 3;19)? Cititorul îşi dă seama ce sens dă autorul ultimelor cuvinte" (p.35).

Necuviincios, foarte necuviincios este înfăţişat episcopul şi în ceea ce priveşte înţelepciunea, şi în ceea ce priveşte buna-credinţă. Să repetăm cuvintele părintelui: „Ce fel de dovadă este aceasta?!" şi să le completăm: „Dacă aceasta ar fi fost prezentată singură?". În Cuvânt sunt citate locuri neîndoielnice din Scriptură, care nu au trebuinţă de nicio explicaţie, ca de pildă, cuvintele proorocului Isaia: *tu te pogori în iad, în cele mai de jos ale adâncului!* (Isaia 14,15), sau cuvintele apostolului Pavel: *S-a pogorât în părţile cele mai de jos ale pământului* (Ef. 4, 9). La cuvintele din Numeri: *s-a desfăcut pământul sub aceia... şi s-au pogorât... de vii în locuinţa morţilor* (16, 29-33) este alăturată o trimitere la ele a Sfântului Dimitrie al Rostovului, care şi-a exprimat cu toată claritatea gândul că iadul se află înăuntrul pământului.

La cuvintele din Cartea lui Iov, care numeşte iadul *ţinutul întunericului unde lumina e totuna cu bezna* (Iov 10, 20-22) este adăugată o trimitere a Sfântului Chiril din Alexandria, de asemenea exprimându-se cu toată claritatea că iadul se află înăuntrul pământului şi altele, şi altele. Sunt atât de multe

dovezi din Sfânta Scriptură şi din Sfinţii Părinţi, care întăresc părerea episcopului, încât nu este cu putinţă să nu fii de acord cu el. (Chiar şi fericitul Augustin, scriitorul occidental care a spus în lucrarea sa despre Cartea Facerii că iadul nu se află înăuntrul pământului, îşi îndreaptă această părere în ale sale „Retractiones", Vol. 2, cap. 24)

Aşa cum părintele Matveevski îşi exprimă încrederea deosebită în Sfântul Atanasie cel Mare, tot aşa nu este de prisos să amintim că acest sfânt afirmă că locul unde se află iadul este înăuntrul pământului (Scrisoare către Antioh, răspuns la întrebarea a 19-a). De aceeaşi părere este şi Sfântul Vasile cel Mare. Să recunoaştem: este de neînţeles cererea de a fi formulată de Cateheză învăţătura exprimată de Biserică în cântarea utreniei Pascale, în auzul întregului popor „Te-ai coborât în adâncurile pământului" şi altele. Învăţătura exprimată în biserică, nu se poate să nu fie numită învăţătura Bisericii.

Ce însemnătate are totuşi textul citat de părinte din *Cuvânt despre moarte*? Aşezat la începutul articolului despre iad, chiar în introducere, ca şi cum ar conţine ceva neclar, pregătind cele exprimate foarte mulţumitor în următoarele locuri din Sfânta Scriptură. S-a făcut aceasta potrivit regulilor literaturii. Se va convinge de cele spuse de noi oricine va citi în *Cuvânt* fapta episcopului, ponegrită de părinte. Părintele cere în întrebarea lui, să fie prezentată cartea simbolică spre adeverirea părerii episcopului. În „Cuvânt" este prezentat un citat din *Expunerea credinţei Ortodoxe* a Sfântului Damaschin, al cărei înţeles bisericesc părintele a dorit în zadar să-l deformeze. Este, de asemenea, expus un citat din *Cuvânt despre ieşirea sufletului* a Sfântului Chiril din Alexandria, care nu are o însemnătate mai mică. Sfântul Chiril a prezi-

dat Sinodul al Treilea Ecumenic. La următoarele Sinoade s-au citit lucrările sale, ca fiind cele ce conţin cea mai dreaptă învăţătură a credinţei şi s-au extras din ele fragmente pentru a lupta împotriva ereticilor şi pentru ajutarea sinoadelor în alcătuirea hotărârilor lor. Cuvântul amintit al Sfântul Chiril se tipăreşte în toate Psaltirile cu o cercetare în urma dispoziţiei Sfântului sinod, din el s-a citat în „Teologia" preasfinţitului Antonie şi în „Teologia" preasfinţitului Macarie. Alte mărturii ale Părinţilor Bisericii sunt şi multe, şi foarte importante. Citatul din Sfântul Ioan Gură de Aur, adus de preot, este luat din *Cuvânt despre moarte*, dar preotul a scurtat destul de însemnat cuvintele Sfântului Ioan Gură de Aur, le-a lipsit de acel sens al lor şi le-a îndreptat spre sensul lui. Este ruşinos să dai în vileag un astfel de mod de a acţiona. Cititorul poate să vadă în *Cuvânt despre moarte* părerea Sfântului Ioan Gură de Aur despre locul iadului.

În recenzia acelui fragment din *Cuvânt despre moarte*, în care sunt analizate cu o deosebită migală vămile, preotul spune: „Nici despre vămi, nici despre sălaşul duhurilor rele, Biserica noastră încă nu şi-a pronunţat părerea, şi de aceea nici noi nu ştim ce să spunem despre aceasta. De altfel, credem că într-o lucrare strict teologică aproape că este mai bine să ocoleşti astfel de întrebări ale simplei curiozităţi, care nu au o însemnătate morală şi care vorbesc doar prin închipuire" (pp. 35, 36).

Manualul de teologie nu este oare cea mai strictă lucrare teologică, care ocoleşte atent orice prisosinţă? În ambele manuale, dintre care unul este alcătuit pentru seminarii, iar altul pentru academiile duhovniceşti, este expusă învăţătura despre vămi. „Judecata particulară a sufletelor – arată prima dintre aceste cărţi îndrumătoare –, este anticipată, potrivit

învățăturii Bisericii Ortodoxe, de cazna lor în așa-numitele vămi, prin care ele, înălțându-se de pe pământ, însoțite de îngeri, trec prin spațiul văzduhului, fiind oprite în aceste vămi de duhurile rele, care dau în vileag toate păcatele făcute de ele în timpul vieții."(Cap. 341, p.244).

Din citatele aduse drept exemplu este vrednică de atenție, ca neaflându-se în „Cuvânt despre moarte", părerea Sfântului Ioan Gură de Aur care, în cuvântul despre pomenirea celor morți, spune că „atunci când sufletul se desparte de trup, el are o mare trebuință de apărarea îngerilor, pentru a fi trecut pe lângă căpeteniile și puterile și stăpânitorii văzduhului acestuia". (În acest citat sunt vrednice de atenție acele expresii pe care le-a folosit Sfântul Ioan Gură de Aur. Acest fel de exprimare este explicat în recenzie). Amintind despre Efrem Sirul, *Teologia Dogmatică* spune că la el sunt multe asemenea locuri, ce dovedesc părerea generală a vremii sale despre vămi.

În *Teologia dogmatică ortodoxă* a preasfințitului Macarie[134] se vorbește foarte amănunțit despre vămi. În esență sunt prezentate aceleași gânduri ca și în *Teologia dogmatică* a preasfințitului Antonie. Se spune că învățătura despre vămi, întemeiată mai cu seamă pe Sfânta Tradiție și în acord cu Sfânta Scriptură, există din vechime în Biserica Ortodoxă. (Vol. 5, p. 77). Sunt aduse ca mărturie învățăturile a 20 de Sfinți Părinți, sunt făcute referiri la diferite rugăciuni și cântări bisericești.

În *Cuvânt despre moarte* sunt aduse 14 citate din scrierile și viețile Sfinților Părinți. Cum să-l crezi pe un părinte, care și-a permis să spună că Biserica încă nu și-a pronunțat părerea nici despre vămi, nici

[134] Macarie Egipteanul. *Teologia dogmatică ortodoxă*.

despre sălaşul duhurilor rele? Cum să fii de acord cu el că astfel şi altele asemenea întrebări este mai bine să fie ocolite? Cum să le ocoleşti când ele au înrâurire hotărâtoare asupra vieţii nostre veşnice? Cum să le ocoleşti, când Sfinţii Părinţi ne sfătuiesc să ne aducem aminte mereu de judecata care îl aşteaptă pe orice om la graniţele veşniciei? Cum să le ocoleşti când Sfânta Scriptură ne îndrumă să ne aducem aminte pentru a ne înfrâna de la căderea în păcate şi pentru a nu ne pierde mântuirea? Cum să socotim, potrivit dorinţei părintelui, ca nu are însemnătate morală ceea ce, după părerea tuturor sfinţilor, are cea mai mare însemnătate morală? Cât de folositor este să cugetăm despre moarte, despre rai, despre iad, despre vămi, oricine poate să vadă în *Cuvânt despre moarte* din mulţimea de îndrumări aflate acolo, binecuvântate şi sfinte, rostite de Părinţii Bisericii, care ne cheamă la această cugetare mântuitoare.

Terminând răspunsul la recenzia preotului Matveevski la „Cuvânt despre moarte", cercetând-o amănunţit, noi ne vedem nevoiţi să o privim în sensul ei general. Ceea ce a dorit părintele vede conştiinţa sa şi Cercetătorul inimilor. Noi nu putem să nu acordăm atenţie rezultatelor la care ajunge şi modurilor prin care el ajunge la rezultatele sale. El respinge învăţătura despre vămi, vorbind în numele Bisericii, în numele teologiei, vorbind totodată împotriva Bisericii şi împotriva teologiei, contrazicându-le şi contrazicând învăţătura dogmatică şi morală, încălcând-o. Respingând locul de aflare a iadului prin mijloace de reacredinţă, pe care am fost nevoiţi să le dezvăluim, părintele nu şi-a exprimat niciun gând al său despre iad. Într-adevăr, după părerea lui, nu există iad, iar păcătoşii se chinuiesc doar cu conştiinţa, aşa cum cred astăzi mulţi, foarte mulţi? O astfel de gândire

este caracteristică pentru cei care şi-au pierdut conştiinţa, iar pierzându-şi conştiinţa, şi-au pierdut unealta chinului lor. Respingerea raiului simţit este făcută cu mare linişte a duhului. Raiul nu e ceea ce este iadul, nu inspiră frică. Mutarea la cer este dorită de toţi, dar gândul despre aflarea înăuntrul pământului este groaznic. Cel coborât într-o asemenea temniţă, bineînţeles, nu va ieşi din ea (Mt. 5, 26).

Străduindu-se să aducă o învăţătură potrivnică Bisericii, potrivnică teologiei îndeobşte acceptată de Biserică, potrivnică Sfintei Scripturi şi Sfinţilor Părinţi, folosindu-se de mijloace pe care noi ne-am învrednicit să le observăm, hulind despre lupta aseţilor cu demonii, preotul, bineînţeles, te duce la gândul că el se îndoieşte foarte mult de convingerea despre existenţa duhurilor, potrivit obiceiului multor contemporani.

În chip straniu se conturează raportarea preotului la Sfinţii Părinţi ai Bisericii Ortodoxe. El se prefac că îi respectă, îi numeşte pe unii dintre ei stâlpi ai Bisericii, dar în tot spaţiul recenziei sale nu aduce nicio mărturie din Sfinţii Părinţi. De acestea era mare nevoie. *Cuvânt despre moarte* este plin de citate din Părinţi, pe care autorul *Cuvântului* îşi întemeiază părerile sale. Autorul *Cuvântului* nici nu prezintă părerile sale, ci expune şi explică părerile Sfinţilor Părinţi. Preotul ce s-a străduit să respingă *Cuvântul* în toate paragrafele sale avea nevoie să menţioneze măcar un citat din Părinţi şi să confrunte Părinţii citaţi de autorul *Cuvântului*. El nu a putut să găsească niciun citat favorabil pentru el. Răzgândindu-se să prezinte mărturii din Părinţi, el doar a numit pe unii dintre ei, în care credea că va găsi un sprijin. Din aceşti Părinţi a fost adus un citat, şi ce-i cu asta? Acest citat devine cea mai mare apărare pentru autorul *Cuvântului des-*

pre moarte, cea mai mare armă împotriva preotului. Părinții, prezentați de preot, s-au ridicat, cum era de așteptat, în aceeași ceată sfântă cu Părinții amintiți de episcop în citate cuprinzătoare. Se dovedește că preotul i-a defăimat pe toți Sfinții Părinți, fără nicio excepție. Pentru a-și atinge scopurile, el a vrut să-i confrunte între ei, să-i prezinte cititorului sub o înfățișare greșită, să arate vrajbă și nepotrivire acolo unde harul Dumnezeiesc a dat sfânta pace, unire și unitate în gânduri.

Sfânta Scriptură este explicată samavolnic de preot, împotriva regulilor Bisericii și nepotrivit cu învățătura acesteia. El contrazice cu hotărâre învățătura Bisericii, exprimată în teologia ei. Părerea asupra *Cuvântului despre moarte*, care, după cum spune la începutul recenziei, decurge dintr-un punct de vedere teologic (p. 28), noi o recunoaștem ca fiind protestantă, din punct de vedere dogmatic, iar din punct de vedere ascetic – aparținând de domeniul îngerului căzut, de domeniul în care au intrat duhurile și oamenii care s-au supus de bună voie acestui arhanghel (In. 8; 44).

Mijloacele folosite împotriva *Cuvântului despre moarte* sunt aceleași mijloace folosite de ereziarhi, caracterul recenziei fiind caracterul polemicii acestora. Recenzia merită din plin denumirea scolastică de disertație, de Dissertatia Dissonens.

Cuvânt despre moarte fiind o operă ascetică, poartă denumirea tuturor operelor asemănătoare, scrise de asceții Bisericii Ortodoxe. Nu este în el nimic nou, acesta (*Cuvântul*) fiind o culegere a părerilor Sfinților Părinți ai Bisericii Ortodoxe asupra subiectelor despre care vorbește *Cuvântul*. Vorbește despre ele cu un scop ascetic, cu țelul de a-l aduce pe cititor la observarea de sine, la frica de Dumnezeu, la

o viaţă evlavioasă, la pocăinţă. Prin această însemnătate a sa, *Cuvântul despre moarte* este preţios pentru toţi adevăraţii creştini, care se îngrijesc de mântuirea lor şi care doresc să aibă acea cunoştinţă despre taina morţii şi viaţa de după mormânt a omului, care se dobândeşte prin studierea Sfinţilor Părinţi ai Bisericii Ortodoxe, ceea ce nu este cu putinţă pentru oricine, aşa cum vedem la preotul Matveevski. Nu ne oprim să spunem părerea noastră despre protestantism, pe care, de altfel, ne-am însuşit-o: „protestantismul este un ateism ascuns".

Ce e de răspuns la părerea exprimată de preot despre *Potirul lui Hristos*, lucrarea episcopului Ignatie? Ca răspuns vom folosi cuvintele Sfintei Evangheliі: *Tu ai zis* (Mt. 26, 25)".

Mai târziu preasfinţitul Ignatie a alcătuit o *Adăugire la cuvânt despre moarte* şi această adăugire a intrat în ediţia din 1865 a *Experienţelor ascetice*, la sfârşitul volumului 2[135], iar mai târziu, o completare însemnată a autorului a fost editată din nou împreună cu „Cuvânt despre moarte", o carte separată, după sfârşitul lumesc al lui, în anii 1869 şi 1880.[136]

Editorul şi negustorul de cărţi I.I. Glazunov[137], vechiul cunoscut al vlădicii Ignatie, a încheiat cu el

---

[135] Ediţia aparte a *Adăugirii* a ieşit în 1865. Adăugire *la Cuvânt despre moarte. O privire la opinia occidentalilor despre duhuri, iad şi rai şi mărturii deosebite adăugate despre locul de aflare al iadului şi al raiului.* Alcătuită de Ignatie, episcop, ce vieţuieşte la pensie în mănăstirea Nicolo-Babaevski din eparhia Kostroma, 1864.

[136] *Cuvânt despre moarte şi adăugire la el*, Ediţia a 2-a, Iaroslavli, 1869.

[137] Ivan Ilici Glazunov (1826-1889) – reprezentantul casei editoriale şi librăriei Glazunovilor, întemeiată în 1782 şi care a editat culegerile de opere ale scriitorilor ruşi şi lucrări ale istoricilor şi

înțelegerea de a tipări toate operele preasfințitului, luând cheltuielile de editare asupra lui, și cu aceasta l-a stimulat să cerceteze, să corecteze, să adauge și să adune într-o singură culegere toate articolele scrise de el în timpuri diferite, pe când era arhimandrit, apoi episcop. În acest fel s-au alcătuit primele două volume sub denumirea *Experiențe ascetice*, editate în 1865; ultimele două: *Predica ascetică* și *Prinos monahismului contemporan*, ce conține sfaturi de comportament exterior și lucrare duhovnicească, au fost tipărite în 1867, chiar înaintea trecerii la Domnul a vlădicii[138]. Al cincilea volum, cu denumirea *Patericul*, ce conține cugetări din Sfinții Părinți și povestiri din viețile lor, a fost editat, de asemenea, de Glazunov după plecarea la Domnul a autorului.[139]

În afară de aceste cinci volume, după sfârșitul lumesc al preasfințitului au mai fost editate în cărți aparte articolele pregătite de el pentru editare, dar care nu au intrat în prima ediție a operelor sale, și anume: 1) *Căile Domnului*[140] 2) *Despre răbdarea*

---

pedagogilor. Sfântul Ignatie menționa într-o scrisoare din 18 aprilie 1863: „Mă bucur din inimă că lui Ivan Ilici i-a venit gândul bun să editeze lucrările mele pe cheltuiala sa. Îndrăznesc să cred că el va face o binefacere întregii societăți creștine naționale, oferind o lectură duhovnicească nu din învățătura pe care o dă școala, transmițând cunoștințele doar prin literă, ci care este dobândită prin viața mănăstirească". („Culegere de scrisori", 1995).

[138] *Operele episcopului Ignatie*, Vol.4, tipărite de Glazunov, 1865-1867.

[139] *Cugetări alese ale sfinților monahi și povestiri din viețile lor, culese de episcopul Ignatie/* Prefața și postfața autorului, editată de Glazunov 1870. Pe foaia de titlu: *Pateric alcătuit de episcopul Ignatie.*

[140] *Căile Domnului: opera dinainte de moarte a episcopului Ignatie (Briancianinov), care viețuiește la mănăstirea Nicolo-*

necazurilor[141], 3) *Pelerinul*, tipărit în broşura *Despre rugăciunea lui Iisus* în 1867[142]; 4) *Despre comportarea creştinului faţă de patimile sale*; *Tâlcuirea tainică a psalmului 99* şi *Glasul din veşnicie* au fost editate în 1870 într-o broşură separată, denumită *Trei articole netipărite*[143] şi, în sfârşit, 5) *Scrisori către mireni*, editată de egumenul pustiei Sfântului Serghie, arhimandritul Ignatie al 2-lea, în 1881, făcând parte din *Viaţa episcopului Ignatie*.[144]

În introducerea primului volum, autorul explică pricinile care l-au îndemnat spre editarea operelor sale, şi anume: el se consideră obligat să dea socotea-lă societăţii creştine pentru cercetarea pământului făgăduinţei, şlefuind bunurile duhovniceşti, precum viaţa monahală, petrecută după învăţătura şi tradiţia Bisericii de Răsărit şi contemplată în reprezentanţii ei vii. În această introducere se spune că diferitele articole ale *Experienţelor ascetice* au fost alcătuite cu prilejul apariţiei unor întrebări în mediul monahilor şi mirenilor evlavioşi, care se aflau în comuniune duhovnicească cu autorul. Ei toţi, în întreaga componenţă, înfăţişează nevoinţa creştină ortodoxă în rânduiala şi propăşirea ei, îl avertizează pe ascet de

---

Babaevski /Prefaţă de P. A. Briancianinov, editată de Glazunov, 1867.

[141] *Despre răbdarea necazurilor. Învăţătura Sfinţilor Părinţi, culeasă de epsicopul Ignatie, ce vieţueşte la mănăstirea Nicolo-Babaevski din eparhia Kostroma/* Prefaţă de P.A. Briancianinov, Iaroslavli, 1868.

[142] Despre rugăciunea lui Iisus: convorbire între stareţ şi ucenicul său. Editată de Glazunov, 1867.

[143] *Trei articole netipărite ale episcopului Ignatie (Briancianinov).* Iaroslavli. Editura lui P. Briancianinov, 1870.

[144] Ignatie (Briancianinov). *Scrisori către mireni//Viaţa episcopului Ignatie Briancianinov şi scrisorile preasfinţitului către persoanele apropiate*, 1881.

atracţii şi înşelări, de năzuinţe la timp nepotrivit spre stări duhovniceşti înalte, îl învaţă să pună temelie trainică pe lucrarea poruncilor Evangheliei, pe pocăinţă şi plânsul pocăinţei.

Nu este nepotrivit să aducem aici cuvintele preasfinţitului Ignatie, repetate de el câteodată în discuţiile sincere cu fratele său Petru Alexandrovici, prin care spune că el nu şi-a permis niciodată să vorbească, cu atât mai mult să scrie, despre vreo lucrare duhovnicească, fără să încerce prin propria experienţă acea învăţătură sau lucrare şi urmările ei, pe care le-a transmis ascultătorului sau cititorului, făcând referire totodată şi la Sfânta Scriptură şi Sfinţii Părinţi, care vorbeau despre aceeaşi problemă, ceea ce se vede clar în operele sale.

Cu mult timp înainte de moartea sa, preasfinţitul Ignatie a început să se pregătească de venirea ei, iar în discuţiile sale deseori dădea sfaturi în privinţa morţii. Înainte cu 5 ani (1862) el a alcătuit un testa ment duhovnicesc, înregistrat pe 20 iulie 1863, la Judecătoria civilă din Kostroma, prin care transmitea în posesiunea şi administrarea fratelui său Petru Alexandrovici Briancianinov toate operele sale. *

În august 1864 el îi spunea fratelui său: „Şi mama noastră a fost bolnavă înainte de a muri; ca şi mine, era pe picioare, avea o poftă de mâncare normală, iar când a venit vremea – în trei zile, boala a terminat totul. Te rog: atunci când eu o să mor, să nu vă gândiţi să trimiteţi după doctor, lăsaţi-mă să mor ca un creştin, nu ridicaţi învălmăşeală. Despre moartea mea să nu anunţaţi rudele şi să nu-i aşteptaţi la înmormântare, dar după ce mă veţi da pământului, atunci să-i înştiinţaţi... Eu îţi spun acestea dinainte, ca

* „Culegere de scrisori", 1995

tu să ştii şi să nu uiţi de aceasta în ceasul bolii de dinaintea morţii. Despre felul şi locul unde mă veţi îngropa nu spun nimic şi nu las prin testament, pentru că nu doresc să leg faptele apropiaţilor mei dincolo de hotarele vieţii mele şi în ceva ce aproape niciodată nu se îndeplineşte".

A sosit anul 1866, s-au editat al 3-lea şi al 4-lea volum al operelor preasfinţitului Ignatie, adică *Predica ascetică* şi *Prinos monahismului contemporan*, sau *Sfaturi*. Între timp, puterile lui fizice scădeau vădit, încât fiii său duhovniceşti care veneau să-l viziteze din Petersburg erau uimiţi văzând schimbarea părintelui lor duhovnicesc, istovit de boală şi de îmbătrânirea precoce. Totuşi, în ciuda căderii puterilor fizice, vigoarea duhovnicească nu îl părăsise. „Nu vă temeţi, – îi scria el unuia dintre fiii săi duhovniceşti, care se ocupa de corectura operelor sale, – eu nu voi muri până nu voi termina treburile slujirii mele pentru omenire şi nu îi voi transmite cuvintele adevărului, deşi într-adevăr mi-au slăbit şi s-au istovit puterile mele trupeşti, aşa cum vi se pare".

Pe 14 august 1866, Înălţimea sa imperială, prinţul moştenitor Alexandr Alexsandrovici şi marele cneaz Vladimir Alexandrovici au vizitat Mănăstirea Babaevski. Vlădica, aducându-i prinţului spre închinare sfânta icoană a binecredinciosului cneaz Alexandru Nevski, l-a întâmpinat cu următoarele cuvinte: „În vremurile grele ale Rusiei, Atotputernicul Dumnezeu l-a acoperit cu binecuvântarea cerească şi cu ajutorul ceresc pe binecredinciosul şi marele cneaz Alexandru Nevski, să vă acopere cu această binecuvântare şi cu acest ajutor şi pe Înălţimea voastră imperială în următoarea Voastră slujire lui Dumnezeu şi omenirii". Apoi, înmânându-i lui Vladimir Alexandrovici icoana sfântului cneaz întocmai cu apostolii

Vladimir, a spus: „Înălțimea voastră imperială! În vechime, doi mari cneji – cel întocmai cu apostolii și Monomah — au purtat numele de Vladimir. Viața lor a fost însemnată prin evlavie, înțelepciune, bărbăție. Fie ca și acum, marele cneaz, purtând numele dorit de Rusia, să bucure țara cu aceste calități, atât de binefăcătoare pentru popoare, când popoarele sunt luminate cu acestea din locul sfânt – casa împărătească".

Discuția din chilia vlădicii, onorat de înalții oaspeți cu vizita lor, a atins subiectul mănăstirilor. „Mănăstirile sunt spitale, – spunea preasfințitul, – acestea sunt azile pentru oamenii care, conștientizând neputința lor de a se păstra pe sine, sufletul lor, viețuind în lume, merg în acest adăpost și aduc în el ideile lor, obișnuințele lor, păcatele, patimile, de aceea starea morală a mănăstirilor se află într-o dependență deplină de situația morală a poporului.

Dacă poporul decade, decad și mănăstirile. În ele s-au strecurat mule lucruri condamnabile, multe rele, dar cu toate acestea ele își păstrează caracterul lor de adăpost pentru cei ce doresc să se păzească de pieirea negreșită, ele sunt spitale pentru sufletele deznădăjduit de bolnave. Iată, de exemplu, Înălțimea voastră a binevoit să-l observe astăzi pe diacon". „Da, a spus prințul moștenitor, are un glas excelent!" „Deși el, a continuat vlădica, are acest dar, are nevoie să fie tot timpul sub observație, are nevoie de dădacă, din pricina patimii bolnăvicioase pentru vin. Și oare poate fi lăsat acest om în voia lui, să piară? Dar câți infirmi, orfani, cerșetori sunt aici. Și toți sunt preocupați, toți sunt îndreptați spre păzirea lor în duhul creștin, în duhul Bisericii Ortodoxe, și de aceea, cât de slabe ar fi mănăstirile, slăbiciunea lor venind de la slăbirea moralității generale, totuși ele își păstrează

îndeajuns caracterul lor de spital. Trăsătura lor specifică este statornicia față de Biserica Ortodoxă și față de tron. Dați-mi voie, Înălțimea voastră, să vă atrag atenția asupra faptului că nu este altă clasă socială, în afară de cea monahală, în care să nu existe uneltiri de trădare a tronului.

De aceea monahii și mănăstirile sunt prigonite îndeosebi de grupările răuvoitoare, pentru că ele sunt devotate credinței și tronului și susțin aceste simțăminte în cei care se apropie de ei și se supun îndrumării lor duhovnicești. Eu stau deja cu un picior în groapă și nu caut nimic pentru mine, și nu am ce să caut, dar vă aduc la cunoștința Înălțimii voastre adevărul curat în numele adevărului, Vă implor: susțineți mănăstirile pentru acel bine pe care îl aduce existența lor".

Înălțimile lor împărătești s-au despărțit cu multă bunăvoință de vlădica, l-au liniștit cu atenția lor față de cuvintele sale. Vizita lor a lăsat cea mai plăcută impresie în inima preasfințitului, el numind-o înaintea celor apropiați „vederea astrelor ce răsar".

CAPITOLUL XVII

Preasfințitul Ignatie a petrecut iarna dintre anii 1866 și 1867, îngrijindu-se de pregătirea pentru tipar a cugetărilor alese de el și a povestirilor din viața sfinților monahi, care au alcătuit al cincilea volum, editat deja după sfârșitul său lumesc, sub denumirea de *Pateric*. Totodată el a continuat și alte articole, în parte începute, în parte adăugite. În acea iarnă el a mai elaborat un articol, alcătuit, asemeni *Patericului*, din cugetări ale Sfinților Părinți – *Despre răbdarea necazurilor*, a scris articolul *Despre atitudinea creștinului față de patimile sale* și a făcut o adăugire importantă la *Convorbirea starețului cu ucenicul său despre rugăciunea lui Iisus*. Această adăugire a fost pricinuită de întrebările oamenilor care au citit articolul în prima variantă, editată în 1865 în primul volum al *Experiențelor ascetice*.

Zilele treceau una după alta, fără ca, în aparență, starea de sănătate a preasfințitului să se schimbe mult. Cei din jurul lui se obișnuiseră să-l vadă permanent bolnav, slăbit, dar cu toate acestea, întotdeauna îmbrăcat, întotdeauna lucrând la masa de scris sau în nevoința rugăciunii și nimic nu anunța apropierea morții sale, deși el se plângea câteodată de durerea inimii, de boala picioarelor și alte neputințe, dar toate treceau ca niște manifestări temporare și destul de obișnuite, care nu schimbau deloc ordinea preocupărilor zilnice. În ciuda diferitelor neputințe, despre care le vorbea celor din preajma sa, nimeni nu a auzit niciun oftat al bolii. El spunea uneori că, obligându-se pe sine să nu ofteze din cauza bolilor, el se învăța să rabde toate cele care îl loveau, iar după obiceiul asceților athoniți, nedezbrăcându-se nici ziua,

nici noaptea, decât doar pentru a-şi schimba lenjeria, până în ceasul sfârşitului, el parcă ar fi ascuns de cei apropiaţi chiar şi starea periculoasă în care se afla.

Pe 16 aprilie 1867, în Duminica Luminată, săvârşind liturghia, preasfinţitul a obosit atât de tare, încât l-au adus cu greu până la chilie. A avut nevoie de jumătate de ceas de odihnă pentru a-şi reface puterile ca să mănânce. În aceeaşi zi el le-a spus celor din preajmă să nu-l deranjeze nimeni după vecernie, fiindcă de la acea oră nu va mai primi pe nimeni, simţind „nevoia de a se pregăti de moarte". Împreună slujitorii săi din acea zi, mărturisesc că în timpul tainei prefacerii Sfintelor Daruri, chipul episcopului s-a luminat într-un fel neobişnuit.

În ziua următoare, pe 17 aprilie, ziua de naştere a ţarului Alexandru Nicolaevici, preasfinţitul a ascultat liturghia, stând în altar, dar a ieşit să rostească rugăciunea de mulţumire, şi de altfel a citit rugăciunea de mulţumire de la sfârşit cu o expresie atât de puternică şi de plină de har, încât a atras atenţia generală asupra acestui fapt. Cine putea să presupună că aceasta era ultima ieşire a preasfinţitului din chiliile sale, de unde nu a mai ieşit din ziua aceea, chiar dacă viaţa lui obişnuită de trudă, de nevoinţă, de boală a decurs în succesiunea obişnuită.

Pe 21 aprilie au fost primite volumele 3 şi 4 ale operelor sale, proaspăt tipărite, trimise din Petersburg. Preasfinţitul s-a închinat şi, dând slavă lui Dumnezeu, fără să le despacheteze, fără să se uite la ele, a ordonat să fie lăsate până la venirea din Petersburg a fratelui său, Petru Alexandrovici. Această indiferenţă era cu totul contrară caracterului său grijuliu, activ şi atenţiei de dinainte pentru editarea lucrărilor sale, pe care le privea ca pe o îndatorire obligatorie. Nu putem să nu observăm că, aşa cum sosirea fra-

telui său era o situaţie absolut incertă, prin ordinul pomenit preasfinţitul se elimina singur de la o îndeletnicire care pentru el, ca arhipăstor şi autor, era cea mai apropiată îndeletnicire pământească.

În această perioadă, explicându-i arhimandritului Iustin starea lui sufletească, el îi spunea că şi-a pierdut orice urmă de interes pentru toate cele pământeşti, nu-i mai păsa nici de gustul hranei, la acestea adăugând: „Nu o voi mai duce mult". Îi spunea deseori chileinicului său îndrăgit, Vasili Pavlov (mai târziu – ieromonahul Veniamin de la lavra Alexandru Nevski din Petersburg), că este foarte folositor să-i ceri lui Dumnezeu să-ţi descopere ziua sfârşitului. „Este foarte bine, – spunea el, – dacă Dumnezeu anunţă sfârşitul apropiat al omului; dar aceste înştiinţări sunt aproape tot timpul neclare, pentru aceea ca omul să se afle într-o frică neîntreruptă. Sfântul Tihon îl implora pe Dumnezeu: „Spune-mi, Doamne, când voi muri?" I s-a răspuns: „Într-o zi nelucrătoare", – dar nu i s-a spus în care anume. Înseamnă, că trebuia să se pregătească pentru fiecare duminică.

Pe 23 aprilie, o zi de duminică a săptămânii Sfântului Apostol Toma, preasfinţitul a stat culcat în pat toată ziua din cauza unei neputinţe generale. În ziua următoare, luni, el îi scria egumenului Mănăstirii Nicolo-Ugreshski din eparhia Moscovei, arhimandritului Pimen, că e atât de slab, încât aşteaptă moartea, şi mai departe spunea: „Ieri (duminica), am stat culcat toată ziua, am aşteptat moartea, iar astăzi umblu din nou".

Încă în săptămâna patimilor, vlădica spunea că a avut o uşoară congestie cerebrală, dar cum aceasta nu lăsase niciun semn al bolii, această situaţie nu a trezit temeri serioase. Pe 25 aprilie congestia cerebrală s-a repetat din nou. Arhimandritul Iustin a ce-

rut binecuvântarea de a trimite după doctor, dar preasfințitul a spus cu hotărâre, într-o stare pașnică și tihnită a duhului: „Nu trebuie", repetând de câteva ori: „Îmi este atât de ușor, de bine".

Pe 27 aprilie, joi, preasfinţitul l-a rugat pe unul dintre apropiații săi, ieromonahul Calist, să-l ungă cu ulei de brad. După ce l-a uns, el și-a cerut iertare de la Calist și i-a spus că i-a primit această îngrijire pentru ultima dată. La întrebarea ieromonahului: „Oare nu v-a plăcut uleiul? A răspuns: „Ba da, însă zilele mele sunt numărate".

Pe data de 28, vineri, după prânz, preasfinţitul s-a culcat ca de obicei, dar curând s-a sculat și a cerut să i se aducă ceai. Chileinicul Vasili, observând roșeața neobișnuită a feței, a întrebat care este pricina acesteia. Vlădica a explicat că aceasta este urmarea unei congestii cerebrale slabe, care, deși nu a produs vreo vătămare deosebită, totuși el se simte atât de rău, că așteaptă moartea. La aceste cuvinte, ce au fost ca o lovitură dureroasă și înfricoșătoare, primul lui gând s-a exprimat printr-o întrebare: „Cum să trăiesc fără dumneavoastră, vlădică? Fiindcă acum este foarte greu!" Vlădica a răspuns: „Da, părinte, este foarte, foarte greu, e atât de greu că nici nu-ți poți închipui, și eu m-am gândit la tine, și m-am lăsat pe mine, ca și pe tine voii lui Dumnezeu".

Când a sosit la el chileinicul principal care-i administra gospodăria, ierodiaconul Nicandru, și a propus să se trimită după doctor, vlădica a respins această propunere. Mai înainte le spunea uneori celor din jur: „Când voi muri, nu trimiteți după doctor, lăsați-mă să mor așa cum i se cuvine unui creștin – cu conștiința trează, netulburându-mă și neîmprăștiindu-mă cu neliniștea voastră". Arhimandritul Iustin povestește că încă la începutul iernii trecute, cu oca-

zia unei discuţii despre o persoană ce suferise un atac de paralizie, vlădica a spus: „Şi eu voi muri din cauza unui atac". Arhimandritul a început să-l contrazică, spunând că la constituţia corpului său, la slăbiciunea şi modul de viaţă, acesta nu este posibil, dar vlădica întărind scurt cuvintele sale, a schimbat vorba. Vineri spre seară, vlădica s-a liniştit şi a ordonat ca sâmbătă să i se pregătească o cadă, dar, trezindu-se dimineaţa cu destulă vigoare, a spus că se simte mai bine, că nu mai are nevoie de cadă, adăugând: „Aseară mai nu am murit".

În aceste ultime zile ale vieţii sale preasfinţitul a fost însufleţit de o milă neobişnuită faţă de toţi, o milă parcă amestecată cu părere de rău. Această milă şi împreună cu ea o bucurie nepământească străluceau pe chipul bolnavului. Într-una din aceste ultime zile, vlădica, luându-şi rămas bun de la chileinicul său, i-a răspuns la închinăciunea lui şi la despărţirea evlavioasă cu o închinăciune până la pământ, spunând: „Părinte, să mă ierţi". Plin de o smerenie minunată, chipul stareţului l-a emoţionat pe chileinic până la lacrimi.

În aceste zile vlădica i-a spus de mai multe ori că îi este greu să coboare mintea spre ocupaţiile pământeşti şi, îndepărtându-se de comunicarea cu toată lumea, el, pesemne, nu mai trăia pe pământ.

Pe 30 aprilie, într-o zi de duminică a săptămânii Femeilor Mironosiţe, la ora şapte dimineaţa, chileinicul Vasili, intrând în dormitorul preasfinţitului[145] a găsit covoraşul cu vultur[146] în dezordine în faţa icoa-

[145] Vlădica ocupa doar două camere: sufrageria, unde lua şi masa, şi biroul, unde era organizat dormitorul.

[146] Covoraş de formă rotundă cu un vulture cusut pe el, care se punea sub picioarele episcopului în timpul slujbelor bisericeşti şi rugăciunilor.

nelor, ceea ce se întâmpla extrem de rar, fiindcă preasfinţitul, folosindu-l în pravila de chilie, îl aranja singur. Spălându-se, el a băut ca de obicei apă sfinţită şi a ieşit în sufragerie să bea ceai, spunându-i lui Vasili să facă ordine mai repede în dormitor. Servind două cești de ceai, el s-a grăbit să intre în chilia din spate.

La sfârşitul orei 8, chiar înainte de liturghia târzie, Vasili, intrând la el cu rugăciunea obişnuită, l-a găsit stând pe partea stângă, cu faţa la perete. Văzând că vlădica, mereu foarte atent, nu răspunde la intrarea lui, chileinicul a pus aceasta pe seama lucrării deosebit de profunde a rugăciunii, ceea ce uneori se întâmpla. Stând puţin, Vasili a repetat rugăciunea, dar nu a primit răspuns. S-a auzit clopotul, chemând la liturghie – vlădica a rămas nemişcat. Privind mai atent, Vasili a observat că mâna vlădicii era acoperită cu o paloare de moarte. Apropiindu-se , el s-a convins că vlădica murise. Capul lui, stând pe pernă, era puţin aplecat în faţă, palma mânii stângi ridicată în sus, ca pentru rugăciune, mâna dreaptă, lăsată de-a lungul corpului pe pat, lângă perete, stătea aproape de cartea de rugăciuni deschisă. Îndeobşte, din pricina poziţiei cuviincioase a corpului, chileinicul nu a putut să-şi dea seama mai repede că deja plecase în veşnicie. Moartea, venind la sfântul lui Hristos, a găsit mintea lui ocupată cu rugăciunea; începând-o pe pământ, el a fost chemat spre a-l slăvi veşnic pe Dumnezeu în cer.

Demult se pregătea şi aştepta episcopul venirea morţii, înarmat cu neîntrerupta rugăciune în numele Domnului Iisus Hristos. Şi moartea, biruită de Hristos, a cinstit viaţa în Hristos, sosind potrivit dorinţei preasfinţitului, în liniştea însingurării, la ceas de rugăciune, cu conştiinţa trează, concentrată spre Dum-

nezeu; i-a ales chiar și o poziție a corpului, care nu ar fi tulburat starea duhovnicească a ierarhului-monah, ce și-a dedicat întreaga viață nevoinței lucrărilor duhovnicești poruncite de Dumnezeu, pocăinței și plânsului, călăuzindu-se în aceste lucrări mai ales de învățăturile asceților purtători de duh ai Egiptului și Palestinei. Cel care a mers pe această cale nu putea să nu ajungă la bucuriile făgăduite de Evanghelie pentru aceste virtuți.

Chipul episcopului adormit, atunci când corpul a fost mutat pe masă, strălucea de o bucurie luminoasă, nepământească. Pe tâmpla stângă se observa o vinișoară albăstruie, care cobora pe lângă ureche pe obraz, într-o dungulița de culoare roșie-sângerie – pesemne, urma căii pe care moartea a intrat în trup.

Discutând cu unul dintre ucenicii săi apropiați despre poruncile Evangehlice, Sfântul Ignatie a spus: „Oricare virtute vizibilă nu este virtutea mea, după învățătura însăși a Domnului, învățând ca orice faptă Evanghelică bună să fie făcută în taină". Și, într-adevăr, toată măreția nevoinței sale de o viață, în dimensiunea ei nescrisă, a rămas în ascunzișul cămării sufletului său, spovedit și deschis atât cât el a găsit necesar și posibil în operele sale, dar în plinătatea lui văzut doar de Dumnezeu. Cu acest caracter tainic, trăsătura proprie a întregii sale lucrări pământești, potrivit sensului exact al învățăturilor Evanghelice, preasfințitul Ignatie a pecetluit și ultima sa nevoință înainte de moarte. Alăturând povestirea spusă chileinicului despre Sfântul Tihon, care primise vestea că sfârșitul său va fi „într-o zi nelucrătoare", cu scrisoarea preasfințitului către arhimandritul Pimen, în care spune că întreaga duminică a lui Toma a stat culcat, așteptând moartea și, în sfârșit, cu porunca dată chileinicului într-o zi de duminică, de a se grăbi să facă

ordine în dormitorul său – ne gândim că şi lui i-a fost dezvăluită ziua sfârşitului său şi rânduită ca „zi nelucrătoare", asemenea Sfântului Tihon.

Pentru mângâierea noastră, a fiilor săi duhovniceşti rămaşi orfani, vlădica a lăsat o îndrumare limpede despre calea sa pământească, despre locul spre care a năzuit întreaga sa viaţă şi unde, avem credinţa, a şi ajuns cu ajutorul harului Domnului Iisus Hristos, al Cărui nume mântuitor l-a strigat neîntrerupt inima sa în rugăciunea minţii. „Eu sunt luat, spune el în prefaţa volumului 5 al operelor sale, sunt răpit de pe calea largă, ce duce spre moartea veşnică şi pus pe calea îngustă şi dureroasă, care duce spre viaţă. Calea îngustă are cel mai adânc sens: ea te ridică de la pământ, te scoate din întristarea zădărniciei, te înalţă la cer, te înalţă în rai, te înalţă la Dumnezeu, te aşează în faţa Sa, în lumina neapusă pentru fericirea veşnică".[147]

Este minunat că în ziua aceluiaşi praznic, în duminica Femeilor Mironosiţe, s-a stins şi Preacuviosul Nil Sorski[148] cunoscut lucrător al rugăciunii minţii. Această coincidenţă a zilelor parcă întăreşte coincidenţa nevoinţei interioare a schimnicului nostru contemporan, atât prin fire, prin învăţătură, cât şi prin roadele acestora, cu întemeietorul vieţuirii schimniceşti în Rusia străveche. Toate acestea, bineînţeles, pot să nu aibă însemnătate pentru toţi; dar aceia care văd lucrarea rugăciunii sfântului din relaţia persona-

---

[147] *Ofrandă monahismului contemporan*, Vol. 5.

[148] Nil Sorski (cca. 1433 – 1508) – mare stareţ, întemeietorul primului schit din Rusia în apropierea mănăstirii Kirilo-Belozerski. Duşmanul oricărei aparenţe, el era un ascet aspru în sensul duhovnicesc lăuntric, socotind că cea mai importantă în monahism nu este nevoinţa trupească, ci lucrarea lăuntrică de curăţire a inimii de patimi.

lă cu el, sau se folosesc în această lucrare de operele sale nu pot să nu păstreze acest fapt în inimă, spre zidirea sfintei amintiri a părintelui şi învăţătorului lor duhovnicesc.

Trei zile a stat trupul episcopului Ignatie în chiliile sale, păstrându-şi neschimbată expresia luminoasă a chipului, apoi el a început să se umfle şi a fost mutat în Biserica sobornicească a Sfântului Nicolae din mănăstire, dar în ziua înmormântării tumefacţia a dispărut complet, numai unghiile s-au învineţit. După şase zile şi şase nopţi, pe 5 mai, vineri, a fost săvârşită slujba de înmormântare de către preasfinţitul Ionathan, episcop de Kineshma, vicar de Kostroma[149]. La ordinul lui, slujba a fost săvârşită după rânduiala slujbei Pascale. La sfârşitul slujbei, el a ţinut o predică şi şi-a luat rămas bun de la adormitul întru Domnul, după el şi-au luat rămas bun clericii împreună-slujitori, obştea mănăstirii şi toţi cei prezenţi, în fruntea cărora se afla mai-marele guberniei Kostroma, consilierul de stat Dorgobujinov. Apoi corpul în sicriul descoperit a fost purtat pe un drum al crucii în jurul Bisericii Sfântului Nicolae şi dus în biserica bolniţei mănăstireşti a Sfântului Ioan Gură de Aur şi a Preacuviosului Serghie de la Radonej, unde, după litia obişnuită, au pus capacul şi sicriul a fost lăsat în cavoul de lângă strana stângă.

Potrivit părerii generale, slujba de înmormântare a lăsat asupra tuturor impresia mai mult a unei sărbătoriri bisericeşti, decât a unei ceremonii triste. Ucenicii vlădicăi şi-au adus aminte cuvintele lui: „Dacă adormitul este sub milostivirea lui Dumnezeu, la

[149] Ionathan (I. N. Rudnev, 1818-1906) – episcop de Kineşma, arhiepiscop de Iaroslavli şi Rostov.

înmormântarea trupului său tristețea celor din jur este amestecată cu un fel de bucurie neînțeleasă".

Deşi în toate zilele de dinaintea înmormântării mulțimea adunată era destul de mare, în ziua înmormântării, în ciuda revărsării râului Volga, care a îngreunat trecerea locuitorilor de peste râu, mulțimea se adunase în număr de aproape cinci mii de oameni.

„Fericiți sunt cei pe care i-ai ales şi i-ai primit, Doamne! Pomeniți fie în neam şi în neam".

Cuprins

INTRODUCERE 5
CAPITOLUL I 10
CAPITOLUL II 24
CAPITOLUL III 34
CAPITOLUL IV 45
CAPITOLUL V 54
CAPITOLUL VI 73
CAPITOLUL VII 82
CAPITOLUL VIII 100
CAPITOLUL IX 114
CAPITOLUL X 168
CAPITOLUL XI 176
CAPITOLUL XII 185
CAPITOLUL XIII 234
CAPITOLUL XIV 283
CAPITOLUL XV 301
CAPITOLUL XVI 360
CAPITOLUL XVII 414

Предисловіе.

Читатель, знакомый съ преданіемъ Православной Восточной Церкви, легко усмотритъ, что въ предлагаемыхъ его вниманію Опытахъ изложено ученіе святыхъ Отцовъ о наукѣ изъ наукъ,(1) монашествѣ, примѣненное къ требованіямъ современности. Главная черта, которою отличается дѣятельность древняго монашества отъ дѣятельности новѣйшаго заключается въ томъ, что монашествующіе первыхъ вѣковъ христіанства были руководимы боговдохновенными наставниками, а нынѣ, какъ замѣчаетъ преподобный Нилъ Сорскій согласно съ другими позднѣйшими Отцами, монашествующіе должны наиболѣе руководиться Священнымъ Писаніемъ и писаніями Отеческими по причинѣ крайняго оскудѣнія живыхъ сосудовъ божественной благодати. Объясненіе этого направленія и необходимости въ немъ соста-

(1) Преподобный Каліостъ Вишняковъ. Слово о сотрудникахъ Отцахъ и о разсужденіи. Добротолюбія, Ч. 4-ая.

Pagină din manuscrisele Sfântului Ignatie Briancianinov

Sfântul Ignatie Briancianinov

Sfântul Leonid de la Optina

Sfântul Macarie de la Optina

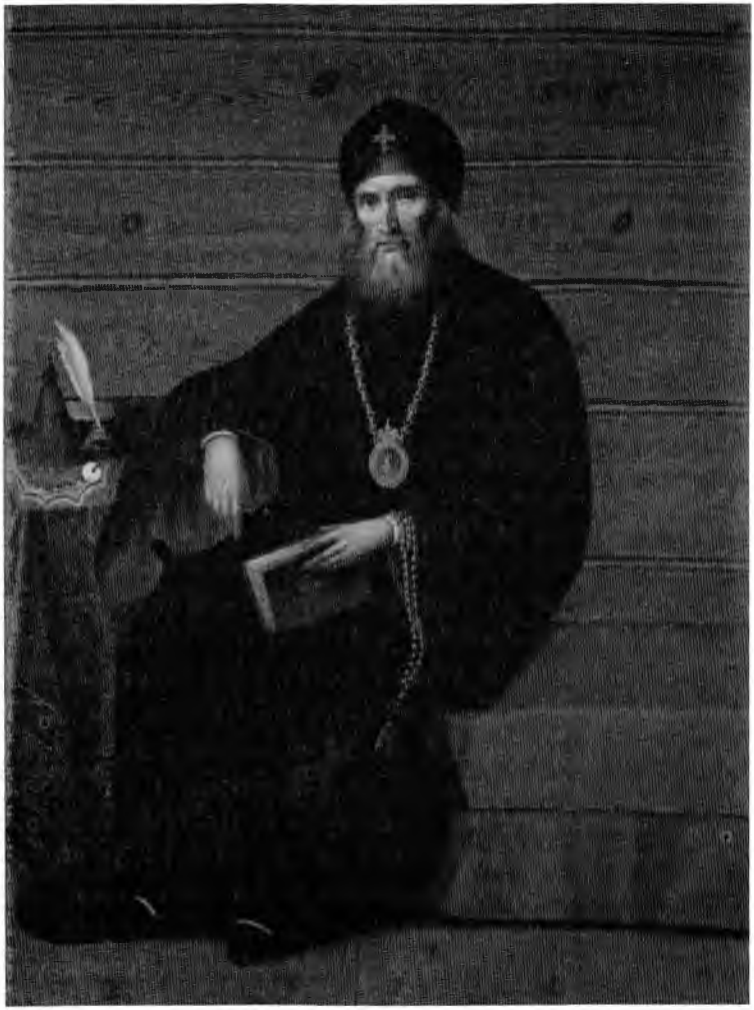

Sfântul Filaret al Moscovei

Vieţuitori din obştea Mănăstirii Valaam

Icoană a Sfântului
Ignatie Briancianinov

Scrierile Sfântului Ignatie Brianceaninov s-au răspândit în toată lumea ortodoxă. Cartea de față ne prezintă viața lui, ne prezintă încercările prin care a trecut în vremea în care scria cărțile duhovnicești atât de apreciate astăzi. Veți vedea o viață care pare plină doar de dureri și necazuri. O viață din care miraculosul lipsește aproape cu desăvârșire. O viață care pare neconvențională, dacă o raportăm la viețile pline de minuni ale altor sfinți contemporani cu el. Dar, tocmai prin aceasta, ea ne poate întări în lupta duhovnicească. Pentru că prezintă încercări asemănătoare, din multe puncte de vedere, cu cele prin care trec mulți creștini, monahi, preoți sau chiar și ierarhi din vremurile noastre. Modul în care a trecut prin ele Sfântul Ignatie este ceea ce îl diferențiază de ceilalți. El ne arată că sfințenia nu este o cale pe care binecuvântarea dumnezeiască aduce doar mângâieri și bucurii duhovnicești. Ci este o cale a crucii. Dar a crucii aducătoare de Înviere.

Editorul

EDITURA AREOPAG

ISBN: 978-606-8451-89-3